

การวิเคราะห์หลักพุทธธรรมในการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนนิติวิทย อำเภอมือง จังหวัดน่าน

AN ANALYSIS OF BUDDHA'S TEACHINGS FOR LEARNING ENGLISH
OF PRATHOMSUKSA VI STUDENTS AT NITIWIT SCHOOL
MUANG DISTRICT, NAN PROVINCE

นางสาวธัญชนก กุลกันชัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๑

การวิเคราะห์หลักพุทธธรรมในการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนนิริวิทย์ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน

นางสาวธัญชนก กุลกันชัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๑

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

An Analysis of Buddha's Teachings for Learning English
of Prathomsuksa VI Students at Nitiwit School
Muang District, Nan Province

Miss Thunchanok Kulkanchai

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of
the Requirements for the Degree of
Master of Arts
(Buddhist Studies)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
C.E. 2018

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นักศึกษานิพนธ์ เรื่อง “การวิเคราะห์หลักพุทธธรรมในการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนนิตินิวิทย์ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

(พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร, ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

(รศ.ดร.ปรุทม์ บุญศรีตัน)

ประธานกรรมการ

(พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร, ดร.)

กรรมการ

(ผศ.ดร.ประยงค์ จันทร์แดง)

กรรมการ

(พระครูวรวรรณวิฑูรย์, ดร.)

กรรมการ

(ดร.ชูชาติ สุทธะ)

กรรมการ

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

พระครูวรวรรณวิฑูรย์, ดร.

ประธานกรรมการ

ดร.ชูชาติ สุทธะ

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(นางสาวธัญชนก กุลกันชัย)

ชื่อวิทยานิพนธ์ : การวิเคราะห์หลักพุทธธรรมในการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนนิธิวิทย์ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน

ผู้วิจัย : นางสาวธัญชนก กุลกันชัย

ปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

: พระครูวรธรรมวิฑูรย์, ดร., พธ.บ. (รัฐศาสตร์), M.A. (Buddhist Studies),
M.Phil. (Buddhist Studies), Ph.D. (Buddhist Studies)

: ดร.ชูชาติ สุทธิยะ, ป.ธ.๕, พธ.บ. (รัฐศาสตร์), M.A. (Philosophy),
พธ.ด. (พระพุทธศาสนา)

วันสำเร็จการศึกษา : ๒๔ ธันวาคม ๒๕๖๑

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ คือ (๑) เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมเกี่ยวกับการเรียนรู้ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา (๒) เพื่อศึกษาสภาพการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนนิธิวิทย์ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน (๓) เพื่อวิเคราะห์หลักพุทธธรรมในการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนนิธิวิทย์ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย คือ ศึกษาข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการสัมภาษณ์และการสังเกตการณ์ ผลการวิจัยพบว่า

หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวกับหลักการเรียนรู้ประกอบด้วยหลักกัลยาณมิตร ๗ ประการสำหรับครูผู้สอน ได้แก่ เป็นผู้น่ารัก เป็นผู้เอาเคารพ เป็นที่เจริญใจ เป็นผู้สามารถว่ากล่าวตักเตือน เป็นผู้อดทนต่อถ้อยคำได้ เป็นผู้ที่ไม่กล่าวถ้อยคำหรือเรื่องที่ลึกลับซึ้งได้ และไม่ชักจูงไปในทางเสียหาย หลักอิทธิบาท ๔ สำหรับครูผู้สอน คือ มีความศรัทธาในวิชาชีพครู มีความเพียรพยายามในการสอน มีการเอาใจใส่ในการสอน และหมั่นตรวจสอบปรับปรุงการสอนของตน หลักอิทธิบาท ๔ สำหรับนักเรียน ได้แก่ ความสนใจในการเรียน ขยันเรียน เอาใจใส่ไม่ละทิ้งการเรียน และหมั่นพิจารณาทบทวนผลการเรียน นอกจากนี้ยังมีพุทธวิธีการสอน ๔ อย่าง ได้แก่ (๑) การสอนแบบสาธิตหรือการสนทนา (๒) การสอนแบบบรรยาย (๓) การสอนแบบตอบปัญหา (๔) การสอนแบบวางกฎข้อบังคับ

สภาพการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนนิธิวิทย์พบว่า โรงเรียนจัดให้มี English Program ที่เน้นการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษประกอบด้วย (๑) ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร (๒) วัฒนธรรมการใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสาร (๓) การใช้อังกฤษเพื่อ

เชื่อมโยงความรู้กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น และ ๔) ภาษาอังกฤษที่สัมพันธ์กับสถานการณ์โลก ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน โดยใช้สื่อประกอบการสอนที่เหมาะสมและทันสมัย

จากการวิเคราะห์หลักพุทธธรรมในการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนนิธิวิทย์ พบว่า ครูผู้สอนมีความเป็นกัลยาณมิตร มีน้ำใจที่ดีงามเอื้อเฟื้อ เกื้อกูลทั้งประโยชน์ตนและผู้อื่น ช่วยชี้แนะ บอกกล่าว สั่งสอน มีการสนับสนุนให้นักเรียนนำความรู้ ความคิด ทักษะต่าง ๆ ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับการเรียนและดำเนินชีวิตของนักเรียนแต่ละคน นอกจากนี้ยังพบหลักอิทธิบาท ๔ สำหรับครู คือ ครูมีความรักในการสอน มีความขยัน มีความเอาใจใส่ในการสอน หมั่นศึกษาเพิ่มเติมเพื่อพัฒนาตนอย่างสม่ำเสมอ ในส่วนอิทธิบาท ๔ ของนักเรียน พบว่า รักในการเรียนภาษาอังกฤษ มีความขยัน เอาใจใส่ในการเรียน และหมั่นพิจารณาทบทวนบทเรียนอย่างสม่ำเสมอ ในส่วนของวิธีการสอนที่สอดคล้องกับพุทธวิธี ๔ แบบนั้น พบว่า ๑) การสอนแบบสากัจฉาหรือสนทนา มีการฝึกทักษะการฟังและการโต้ตอบสนทนา (Conversation) ทั้งแบบกลุ่มและตัวต่อตัว ๒) การสอนแบบบรรยาย มีการบรรยายอธิบายเนื้อหาเพื่อให้เข้าใจในหลักการ (Lecture) ๓) การสอนแบบตอบปัญหา มีการเปิดโอกาสให้ถาม หรือตั้งคำถามให้ตอบ (Question and Answer) และ ๔) การสอนแบบวางกฎข้อบังคับ มีการตั้งกติกาในชั้นเรียน เช่น ให้ใช้ภาษาอังกฤษเป็นหลักในชั้นเรียน และส่งการบ้านตามกำหนด

Thesis Title : An Analysis of Buddha's Teachings for Learning English of Prathomsuksa VI Students at Nitiwit School, Muang District, Nan Province

Researcher : Miss Thunchanok Kulkanchai

Degree : Master of Arts (Buddhist Studies)

Thesis Supervisory Committee

: Phrakhruworawanvitoon, Dr., B.A. (Political Science),
M.A. (Buddhist Studies), M.Phil. (Buddhist Studies),
Ph.D. (Buddhist Studies)

: Dr. Chuchat Sutta, Pali V, B.A. (Political science),
M.A. (Philosophy), Ph.D. (Buddhist Studies)

Date of Graduation : December 24, 2018

Abstract

The thesis has three objectives: 1) to explore the Buddha's teachings on the principle of learning according to the Buddhist texts, 2) to investigate the state of teaching English in Prathomsuksa VI students at Nitiwit School, Muang District, Nan Province and 3) to analyze the Buddha's teachings in learning English for Prathomsuksa VI students at Nitiwit School, Muang District, Nan Province.

The research was conducted by the qualitative research method with related to documents and research works. The tools for the data gathering were used the in - depth interview and observation.

The results revealed that the Buddha's teachings that accord with the principles of learning are called the Kalyānamitta-dhamma or the 7 qualities of a good friend viz. lovable, respectable, adorable, being a counselor, being a patient listener, able to deliver deep discourses or to treat profound subjects. It also accord with the doctrine called Iddhipāda or the 4 paths of accomplishment viz. aspiration, energy, thoughtfulness and investigation which should be adopted and applied in both by teachers and students. The other Buddha's teachings that accord with the principles of learning is called Desanāvidhi or the Buddha's style of teaching viz. 1) Discussion, 2) lecture, 3) Question and Answer and 4) Laying down the course of training.

For the state of teaching English in Nitiwit School, it was found that when the Primary VI learn English they use an English Program. It focuses an English about 1) Using it to communicate. 2) Knowing the culture of the language. 3) Using English to connect with other subjects. 4) When you learn English you can communicate with other countries in and out of school. Using appropriate and modern world.

As regards an analysis of the Buddha's teachings in English learning for the Prathom Suksa VI students of Nitiwit School, it was found that the teachers have moral called the Kalyānamitta-dhamma. They were good persons, kind and helpful. They try to educate and encourage their students to apply knowledge to the lifestyle. For Iddhipada, it was found that teachers have aspiration in teaching, According to the students, they were happy to learn and obey their teachers in order to get the good results. They do exercise as assigned by the teachers. When they have learnt their errors from teachers, they try to develop their works to get more complete. For the Buddha's four styles of teaching, it was found that the teachers in Nitiwit School adopted the discussion as the conversation, the lecture, the question and answer, and laying down regulations in the classroom such as using English medium and submitting homework on scheduled time.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ด้วยความเมตตาอนุเคราะห์ช่วยเหลือจากบุคคลหลายฝ่ายซึ่งผู้วิจัยขอระบุนามไว้เพื่อแสดงความขอบคุณ ดังต่อไปนี้

ขอขอบพระคุณ พระครูวรธรรมวิฑูรย์, ดร. ประธานคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก และ ดร. ชูชาติ สุทธะ กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ที่ได้กรุณาสละเวลาให้คำแนะนำและช่วยตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่อย่างดี จนวิทยานิพนธ์เล่มนี้เสร็จสมบูรณ์

ขอขอบคุณคณะอาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือการวิจัยครั้งนี้ซึ่ง ประกอบด้วย พระชยานันท์หมณี, ผศ. ดร. ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์นครน่าน เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ดร. พิสิฐ โคตรสุโพธิ์ รองผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ ผศ.ดร. ประยงค์ จันทร์แดง ผู้ช่วยคณบดีคณะรัฐศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา ผศ. มงคลกิตติ์ ไหวหารเสาวภาคย์ และ ผศ. จักรแก้ว นามเมือง อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา และนางกานต์รวี แก้ววี ผู้อำนวยการโรงเรียนนิธิวิทย์ ที่ได้กรุณาให้การสนับสนุน และเป็นกำลังใจเป็นอย่างดี ขอขอบคุณคณะครูทุกท่าน และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ ทุกคน ที่ได้ให้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ จนการศึกษาค้นคว้าวิจัยในครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้ นอกจากนี้ ขอขอบคุณเพื่อนร่วมชั้นเรียนทุกท่าน ที่เป็นกำลังใจในทุกๆ เรื่อง ด้วยดีเสมอมา

คุณงามความดีอันจะพึงมีในงานวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยขอน้อมถวายเป็นพุทธบูชา แต่องค์พระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า พระองค์นั้น พร้อมกันนี้ขอมอบเป็นปฏิการะตอบแทนแด่ท่านผู้มีพระคุณทุกท่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง บิดา มารดา ที่ได้ให้ชีวิตนี้แก่ผู้วิจัย รวมทั้ง ครู อาจารย์ ทุกท่าน ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาให้แก่ผู้วิจัย

นางสาวธัญญ์ชนก กุลกันชัย

๒๔ ธันวาคม ๒๕๖๑

เรื่อง	สารบัญ	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย		ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ		ค
กิตติกรรมประกาศ		ง
สารบัญ		จ
สารบัญตาราง		ช
สารบัญภาพ		ณ
สารบัญแผนภูมิ		ญ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ		ฎ
บทที่ ๑ บทนำ		๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา		๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย		๔
๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ		๔
๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย		๕
๑.๕ นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย		๕
๑.๖ กรอบแนวคิดการวิจัย		๖
๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับ		๖
บทที่ ๒ แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง		๗
๒.๑ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการศึกษา		๗
๒.๒ เทคนิคและวิธีการสอนภาษาอังกฤษ		๒๐
๒.๓ หลักพุทธธรรมเกี่ยวกับการเรียนรู้ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา		๒๒
๒.๔ โรงเรียนนันทิวิทย์ในหลักสูตร ENGLISH PROGRAM		๕๔
๒.๕ ทบทวนเอกสารและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง		๖๓
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย		๗๐
๓.๑ รูปแบบการวิจัย		๗๐
๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง		๗๐

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้	๗๑
๓.๔ การวิเคราะห์ข้อมูล	๗๓
บทที่ ๔ ผลการวิจัย	๗๔
๔.๑ สภาพการเรียนรู้การสอนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนนิวิทย์ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน	๗๔
๔.๒ วิเคราะห์หลักพุทธธรรมในการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนนิวิทย์ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน	๘๓
บทที่ ๕ สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	๙๒
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๙๒
๕.๒ ข้อเสนอแนะ	๙๗
บรรณานุกรม	๙๙
ภาคผนวก	๑๐๕
ภาคผนวก ก ตัวอย่างสัมภาษณ์	๑๐๖
ภาคผนวก ข รายนามผู้ให้สัมภาษณ์/ รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบสภาพ เครื่องมือ/ แบบประเมินความสอดคล้องของเครื่องมือกับวัตถุ- ประสงค์ของการวิจัย	๑๑๑
ภาคผนวก ค หนังสือออกในการดำเนินการวิจัย	๑๒๓
ภาคผนวก ง ภาพถ่ายผู้ให้สัมภาษณ์/ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย	๑๓๐
ประวัติผู้วิจัย	๑๓๘

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
๑ สัดส่วนสาระการเรียนรู้และเวลาเรียน	๕๖
๒ โครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา ปีการศึกษา ๒๕๕๙ โรงเรียนนิธิวิทย์ ช่วงชั้นที่ ๑	๕๗
๓ โครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา ปีการศึกษา ๒๕๕๙ โรงเรียนนิธิวิทย์ ช่วงชั้นที่ ๒	๕๗
๔ ครู (ผู้สอน) บุคลากรของโรงเรียนนิธิวิทย์	๕๘
๕ นักเรียน (ผู้เรียน) ของโรงเรียนนิธิวิทย์	๕๘
๖ การตัดสินผลการเรียนของโรงเรียนนิธิวิทย์	๖๒
๗ ผลการแข่งขันทักษะทางวิชาการโรงเรียนเอกชน	๘๐
๘ ผลคะแนนสูงสุด ๑๐ อันดับแรก การแข่งขันทักษะทางวิชาการ	๘๐
๙ ผลคะแนนสูงสุด ๑๐ อันดับแรก การแข่งขันทักษะทางวิชาการ	๘๑
๑๐ รายชื่อผู้สอบผ่านเพื่อมีสิทธิ์เข้าศึกษาในโรงเรียนจุฬาภรณราชวิทยาลัย เชียงราย	๘๑
๑๑ ผลการสอบแข่งขันวิชาการนานาชาติ เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาณ่าน	
เขต ๑ ประจำปี ๒๕๖๐ วิชาคณิตศาสตร์ ระดับประถมศึกษา	๘๑
๑๒ ผลการสอบแข่งขันวิชาการนานาชาติ เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาณ่าน	
เขต ๑ ประจำปี ๒๕๖๐ วิชาวิทยาศาสตร์ ระดับประถมศึกษา	๘๑

สารบัญภาพ

ภาพที่

หน้า

๑ วงจรการเรียนรู้การสอน

๑๕

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่	หน้า
๑ กรอบแนวคิดการวิจัย	๖
๒ โครงสร้างบุคลากร อาคารสถานที่	๕๖
๓ : ผลการทดสอบทางการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับชาติ (O-NET)	๘๒

อธิบายคำย่อพระไตรปิฎก

การใช้อักษรย่อ

อักษรย่อชื่อในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ อ้างอิงจากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ.๒๕๓๙ เป็นหลักในการอ้างอิง ซึ่งพระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย จะระบุ เล่ม/ข้อ/หน้า. เช่น ม.ม. (ไทย) ๑๓/๒๔๐/๒๔๐. หมายถึง มัชฌิมนิกาย มูลปณณาสก์ เล่มที่ ๑๓ ข้อที่ ๒๔๐ หน้าที่ ๒๔๐ เป็นต้น

พระวินัยปิฎก

วิ.มหา.	(ไทย)	=	วินัยปิฎก	มหาวิภังค์	(ภาษาไทย)
วิ.ม.	(ไทย)	=	วินัยปิฎก	มหาวรรค	(ภาษาไทย)

พระสุตตันตปิฎก

ที.ส.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	สีลขันธวรรค	(ภาษาไทย)
ที.ม.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	มหาวรรค	(ภาษาไทย)
ที.ปา.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	ปาฏิกวรรค	(ภาษาไทย)
ม.ม.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	มัชฌิมปณณาสก์	(ภาษาไทย)
ส.ส.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	สังยุตตนิกาย	สคาถวรรค	(ภาษาไทย)
อ.จ.ต.ก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	จตุกกนิบาต	(ภาษาไทย)
อ.ป.ญ.ก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ปัญจกนิบาต	(ภาษาไทย)
อ.ส.ต.ก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	สัตตกนิบาต	(ภาษาไทย)
อ.อ.ฐ.ก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	อัฐกนิบาต	(ภาษาไทย)
ข.ม.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	มหานิเทศ	(ภาษาไทย)
ข.จ.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	จุฬนิเทศ	(ภาษาไทย)

พระอภิธรรมปิฎก

อ.ภ.วิ.	(ไทย)	=	อภิธรรมปิฎก	วิภังค์	(ภาษาไทย)
---------	-------	---	-------------	---------	-----------

อรรถกถาพระสุตตันตปิฎก

ข.ธ.อ.	(ไทย)	=	ขุททกนิกาย	ธรรมบทอรรถกถา	(ภาษาไทย)
--------	-------	---	------------	---------------	-----------

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างคนสร้างสังคม และสร้างชาติเป็นกลไกหลักในการพัฒนากำลังคนให้มีคุณภาพสามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุขในกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกศตวรรษที่ ๒๑ เนื่องจากการศึกษามีบทบาทสำคัญในการสร้างความได้เปรียบของประเทศ เพื่อการแข่งขันและยืนหยัดในเวทีโลกภายใต้ระบบเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นพลวัตประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกจึงให้ความสำคัญ และทุ่มเทกับการพัฒนาการศึกษา เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตน ให้สามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศ ภูมิภาค และโลก ควบคู่กับการธำรงรักษาอัตลักษณ์ของประเทศ

การศึกษาสำคัญยิ่งต่อชีวิตของคนในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคปัจจุบันถือว่าเป็นยุคที่มีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจการเมือง และเทคโนโลยี สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ได้ส่งผลกระทบต่ออย่างรุนแรงต่อการดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคม จึงกลายเป็นปัญหาที่ทำให้หลาย ๆ ฝ่ายต่างต้องหันกลับมาทบทวนด้านต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมที่เปลี่ยนแปลง เพื่อให้การพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคมให้ดีขึ้น ด้วยเหตุนี้แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๕๕ - ๒๕๕๙)^๑ จึงได้กำหนดทิศทางและยุทธศาสตร์ ในการพัฒนาด้านต่าง ๆ เพื่อป้องกัน ปักจายเสี่ยงที่สังคมไทยต้องเผชิญ และเสริมรากฐานของประเทศให้เข้มแข็ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพคนไทยทุกช่วงวัยให้มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง มีความพร้อมทั้งด้านร่างกาย ที่สมบูรณ์แข็งแรง มีสติ ปัญญาที่รอบรู้ และมีจิตใจที่สำนึกในคุณธรรม จริยธรรม มีความเพียร มีโอกาส และสามารถเรียนรู้ตลอดชีวิต ควบคู่กับการเสริมสร้างสภาพแวดล้อมในสังคมและสถาบันทางสังคม ให้เข้มแข็ง และเอื้อต่อการพัฒนาคน และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ (แก้ไขเพิ่มเติม) ฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๔๕ หมวด ๑ มาตรา ๖ มีความมุ่งหมายและหลักการว่า ในการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการสนับสนุนให้นาหลักพุทธธรรมทางศาสนามาใช้เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมและพัฒนาชีวิต^๒ และในมาตรา ๗ ได้ระบุถึงกระบวนการจัดการเรียนรู้อย่างต้องส่งเสริม

^๑ สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบเอ็ด (พ.ศ. ๒๕๕๕ - ๒๕๕๙), ๒๕๕๔, หน้า ข.

^๒ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒, ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม ๑๑๖ ตอนที่ ๗๔ ก, หน้า ๑.

ให้มีความรู้อันเป็นสากล^๓ ซึ่งภาษาต่างประเทศที่สำคัญและเป็นสากล ได้แก่ ภาษาอังกฤษ ดังจะเห็นได้จากหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ได้กำหนดให้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาหลักที่นักเรียน ต้องเรียน ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ เนื่องจากภาษาอังกฤษมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในชีวิตประจำวัน เป็นเครื่องมือสำคัญในการติดต่อ สื่อสาร การศึกษา การแสวงหาความรู้ การประกอบอาชีพ การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมและวิถีทัศน์ของชุมชนโลก^๔

การศึกษาในปัจจุบันนี้ เนื่องจากภาษาอังกฤษได้เข้ามามีบทบาทในชีวิตของคนไทย และคนทั่วโลกไปแล้ว ส่วนใหญ่วิทยาการต่าง ๆ มาจากภาษาอังกฤษ ไม่ว่าจะเป็นการติดต่อสื่อสารกันโดยตรง การใช้อินเทอร์เน็ตการดูโทรทัศน์ การดูภาพยนตร์ การเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์ หนังสือคู่มือทางด้านวิชาการต่าง ๆ ในปัจจุบัน ถ้ามีความรู้ภาษาอังกฤษทั้งพูดและเขียนได้ โอกาสที่จะหางาน ก็จะไม่จำกัดแค่ในประเทศเท่านั้น ถ้าคนที่สามารถพูดภาษาอังกฤษได้ จะมีสิทธิพิเศษและโอกาสเหนือคนอื่นที่ไม่สามารถสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษได้ความเจริญด้านเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต ทำให้โลกของเราแคบลงทุกวันนี้สามารถรับรู้ข่าวสารหรือติดต่อกับชาวต่างชาติได้ภายในวินาทีเดียว เราจะไม่เข้าถึงสิทธิพิเศษเหล่านี้เลย ถ้าเราไม่รู้ภาษาอังกฤษ ระบบการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในโรงเรียนประเทศไทยเราก็ให้ความสำคัญกับการเรียนภาษาอังกฤษมาตั้งนานแล้ว แต่ทำไมคนไทยถึงพูดภาษาอังกฤษ สู้คนประเทศอื่นๆ ไม่ได้เลย นั่นก็เพราะว่า หลักสูตรภาษาอังกฤษของกระทรวงศึกษาธิการของเรา ยังไม่ได้เน้นการพูดภาษาอังกฤษจะเน้นแต่หลักไวยากรณ์ คำแปล และเน้นทฤษฎีมากกว่าปฏิบัติ การอ่านเพื่อความเข้าใจและให้สอบเข้ามหาวิทยาลัยได้ สิ่งที่จะต้องปรับปรุงอย่างมากในระบบการเรียนภาษาอังกฤษของไทยเราคือ การเน้นการพูดออกเสียง ไม่ว่าจะเป็นการออกเสียงพยัญชนะแต่ละตัว การเน้นเสียงหนักเบา ซึ่งจะต้องมีสื่อช่วยสอนที่เป็นมัลติมีเดีย คือ มีทั้งภาพ เสียง และตัวหนังสือ แทนระบบเก่าที่มีแต่ตัวหนังสือเท่านั้น ทำให้การออกเสียงตามคำอ่านที่เขียนในตำราหรือพจนานุกรม

สังคมโลกได้ก้าวสู่ยุคโลกาภิวัตน์ เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ด้วยอิทธิพลของความเจริญก้าวหน้าทำให้ข้อมูลข่าวสาร และเทคโนโลยีมีความสลับซับซ้อนเชื่อมโยง และเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้คนในสังคมจำเป็นต้องเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา ทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรม ซึ่งสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่ง สำหรับสังคมแห่งการเรียนรู้คือภาษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาษาอังกฤษเป็นภาษาสากลภาษาหนึ่งที่มีอิทธิพลมากในโลก เพราะว่าเป็นภาษาที่สามารถสื่อสารได้ทั่วทุกมุมโลก นอกจากนี้ภาษาอังกฤษยังเข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการดำรงชีวิตประจำวันของคนไทยมากขึ้น

ภาษาอังกฤษมีความสำคัญต่อการเรียนรู้ ซึ่งหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑^๕ ประกอบด้วยสาระสำคัญ ดังนี้

^๓ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, ๒๕๔๕), หน้า ๕.

^๔ สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ, (กรุงเทพมหานคร : ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, ๒๕๕๑), หน้า ๑.

^๕ กระทรวงศึกษาธิการ, หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑, (กรุงเทพมหานคร: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, ๒๕๕๒), หน้า ๓.

๑) ภาษาเพื่อการสื่อสารการใช้ภาษาต่างประเทศในการฟัง-พูด-อ่าน-เขียน แลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสารแสดงความรู้สึก และความคิดเห็นตีความนำเสนอข้อมูลความคิดรวบยอด และความคิดเห็นในเรื่องต่างๆ และสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลอย่างเหมาะสม

๒) ภาษาและวัฒนธรรมการใช้ภาษาต่างประเทศ ตามวัฒนธรรมของเจ้าของภาษา ความสัมพันธ์ความเหมือน และความแตกต่างระหว่างภาษากับวัฒนธรรมของเจ้าของภาษา และวัฒนธรรมของเจ้าของภาษากับวัฒนธรรมไทย และนำไปใช้อย่างเหมาะสม

๓) ภาษากับความสัมพันธ์กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น การใช้ภาษาต่างประเทศในการเชื่อมโยงความรู้กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น เป็นพื้นฐานในการพัฒนาแสวงหาความรู้ และเปิดโลกทัศน์ของตน

๔) ภาษากับความสัมพันธ์กับชุมชน และโลกการใช้ภาษาต่างประเทศในสถานการณ์ต่างๆ ในห้องเรียน และนอกห้องเรียนชุมชน และสังคมโลกเป็นเครื่องมือพื้นฐานในการศึกษาต่อประกอบอาชีพ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับสังคมโลก

ในมุมมองของพระพุทธศาสนา ถือว่าหลักพุทธธรรมสามารถเชื่อมโยงและเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตทุกด้านไม่ว่าจะเป็นด้านการเรียนหนังสือ การทำงาน และในชีวิตครอบครัว เพราะชีวิตของคนขาดหลักธรรมไม่ได้เพราะจะทำให้การดำเนินชีวิตไม่ราบรื่นมีปัญหา แม้แต่ในด้านการเรียนการสอนก็ต้องอาศัยหลักธรรมประกอบนับแต่ครูผู้สอน วิธีการสอน ตลอดจนนักเรียน ซึ่งต้องอาศัยหลักธรรมในการเรียนการสอน

ในปัจจุบันพบปัญหาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ ว่า ผู้สอนเกิดจากการถ่ายทอดความรู้ของครูสู่ผู้เรียนยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร และผู้เรียนเกิดจากผู้เรียนขาดความสนใจใฝ่เรียนใฝ่รู้ต่อการเรียน สภาพแวดล้อมไม่อำนวยความสะดวกการเรียนรู้สิ่งเหล่านี้ ส่งผลกระทบต่อการเรียนไม่พึงพอใจของครู ผู้ปกครองและประเทศชาติ ปัญหาที่ได้กล่าวมานี้เป็นสิ่งที่ครูผู้สอนทุกระดับจะต้องตระหนักและร่วมกันหาแนวทางแก้ไขนักเรียนทุกคนย่อมต้องการครูที่สอนดีครูผู้สอนที่ปรับเปลี่ยนรูปแบบการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน นักเรียนหลายคนยอมอดทนกับการสอนของครูที่น่าเบื่อ ครูผู้สอนส่วนใหญ่มักให้ความสนใจเด็กที่เรียนเก่งมากกว่า ทำให้เด็กที่เรียนอ่อนหมดกำลังใจที่จะให้ความสำคัญการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุดหมายถึง แนวทางที่ทำให้ผู้เรียนใช้กระบวนการเรียนรู้สร้างองค์ความรู้โดยผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียน มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมอย่างกระฉับกระเฉง มีความสุข เกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมาย เป็นวิธีการที่เพิ่มพลังให้แก่ผู้เรียน ซึ่งจะนำไปสู่การค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองตลอดชีวิต แต่ทั้งนี้ครูก็ควรเป็นบุคคลสำคัญในการจัดกระบวนการเรียนรู้คือครูจะต้องออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียนและสภาพจริง เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงชีวิตและประสบการณ์กับการแสวงหาความรู้การกระทำใด ๆ ในกระบวนการเรียนรู้จะต้องส่งผลให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์สูงสุดเพื่อให้เกิดความรู้คู่คุณธรรมในที่สุด

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจ การวิเคราะห์หลักพุทธธรรมที่สามารถนำไปใช้กับผู้สอน ผู้เรียน จึงได้รวบรวมข้อมูล และเลือกศึกษาเฉพาะหมวดธรรมที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรง และสามารถนำไปใช้ได้กับการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่๖ โรงเรียนนิวิทย์ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน ประจำปีการศึกษา ๒๕๖๑ เท่านั้น

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- ๑.๒.๑ เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมเกี่ยวกับการเรียนรู้ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา
- ๑.๒.๒ เพื่อศึกษาสภาพการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนนิวิทย์ อำเภอมือง จังหวัดน่าน
- ๑.๒.๓ เพื่อวิเคราะห์หลักพุทธธรรมในการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนนิวิทย์ อำเภอมือง จังหวัดน่าน

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

- ๑.๓.๑ หลักพุทธธรรมเกี่ยวกับการเรียนรู้ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา มีอะไรบ้าง
- ๑.๓.๒ สภาพการเรียนการสอนในการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนนิวิทย์ อำเภอมือง จังหวัดน่าน เป็นอย่างไร
- ๑.๓.๓ วิเคราะห์หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนนิวิทย์ อำเภอมือง จังหวัดน่าน ควรมีลักษณะอย่างไร

๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์หลักพุทธธรรมการในวิชาภาษาอังกฤษของ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนนิวิทย์ อำเภอมือง จังหวัดน่าน มีขอบเขตของการวิจัย ดังนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา : มุ่งศึกษาหลักพุทธธรรมที่สอดคล้องกับหลักการศึกษาจากคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา ซึ่งเอกสารที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วย พระไตรปิฎกที่เป็นหลักพุทธธรรมตลอดถึงอรรถกถาและคัมภีร์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง สภาพการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษของโรงเรียนนิวิทย์ และวิเคราะห์หลักพุทธธรรมที่ใช้ในการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนนิวิทย์ อำเภอมือง จังหวัดน่าน

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านประชากร : ผู้วิจัยได้แบ่งประชากรออกเป็น ๒ กลุ่ม ดังนี้

๑) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนนิวิทย์ อำเภอมืองน่าน จังหวัดน่าน ประจำปีการศึกษา ๒๕๖๑ จำนวนนักเรียน ๑๔ คน ชาย ๕ คน หญิง ๙ คน ในหลักสูตร English Program

๒) ครู (ผู้สอน) หลักสูตรภาษาอังกฤษ โรงเรียนนิวิทย์ อำเภอมืองน่าน จังหวัดน่าน ประจำปีการศึกษา ๒๕๖๑ จำนวนทั้งสิ้น ๕ คน ชาย ๒ คน หญิง ๓ คน ในหลักสูตร English Program

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

๑.๕.๑ หลักพุทธธรรม หมายถึง หลักคำสอนของพระพุทธเจ้าที่นำมาใช้เป็นหลักในการดำเนินชีวิต การประพฤติปฏิบัติ และการแก้ไขปัญหาให้เหมาะสมกับบุคคล สถานที่ และเหตุการณ์ได้

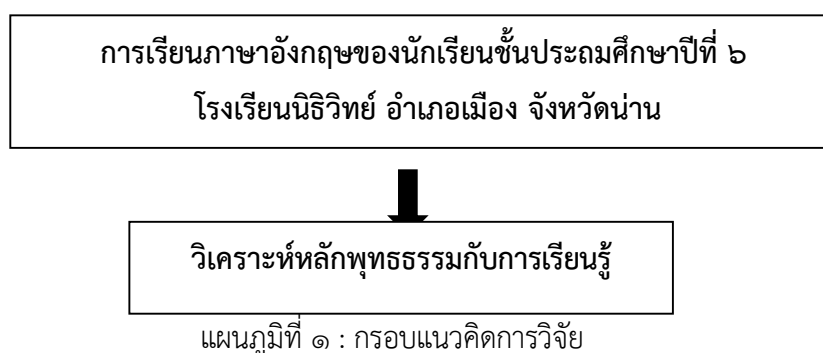
อย่างถูกต้อง และสามารถแนะนำหรือสั่งสอนผู้อื่นได้อีกด้วย สำหรับการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยทำการศึกษาเฉพาะหลักกัลยาณมิตร ๗ อิทธิบาท ๔ และพุทธวิธีการสอน

๑.๕.๒ วิชาภาษาอังกฤษ หมายถึง สาระการเรียนรู้พื้นฐานในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ เป็นหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ใช้ในการเรียนการสอนในโรงเรียนนิวิทย์ อำเภอมะนัง จังหวัดน่าน

๑.๕.๓ ครู (ผู้สอน) หมายถึง ครูหลักสูตรภาษาอังกฤษ โรงเรียนนิวิทย์ อำเภอมะนัง จังหวัดน่าน ประจำปีการศึกษา ๒๕๖๑ ในหลักสูตร English Program จำนวน ๕ คน ชาย ๒ คน หญิง ๓ คน

๑.๕.๔ นักเรียน หมายถึง นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนนิวิทย์ อำเภอมะนัง จังหวัดน่าน ประจำปีการศึกษา ๒๕๖๑ ในหลักสูตร English Program จำนวน ๑๔ คน ชาย ๕ คน หญิง ๙ คน

๖. กรอบแนวคิดการวิจัย

๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับ

๑.๗.๑ ได้ทราบถึงหลักพุทธธรรมเกี่ยวกับการเรียนรู้ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา

๑.๗.๒ ได้รู้ถึงสภาพการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนนิวิทย์ อำเภอมะนัง จังหวัดน่าน

๑.๗.๓ ได้ทราบถึงหลักพุทธธรรมมาเป็นแบบแผนเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนนิวิทย์ อำเภอมะนัง จังหวัดน่าน

บทที่ ๒

แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในบทนี้ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับ แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการศึกษา โรงเรียนนิตินิเทศในหลักสูตร English Program และทบทวนเอกสารและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีรายละเอียดการศึกษา ดังนี้

- ๒.๑ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการศึกษา
- ๒.๒ เทคนิคและวิธีการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ
- ๒.๓ หลักพุทธธรรมเกี่ยวกับการเรียนรู้ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา
- ๒.๔ โรงเรียนนิตินิเทศในหลักสูตร English Program
- ๒.๕ ทบทวนเอกสารและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๑ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการศึกษา

๒.๑.๑ แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาในตะวันตก

๒.๑.๑.๑ ความหมายของการศึกษา

คาร์เตอร์ วี. กูด (Carter V. Good)^๑ กล่าวว่า การสอน หมายถึง การจัดสถานการณ์ สภาพการณ์ หรือกิจกรรม เพื่อช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้โดยง่าย และให้ความหมายของการศึกษาไว้ ๓ ความหมาย คือ ๑) การศึกษาหมายถึงกระบวนการต่าง ๆ ที่บุคคลนำมาใช้ในการพัฒนาความรู้ ความสามารถ เจตคติ ความประพฤติที่ดีมีคุณค่า และมีคุณธรรมเป็นที่ยอมรับนับถือของสังคม ๒) การศึกษาเป็นกระบวนการทางสังคมที่ทำให้บุคคลได้รับความรู้ความสามารถจากสิ่งแวดล้อมที่โรงเรียนจัดขึ้น และ ๓) การศึกษาหมายถึงการถ่ายทอดความรู้ต่าง ๆ ที่รวบรวมไว้อย่างเป็นระเบียบให้คนรุ่นใหมได้ศึกษา ที่คิดว่าชัดเจนที่สุดก็เพราะการให้ความหมายของคาร์เตอร์ วี.กูด นั้น ครอบคลุม ทุกประเด็นของการศึกษาทั้งด้านการศึกษาด้วยตนเอง การศึกษาผ่านสิ่งแวดล้อม และสิ่งสุดท้ายคือเมื่อศึกษามาแล้วสามารถนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาไปถ่ายทอดให้แก่บุคคลอื่นได้

ยัง ยักส์ รูสโซ (Jean Jacques Rousseau) ได้ให้ความหมายของการศึกษาไว้ว่า การศึกษาคือ การปรับปรุงคนให้เหมาะกับ โอกาสและสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนไป หรืออาจกล่าวได้ว่าการศึกษาคือการนำความสามารถในตัวบุคคลมาใช้ให้เกิดประโยชน์^๒

^๑ Carter V. Good Good, **Dictionary of Education**, 2nd ed., (New York: McGraw - Hill Book Compan, 1959), p. 191.

^๒ ความหมายของการศึกษาในความคิดของนักปรัชญา, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <https://sites.google.com/site/karsuksatxxudmsuksa/our-company> [๕ สิงหาคม ๒๕๖๑].

โจฮัน เฟรดเดอริค แฮร์บาร์ต (John Friedrich Herbart) ให้ความหมายของการศึกษาว่า การศึกษาคือ การทำพลเมืองให้มีความประพฤติดี และมีอุปนิสัยที่ดีงาม^๓

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) ได้กล่าวถึงความหมายของการศึกษาว่า คำว่า “การศึกษา” มาจากภาษาบาลีว่า สิกขา แต่เราเอาตามสันสกฤตว่า “ศิกษา” ทั้ง สิกขาและศิกษา และศิกษาเป็นคำเดียวกัน ซึ่งทั้งพระพรหมคุณาภรณ์ และพุทธทาสภิกขุ มีความเห็นเรื่องความหมายของการศึกษาตรงกัน ส่วนการศึกษาของพระพรหมคุณาภรณ์ เรียกการฝึกตนของมนุษย์ว่า การศึกษา (สิกขา) หรือการพัฒนาชีวิต (ภาวนา) ซึ่งเป็นการศึกษาที่เรียกว่าไตรสิกขา และการศึกษาคือ การพัฒนาชีวิตที่ดำเนินไปตลอดจนกระทั่งบรรลุเป้าหมายคือ อิสระภาพและความสุขตามหลักไตรสิกขา^๔

พุทธทาสภิกขุ ได้กล่าวถึงการศึกษาและความหมายของการศึกษาไว้ว่า “การศึกษา” ที่แท้จริงมีลักษณะหรือมีความหมายเป็นพิเศษอยู่ คือต้องดูออกมาจากข้างใน แล้วแก้ปัญหาข้างนอก คำว่าศึกษา หรือ สิกขา รวมความหมายแล้วท่านกล่าวคือการ ดูตัวเอง เห็นตัวเอง รู้จักตัวเอง จึงจะเรียกว่า สิกขา^๕ คำว่า ศึกษาในภาษาไทยอาจจะแคบไป ภาษาบาลีว่า สิกขา ในภาษาสันสกฤตเรียกว่า ศิกษา คำ ๓ คำ นี้แม้จะต่างกันโดยเสียงหรือโดยพยัญชนะก็เป็นคำเดียวกัน คำว่า สิกขา ในภาษาบาลี หมายถึงการประพฤติปฏิบัติ กระทำเพื่อให้ดับทุกข์สิ้นเชิง รวมถึงความรู้ด้วย เพราะฉะนั้นความรู้กับการปฏิบัติต้องไปด้วยกัน ไม่แยกกัน มีความมุ่งหมายคือการดับทุกข์^๖

สาโรช บัวศรี^๗ ให้ความหมายของ การศึกษา คือ การพัฒนาบุคคลและสังคมที่ทำให้คนได้มีการเรียนรู้ และพัฒนาขึ้นไปสู่ความเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม หรือหมายถึงการศึกษาเพื่อการพัฒนาสิ่งที่เรียกว่า การพัฒนาขั้น ๕ ซึ่งมีอภิสถมุลอยู่ จะได้ลดน้อยถอยไป และได้บรรลุถึงชีวิตที่ร่มเย็นตามควรแก่กรณี

ชัยอนันต์ สมุทวณิช^๘ การศึกษาเป็นกิจกรรมทางสังคมที่เป็นรากฐานสำคัญของการสร้าง สะสมพลังของชาติ ชาติใดมี “ทุนทางสังคม” แข็งแกร่ง มีคุณภาพดีมาน้อยเพียงใด มีปริมาณมากแค่ไหน ย่อมขึ้นกับคุณภาพของระบบการศึกษา

^๓ ความหมายของการศึกษาในความคิดของนักปรัชญา, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <https://sites.google.com/site/karsuksatxxudmsuksa/our-company> [๕ สิงหาคม ๒๕๖๑].

^๔ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), ปรัชญาการศึกษาของไทย ภาคพุทธธรรม : แก่นนำการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : ผลิตจิมม์, ๒๕๕๖), หน้า ๒๕-๒๖.

^๕ พุทธทาสภิกขุ, การศึกษาที่สามารถกำจัดความเห็นแก่ตัว, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ธรรมบุชา, ๒๕๓๒), หน้า ๑๐-๑๒.

^๖ พุทธทาสภิกขุ, การศึกษาคืออะไร?, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ธรรมบุชา, ม.ป.ป), หน้า ๑๙๙-๑๒๐.

^๗ สาโรช บัวศรี, การศึกษาและจริยธรรมศาสตราจารย์, (กรุงเทพมหานคร: คณะกรรมการจัดสร้างอนุสาวรีย์, ๒๕๔๔), หน้า ๑๒.

^๘ ชัยอนันต์ สมุทวณิช, รายงานการวิจัยระบบบริหารจัดการเพื่อการจัดสรรทรัพยากรสำหรับการศึกษาระดับพื้นฐาน ๑๒, (พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒: [ม.ป.ป]), (เอกสารอัดสำเนา).

ปิ่น มาลากุล^๙ ให้ความหมายของ การศึกษา ว่าการศึกษาเป็นเครื่องหมายที่ทำให้เกิดความเจริญงอกงามในตัวบุคคล

แสง จันทรงาม^{๑๐} ให้คำนิยาม การศึกษา คือ กระบวนการเรียนรู้ความจริงระดับต่าง ๆ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีทั้งในตัวผู้รู้เองในคนอื่น และในสิ่งแวดล้อม

วิจิตร ศรีสะอ้าน^{๑๑} ได้ให้ความหมายของการศึกษา คือ ๑) การศึกษา เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลให้เป็นไปในแนวทางที่พึงปรารถนา ๒) การศึกษาเป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เป็นไปโดยจิตใจ โดยมีกำหนดจุดหมาย ซึ่งเป็นสิ่งที่มีค่าสูงสุดไว้ และ ๓) การศึกษา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่กระทำเป็นระบบ มีกระบวนการอันเหมาะสม และผ่านสถาบันทางสังคม ที่ได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่ด้านการศึกษามนุษย์มีเหตุผล มีสติปัญญา มีอารมณ์และร่างกาย ระบบการศึกษาที่มีเป้าหมายชัดเจนสมบูรณ์ จะต้องจัดเพื่อพัฒนาทั้งในแง่ของสติปัญญา เหตุผล อารมณ์ และร่างกายของผู้เรียน

สรุปได้ว่า การศึกษา หมายถึง การทำให้เป็นผู้มีความประพฤติดี มีอุปนิสัยที่ดีงาม ถือเป็นกระบวนการทางสังคม หรืออาจกล่าวได้ว่าการศึกษาคือการสร้างประสบการณ์แก่ชีวิต จะเห็นได้ว่าการศึกษาในตะวันออก เน้นมองผู้เรียนเป็นสำคัญในการยกย่องให้เกียรติความตั้งใจจริงของผู้เรียนแต่การแสดงออกอาจจะมองดูว่าผู้เป็นครูกลับแก่ลัทธิศิษย์ได้รับความยากลำบาก ส่วนตะวันตกจึงดูถูกการสั่งสอนแบบโบราณคร่ำครึที่ว่า การยกย่องครูผู้สอนว่ามีความรู้ความสามารถเป็นสิ่งดี แต่การตัดขาดความสัมพันธ์ระหว่างครูกับศิษย์ แล้วให้กลายเป็นเพียงพนักงานคนหนึ่งที่มีหน้าที่ในการสอนกับผู้จ้างวานให้สอน

๒.๑.๑.๒ รูปแบบของการศึกษา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ การศึกษา มี ๓ รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

๑) การศึกษาในระบบ หมายถึง การศึกษาที่กำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษา หลักสูตรระยะเวลาของการศึกษา การวัดผลประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษาที่แน่นอน โดยการศึกษาในระบบ สามารถแบ่งออกได้ดังนี้^{๑๒}

(๑) ระดับปฐมวัย เป็นการจัดการศึกษาให้เด็กก่อนวัยที่ต้องศึกษาการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยเป็นการวางรากฐานชีวิตเพื่อปูพื้นฐานที่ดีก่อนการเรียนในระดับต่อไป โดยทั่วไปแล้วผู้ที่เข้าศึกษาในระดับนี้มีอายุตั้งแต่ ๔ – ๘ ปี การเรียนการสอนในระดับนี้จะเน้นการสอนที่เกี่ยวข้องกับ

^๙ ปิ่น มาลากุล, การปฏิรูปการศึกษา การศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม, (กรุงเทพมหานคร: วัฒนาพานิช, ๒๕๒๘), หน้า ๓.

^{๑๐} แสง จันทรงาม, วิธีสอนของพระพุทธเจ้า, (กรุงเทพมหานคร: กมลการพิมพ์, ๒๕๒๖), หน้า ๒๗.

^{๑๑} วิจิตร ศรีสะอ้าน และคณะ, หลักการ แนวคิด ทฤษฎีทางการบริหาร, (นนทบุรี : [ม.ป.ท.], ๒๕๔๘), หน้า ๔.

^{๑๒} สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร : พรักหวานกราฟฟิค, ๒๕๔๒), หน้า ๑-๕.

จิตวิทยาพัฒนาการของเด็ก ซึ่งเน้นในด้านการพัฒนาร่างกาย จิตใจ สังคม สติปัญญา และอารมณ์ของเด็ก นอกจากนี้ยังเน้นให้เด็กเรียนรู้ทักษะต่าง ๆ ผ่านกิจกรรมการเล่นและกิจกรรมเกมส์ เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม และเกิดการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมเหล่านี้อีกด้วย ซึ่งการใช้เกมส์ และการเล่นถือได้ว่าเป็นวิธีการหลักสำหรับสอนเด็กในระดับปฐมวัย โครงสร้างหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยจะมีจุดเน้นทั้งสิ้น ๒ ด้าน คือ ด้านประสบการณ์สำคัญ ประกอบด้วย ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์จิตใจ ด้านสังคมและด้านสติปัญญา อีกด้านหนึ่งคือสาระที่ควรเรียนรู้ ประกอบด้วย เรื่องราวเกี่ยวกับตัวเด็ก เรื่องราวเกี่ยวกับบุคคล และสถานที่รอบตัวเด็ก ธรรมชาติรอบตัวและสิ่งต่าง ๆ รอบตัวเด็ก

(๒) ระดับประถมศึกษา เป็นการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยทั่วไปแล้วการศึกษาในระดับประถมศึกษาจะมีระยะเวลาในการเรียนประมาณ ๕ – ๘ ปี ขึ้นอยู่กับการวางแผนจัดการศึกษาของแต่ละประเทศ สำหรับประเทศไทยมีการเรียนการสอนในระดับชั้นประถมศึกษา ๖ ปี ตั้งแต่ในระดับประถมศึกษาปีที่ ๑ ถึงประถมศึกษาปีที่ ๖ โดยผู้เข้าศึกษาในระดับประถมศึกษา มักจะมีอายุประมาณ ๖-๗ ปี โดยในปัจจุบันนี้ยังมีเด็กกว่า ๖๑ ล้านคนที่ไม่มีโอกาสได้เรียนในระดับประถมศึกษา ซึ่ง ๔๗% ในจำนวนนี้จะหมดโอกาสการเข้าศึกษาต่ออย่างสิ้นเชิง อย่างไรก็ตาม UNESCO ได้พยายามสนับสนุนให้เกิดการศึกษาสำหรับทุกคน ในด้านจำนวนคนเข้าศึกษา ในระดับประถมศึกษา ตามประกาศของ UNESCO ภายในปี พ.ศ. ๒๕๕๘ หลังจากนักเรียนจบชั้นประถมศึกษาแล้วจะสามารถเข้าศึกษาต่อในระดับชั้นมัธยมศึกษาได้

(๓) ระดับมัธยมศึกษา เป็นการจัดการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยจัดการศึกษาให้กับนักเรียนที่จบในระดับประถมศึกษามาแล้ว สำหรับผู้เรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษา มักจะมีอายุประมาณ ๑๑ – ๑๘ ปี สำหรับการจัดการศึกษาในระดับมัศึกษามีจุดประสงค์เพื่อเสริมสร้างความรู้และทักษะกระบวนการเฉพาะด้าน เพื่อนำไปใช้ในการศึกษาระดับสูงต่อไป สำหรับประเทศไทยส่วนใหญ่แล้วการศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาถือได้ว่าเป็นการศึกษาภาคบังคับ สำหรับประเทศไทยนักเรียนจะต้องจบการศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จึงจะถือว่าจบการศึกษาภาคบังคับ อย่างไรก็ตามหลังจากจบระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นแล้ว นักเรียนสามารถเลือกที่จะหยุดเรียนแล้วออกไปประกอบอาชีพ หรือ เรียนต่อก็ได้ ในกรณีที่เรียนต่อจะมี ๒ ระบบให้เลือกเรียน ระหว่างสายสามัญ ซึ่งเป็นการเรียนต่อในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยมีการจัดการเรียนการสอนที่เป็นพื้นฐานสำหรับการเรียนต่อในระดับอุดมศึกษา และสายอาชีพ ซึ่งจะสอนเกี่ยวกับอาชีพทางด้านต่าง ๆ เช่น งานช่าง และเกษตรกรรม เป็นต้น โดยทั้งหมดนี้รัฐบาลไทยจะเป็นผู้ดำเนินการทางด้านค่าใช้จ่ายทั่วไปจนจบระดับชั้นมัธยมศึกษา

(๔) ระดับอาชีวศึกษา เป็นการศึกษาเพื่อเตรียมคนสำหรับการประกอบอาชีพในอนาคต ทั้งใน ด้านของงานช่างฝีมือ งานธุรกิจ งานวิศวกรรม และงานบัญชี โดยเป็นการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติงานได้จริง ๆ ซึ่งแตกต่างจากการศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่เน้นให้มีความรู้พื้นฐานมากเพียงพอสำหรับศึกษาต่อในระดับมหาวิทยาลัย การศึกษาในระดับอาชีวศึกษาจะเน้นให้มีการฝึกงาน เพื่อเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีประสบการณ์มากยิ่งขึ้น สำหรับประเทศไทยเริ่มมีการ

จัดการเรียนการสอนในสายอาชีพตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๕๒ โดยในสมัยนั้นเน้นจัดการเรียนการสอนทางด้าน แพทย์ วิศวกรรม ภาษาอังกฤษ พาณิชยกรรม และครู^{๑๓}

(๕) ระดับอุดมศึกษา เป็นการศึกษาที่ไม่ได้บังคับว่าต้องจบการศึกษาในระดับนี้ การศึกษาในระดับนี้เป็นการศึกษาที่สูงขึ้นมาจากการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา การศึกษาในระดับอุดมศึกษานั้นแบ่งได้ออกเป็น ๒ ระดับ คือ ระดับปริญญาบัณฑิตและระดับบัณฑิตศึกษา สำหรับการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษา เป็นหน้าที่ของมหาวิทยาลัย และวิทยาลัยเป็นผู้ดำเนินการ หากผู้เข้าศึกษาในระดับอุดมศึกษาเรียนจบแล้วจะได้รับปริญญาบัตร เป็นสัญลักษณ์บ่งบอกถึงการผ่านหลักสูตรนั้น ๆ การที่จะเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาได้นั้น จำเป็นต้องผ่านการสอบคัดเลือกเข้าศึกษาต่อก่อน สำหรับการศึกษาในระดับอุดมศึกษามีความสำคัญมากในการสมัครงาน เพราะมักมีการกำหนดวุฒิการศึกษาขั้นต่ำในระดับปริญญาตรี นอกจากนี้ยังมีความสำคัญในการพัฒนากำลังคนในการพัฒนาประเทศชาติอีกด้วยซึ่งในปัจจุบันมหาวิทยาลัย และวิทยาลัยมีทั้งมหาวิทยาลัยที่เป็นของรัฐ มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ และมหาวิทยาลัยเอกชน

(๖) การศึกษาพิเศษ เป็นการจัดการศึกษาสำหรับผู้ที่มีความต้องการพิเศษ ดังนั้น รัฐบาลจำเป็นต้องสนับสนุนงบประมาณและสาธารณูปโภคต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนการศึกษาในรูปแบบ นี้ โดยกลุ่มที่มีความต้องการพิเศษแบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ เด็กที่มีปัญญาเลิศ ซึ่งจะเน้นการพัฒนาความสามารถและความถนัดเฉพาะของบุคคล อีกประเภทหนึ่งคือเด็กที่มีความบกพร่องทางด้านร่างกาย หรือสติปัญญา โดยการจัดการศึกษาจะเน้นการเรียนการสอนรายบุคคล ควบคู่ไปกับการเรียนรู้ในห้องเรียนปกติ รวมไปถึงพัฒนาทักษะการดำรงชีวิตให้กับผู้ที่มีความต้องการพิเศษให้สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้

๒) การศึกษานอกระบบ ตามความในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ ได้ให้นิยามเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียน ความเป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสม สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนนอกระบบโรงเรียนจะเป็นการจัดให้กับผู้ที่ไม่ได้อยู่ในระบบโรงเรียน หรือผ่านจากระบบโรงเรียนมาแล้ว โดยส่วนใหญ่แล้วผู้ที่เข้าศึกษานอกระบบโรงเรียนมักเป็นผู้ใหญ่เป็นส่วนใหญ่ เพื่อเรียนรู้การอ่านออกเขียนได้และนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้กับอาชีพของตัวเอง สำหรับประเทศไทยมีการจัดการเรียนการสอนรูปแบบการศึกษานอกระบบโรงเรียนอยู่เป็นจำนวนมาก โดยนิยมจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชนหรือศูนย์การเรียนรู้นอกระบบโรงเรียน เพื่อให้ประชาชนเข้ามาเรียนรู้ได้ โดยภายในศูนย์จะมีอาจารย์ประจำและอาจารย์อาสาสมัครเป็นผู้จัดกิจกรรมการเรียนการสอน นอกจากนี้แล้วการศึกษานอกระบบโรงเรียนยังมีการจัดการศึกษาในรูปแบบอื่น ๆ ด้วย เช่น การศึกษาผู้ใหญ่ การศึกษาชุมชน เป็นต้น^{๑๔}

^{๑๓} สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒, หน้า ๑-๕.

^{๑๔} สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒, หน้า ๑-๕.

๓) การศึกษาตามอัธยาศัย โดยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ ได้ให้ความหมายของการศึกษาตามอัธยาศัยว่าเป็นการศึกษาที่ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง ตามความสนใจ ศักยภาพ ความพร้อมและโอกาส โดยศึกษาจากบุคคล ประสบการณ์ สังคม สิ่งแวดล้อม สื่อหรือแหล่งความรู้อื่น ดังนั้นถือได้ว่าการศึกษตามอัธยาศัยเป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้เช่นเดียวกัน สำหรับการเรียนรู้ตามอัธยาศัยสามารถจำแนกออกได้เป็น ๓ ประเภท คือ การเรียนรู้ด้วยการนำตัวเอง การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นโดยบังเอิญและการเรียนรู้ในชีวิตประจำวัน การศึกษตามอัธยาศัยมักเป็นการศึกษาที่เกิดขึ้นภายนอกห้องเรียน ไม่ได้เกี่ยวข้องกับหลักสูตรโดยเฉพาะเจาะจงและมักเกิดขึ้นโดยความบังเอิญ ดังนั้นส่งผลให้การศึกษาในประเภทนี้เกิดขึ้นได้ในทุก ๆ สถานที่ ทั้งที่บ้าน โรงเรียนและที่อื่น ๆ ซึ่งเป็นการศึกษาเพียงรูปแบบเดียวของมนุษย์เท่านั้นที่จำเป็นต้องเรียนรู้ตลอดชีวิต (Life long Learning)

๒.๑.๑.๓ องค์ประกอบของการศึกษา

องค์ประกอบสำคัญของการจัดการศึกษามี ๘ องค์ประกอบ^{๑๕} ได้แก่

(๑) สารระเนื้อหาในการศึกษา ในกรณีที่มีการจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบ ผู้จัดการศึกษามักจัดทำหลักสูตรเป็นตัวกำหนดเนื้อหาสาระ หลักสูตรเหล่านี้อาจเป็นหลักสูตรกลางที่ใช้สำหรับการศึกษาแต่ละระดับ แต่ขณะเดียวกันก็ควรเปิดโอกาสให้สถานศึกษาแต่ละแห่งสามารถจัดเนื้อหาสาระที่เหมาะสมกับท้องถิ่นได้ด้วย เนื้อหาสาระในการศึกษานั้นควรทันสมัย ทัน

(๒) ต่อเหตุการณ์ เหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียนและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษา ทั้งนี้ครูต้องทบทวนเนื้อหาสาระที่ตนสอนเพื่อปรับแก้ไขให้ถูกต้องทันสมัย และให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่ผู้เรียน

(๓) ครูผู้สอน หรือผู้ให้การเรียนรู้ ผู้ถ่ายทอดเนื้อหาสาระได้แก่ครูและอาจารย์ ซึ่งถือเป็นผู้ประกอบวิชาชีพชั้นสูง บุคคลเหล่านี้ต้องได้รับการศึกษาอบรมมาทั้งในด้านเนื้อหาและวิธีการถ่ายทอด เพื่อให้สามารถถ่ายทอดความรู้และสาระวิชาที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เงื่อนไขสำคัญประการหนึ่งสำหรับครูและอาจารย์คือต้องมีความตื่นตัวอยู่เสมอในการติดตามเรียนรู้เนื้อหาวิชาการวิชาชีพใหม่ ๆ และวิทยาการด้านการเรียนการสอนตลอดเวลา อนึ่ง ครูและอาจารย์ต้องพัฒนาความสามารถในการประยุกต์สาระเนื้อหาและองค์ความรู้ใหม่ให้เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละกลุ่ม

(๔) สื่อและอุปกรณ์สำหรับการศึกษา สื่อและอุปกรณ์ต่าง ๆ เช่น อาคาร สถานที่ โต๊ะเก้าอี้ กระดานเขียน หนังสือ แบบเรียน สมุด ดินสอ ตลอดจนถึงอุปกรณ์ที่ทันสมัยที่มีราคาแพงทั้งหลาย เช่น อุปกรณ์ในห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ เครื่องคอมพิวเตอร์ เหล่านี้ สื่อและอุปกรณ์เหล่านี้เป็นส่วนประกอบที่จำเป็นสำหรับการจัดการศึกษา ครูและผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีหน้าที่รับผิดชอบ ดูแลให้สิ่งเหล่านี้มีอย่างเพียงพอ อยู่ในสภาพใช้งานได้ และถ่ายทอดเนื้อหาความรู้ได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ครูที่มีคุณภาพต้องสามารถผลิตและพัฒนาสื่อและอุปกรณ์การศึกษาสำหรับการสอนของตนด้วย

^{๑๕} ปรัชญา เวสารักษ์, **หลักการจัดการศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร: [ม.ป.ท.], ๒๕๔๕), หน้า ๘-๙.

(๕) รูปแบบวิธีการเรียนการสอน การศึกษายุคใหม่นั้นมีความแตกต่างไปจากการศึกษายุคก่อนซึ่งเน้นที่ตัวครู ระบบการศึกษายุคใหม่เน้นความสำคัญที่ตัวผู้เรียน ดังนั้น รูปแบบวิธีการเรียนการสอนใหม่จึงแตกต่างไปจากเดิม จึงเกิดคำว่า “ปฏิรูปการเรียนรู้” ซึ่งนำไปสู่กระบวนการเรียนการสอนที่หลากหลาย เช่น การระดมความคิด การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การนำชมนอกสถานที่เรียน การใช้อุปกรณ์เครื่องมือประกอบ รูปแบบวิธีการเรียนการสอนใหม่ ๆ นี้ ผู้สอนพึงระมัดระวังเลือกใช้ให้เหมาะสมกับกลุ่มผู้เรียนแต่ละกลุ่ม และจำเป็นต้องใช้ความคิดสร้างสรรค์ประกอบกับการทำความเข้าใจธรรมชาติการเรียนรู้ของผู้เรียนของตน

(๖) ผู้บริหารและบุคลากรที่ทำหน้าที่สนับสนุนการศึกษา ในการจัดการศึกษายังมีผู้ที่รับผิดชอบที่อาจไม่ได้เป็นผู้ถ่ายทอดโดยตรงอีกหลากหลาย ได้แก่ ผู้บริหารซึ่งมีหน้าที่จัดการศึกษาที่ตนรับผิดชอบให้เป็นไปโดยเรียบร้อยนำไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ และยังจำเป็นต้องมีบุคลากรทางการศึกษาอื่นร่วมด้วย เช่น เจ้าหน้าที่ธุรการ งานทะเบียน งานโภชนาการและสุขอนามัยรวมทั้งฝ่ายสนับสนุนอื่น ๆ

(๗) เงินทุนสนับสนุน การจัดการศึกษาเป็นเรื่องของการลงทุน ซึ่งผู้ลงทุนอาจเป็นรัฐบาลในฐานะผู้รับผิดชอบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ผู้ปกครอง ผู้เรียน ชุมชน เป็นต้น เงินทุนเหล่านี้เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยให้การจัดการศึกษาเกิดผลตามเป้าหมาย

(๘) สถานที่ศึกษาและบรรยากาศแวดล้อม การจัดการศึกษาในระบบที่ยังต้องอาศัยชั้นเรียนยังเป็นสิ่งจำเป็น ดังนั้นอาคารสถานที่ ห้องเรียน และบรรยากาศแวดล้อมที่ใช้ในการจัดการศึกษาจึงเป็นส่วนที่ขาดไม่ได้ ถึงแม้จะมีการจัดการศึกษาโดยใช้สื่อทางไกลก็ตาม ก็ยังต้องมีสถานที่สำหรับการบริหารจัดการ การผลิตและถ่ายทอดสื่อ หรือการทำงานของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ในกรณีที่ยังต้องใช้อาคารเป็นสถานที่สำหรับจัดการเรียนการสอน สิ่งที่ผู้บริหารและผู้จัดการศึกษาต้องสนใจดูแลคือความเพียงพอ เหมาะสม ปลอดภัย และการมีบรรยากาศแวดล้อมที่เอื้อการเรียนรู้ ส่วนครูก็ต้องรับผิดชอบในการจัดบรรยากาศในชั้นเรียนให้เหมาะสม หากจำเป็นต้องใช้งบประมาณปรับปรุงก็ควรแจ้งผู้บริหารให้ช่วยดำเนินการ

(๙) ผู้เรียน ผู้เรียนหรือผู้ศึกษาถือเป็นองค์ประกอบที่จำเป็นที่สุดของการจัดการศึกษา เพราะผู้เรียน คือผู้รับการศึกษา และเป็นเป้าหมายหลักของการจัดการศึกษา การปรับเปลี่ยนความรู้และพฤติกรรมของผู้เรียนเป็นดัชนีชี้วัดผลสัมฤทธิ์ของการจัดการศึกษา การจัดการศึกษาจึงครอบคลุมขั้นตอนที่เกี่ยวกับการเรียนรู้ของผู้เรียน ตั้งแต่การเตรียมความพร้อมสำหรับการเรียนรู้ การให้การศึกษาอบรม การประเมิน และการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ต่อเนื่อง ด้วยเหตุนี้ เป้าหมายการจัดการ ศึกษาในภาพรวมจึงมิได้จำกัดวงแคบเฉพาะในสถานที่ แต่มุ่งที่ตัวผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยมีปรัชญาพื้นฐานสำคัญคือ “ทุกคนต้องเป็นส่วนสำคัญของการจัดการศึกษา และการศึกษาต้องจัดสำหรับคนทุกคน”

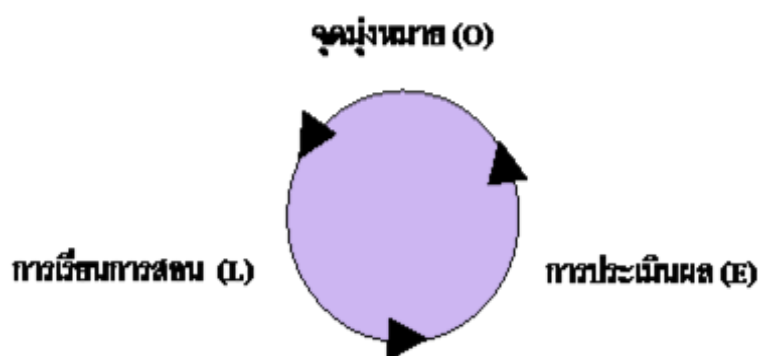
๒.๑.๑.๔ จุดมุ่งหมายของการศึกษา

จุดมุ่งหมาย คือจุดที่ต้องพยายามไปให้ถึงเป็นสิ่งที่หวังไว้ในอนาคต เป็นเครื่องบอกทิศทางให้ผู้ทำงานอย่างหนึ่งพยายามไปให้ถึงจุดนั้นเปรียบเสมือนผู้กำหนดทิศทาง ดังนั้นจุดมุ่งหมายทางการศึกษาจึงเป็นการกำหนดทิศทางของกิจกรรมทางการศึกษาให้ได้ดังที่พึงประสงค์ไว้ การกำหนดจุดมุ่งหมายเป็นงานที่มีความสำคัญ เพราะจุดมุ่งหมายที่กำหนดขึ้นจะเห็นแนวทางในการกำหนดเนื้อหา

การเลือกวิธีสอน กิจกรรมการเรียนการสอน ตลอดจนการวัดผล จึงควรมีลักษณะที่ชัดเจนและเป็นไปได้ในเชิงปฏิบัติ สิ่งที่สำคัญอยู่ตรงที่ว่าต้องรู้ให้แน่ชัดเสียตั้งแต่ต้นว่าวิชานี้ บทนี้ จะต้องวัดอะไรบ้าง จะต้องวัดมากน้อยอย่างละเท่าไร และจะต้องวัดด้วยวิธีใด ซึ่งจัดว่าเป็นสิ่งแรกที่สำคัญที่สุดของกระบวนการวัดผล ดังนั้นการที่จะตอบคำถามดังกล่าวนี้ได้ จึงจำเป็นที่จะต้องรู้ถึงจุดมุ่งหมายของวิชาหรือบทเรียนนั้นเสียก่อนว่าต้องการให้เกิดสิ่งใดกับผู้เรียนบ้าง จึงจะสามารถทำการวัดได้อย่างถูกต้อง หากพิจารณาจากกระบวนการสอนที่เรียกว่า OLE จะประกอบด้วย

O = Objective	= จุดมุ่งหมาย
L = Learning Experience	= การจัดประสบการณ์การเรียนการสอน
E = Evaluation	= การประเมินผล

ซึ่งทั้ง ๓ ส่วนจะต่อเนื่องเป็นวงจรการเรียนการสอน แสดงเป็นวงจรไว้ดังภาพ

ภาพที่ ๑ : วงจรการเรียนการสอน

จากวงจรการเรียนการสอน จะเห็นได้ว่าองค์ประกอบทั้ง ๓ ส่วน มีความเกี่ยวข้องต่อเนื่องกันคือ

(๑) จุดมุ่งหมาย (Objective) การเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยเน้นที่เป้าหมายของการสอน ซึ่งการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนี้เป็นพฤติกรรมทั้ง ๓ ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ความคิด (ด้านพุทธิพิสัย) ด้านเจตคติ (ด้านจิตพิสัย) คือการได้เห็นคุณค่า เห็นความสำคัญ และด้านทักษะ (ด้านทักษะพิสัย) คือการปฏิบัติได้ถูกต้องตามวิธีดั่งนั้นในการสอนจึงต้องตั้งจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาทั้ง ๓ ด้าน มิใช่เพียงด้านใดด้านหนึ่งเพียงด้านเดียว จึงจะถือว่าเป็นการสอนที่สมบูรณ์ ตลอดจนมุ่งให้ผู้เรียนสามารถนำประสบการณ์ใหม่ไปใช้ได้

(๒) การเรียนการสอน (Learning Experience) เป็นกิจกรรมที่สำคัญในกระบวนการทางการศึกษา เพราะเป็นการนำหลักสูตรไปใช้ปฏิบัติให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่ได้กำหนดไว้ คุณภาพของการศึกษาจะดีหรือไม่ขึ้น การสอนเป็นสำคัญซึ่งจะทำหน้าที่พัฒนาและเสริมสร้างผู้เรียนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม และมีประสบการณ์การเรียนรู้เพิ่มขึ้น

(๓) การประเมินผล (Evaluation) เป็นการติดตามผลการจัดการเรียนการสอนว่าผู้เรียนบรรลุผลมากน้อยเพียงใด ตามธรรมชาติของผู้เรียนแต่ละคนขึ้นอยู่กับการพัฒนาทางสติปัญญาและทาง

ร่างกาย ซึ่งมีความแตกต่างกัน การประเมินผลการเรียนจะเชื่อมโยงกับจุดมุ่งหมายทางการศึกษาและวิธีการเรียน การสอน กล่าวคือ ผู้สอนมักจะตั้งความหวังก่อนสอนว่าต้องการจะให้ผู้เรียนรู้อะไร เกิดพฤติกรรมอะไร หรือทำอะไรได้บ้าง ซึ่งความหวังนี้เรียกว่า จุดมุ่งหมายทางการศึกษา ซึ่งมี ๓ ด้าน คือ พุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย วิธีการวัดและประเมินผลจึงต้องเกี่ยวข้องกับจุดมุ่งหมายการศึกษา^{๑๖}

๒.๑.๒ ทฤษฎีเกี่ยวกับการศึกษาในพระพุทธศาสนา

๒.๑.๒.๑ ความหมายของการศึกษา

๑) ความหมายตามรูปศัพท์

การศึกษาในภาษาไทย หมายถึงเล่าเรียน ตรง กับคำว่า “สิกขา” ในภาษาบาลี ซึ่งเป็น การปฏิบัติ โดยตรงกับการปฏิบัติศีล สมาธิ ปัญญา ดังนั้นสิกขาในพระพุทธศาสนาก็คือ การปฏิบัติแล้ว ได้รับปริญญา คือ สันราคะ สันโทสะ สันโมหะ นั่นคือผลการปฏิบัติสิกขา การปฏิบัติสิกขาก็เพื่อ ความรอดจากสิ่งไม่พึงปรารถนา สิ่งใดเป็นความทุกข์ทรมาน ความยุ่งยากลำบากแก่จิตใจ ก็เรียกสิ่งนั้นว่า สิ่งอันไม่พึง ปรารถนา ต้องแก้ไขด้วยการศึกษา (สิกขา)^{๑๗} โดยคำว่า สิกขา ประกอบด้วยคำว่า สะ กับ อิกขา รวมกันเป็นสิกขา สำหรับคำว่า สะ แปลว่า ตัวเอง ส่วนอิกขา แปลว่า การเห็น เมื่อนำมารวมกัน เป็นสิกขา แปลว่า การเห็น ด้วยตนเอง คนอื่นเห็นแทนกันไม่ได้ เพราะว่ามันเป็นเรื่องภายใน^{๑๘}

จากความหมายของคำว่า สิกขา หรือการศึกษา ก็คือ การเห็นซึ่งตนเอง การเห็นโดย ตนเอง และการเห็นเพื่อตนเอง เป็นการศึกษาเพื่อจะให้เกิดความเข้าใจถึงสภาพความเป็นจริงจะช่วยให้เกิดประโยชน์กับตนเองให้สามารถดับความทุกข์ได้ ซึ่งวิธีการที่จะให้รู้ และเข้าใจในตนเองได้จะต้อง ปฏิบัติตามหลักคำสอนที่เรียกว่า อริยมรรคมีองค์ ๘

ส่วนความหมายของการศึกษาอีกประการหนึ่งของท่านพุทธทาสภิกขุก็คือ มรรค แปลว่า หนทางหรือทางปฏิบัตินำไปสู่ความพ้นทุกข์ เป็นระบบการปฏิบัติที่ถูกต้องแก่ความเป็นมนุษย์ อันได้แก่

๑. สัมมาทิฐิ เป็นความคิดเห็นหรือความเข้าใจถูกต้อง รู้ว่าเกิดมาทำไม ควรจะ ทำอย่างไร มีความรู้เหตุที่ทำให้เกิดทุกข์ รู้ว่าความดับทุกข์คืออะไร หนทางแห่งความดับทุกข์ คืออะไร

๒. สัมมาสังกัปป เป็นคำริชอบ หรือความต้องการที่ถูกต้อง เมื่อมีสติปัญญา รู้ และ เข้าใจในข้อสัมมาทิฐิ ความต้องการหนทางแห่งการดับทุกข์เกิดขึ้น

๓. สัมมาวาจา เป็นการพูดที่ถูกต้อง ไม่เบียดเบียนใคร

๔. สัมมากัมมันโต เป็นการกระทำที่ถูกต้อง ไม่เบียดเบียนหรือฆ่าฟันใคร ไม่ลักทรัพย์ ไม่ประพฤติผิดในกาม ซึ่งเป็นการกระทำทางกายที่ถูกต้อง

^{๑๖} ไพฑูรย์ ลินลารัตน์, การประเมินการสอน, (กรุงเทพมหานคร: เจ้าพระยาการพิมพ์, ๒๕๒๖), หน้า ๑๐๖.

^{๑๗} สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติกระทรวงศึกษาธิการ, ธรรมะสำหรับครู, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๒๘), หน้า ๔๕

^{๑๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๘

๕. สัมมาอาชีโว เป็นการเลี้ยงชีพ การดำรงชีพที่ถูกต้อง คือไม่ผิดกฎหมายและศีลธรรม

๖. สัมมาวายาโม ความ پاکเพียร เป็นการ پاکเพียรที่จะดับทุกข์

๗. สัมมาสติ การระลึกชอบ เป็นความระลึกอยู่ในใจ ประจำใจด้วยความมีสติ

๘. สัมมาสมาธิ เป็นการมีจิตใจริสุทธ์ ไม่มีกิเลส มีจิตใจเข้มแข็งและคล่องแคล่วว่องไว ในการที่จะทำหน้าที่ของจิตใจ^{๑๙}

เมื่อกล่าวถึงประเด็นทางการศึกษา ก็จะต้องมีการให้ความหมายของการศึกษาขึ้นมา เพื่อที่จะได้ทราบค่านิยมหรือความหมายของการศึกษาได้อย่างชัดเจน ซึ่งในทางพระพุทธศาสนานั้น มีทัศนคติมุมมองหรือแนวคิดกับเรื่องนี้อย่างไรบ้าง ก็พอที่จะนำมากล่าวเป็นรูปคำศัพท์ตามหลักฐานที่ผู้วิจัยศึกษาจากเอกสาร ขอสรุปความหมายของการศึกษาเป็น ๓ คำ คือ

๑. **สุตะ** หมายถึง การเล่าเรียนสดับฟังศึกษาหาความรู้ (Learning) ในพระธรรมวินัย หรือ การทำหน้าที่พึงกระทำเพื่อเป็นการฝึกหัดพัฒนาศักยภาพสู่ “สัพบุรุษ มีปริชาเห็นประจักษ์” การศึกษาในความหมายของสุตะ จึงหมายถึงการพัฒนาศักยภาพเพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายของพระพุทธศาสนา

๒. **สิกขา** ในรูปภาษาไทยว่า “ศึกษา” มาจากรากศัพท์ภาษาบาลีว่า “สิกขา” หมายถึง ปฏิบัติอันบุคคลพึงศึกษา, ข้อปฏิบัติที่ควรศึกษา และเมื่อกล่าวโดยอรรถ ความหมายของการศึกษาทางฝ่ายพระพุทธศาสนา จะมุ่งตรงไปที่ ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกอบรม ๓ อย่าง คือ อธิศีลสิกขา อธิจิตตสิกขา อธิปัญญาสิกขา รวมเรียกว่าไตรสิกขา

๓. **ภาวนา** ว่าด้วยหลักธรรมหมวดภาวนา ๔ ประการ คือ กายภาวนา สีลภาวนา จิตตภาวนา ปัญญาภาวนา เป็นการพัฒนามนุษย์ทั้งการสัมพันธ์กับวัตถุและธรรมชาติด้านใน ภาวนาจึงหมายถึง การพัฒนาศักยภาพอย่างบูรณาการของมนุษย์ที่สามารถพัฒนาศักยภาพทั้ง ๔ ด้าน เรียกว่าภาวนิต คือ ภาวนิตกาย ภาวนิตศีล ภาวนิตจิต ภาวนิตปัญญา เป็นคุณสมบัติของพระอรหันต์

จากการศึกษาความหมายของคำศัพท์ทั้ง ๓ คำนี้ จะเห็นว่ามี ความแตกต่างกันใน อรรถาธิบาย แต่โดยเนื้อหาคำศัพท์ทั้ง ๓ นั้น มีความหมายเป็นอันเดียวกัน คือการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ให้ถึงเป้าหมายของพระพุทธศาสนา การศึกษา ถือว่าเป็นวิธีการนำพามนุษย์ให้เข้าสู่จุดหมายสูงสุดของชีวิต

๒) ความหมายตามทัศนะของนักการศึกษา

พระราชวรมนี (ป.อ.ปยุตโต)^{๒๐} ให้ความหมายของการศึกษา คือ การแก้ไขปัญหามนุษย์ หรือพูดให้ชัดว่าการทำให้ชีวิตแก้ปัญหาได้ ถ้าไม่มีปัญหาการศึกษา ก็ไม่มี (ทุกข์-ทุกข์นิโรธ), การศึกษา คือ การทำให้ชีวิตหลุดพ้นจากปัญหา ปราศจากสิ่งที่บีบคั้น ขัดข้อง เข้าถึงสิ่งที่ดีงาม สิ่งที่ดี

^{๑๙} สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ, **ธรรมะสำหรับครู**, หน้า ๔๕ – ๔๗.

^{๒๐} พระราชวรมนี (ป.อ.ปยุตโต), **ปรัชญาการศึกษาไทย ฉบับแก้ไข-รวบรวมใหม่**, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: กรมศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๒๘), หน้า ๓๘-๓๙.

ประเสริฐ หรือดีที่สุดที่ชีวิต จึงได้มีอิสรภาพสุขสมบูรณ์, การศึกษา คือการทำให้มนุษย์พ้นจากการต้องพึ่ง ต้องขึ้นต่อปัจจัยภายนอกมีความสมบูรณ์ในตัวมากยิ่งขึ้นโดยลำดับ นอกจากนี้ พระราชวรมุนี (ประยุทธ์ ปยุตโต)^{๒๑} ให้ความหมายของ การศึกษาตามแนวพุทธปรัชญาการศึกษา ว่า การศึกษา คือ กระบวนการสร้างปัญญา คุณธรรม และความสามารถอันเป็นส่วนประกอบสำคัญ ที่จะช่วยให้มนุษย์สามารถแก้ไขปัญหา ล่วงพ้นสิ่งที่บีบคั้นขัดข้องทั้งปวงนำชีวิตให้เจริญงอกงามไปสู่ความเป็นอยู่ที่ดีและเสวยผลแห่งความมีชีวิตได้โดยสมบูรณ์ในทุกขั้นตอน

วิริยฤทธิ์ วิเชียรโชติ^{๒๒} ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของการศึกษาตามแนวพุทธปรัชญาการศึกษา ไว้ว่า พุทธปรัชญาการศึกษานั้นเกิดจากความพยายามของนักปรัชญา และนักการศึกษา ในการนำองค์ความรู้ทางการศึกษาที่มีอยู่ในพระพุทธศาสนาวิเคราะห์เทียบเคียงกับหลักการศึกษายุคปัจจุบัน ทำให้ได้แนวคิดทางการศึกษาอันมีรากฐานจากพระพุทธศาสนาที่เหมาะสมกับบริบทของสังคมปัจจุบัน โดยที่แนวคิดเหล่านี้สามารถนำมาสรุปเป็นองค์ประกอบของการศึกษาด้านต่าง ๆ เช่น ความหมายของการศึกษา ความมุ่งหมายของการศึกษาธรรมชาติของผู้เรียน การเรียนรู้และกระบวนการของการศึกษา โรงเรียน ผู้สอน ผู้เรียน วิธีสอนหลักสูตร และการวัดผลประเมินผล

ดังนั้น การศึกษาในมุมมองของพระพุทธศาสนา จะเห็นได้ว่าเป็นเรื่องของการศึกษาตลอดชีวิต หรือการมีชีวิตที่เป็นอยู่เพื่อการศึกษา มนุษย์จะบรรลุเป้าหมายของตัวเองจะเป็นด้านใดด้านหนึ่งก็ตาม ย่อมไม่พ้นจากภาวะแห่งการศึกษา นั่นก็หมายถึงว่า การศึกษาเป็นเครื่องวัดเป็นตัวบ่งชี้ความสำเร็จ ของมนุษย์ทุกคน หากแต่จะต้องเป็นการศึกษาในลักษณะทางพระพุทธศาสนา ดังอธิบายแล้วตอนต้นนั้น

๒.๑.๒.๒ จุดมุ่งหมายของการศึกษา

การศึกษาตามแนวพระพุทธศาสนานั้น มีจุดมุ่งหมายหรือเป้าหมายเพื่อให้บุคคลหลุดพ้นไปจากความทุกข์หรือดับทุกข์ได้ ดังพุทธพจน์ว่า “ภิกษุทั้งหลาย ในกาลก่อนก็ตาม ในบัดนี้ก็ตาม เราบัญญัติขึ้นสอนแต่เรื่องความทุกข์ และความดับสนิทไม่มีเหลือของความทุกข์เท่านั้น” มนุษย์สามารถพัฒนาศักยภาพของตนได้อย่างต่อเนื่อง จนถึงจุดมุ่งหมายสูงสุด เป็นอเสขบุคคล คือผู้ไม่ต้องศึกษา จุดมุ่งหมายของการศึกษาในพระพุทธศาสนาจะเห็นได้ว่า มีเป้าหมายเพื่อความสิ้นไปแห่งทุกข์ทั้งปวงนั่นเอง บุคคลที่สามารถกำจัดทุกข์ของตนได้หมดสิ้นแล้ว จะถูกเรียกว่าพระอรหันต์ ผู้มีพรหมจรรย์อยู่จบแล้ว และจบการศึกษาตามแนวพระพุทธศาสนาอีกด้วย ก็เลสเถิดว่าเป็นปัจจัยสำคัญในชีวิตมนุษย์ที่เป็นสาเหตุให้คนเกิดความทุกข์มากมาย และต้องเวียนว่ายตายเกิดอยู่ในสังสารวัฏ เมื่อเป็นเช่นนี้พระพุทธศาสนา จึงสอนให้บุคคลประพฤติพรหมจรรย์มีจุดมุ่งหมายของชีวิต เพื่อกำจัดกิเลสของตนเป็นสำคัญ ดังนั้น จุดมุ่งหมายของการศึกษาตามแนวพระพุทธศาสนานั้น แท้จริงแล้วก็เพื่อพัฒนาตนเองให้พ้นไปจากภาวะการถูกความทุกข์บีบคั้นนั่นเอง ดำรงชีวิตได้อย่างอิสรภาพ อยู่เหนือเหตุปัจจัยที่จะ

^{๒๑} พระราชวรมุนี (ป.อ.ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, (กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๒๘), หน้า ๑๒๔-๑๓๘.

^{๒๒} วิริยฤทธิ์ วิเชียรโชติ, “ระบบการเรียนการสอนแบบสืบสวนสอบสวนตามแนวพุทธศาสตร์” ในศึกษาศาสตร์ตามแนวพุทธศาสตร์ ภาค ๒ ระบบการเรียนการสอน, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๒๖), หน้า ๑๑-๒๕.

กระทำให้ตนเป็นทุกข์ ทำนองเดียวกันในความคิดเห็นของนักการศึกษาไทยได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการศึกษาตามแนวพระพุทธศาสนา ดังต่อไปนี้

พุทธทาสภิกขุ^{๒๓} ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการศึกษา ซึ่งพอจะสรุปให้เห็นได้ ดังนี้

๑. จุดมุ่งหมายของการศึกษานั้น จะต้องเป็นไปเพื่อความดับทุกข์ทั้งปวง ไม่ให้เหลือซึ่งทุกข์ในที่นี้ก็หมายถึง การที่กิเลสเป็นเหตุทำให้เราต้องทุกข์ และต้องสูญเสียความเป็นมนุษย์ เพราะว่าการศึกษาในพระพุทธศาสนานั้น โดยความจริงแล้วก็เพื่อที่จะต้องการให้มนุษย์สามารถมีจิตใจอยู่เหนือความทุกข์ในโลกนี้ได้ ยกระดับจิตใจให้อยู่เหนือวัตถุทั้งปวงไม่ว่าจะเป็นลาภยศหรือวัตถุใด ๆ ก็ตาม และไม่ต้องการหวังว่าจะมีคติใดอีกที่ตัวเองจะต้องไปเกิด แต่จุดหมายจะต้องอยู่เหนือการเวียนว่ายตายเกิดต่างหาก นั่นคือสภาวะที่สิ้นกิเลสทั้งปวง ไม่มีที่ใดรองรับการเกิดอีกต่อไป

๒. จุดมุ่งหมายของการศึกษานั้น จะต้องเป็นไปเพื่อการส่งเสริมศีลธรรม ทุกขั้นตอนแห่งวิวัฒนาการของมนุษย์คือ สร้างความถูกต้องให้เกิดขึ้นมาในสังคม และการทำให้มีความเจริญก้าวหน้าในด้านวัตถุและจิตใจ ซึ่งจะต้องชี้ให้เห็นถึงความสุข ๒ อย่าง นั่นก็คือ ความสุขทางกาย ความสุขชนิดนี้เกิดจากการเสพวัตถุบริโภค ยิ่งเสพยิ่งติดและยิ่งมีความต้องการมากขึ้นเรื่อย ๆ ในที่สุดก็ทำตนเองให้เดือดร้อน ตลอดถึงคนอื่น ๆ และความสุขอีกชนิดหนึ่ง เรียกว่า ความสุขทางด้านจิตใจ ซึ่งความสุขประเภทนี้ จะเต็มไปด้วยสันติ ความสงบเย็น มีมาก ๆ จะทำให้ชีวิตเกิดสันติสุข และจะลดความต้องการเสพทางวัตถุบริโภคห่างออกไป ๆ จนในที่สุดก็มีความสุขได้โดยไม่ต้องอาศัยวัตถุเสพอีกเลย

๓. จุดมุ่งหมายของการศึกษานั้น ต้องเป็นไปเพื่อให้เกิดความรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวม เพราะมนุษย์นั้น เป็นสัตว์ที่มีสังคม ไม่ได้อยู่คนเดียว แต่หากจะต้องการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่น จึงจำเป็นที่จะต้องไม่ให้ความเห็นแก่ตัวออกมาทำให้ผู้อื่นต้องเดือดร้อน ตลอดถึงการร่วมสร้างสันติสุขในสถานที่อยู่อาศัยหรือชุมชนนั้น ๆ และในโลกให้เป็นอยู่โดยผาสุกอีกด้วย

จากจุดมุ่งหมายของการศึกษา ดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น สรุปให้เห็นได้ว่า การศึกษาตามทัศนะของพระพุทธศาสนา ได้มีจุดมุ่งหมายเพื่อการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ให้สามารถดับทุกข์และพ้นไปจากทุกข์ได้ นั่นคือ การกำจัดราคะ โทสะ โมหะ ซึ่งเป็นสาเหตุหลักของความทุกข์ทั้งปวงในชีวิตมนุษย์ ส่วนในด้านความเห็นของนักการศึกษาไทยนั้น ได้เป็นไปตามหลักการทางพระพุทธศาสนาเช่นกัน นั่นคือจุดมุ่งหมายของการศึกษา จะต้องเป็นไปเพื่อความดับทุกข์นั่นเอง และพัฒนาคนให้เป็นผู้มีความรู้ มีคุณธรรม มีความสามารถในการดำรงชีพ และเป็นคนดีมีคุณธรรมอยู่ในสังคม เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์เป็นที่พึงพิงให้แก่สังคมได้ จะต้องมีหลักมีแนวทางในจุดมุ่งหมายของการศึกษาที่เป็นไปเพื่อการพัฒนาคนโดนเริ่มจากการพัฒนาตนเป็นสำคัญ

๒.๑.๒.๓ ความสำคัญของการศึกษา

ตามทัศนะของพระพุทธศาสนา การศึกษามีความสำคัญมากต่อชีวิตมนุษย์ เพราะเป็นเครื่องมือช่วยฝึกฝนพัฒนาคนให้มีความสามารถในการแก้ปัญหา หรือเป็นผู้พร้อมที่จะแก้ปัญหาได้อย่างสำเร็จผล ดังนั้นการศึกษาจึงเป็นสิ่งจำเป็นต่อชีวิต ทั้งนี้ก็เพราะชีวิตต้องการดำรงอยู่ด้วยดี มีความเจริญ

^{๒๓} พุทธทาสภิกขุ, **คู่มือมนุษย์**, (กรุงเทพมหานคร: เกล็ดไทย, ๒๕๒๗), หน้า ๗๖-๗๗.

งอกงาม แต่ชีวิตนี้มีปัญหา จึงต้องมีการศึกษา เพื่อพัฒนาตนให้สามารถที่จะแก้ปัญหา ถ้าชีวิตไม่มีปัญหา ไม่มีทุกข์ก็ไม่จำเป็นต้องมีการศึกษา เมื่อศึกษาดีแล้ว ก็แก้ปัญหาได้อย่างถูกต้อง สามารถดำรงชีวิตอยู่ด้วยดี และเจริญงอกงามเข้าถึงจุดหมายที่ชีวิตพึงต้องการ การศึกษาจะประสบความสำเร็จ

การศึกษาจึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาตน พัฒนาชีวิตมนุษย์ทุกคนที่เกิดมา เพราะต่างล้วนตกอยู่ในห่วงแห่งความทุกข์ด้วยกันทั้งสิ้น เป็นการแสดงให้เห็นว่า มนุษย์ทุกคนมีขอบบพร่องอยู่ในตัวเอง และการที่จะให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ได้นั้น จะต้องมีการศึกษาให้ถึงที่สุด ซึ่งในพระพุทธศาสนาเรียกว่า พระอรหันต์ในฎีกาศรีสุตมิกกล่าวไว้ว่า “การตั้งอยู่ในอหัตถ์คือเป็นพระอรหันต์ ย่อมมิได้ด้วยการศึกษาโดยลำดับ โดยการปฏิบัติโดยลำดับ” เพราะฉะนั้น การศึกษาจึงมีบทบาทในการกำจัดทุกข์และสร้างความสุข และนี่คือความสำคัญของการศึกษาในพระพุทธศาสนา

การศึกษานั้นเป็นสิ่งสำคัญ คือเป็นทั้งตัวการพัฒนาและเครื่องมือสำหรับพัฒนา กล่าวคือเป็นการพัฒนาตัวบุคคลขึ้น โดยพัฒนาตัวคนทั้งคนหรือชีวิตทั้งชีวิต ตัวการพัฒนานั้นคือการศึกษา เมื่อผู้เรียนมีการศึกษาอย่างนี้แล้ว ก็นำไปเป็นเครื่องมือในการดำเนินชีวิตและสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ การศึกษาก็กลายเป็นเครื่องมือของการพัฒนา ซึ่งหลักการทางพระพุทธศาสนาที่จะนำมาเป็นพื้นฐานการจัดการศึกษาให้สมบูรณ์ เพื่อมุ่งเน้นให้มนุษย์เกิดความฉลาด หรือเกิดปัญญา แล้วนำเอาปัญญาที่เกิดจากการศึกษามาพัฒนาตนเองให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ได้^{๒๔} ดังนั้นคือ มนุษย์เป็นสัตว์ประเสริฐด้วยการศึกษากล่าวว่ามนุษย์ต่างจากสัตว์อื่นในข้อที่ว่า เป็นสัตว์ที่ต้องฝึกต้องศึกษา และฝึกได้ ศึกษาได้ มีหลักการที่ควรสังเกตสำคัญในเรื่องนี้ ๒ อย่าง คือ

๑. มนุษย์เป็นสัตว์ที่ต้องฝึก หมายความว่า การดำเนินชีวิตอยู่ได้ ความเป็นอยู่ที่ดีได้นั้น แทบไม่มีอะไรเลยที่มนุษย์จะได้มาเปล่า ๆ แต่ได้มาด้วยการศึกษาคือเรียนรู้ฝึกหัดพัฒนาขึ้นมาทั้งสิ้นต่างจากสัตว์อื่นทั่วไปที่ดำเนินชีวิตได้ด้วยสัญชาตญาณ แทบไม่ต้องเรียนรู้ฝึกฝนพัฒนา

๒. มนุษย์เป็นสัตว์ที่ฝึกได้ หมายความว่า การที่เรียนรู้ฝึกหัดพัฒนาได้นี้ เป็นความพิเศษของมนุษย์ ซึ่งทำให้มนุษย์มีชีวิตที่ดงามประเสริฐ เมื่อมนุษย์พัฒนาได้สูงสุด จึงถือเป็นผู้ประเสริฐแม้แต่เทวดา พระพรหมก็กราบไหว้เคารพนับถือ ต่างจากสัตว์อื่นทั่วไปที่เกิดมาด้วยสัญชาตญาณอย่างไร ก็ตายไปด้วยสัญชาตญาณอย่างนั้น

ในทางพระพุทธศาสนานั้น การพัฒนาชีวิตอย่างถูกต้องก็คือ การทำให้ชีวิตดำเนินไปในวิถีที่ถูกต้องที่จะนำไปสู่จุดหมายคือการมีวิถีชีวิตที่ถูกต้องดี เราเรียกกันว่า มรรค คำว่ามรรค คือวิถีชีวิตที่ถูกต้องดีงามซึ่งนำไปสู่จุดหมายได้ มรรคนี้เป็นของคู่กันกับหลักการอีกอย่างหนึ่งคือ สิกขา ดังนั้นหากต้องการให้มีชีวิตที่ถูกต้องดีงามก็ต้องมีการฝึกฝนหรือฝึกหัด และการฝึกฝนฝึกหัดให้ชีวิตดำเนินไปในวิถีที่ถูกต้องดีงามเราเรียกว่า สิกขา หรือศึกษา เพราะฉะนั้นการศึกษา ก็คือการฝึกฝนให้ชีวิตดำเนินไปในวิถีที่ถูกต้องดีงาม

^{๒๔} พระธรรมปิฎก (ป.อ ปยุตฺโต), พระพุทธศาสนากับการศึกษาที่สมบูรณ์, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://www.gotoknow.org> [๖ มีนาคม ๒๕๖๑].

๒.๒ เทคนิคและวิธีการเรียนภาษาอังกฤษ

๒.๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับกลวิธีการเรียนภาษาอังกฤษ

นักการศึกษาหลายท่านศึกษากลวิธีการเรียนภาษาและได้ให้ความหมายของกลวิธีในการเรียนภาษาไว้อย่างหลากหลาย แต่มีความคล้ายคลึงกัน ดังนี้

ออกฟอร์ด (Oxford)^{๒๕} ได้ให้คำจำกัดความของกลวิธีในการเรียนภาษาว่า หมายถึง การกระทำหรือพฤติกรรมเฉพาะซึ่งผู้เรียนนำมาปรับใช้เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ภาษาที่รวดเร็วและง่ายขึ้น อีกทั้งสร้างความเพลิดเพลินแก่ผู้เรียน โดยผู้เรียนสามารถกระทำได้ด้วยตนเอง

ส่วนโอแมลลีย์และชาโมต์ (O'Malley and Chamot)^{๒๖} และชาโมต์ (Chamot)^{๒๗} กล่าวว่า กลวิธีการเรียนภาษา หมายถึง ความคิดหรือพฤติกรรมเฉพาะที่ผู้เรียนแต่ละคนนำมาใช้ในการเรียนรู้ภาษาเพื่อช่วยให้เข้าใจการเรียนรู้ และเพื่อให้เกิดความเข้าใจและเกิดผลความสำเร็จในการเรียนรู้ภาษาเป้าหมาย

จากความหมายของกลวิธีการเรียนภาษาข้างต้น อาจสรุปได้ว่า “กลวิธีการเรียนภาษา” หมายถึง การกระทำหรือพฤติกรรมเฉพาะซึ่งผู้เรียนนำมาปรับใช้เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ภาษาที่รวดเร็วและง่ายขึ้นทั้งนี้กลวิธีการเรียนภาษายังช่วยเกิดความเข้าใจและเกิดผลความสำเร็จในการเรียนรู้ภาษาเป้าหมาย

๒.๒.๒ ประเภทของกลวิธีในการเรียนภาษา

นักวิชาการหลายท่าน อาทิ โอแมลลีย์และชาโมต์ (O'Malley and Chamot)^{๒๘} รวมทั้งกรีนและออกฟอร์ด (Green and Oxford)^{๒๙} ได้ศึกษากระบวนการของกลวิธีในการเรียนรู้ภาษา ทำให้ทราบว่าผู้เรียนแต่ละคนเลือกใช้กลวิธีที่แตกต่างกัน โดยได้สรุปกลวิธีการเรียนภาษาและจัดประเภทของกลวิธีต่างๆ ดังนี้

^{๒๕} R. Oxford, *Language Learning Strategies : What Every Teacher Should Know*, (Rowley, Mass. : Newbury House, 1990).

^{๒๖} J. Michael O'Malley and Anna Uhl Chamot, *Learning Strategies in Second Language Acquisition*, (Cambridge : Cambridge University Press, 1990).

^{๒๗} Anna U. Chamot, 'Issue in Language Learning Strategy Research and Teaching,' *Electronic Journal of Foreign Language Teaching*, 1, No.1, (2004). 14-26.

^{๒๘} J. Michael O'Malley and Anna Uhl Chamot, *Learning Strategies in Second Language Acquisition*, 1990.

^{๒๙} John M. Green and Rebecca Oxford, A closer look at learning strategies, proficiency, and gender. *TESOL Quartely* 29/2 (Summer 1995) : 261-297.

โอแมลลีย์และชาโมต์ (O'Malley and Chamot)^{๓๐} จำแนกกลวิธีการเรียนรู้ ดังนี้

๒.๒.๒.๑ กลวิธีที่นำไปสู่ความสำเร็จ (metacognitive strategies)

กลวิธีที่นำไปสู่ความสำเร็จ เช่น การวางแผนการเรียนรู้ การตรวจสอบการเรียนรู้ และการประเมินผลการเรียนรู้ โดยแบ่งย่อยเป็น ๓ กลวิธี ดังนี้

(๑) การวางแผนในการเรียนรู้ (planning) การวางแผนในการเรียนรู้ กลวิธีนี้สามารถแบ่งย่อยได้อีก เช่น การมุ่งสนใจต่อการเรียนรู้ภาษาที่สองโดยตรงและไม่สนใจต่อสิ่งรบกวนต่างๆ (directed attention)

(๒) การตรวจสอบการเรียนรู้ (monitoring) การตรวจสอบการเรียนรู้ ได้แก่ การตรวจสอบความเข้าใจในการฟังหรือการอ่าน การตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมของภาษาพูดและภาษาเขียนของผู้เรียนเอง

(๓) การประเมินผลการเรียนรู้ (evaluation) การประเมินผลการเรียนรู้ เช่น การตรวจสอบความถูกต้องและความแม่นยำในการเรียนรู้ภาษาของตนเอง (self-evaluation)

๒.๒.๒.๒ กลวิธีด้านความรู้ความคิด (cognitive strategies)

กลวิธีด้านความรู้ความคิด คือ กลวิธีหรือขั้นตอนที่ผู้เรียนใช้ในการเรียนรู้หรือแก้ปัญหาที่ต้องใช้การวิเคราะห์อย่างละเอียด รวมถึงการสังเคราะห์เนื้อหาที่เรียน กลวิธีนี้สามารถแบ่งย่อยได้อีก เช่น กลวิธีจดบันทึก (note-taking) ที่ได้แก่ การจดบันทึกคำหรือใจความสำคัญในรูปย่อคำย่อ สัญลักษณ์ และกลวิธีค้นหาข้อมูล (resourcing) ได้แก่ การค้นหาข้อมูลจากพจนานุกรมหรือตำรา

๒.๒.๒.๓ กลวิธีด้านสังคม (social strategies)

กลวิธีด้านสังคม คือ กลวิธีการเรียนรู้ที่นำมาใช้เมื่อต้องการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นเพื่อช่วยให้เกิดการเรียนรู้และช่วยในการพัฒนาความคิดความเข้าใจ กลวิธีนี้ประกอบด้วยกลวิธีย่อย ๒ กลวิธี ได้แก่

(๑) การถามคำถาม (question for clarification) เช่น การถามเพื่อขอคำอธิบายเมื่อเกิดข้อสงสัยต่างๆ จากผู้สอนหรือผู้ที่ทราบข้อมูลดังกล่าวเป็นอย่างดี

(๒) การทำงานร่วมกับผู้อื่น (cooperation) เช่น การเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ การใช้ข้อมูลร่วมกัน รวมทั้งการมีปฏิสัมพันธ์กันในด้านต่างๆ

ส่วนกรีนและอ็อกฟอร์ด (Green and Oxford, 1995) ได้แบ่งกลวิธีในการเรียนรู้ภาษาอังกฤษออกเป็น ๖ ประเภท ดังนี้

๑. กลวิธีด้านอารมณ์ (affective strategies) ได้แก่ กลวิธีที่ใช้ในการลดความวิตกกังวล การกระตุ้นตนเอง เช่น การหายใจลึกๆ การทำสมาธิ การเขียนบันทึกประจำวันเพื่อเล่าเหตุการณ์จากการเรียนภาษา เป็นต้น

^{๓๐} J. Michael O'Malley and Anna Uhl Chamot, *Learning Strategies in Second Language Acquisition*, 1990.

๒. กลวิธีด้านสังคม (social strategies) ได้แก่ กลวิธีที่ใช้เมื่อต้องมีการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น เช่น การถามคำถามและการทำงานร่วมกับผู้อื่น

๓. กลวิธีที่นำไปสู่ความสำเร็จ (metacognitive strategies) เช่น การตั้งวัตถุประสงค์ในการเรียน การหาโอกาสฝึกฝนภาษา และการประเมินความก้าวหน้าในการเรียน

๔. กลวิธีเกี่ยวกับความจำ (memory-related strategies) เช่น การใช้คำสำคัญ การทบทวนคำศัพท์ การใช้ท่าทางประกอบคำอธิบาย

๕. กลวิธีด้านความรู้ความคิด (cognitive strategies) เช่น การวิเคราะห์คำพูดหรือข้อความ การฝึกเขียนหรือฝึกพูดอย่างมีรูปแบบ และการฟังหรือการอ่านเพื่อจับใจความสำคัญ

๖. กลวิธีการชดเชย (compensatory strategies) เช่น การเดาความหมายโดยตัวบ่งชี้ทางภาษา การสร้างคำใหม่ การใช้คำพ้องความหมาย

นอกจากนี้ นักวิจัยหลายท่านที่ศึกษาพฤติกรรมการเรียนภาษา ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับความสำคัญของพฤติกรรมการเรียนภาษาไว้อย่างน่าสนใจ ดังนี้

กรีนและออกฟอร์ด (Green and Oxford, 1995)^{๓๑} กล่าวว่า พฤติกรรมการเรียนภาษาที่มีความสำคัญต่อผู้เรียนโดยผู้เรียนสามารถเรียนรู้ภาษาได้ด้วยวิธีของตนเอง และนำพฤติกรรมการเรียนภาษาไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดทั้งจะช่วยให้ผู้เรียนมีความสามารถทางภาษาที่สูงขึ้น

ส่วน นูแนน (Nunan, 1997)^{๓๒} กล่าวว่าพฤติกรรมการเรียนภาษาที่มีความสำคัญต่อผู้เรียน เนื่องจากพฤติกรรมการเรียนจะช่วยให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียนภาษา ดังนั้น ผู้สอนควรตระหนักและเห็นความสำคัญของพฤติกรรมการเรียนภาษา โดยควรจัดให้มีการฝึกฝนการใช้กลวิธีในการเรียนให้กับผู้เรียน

จะเห็นว่าพฤติกรรมการเรียนภาษาที่มีความสำคัญต่อการเรียนภาษาอังกฤษเนื่องจากพฤติกรรมการเรียนภาษาจะช่วยส่งเสริมความสามารถในการเรียนภาษาอังกฤษของผู้เรียน อีกทั้งยังช่วยให้ผลสัมฤทธิ์ในการเรียนภาษาอังกฤษเพิ่มสูงขึ้น ดังนั้น ผู้สอนควรฝึกฝนการใช้พฤติกรรมการเรียนที่เหมาะสมแก่ผู้เรียนอื่นจะช่วยให้ผู้เรียนมีแรงจูงใจในการเรียนภาษาอังกฤษมากขึ้น

๒.๓ หลักพุทธธรรมเกี่ยวกับการเรียนรู้ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา

๒.๓.๑ หลักพุทธธรรม

๒.๓.๑.๑ ความหมายของหลักพุทธธรรม

พระพุทธศาสนามีมุมมองในเรื่องของการศึกษาว่า การศึกษาเป็นเรื่องของการเรียนรู้ตลอดชีวิต หรือการมีชีวิตที่เป็นอยู่เพื่อการศึกษา มนุษย์จะบรรลุเป้าหมายของตัวเอง จะเป็นด้านใดด้าน

^{๓๑} John M. Green and Rebecca Oxford, A closer look at learning strategies, proficiency, and gender, TESOL Quarterly 29/2 (Summer 1995) : 261-297.

^{๓๒} David Nunan. Strategy training in the language room. An empirical investigation. RELC Journal 28/2 (December 1997) : 56-81.

หนึ่งก็ตาม ย่อมไม่พ้นจากภาวะแห่งการศึกษา นั่นก็หมายถึงว่า การศึกษาเป็นเครื่องวัด เป็นตัวบ่งชี้ความสำเร็จของมนุษย์ทุกคน หากแต่จะต้องเป็นการศึกษาในลักษณะทางพระพุทธศาสนา ดังนั้นจึงมีหลักธรรมคำสอนที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ไว้มากมาย ทั้งนี้เพื่อแก้ไขปัญหาและสั่งสอนมนุษย์ให้ประพฤติปฏิบัติตน ตั้งมั่นอยู่ในความดี ซึ่งหลักพุทธธรรมเป็นการดำเนินไปชีวิตตามความเป็นจริงที่ต้องการให้พุทธบริษัทสำเร็จประโยชน์ตั้งแต่เบื้องต้นจนถึงจุดหมายสูงสุดคือ พระนิพพาน ด้วยเหตุนี้จึงมีผู้ให้ความหมายของหลักพุทธธรรมไว้ ดังนี้

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต)^{๓๓} ได้ให้ความหมายของ พุทธธรรมไว้ ดังนี้

๑) พุทธธรรมเป็นธรรมของพระพุทธเจ้า พระคุณสมบัติของพระพุทธเจ้า ในคัมภีร์มหา นิเทศ ระบุไว้มี ๖ ประการดังนี้

(๑) กายกรรมทุกอย่างของพระพุทธเจ้าเป็นไปตามพระญาณ (จะทำอะไรทำด้วยปัญญา ด้วยความรู้ความเข้าใจ)

(๒) วาจากรรมทุกอย่าง เป็นไปตามพระญาณ

(๓) มโนกรรมทุกอย่าง เป็นไปตามพระญาณ

(๔) ทรงมีพระญาณ ไม่ติดขัดในอดีต

(๕) ทรงมีพระญาณ ไม่ติดขัดในอนาคต

(๖) ทรงมีพระญาณ ไม่ติดขัดในปัจจุบัน

๒) ธรรมที่ทำให้เป็นพระพุทธเจ้า คือ บารมี ๑๐ (ทาน ศีล เนกขัมมะ ปัญญา วิริยะ ขันติ สัจจะ อธิษฐาน เมตตา อุเบกขา)

๓) ธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ เช่น สติปัฏฐาน ๔ (กายานุปัสสนา เวทนานุปัสสนา จิตตานุปัสสนา อัมมานุปัสสนา) มรรคมงคล ๘ (สัมมาทิฐิ สัมมาสังกัปปะ สัมมาวาจา สัมมากรรมสัมมาอาชีวะ สัมมาวายามะ สัมมาสติ สัมมาสมาธิ) ขันธ ๕ (รูป เวทนา สัญญา สังขารวิญญาณ) ปัจจัย ๒๔ (ลักษณะหรืออาการแห่งความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งทั้งหลาย ที่สิ่งหนึ่งหรือสภาวะธรรมอย่างหนึ่งเป็นองค์ประกอบที่ช่วยเอื้อ เกื้อหนุนค้ำจุน เป็นเหตุหรือเป็นเงื่อนไขให้สิ่งอื่นหรือสภาวะธรรมอย่างอื่นเกิดขึ้นคงอยู่ หรือเป็นไปอย่างใดอย่างหนึ่ง) เป็นต้น

พุทธทาสภิกขุ ได้ให้ความหมายของพุทธธรรมว่า พุทธธรรมคือ สิ่ง ๆ หนึ่งที่จะทำให้นคนธรรมดากลายเป็นพุทธะคือ ผู้ตรัสรู้ ผู้เบิกบาน เป็นสิ่งธรรมดอย่างหนึ่ง ซึ่งมีอยู่เบื้องหลังของชีวิต รุ่งเรือง สว่างไสวอยู่เสมอ ไม่รู้จักดับ ทรงตัวเองอยู่ได้ตลอดกาล และพร้อมอยู่เสมอที่จะสัมผัสกับใจถ้าหากลอกเอาเครื่องหุ้มห่อจิตออกเสียได้เมื่อใด ก็จะมีสิ่ง ๆ นั้น ซึ่งเป็นสิ่งที่ให้แต่ความสงบ เยือกเย็น ความสะอาด และความแจ่มแจ้งในปัญหาของชีวิตทุกอย่าง สิ่ง ๆ นี้เป็นสัจธรรมอันเดียวที่สูงยิ่งกว่า สัจธรรมทั้งหลาย ตราบใดที่มนุษย์ยังไม่พบกับสัจธรรมนี้ ความปลอดภัยที่แท้จริงของชีวิตยังมิได้^{๓๔}

^{๓๓} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์**, พิมพ์ครั้งที่ ๒๔ (กรุงเทพมหานคร:สำนักพิมพ์ผลิธรรม, ๒๕๕๘), หน้า ๒๗๐.

^{๓๔} พุทธทาสภิกขุ, **วิถีแห่งการเข้าถึงพุทธธรรม**, (กรุงเทพมหานคร: พุทธสมาคม, ๒๕๙๗), หน้า ข.

กล่าวโดยสรุปได้ว่า หลักพุทธธรรมหมายถึง หลักธรรมที่มีความสำคัญ และเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตประจำวันของคนเราทุกคน เป็นหลักธรรมที่สั่งสอนให้คนเราประพฤติดี ปฏิบัติชอบ และสามารถนำไปใช้ได้ตามความเหมาะสมขึ้นอยู่กับบุคคล และสถานการณ์ เพื่อให้สามารถดำรงตนอยู่ในชุมชน สังคม และประเทศชาติได้อย่างมีความสุข

๒.๓.๑.๒ ความสำคัญของหลักพุทธธรรม

พระมหาจรรยา สุทธิญาณ กล่าวถึงความสำคัญของหลักพุทธธรรมว่า การนำพุทธธรรมมาใช้ในการปฏิรูปการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายจิตใจ สติ ปัญญาความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ตามนัยแห่งมาตรา ๖ ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ (แก้ไขเพิ่มเติม) ฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๔๕ นั้น จะต้องคำนึงถึงความเป็นมนุษย์ วิถีชีวิต สุขภาพกาย สุขภาพจิต และคุณภาพชีวิตที่ดีของมนุษย์ในด้านต่าง ๆ เป็นสำคัญ เป็นศูนย์กลางในการดำเนินการเรื่องอื่นที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการพัฒนา ส่งเสริมมนุษย์ให้มีชีวิตอย่างเป็นสุขสงบและร่มเย็น การที่จะใช้พุทธธรรมนำการศึกษาอย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพจะต้องทำความเข้าใจประเด็นเหล่านี้กันอย่างถ่องแท้^{๓๕}

๑) ศึกษาทำความเข้าใจพุทธธรรมอย่างถ่องแท้ ทุกแห่งทุกมุม จนสามารถค้นพบวิถีทางและวิธีการที่จะมาใช้กับชีวิตและเรื่องราวอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตอย่างถูกต้อง

๒) ในการปฏิรูปการศึกษาควรดำเนินการโดยใช้หลักแห่งอริยสัจสี่ และปัจจุสมุปบาท เป็นแสงสว่างนำทางเพื่อจะได้รู้ปัญหาต่าง ๆ ทางการศึกษาชัดเจน ถูกต้องตามความเป็นจริงว่า อะไรคือปัญหา อะไรคือวิกฤต อะไรคือที่มาของปัญหา วิกฤตแก้ไขได้หรือไม่ ถ้าแก้ไขจะแก้ไขอย่างไร แก้ไขทั้งหมดหรือเป็นบางจุด อะไรคือโอกาส อะไรต้องแก้ไขในระยะสั้น อะไรต้องแก้ไขในระยะยาว อะไรปล่อยให้ดำรงอยู่อย่างเดิม อะไรควรส่งเสริม อะไรควรรักษา อะไรควรปรับปรุงพัฒนา แล้วหาทางดำเนินการอย่างถูกต้อง ทั้งนี้เรื่องที่จะดำเนินการทุกเรื่องต้องจริงแท้ ๆ มิใช่ทำไปโดยการคาดคะเนหรือลอกเลียนแบบของใครที่ไหน เพราะสภาพชีวิตของมนุษย์ในแต่ละท้องถิ่น แต่ละส่วนของประเทศของโลกล้วนแตกต่างกัน หากการดำเนินการใด ๆ เป็นไปโดยใช้มาตรฐานเดียวกันทั้งหมดแทนที่จะเป็นการจัดเรื่องราวต่าง ๆ อย่างถ่องแท้เสียก่อนจึงลงมือดำเนินการ

๓) การศึกษาที่มุ่งพัฒนามนุษย์รอบด้านหรือองค์รวม ในเบื้องต้นควรจะต้องให้การศึกษาขั้นพื้นฐานที่ทุกคน ทุกสาขาวิชาต้องศึกษาต่อเนื่อง เข้มข้น ละเอียดลึกซึ้งขึ้นตามลำดับคือ เรื่องของชีวิต คืออะไร เกิดมาทำไม เกิดขึ้นได้อย่างไร ชีวิตที่สมบูรณ์เป็นอย่างไร จะมีได้โดยวิธีใด จะมีความสัมพันธ์ปฏิสัมพันธ์กับชีวิตอื่น ๆ และธรรมชาติรอบ ๆ ตัวได้อย่างไร จะวางระบบความสัมพันธ์ที่ดีได้อย่างไรจึงจะทำให้ความสัมพันธ์นั้น ๆ เป็นความสัมพันธ์เพื่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้นไป มิใช่เป็นความสัมพันธ์การศึกษาเพื่อแก้ปัญหาหลักกลายเป็นการศึกษาเพื่อสร้างปัญหาอย่างไม่รู้ตัว ผู้มีส่วนสำคัญในการปฏิรูปการศึกษาทุกคนควรได้ทำความเข้าใจอย่างถ่องแท้และดำเนินการอย่างมีสติสัมปชัญญะ รู้เท่าทันที่ทำลายล้างผลาญเพื่อจะให้เข้าใจชีวิตในหลาย ๆ มิติ หลักพุทธธรรมอัน

^{๓๕} พระมหาจรรยา สุทธิญาณ, “พุทธธรรมนำการศึกษาได้อย่างไร”, การสัมมนาทางวิชาการเรื่องปฏิรูปการศึกษา : ก้าวหน้าสู่ปีที่ ๓ “ศาสนากับการปฏิรูปการเรียนรู้” ณ ห้องประชุม Plenary Hall ๒ ศูนย์การประชุมแห่งชาติสิริกิติ์ กรุงเทพมหานคร, ๑๙ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๔.

ประกอบด้วยเรื่องชั้น ๕ ธาตุ ๔ อายุตนะภายใน ๖ อายุตนะภายนอก ๖ ผัสสะ ๖ วิญญาณ ๖ เวทนา ๖ ปรากฏการณ์แห่งกายจิตนาม รูป ควรจะได้รับการศึกษาอย่างลึกซึ้งอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา โดยใช้เนื้อหาต้นลึกหนักเบาตามความเหมาะสมแห่งวัยและผู้เรียน โดยใช้ปรากฏการณ์ชีวิตและสังคมาเป็นตัวอย่างในการอธิบายซึ่งเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลาอย่างเพียงพอต่อการนำมาเป็นบทเรียนชีวิต

๔) ทำความเข้าใจให้ถ่องแท้เรื่อง กิเลส โทษของกิเลส ชีวิตที่ถูกมายาของกิเลสปิดบังให้เดินหลงไปในทางผิด ชีวิตที่ถูกเพลิงกิเลสเผาอย่างเจ็บปวดดิ้นรน ความสุขที่เกิดจากการตอบสนองกิเลส เป็นความสุขบนความสูญเสียความเป็นมนุษย์ สูญเสียพลังงาน สูญเสียทรัพยากรธรรมชาติ สูญเสียความสมดุล สารพัดจะสูญเสีย ชีวิตที่ไม่มีกิเลสควบคุม ครอบงำ ความสุขแท้ที่เกิดจากจิตที่ว่างจากกิเลสแผดเผา เป็นความสงบเย็นไม่ก่อให้เกิดความสูญเสีย ทำลายแต่เป็นการส่งเสริมเพิ่มพูนพัฒนารอบด้าน และชี้ให้เห็นว่าธรรมะเป็นธรรมชาติฝ่ายดีที่พระพุทธเจ้าทรงค้นพบแล้วนำมาเผยแผ่ให้มนุษย์ได้นำ มาไว้ใช้ป้องกันกิเลส ธรรมะคือ ความถูกต้อง ความดีความงาม ทางแห่งความเจริญรุ่งเรืองที่คอยดูแลชีวิตให้ปลอดภัยเป็นเส้นทางที่เดินไปในทุกย่างก้าว

๕) เพื่อให้มนุษย์เข้าใจถึงพฤติกรรมของมนุษย์ทั้งในด้านดีและด้านชั่วอย่างครบครันควรจะได้มีการศึกษาเรื่องของกรรมในแง่มุมต่าง ๆ ตามความสามารถของผู้เรียน โดยใช้ชี้ให้เห็นถึงรากฐานแห่งการกระทำดีทำชั่วด้วยกุศลมูล ๓ คือ อโลภะ โทสะ โมหะ และอกุศลมูล ๓ คือ โลภะ โทสะ โมหะ พฤติกรรมของมนุษย์ที่แสดงออกต่อกันอย่างสร้างสรรค์หรือทำลายก็มาจากรากฐานแห่งกุศลและอกุศลทั้งนั้น จึงจำเป็นต้องศึกษากันอย่างเข้าใจสามารถวิเคราะห์เหตุการณ์ในชีวิต เศรษฐกิจ สังคม และปรากฏการณ์ต่าง ๆ รอบตัวได้ทุกวัน แล้วสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้อง

๖) เพื่อเป็นการสร้างปรากฏการณ์ที่แข็งแกร่งไม่ให้ชีวิตถลาลึกลงไปในอารมณ์ ทั้งที่น่าพอใจและไม่น่าพอใจ หรือมีความฉลาดในอารมณ์ทั้งปวง การศึกษาและปฏิบัติสติปัญญาอย่างซาบซึ้ง เห็นแจ้ง ประจักษ์เป็นสิ่งที่ต้องดำเนินการอย่างทั่วถึงและต่อเนื่อง เพื่อวางรากฐานให้ชีวิตมีพื้นฐานทนทานต่อการกระทบกระทั่งของอารมณ์ที่จรมามากมายอย่างไม่หวั่นไหว อันเป็นที่มาของปัญหาชีวิต เศรษฐกิจสังคม และปัญหาร้อยแปดที่กำลังเผชิญอยู่ทุกวันนี้ สาเหตุสำคัญคือ ปรากฏการณ์ชีวิตและรากฐานชีวิตไม่เข้มแข็งพอนั่นเอง ตรงนี้คือหัวใจสำคัญของการปฏิรูปการศึกษา

๗) มีคำขวัญในการปฏิรูปการศึกษาที่พูดกันอย่างหนาหูว่า เก่ง ดี มีสุข แต่บางครั้งพอนำมาคิดอย่างลึกซึ้งยังมีหลายคนหวั่นไหวกับคำขวัญนี้ เพื่อให้คำขวัญนี้เป็นปรัชญาการศึกษาที่ถูกทาง ควรใช้ไตรสิกขาและอริยมรรค ซึ่งมีองค์แปดมาเป็นแสงสว่างนำทางก็จะทำให้ได้แนวคิดทางการศึกษา บรรลุเป้าหมายและเกิดความสมบูรณ์แบบได้คือ ผู้ศึกษาจะได้ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งกายและจิต และระดับประดาไปด้วยธรรมะอันอย่างงดงาม

กล่าวโดยสรุปได้ว่า หลักพุทธธรรมมีความสำคัญต่อการนำมาใช้ปฏิบัติให้เป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิตจริงด้วยการพึ่งตนเองในการแก้ไขปัญหาชีวิต และถ้าได้ลงมือปฏิบัติจริง ๆ ด้วยปัญญา จะทำให้รู้และเข้าใจว่าสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเป็นไปตามกระแสแห่งเหตุปัจจัย

๒.๓.๑.๓ ลักษณะของหลักพุทธธรรม

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต)^{๓๖} กล่าวถึงลักษณะของหลักพุทธธรรมไว้ ดังนี้

๑) คำสอนเป็นกลาง ปฏิบัติสายกลางหรือลักษณะที่เป็นสายกลาง ไม่สุดโต่งในทางความคิดหรือสุดโต่งในทางปฏิบัติตน เห็นความสำคัญทางด้านจิตใจ และทางด้านร่างกายซึ่งสัมพันธ์กันอย่างแยกไม่ได้ จึงวางข้อปฏิบัติที่เรียกว่า มัชฌิมาปฏิปทา แปลว่า ทางสายกลางหรือข้อปฏิบัติที่เป็นสายกลาง (มรรคมองค์ ๘) คือ ความพอดีและทักษะเกี่ยวกับสังขธรรมก็เป็นกลาง ความจริงที่เป็นกลางตามเหตุปัจจัยไม่ขึ้นกับใคร (เรียกว่า ปฏิจจสมุปบาท)

๒) พุทธธรรมมีหลักการเป็นสากล หรือสอนหลักความจริงที่เป็นสากล ความจริงเป็นสิ่งที่อยู่ตามธรรมชาติ คือ ธรรมชาติของสิ่งทั้งหลายเป็นเช่นนั้นเอง เรียกว่าเป็นกฎธรรมชาติ ในทางปฏิบัติสอนให้คนมีเมตตากรุณาอย่างเป็นสากล ชาวพุทธต้องมีความเมตตากรุณาต่อสรรพสัตว์ทั่วกันหมดไม่เลือกพวกเขาพวกใคร

๓) พุทธธรรมให้ความสำคัญของสาระ (ธรรม) และรูปแบบ (วินัย) ธรรมวินัยจึงเป็นชื่อหนึ่งของพุทธศาสนา ต้องมีทั้งสองอย่าง ธรรมเป็นหลักความจริงซึ่งมีอยู่แล้วตามธรรมชาติของมัน และเป็นสิ่งที่ผู้ศึกษาปฏิบัติสามารถเข้าถึงได้ ส่วนวินัยเป็นกฎเกณฑ์ ข้อบังคับ กติกา หรือข้อบัญญัติที่กำหนดขึ้นเพื่อให้คนในสังคมประพฤติ ปฏิบัติเพื่อความเจริญและความสงบสุข วินัยเปรียบได้กับศีล

๔) พุทธธรรมสอนหลักกรรม พระพุทธศาสนายึดการกระทำหรือความประพฤติเป็นเครื่องจำแนกคน ไม่แบ่งแยกด้วยชาติกำเนิด ผิวพรรณ เน้นการรับผิดชอบต่อการกระทำของตน ไม่ซัดทอดสิ่งภายนอก มีการสำรวจตนเองเป็นเบื้องต้นก่อน นอกจากนี้สอนหลักกรรมให้รู้จักพึ่งตนเองไม่ฝากไว้กับโชคชะตากรรม สอนคู่กับความเพียร ความสำเร็จเกิดขึ้นได้จากความเพียรและการกระทำตามทางของเหตุและผล

๕) สอนให้มองความจริงโดยแยกแยะจำแนกครบทุกด้านทุกมุม ตัวอย่างเช่น มีผู้ถามเรื่องการพูดว่าสิ่งใดควรพูด สิ่งใดไม่ควรพูด พระพุทธองค์ตรัสแยกแยะให้ฟังว่า “วาจาใดไม่จริง ไม่เป็นประโยชน์ ไม่ถูกใจผู้ฟัง พระองค์ไม่ตรัส วาจาใดเป็นคำจริง ไม่เป็นประโยชน์ ไม่ถูกใจผู้ฟัง พระองค์ไม่ตรัส วาจาใดเป็นคำจริง เป็นประโยชน์ ไม่ถูกใจผู้ฟัง พระองค์เลือกกาลที่จะตรัส วาจาใดไม่จริงไม่เป็นประโยชน์ ถูกใจผู้ฟัง พระองค์ไม่ตรัส วาจาใดเป็นคำจริง ไม่เป็นประโยชน์ ถูกใจผู้ฟัง พระองค์ไม่ตรัส และวาจาใดเป็นคำจริง เป็นประโยชน์ ถูกใจผู้ฟัง พระองค์เลือกกาลที่จะตรัส” ลักษณะของการสนองตอบ หรือปฏิกริยาต่อสิ่งทั้งหลายแบบชาวพุทธต้องมองอย่างวิเคราะห์ แยกแยะจำแนกแจจแจงครบทุกด้าน

๖) หลักการสำคัญของพุทธศาสนาคือ มุ่งอิสรภาพ ดังพุทธพจน์ว่า “มหาสมุทรแม้จะกว้างใหญ่เพียงใดก็ตาม แต่น้ำในมหาสมุทรที่มากมายนั้น มีรสเดียวคือรสเค็มฉ่ำฉ่ำ ธรรมวินัยของ

^{๓๖} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), รู้หลักก่อนแล้วศึกษาให้ได้ผล, (กรุงเทพมหานคร: ธรรมะอินเทรนด์, ๒๕๒๗), หน้า ๑ - ๖๗.

พระองค์ที่สอนไว้มากมาย ทั้งหมดก็มีรสเดียว คือวิมุตติส ได้แก่ ความหลุดพ้นจากทุกข์และปวงกิเลส อันนั้น”

๓) เป็นศาสนาแห่งปัญญา ดังพุทธพจน์ว่า “ธรรมทั้งหลายทั้งปวงมีปัญญาเป็นยอดยิ่ง” หลักปัญญาสำคัญ เพราะปัญญาเป็นตัวตัดสินในการเข้าถึงจุดหมายของพระพุทธศาสนา โดยให้ความสำคัญแก่ศรัทธา ศีล สมาธิ ว่าเป็นปัจจัยที่ขาดไม่ได้เพื่อเข้าถึงจุดหมาย โดยมีปัญญาเป็นตัวตัดสิน สูงสุดนั้นคือ ศรัทธาขาดปัญญาไม่ได้ ศีลเพื่อประคับประคองจนเกิดปัญญา สมาธิต้องนำไปสู่ปัญญามิฉะนั้น จะหลงผิด หลงทาง ปัญญาจึงเป็นคุณธรรมสำคัญ เป็นเอกปัญญาในขั้นสูงสุดคือ ปัญญาในขั้นที่รู้เท่าทันสังขาร เรียกว่า วิปัสสนาปัญญา

๔) สอนหลักอนัตตา พระพุทธศาสนาประกาศหลักสำคัญเกี่ยวกับความจริงของสิ่งทั้งหลายหรือของสภาวะธรรมต่าง ๆ คือหลักอนัตตา เป็นหลักใหม่ที่โลกไม่เคยค้นพบมาก่อน ความยึดติดในอัตตาหรือตัวตนเป็นสิ่งฝังลึกแนบแน่นในจิตใจมนุษย์ แต่แท้จริงผู้มีปัญญาเห็นว่า สิ่งทั้งหลายที่ดำรงอยู่เป็นไปตามธรรมดาไม่มีใครเป็นเจ้าของ ไม่สามารถบังคับให้เป็นไปตามใจปรารถนาได้เลย

๕) การมีทัศนคติที่มองสิ่งทั้งหลายตามความสัมพันธ์แห่งเหตุและปัจจัยเชื่อมโยงกัน อิงอาศัยกันเป็นไปตามธรรมดาแห่งเหตุปัจจัยนั่นเอง

๑๐) ยืนยันในศักยภาพสูงสุดของมนุษย์เชื่อว่า มนุษย์ประเสริฐด้วยการฝึกฝนพัฒนา เมื่อพัฒนาแล้วก็เป็นผู้ประเสริฐสุด และเมื่อฝึกดีแล้วมนุษย์ก็จะประเสริฐกว่าเทพทั้งหลาย พระพุทธองค์ฝึกพระองค์ดีแล้วแม้เทพทั้งหลายก็นอมนมัสการ

๑๑) เป็นศาสนาแห่งการศึกษา นำเอาการศึกษาเข้ามาเป็นสาระสำคัญ เป็นเนื้อแท้ของการดำเนินชีวิต หลักปฏิบัติทั้งหมดในพระพุทธศาสนาเรียกว่า มรรค หมายถึงทางดำเนินชีวิต ดังนั้นวิถีชีวิตของชาวพุทธคือ การดำเนินชีวิตตามมรรคมองค์ ๘ เรียกว่า ศีล สมาธิ ปัญญา หรือไตรสิกขา ในที่สุดจะบรรลุจุดหมายแห่งชีวิตที่งดงาม เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์

๑๒) ให้ความสำคัญทั้งแก่ปัจจัยภายในและภายนอก ปัจจัยภายใน ได้แก่ โยนิโส มนสิการคือ การคิดใคร่ครวญในธรรมโดยแยบคาย ลึกซึ้งอย่างผู้มีปัญญา คือ รู้จักคิด คิดเป็น ปัจจัยภายนอกได้แก่ กัลยาณมิตรที่ดี มีครูอาจารย์ที่ดี มีพ่อแม่ที่ดี ให้ความรู้ที่ถูกต้อง เป็นตัวอย่างที่ดี มีแหล่งความรู้มีสื่อมวลชนที่ให้สติปัญญา

๑๓) สอนให้ตื่นตัวด้วยความไม่ประมาท พระพุทธเจ้าทรงเน้นย้ำอุปมาธรรมหรือความไม่ประมาท ถึงกับตรัสเป็นปัจฉิมวาจา คือ พระดำรัสสุดท้ายก่อนจะปรินิพพานว่า “สังขารทั้งหลายมีความเสื่อมสลายไปเป็นธรรมดา เธอทั้งหลายจงยังความไม่ประมาทให้ถึงพร้อมเถิด”

๑๔) สอนให้เห็นทุกข์ แต่เป็นสุข นั่นคือ พระพุทธศาสนาสอนให้มองเห็นความทุกข์ แต่ให้ปฏิบัติด้วยความสุข (ทุกข์สอนไว้ในหลักไตรสิกขา คือ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา และทุกข์ในหลักอริยสัจ ๔ ได้แก่ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค) เมื่อความทุกข์มีอยู่จริง พระพุทธศาสนาก็สอนให้เผชิญหน้า

ความทุกข์นั้นไม่เลื่องหนี แต่ให้มองดูทุกข์นั้นด้วยความรู้เท่าทัน จึงทำให้มีจิตใจปลอดโปร่ง เป็นอิสระมีปัญญา ไม่ถูกทุกข์บีบคั้น^{๓๗}

๑๕) มุ่งประโยชน์สุขเพื่อมวลชน พระพุทธเจ้าทรงตรัสหลักนี้เสมอ เมื่อเริ่มประกาศพระศาสนาทรงตรัสแก่ภิกษุว่า “ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายจงจาริกไป เพื่อประโยชน์เกื้อกูลแก่ชนทั้งหลาย เพื่อความสุขแก่ชนทั้งหลาย เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก” ดังนั้นการดำเนินชีวิตของชาวพุทธทั้งหลายจึงควรดำเนินตามพระดำรัสนี้คือ การทำประโยชน์แก่ผู้อื่นและแก่สังคม เมื่อทำความเข้าใจหลักพุทธธรรม ที่สำคัญดังกล่าวแล้ว จะทำให้สามารถเข้าใจแนวทางการดำเนินชีวิตตามแบบวิถีพุทธได้กระจ่างชัดเจนนยิ่งขึ้น

ลักษณะที่สำคัญอีกประการ คือ ในพระพุทธศาสนามีสิ่งสำคัญคือ “ข้อปฏิบัติ” อันเป็นทางสายกลางหรืออริยมรรคมีองค์ ๘ ซึ่งผู้ใดได้ปฏิบัติตามแล้วก็สามารถบรรลุเป็นพระอริยบุคคลตั้งแต่เป็นพระโสดาบันจนถึงเป็นพระอรหันต์หมดกิเลสเข้านิพพานได้ บุคคล ๔ คู่ ๘ จำพวกนี้ทำให้พุทธศาสนาต่างจากศาสนาอื่นอย่างชัดเจน โดยจะเห็นได้ ในมหาปริณิพพานสูตร ที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงตรัสแก่สุภัททปริพาชก ดังนี้

สมณพราหมณ์บางพวกกล่าวอย่างนี้ว่า พระสมณโคดมพระองค์นี้ทรงเป็นเจ้าหมู่ เจ้าคณะ ทรงเป็นคณาจารย์ มีชื่อเสียง มียศ เป็นเจ้าลัทธิ ชนเป็นอันมากสมมติกันว่าดี สวาททั้งหลาย สักการะ เคารพ นับถือ บูชาพระองค์และสักการะเคารพแล้วอาศัยอยู่เรื่องเคยมีมาแล้ว พระสมณโคดมทรงแสดงธรรมแก่บริษัทหลายร้อย ในบริษัทนั้น สวาทของพระสมณโคดมองค์ใดองค์หนึ่งไต่ขึ้น เพื่อนพรมจรรย์องค์ใดองค์หนึ่งเอาเข้ากระตุ้นเธอเพื่อจะให้รู้ว่าท่านจงเงยเสียง อย่าส่งเสียงไป พระผู้มีพระภาคผู้เป็นศาสดาของเราทั้งหลายกำลังทรงแสดงธรรม ในเวลา que พระสมณโคดมทรงแสดงธรรมแก่บริษัทหลายร้อย จะมีเสียงที่สวาทของพระสมณโคดม จาม หรือไอหามิได้เลย หมู่มหาชนมีแต่คอยหวังตั้งหน้าเฝ้าพระสมณโคดมว่า เราทั้งหลายจักได้ฟังธรรมที่พระผู้มีพระภาคจักตรัสแก่พวกเรา สวาทของพระสมณโคดมเหล่าใด แม้บาดหมางกับเพื่อนพรมจรรย์แล้วลาสิกขาสิกขาไป แม้สวาทเหล่านั้นก็ยังกล่าวสรรเสริญคุณพระศาสดา พระธรรม และพระสงฆ์ เป็นแต่ติเตียนตนเองไม่ติเตียนผู้อื่นว่า ถึงพวกเราจักได้มาบวชในธรรมวินัยที่พระผู้มีพระภาคตรัสดีแล้วอย่างนี้แต่ไม่อาจจะประพฤติพรมจรรย์ให้บริสุทธิ์ ให้บริบูรณ์จนตลอดชีวิตได้ เป็นคนไม่มีบุญมีบุญน้อยเสียแล้ว สวาทของพระสมณโคดมเหล่านั้น จะเป็นอารามิกก็ดี เป็นอุบาสกก็ดีก็ยังประพฤตินั้นอยู่ในสิกขาบทห้า สวาททั้งหลายสักการะเคารพ นับถือ บูชาพระสมณโคดมด้วยประการดังนี้ และสักการะเคารพแล้วอาศัยอยู่^{๓๘}

กล่าวถึงพระพุทธศาสนาและหลักคำสอนว่าพระพุทธศาสนาเป็นคำสอนทางสายกลาง หรือสอนความพอดี สอนแนวทางการประพฤติตามหลักสัจธรรมที่เป็นอากาลิโกว่าด้วย ประโยชน์สุขที่พึงได้ อันเกิดจากการอยู่ร่วมสัมพันธ์กันโดยใช้ปัญญาด้วยเมตตา กรุณา และพร้อมกันนั้นก็มุ่งให้บรรลุถึงอิสรภาพทางจิตปัญญาที่เป็นจุดหมายสูงสุดถึงขั้นที่ทำให้อยู่ในโลกได้โดยไม่ติดโลกหรืออยู่เหนือโลก

^{๓๗} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), รู้หลักก่อนแล้วศึกษาให้ได้ผล, หน้า ๑ – ๖๗.

^{๓๘} ม.ม. (ไทย) ๑๓/๒๔๐/๒๘๓.

หลักธรรมในพระพุทธศาสนาเป็น “จริยธรรมเชิงบวก” ประโยชน์สุขคือ จุดหมาย หาใช้ทรัพย์และอำนาจไม่ พระพุทธศาสนาถือว่า สังคมเป็นสื่อกลางที่ช่วยให้ทุกคนมีโอกาสอันเท่าเทียมกันที่จะพัฒนาตนเอง และเข้าถึงประโยชน์สุขได้มากที่สุด และนำเอาจริยธรรมมาใช้เพื่อเกื้อหนุนจุดหมาย หลักธรรมในทางพระพุทธศาสนานั้น สามารถนำมาและใช้ในชีวิต การบริหารงาน บริหารตนได้หลายด้าน หลายแนวทาง^{๓๙} เช่น

- (๑) การวางฐานชีวิตให้มั่นคง
- (๒) การทำความดีละเว้นความชั่ว ๑๔ ประการ ได้แก่ เว้นกรรมกิเลส ๔ เว้นอคติ ๔ และเว้นอบายมุข ๖
- (๓) การเตรียมทุนสำหรับชีวิต ๒ ด้าน ได้แก่ ด้านที่ ๑ เลือกสรรคนที่จะเสวนา (รู้ทันมิตรเทียม และรู้ถึงมิตรแท้) และด้านที่ ๒ จัดสรรทรัพย์ที่หามาได้
- (๔) การรักษาความสัมพันธ์ ๖ ทิศ ได้แก่ การทำทุกทิศให้เกษมสันต์ และความกตัญญูกตเวที
- (๕) จุดมุ่งหมายแห่งชีวิต ๓ ด้าน ได้แก่ จุดหมายเพื่อตน จุดหมายเพื่อผู้อื่น และจุดหมายร่วมกัน
- (๖) คนมีศีลธรรม ได้แก่ มีสุจริตทั้งสาม ประพฤติตามอารยธรรม และมีศีล ๕
- (๗) คนที่มีคุณแก่ส่วนรวม ได้แก่ การมีพรหมวิหาร ๔ และการบำเพ็ญการสงเคราะห์
- (๘) คนผู้เป็นส่วนร่วมที่ดีของหมู่ชน ได้แก่ การพึ่งตนเองได้ และการอยู่ร่วมในหมู่ด้วยดี
- (๙) คนมีส่วนร่วมในการปกครองที่ดี ได้แก่ การรู้หลักอธิปไตยในการปกครอง และมีส่วนร่วมในการปกครอง
- (๑๐) คนผู้นำรัฐ ได้แก่ การมีทศพิธราชธรรม การบำเพ็ญกรณียกิจของจักรพรรดิการประกอบราชสังคหะ และการละเว้นอคติ
- (๑๑) คนประสบความสำเร็จ ได้แก่ หลักความเจริญหลักความสำเร็จ และหลักแผ่ลัดโพธิญาณ (ความรู้ที่เท่าทัน)

รัตนะ ปัญญาภา^{๔๐} กล่าวถึง ลักษณะคำสอนของพระพุทธองค์ว่ามี ๓ ลักษณะด้วยกัน คือ ๑) คำสอนที่ทรงตั้งขึ้นมาเอง เช่น อริยสัจ, ปฏิจ্ঞสมุปบาท เป็นต้น ๒) คำสอนในลักษณะปฏิรูป โดยนำคำสอนของศาสนาพราหมณ์-ฮินดูซึ่งมีอยู่ก่อนมาปฏิรูปสอน เพื่อให้ผู้ที่เลื่อมใสในทางศาสนานั้นไม่มีปฏิกิริยาต่อต้านหรือขัดแย้ง เช่น การทำบุญจะต้องทำกับผู้มีบริสุทธิตี มีศีล มีธรรม จึงจะได้บุญ ไม่จำเป็นต้องเกิดในวรรณะใด ถ้ามีคุณธรรม ศีลธรรมสมบูรณ์ศีลธรรมย่อมได้กุศลผลบุญสมบูรณ์เต็มที่ และ ๓) คำสอนในลักษณะปฏิวัติ เช่น การฆ่าสัตว์บูชายัญที่พวกพราหมณ์ – ฮินดูปฏิบัติกันอยู่พระพุทธองค์ไม่เห็นด้วยเพราะการฆ่าสัตว์หรือการทำร้ายชีวิตของสัตว์อื่น เพื่อมาสร้างสุขให้แก่ตนย่อมเป็นบาป

^{๓๙} พระพรหมคุณาภรณ์, ธรรมบุญชีวิต พุทธจริยธรรมเพื่อชีวิตที่ดีงาม, พิมพ์ครั้งที่ ๑๗๔, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทพิมพ์สวย จำกัด, ๒๕๕๔), หน้า ๑-๔๑.

^{๔๐} รัตนะ ปัญญาภา, “หลักพุทธธรรม”, เอกสารประกอบการสอนรายวิชาพุทธธรรม, (อุบลราชธานี : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, ๒๕๕๓), หน้า ๗-๘.

ทั้งนั้น เนื่องจากชีวิตใคร ๆ ก็รักหวงแหน ไม่อยากให้ใครมาเบียดเบียนหรือทำร้าย มูลเหตุที่ทำให้เกิดพระพุทธรูป เพราะทรงมีเมตตากรุณาต่อสรรพสัตว์ที่ตกอยู่ในกองทุกข์กล่าวโดยสรุปได้ว่าลักษณะของหลักพุทธธรรมจะมีความจริงของสิ่งทั้งหลายทั้งปวง เป็นหลักที่สอนให้รู้จักปฏิบัติอย่างผู้มีปัญญา ถึงพร้อมด้วยไตรสิกขา (ศีล สมาธิ และปัญญา) เพื่อความเป็นคนที่สมบูรณ์

๒.๓.๒ หลักพุทธธรรมสำหรับผู้สอน

เพื่อให้การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นไปด้วยความกระชับและจำกัดเนื้อหาให้อยู่ในข่ายที่เหมาะสม ผู้วิจัยจึงได้นำเสนอความหมายของกัลยาณมิตร โดยแบ่งเป็น ๒ ประเด็น คือ ความหมายโดยศัพท์ และความหมายโดยเนื้อหา ดังต่อไปนี้

๒.๓.๒.๑ หลักกัลยาณมิตร

๑) ความหมายของกัลยาณมิตร

(๑) ความหมายโดยรูปศัพท์

คำว่า มิตร หรือ มิตร ความหมายตามรูปศัพท์ ท่านวิเคราะห์ว่ามีรากศัพท์เดียวกับคำว่า เมตตา วิเคราะห์ไว้ ดังนี้

ใน คัมภีร์วิสุทธิมรรค^{๔๑} ปรากฏความไว้ว่า เมชชิตติ = มิตร ผู้โดยชอบรักใคร่กัน ผู้ นั้นเรียกว่า มิตร มิตรเตภาวติ = เมตตา อหยาศัยที่ใครประโยชน์ซึ่งเกิดมีในมิตร เรียกว่า เมตตา อีกนัยหนึ่งว่า มิตรตสส เอสา ปวตตติติ = เมตตา อหยาศัยที่ใครประโยชน์ที่เป็นไปต่อมิตรเรียกว่า เมตตา

ใน อภิธรรมวิภังค์ ปรากฏความไว้ว่า “ความรักใคร่ กิริยาที่รักใคร่ ภาวะที่รักใคร่ใน สัตว์ทั้งหลาย เมตตาเจโตวิมุตติ นี้เรียกว่า เมตตา”^{๔๒} และอีกแห่งหนึ่งคือในขุททกนิทาย มหานิเทศได้ ขยายความหมายของเมตตาไว้ว่า “เมตตา ได้แก่ ความรัก กิริยาที่รัก ภาวะที่รัก ความเอ็นดู กิริยาที่เอ็นดู ภาวะที่เอ็นดู ความปรารถนาเกื้อกูลกัน ความอนุเคราะห์ ความไม่พยายาบาท”^{๔๓}

ในหนังสือ พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์ โดย พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)^{๔๔} ได้กล่าวไว้ว่า คำว่า กัลยาณมิตร คือ “มิตรผู้มีคุณอันบัณฑิตพึงนับ”

จากความหมายตามที่กล่าวมาจะเห็นว่า กัลยาณมิตร ตามรูปศัพท์นั้นหมายถึง เพื่อนที่ดีเพื่อนที่งามหรือเพื่อนที่รักใคร่คุ้นเคยที่ดี เพื่อนรักใคร่ คุ้นเคยที่งาม เพื่อนผู้มีความเยื่อใย มีน้ำใจเอื้อเฟื้อที่ดีงาม บุคคลผู้มีจิตที่หวังดี มีความรักใคร่ เป็นผู้หวังประโยชน์เกื้อกูลต่อตนเองและผู้อื่น ความหมายตามศัพท์จะเห็นว่าท่านมุ่งเอามิตรที่ดีที่เป็นบุคคลโดยเฉพาะ

^{๔๑} สมเด็จพระพุทธปาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร), แปลและเรียบเรียง, คัมภีร์วิสุทธิมรรค, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท ประยวรงค์พรินติ้ง จำกัด, ๒๕๔๘), หน้า ๕๕๕.

^{๔๒} อภิ.วิ. (ไทย) ๓๕/ ๔๓/๔๒๗.

^{๔๓} ขุ.ม. (ไทย) ๒๙/๒๐๒/๕๙๐.๑๙

^{๔๔} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ ๒๔, หน้า ๑๕.

(๒) ความหมายโดยเนื้อความ

สำหรับความหมายโดยเนื้อความนั้น กัลยาณมิตร หมายถึง บุคคลผู้มีความใฝ่รู้ตั้งตนอยู่ในธรรม เป็นผู้ชี้แนะแนวทางแห่งความเจริญ สั่งสอนอบรม เป็นที่ปรึกษา เพื่อนที่ดี หนังสือ หรือสื่อหลากหลายรูปแบบที่ส่งเสริมให้เกิดปัญญา สิ่งแวดล้อมทางสังคมโดยทั่วไปที่ดี ที่เกื้อกูล ซึ่งจะชักจูงหรือกระตุ้นให้เกิดปัญญาได้ด้วยการฟัง การสนทนา ปรึกษา ซักถาม อ่าน ตลอดจนการรู้จักเลือกใช้สื่อให้เกิดประโยชน์จากความหมายโดยเนื้อความข้างต้นนี้ แสดงให้ทราบว่า กัลยาณมิตร นอกจากจะหมายถึงมนุษย์หรือบุคคลที่เป็นเพื่อนที่ดีแล้ว ยังหมายถึง หนังสือที่ดี ที่อ่านแล้วให้ข้อคิดที่ดี หรือให้ความรู้ที่ดีมีประโยชน์

สิ่งแวดล้อมทางสังคมที่ดีก็สามารถเป็นกัลยาณมิตรได้ เช่น โรงเรียนที่ดี มีความสะอาดมีระเบียบ เรียบร้อย ไม่เป็นแหล่งเพาะเชื้อโรค หรือไม่ปล่อยให้มีการเสพยาเสพติดภายในโรงเรียน และยังมีคุณครูที่ดีมีความรู้และคุณธรรม เป็นต้นแบบที่ดีของนักเรียนได้ผู้ปกครองที่ดีและข้าราชการที่ดีก็สามารถเป็นกัลยาณมิตรได้ เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ปลัดอำเภอ นายอำเภอ จนถึงผู้ว่าราชการ หรือถ้าหากเป็นข้าราชการทางการเมือง ก็เป็นข้าราชการการเมืองที่ดี เช่น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา รัฐมนตรี จนถึงนายกรัฐมนตรีที่ดี เป็นต้น บุคคลเหล่านี้ หากเป็นผู้มีความดี มีศีลธรรมแนะนำสิ่งที่ดีมีประโยชน์ ก็สามารถเป็นกัลยาณมิตรให้กับคนทั้งหลายได้ รวมถึงสื่อสารมวลชนที่นำเสนอข่าวที่เป็นตรงไปตรงมา ทำให้ผู้รับสื่อได้สาระและคุณประโยชน์ โดยเป็นสื่อที่ทำให้ผู้รับมีความรู้ความเข้าใจ มีการดำเนินชีวิตไปในทางที่ดีงาม เกิดประโยชน์ทั้งแก่ตนเองและผู้อื่นในสังคม

(๓) ความหมายตามความเห็นของนักปราชญ์

นอกจากความหมาย ตามรูปศัพท์ และความหมายโดยเนื้อความแล้ว ยังมี ความหมายตามที่ผู้รู้ท่านกล่าวไว้ ดังต่อไปนี้

สมเด็จพระญาณสังวร^{๔๕} ทรงดำรัสไว้ว่า เพื่อนมิตรทั้งหลายซึ่งเป็นผู้ทรงปัญญาสามารถที่จะให้คำแนะนำอบรมอันถูกต้องได้ก็เรียกว่า กัลยาณมิตร

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ให้ความหมายคำว่ามิตรไว้ว่า มิตร หมายถึง บุคคลที่ช่วยชี้แนะแนวทาง ชักจูง ตลอดจนแนะนำสั่งสอน ชักนำผู้อื่นให้ดำเนินชีวิตที่ดีงาม ประสบผลดี และมีความสุข เจริญก้าวหน้า พัฒนาในธรรม แม้จะเป็นบุคคลเสมอกันหรือเป็นมารดาบิดา ครูอาจารย์ ตลอดจนทั้งพระสงฆ์จนถึงพระพุทธรูปเจ้านั้นว่าเป็นมิตร แต่เป็นมิตรใจดี หรือมิตรมีธรรมที่เรียกว่า กัลยาณมิตร แปลว่า มิตรดีงาม นอกจากนี้ ยังปรากฏความหมายของกัลยาณมิตรที่ท่านอธิบายไว้ในพุทธธรรม ดังแบบสรุปความว่า คนดี คนมีปัญญา คนมีคุณธรรม ทางธรรมเรียกว่า สัตบุรุษบ้างบัณฑิตบ้าง ถ้าคนดี คือสัตบุรุษหรือบัณฑิตนี้ไปทำหน้าที่ช่วยเหลือแนะนำสั่งสอน ชักนำสัมมาทิฐิให้แก่ผู้อื่น ตลอดจนมีความสนใจระตือร้อนที่เข้าไพบาซักถามขอคำชี้แนะแนวทางจากสัตบุรุษ หรือบัณฑิตไปปฏิบัติ การกระทำของเขาย่างนี้เรียกว่า การเสวนาสัตบุรุษ หรือคบหาคนดีไม่ว่าสัตบุรุษจะทำหน้าที่

^{๔๕} สมเด็จพระญาณสังวร (สุวฑฒนมหาเถร), สัมมาทิฐิตามเถรอธิบายของท่านพระสารีบุตร, (กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓), หน้า ๔ .

ให้ หรือบุคคลนั้นจะไปคบหาสัตบุรุษเองก็ตาม ในเมื่อมีการยอมรับหรืออิทธิพลต่อกันเกิดขึ้นแล้ว ก็เรียกว่าเขามีกัลยาณมิตร และเรียกภาวะนี้ว่า กัลยาณมิตตตา แปลว่าความมีกัลยาณมิตร^{๔๖}

พุทธทาสภิกขุ^{๔๗} กล่าวว่าไว้ว่า มิตรตามภาษาที่คนเข้าใจทั่วไป หมายถึง เพื่อน เกลือ หรือคนที่ทำอะไรถูกใจตน ทางภาษาธรรม หมายถึง ธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คือ ธรรมที่ทำให้พ้นทุกข์ ซึ่งก็คือ มรรคมงคลแปด นอกจากนี้ท่านยังขยายคำว่า มิตร หมายถึง ผู้ที่มีความรักต่อเรา แต่ไม่ใช่รักทางกามคุณ แต่เป็นความรักอย่างบริสุทธิ์ เป็นประโยชน์เกื้อกูลแก่กันและกัน และหมายถึงผู้ที่รักใคร่ชอบพอกัน ผู้รักใคร่คุ้นเคยกัน แล้วกระทำความดีต่อกัน เพื่อให้อยู่ร่วมกันได้ ทั้งทางลับและเปิดเผยโดยไม่เลือกเพศ วัย ความรู้ ชาติ ศาสนา และไม่มีใครคิดร้ายต่อกัน ผู้ร่วมธุระ ผู้อยู่ในสภาพหรือลักษณะเดียวกัน เช่น เป็นเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน

พระราชวรมนี (ประยูร ธมมจิตโต)^{๔๘} ได้ให้ความหมาย มิตรและสหายไว้ว่าเพื่อน ในภาษาไทยตรงกับคำในภาษาบาลีว่า มิตรและสหาย ทั้งสองคำมีความหมายไม่เหมือนกัน บางคนเป็นมิตรแต่ไม่ได้เป็นสหาย บางคนเป็นสหายแต่ไม่ได้เป็นมิตร ดังนั้น มิตร หมายถึง คนที่คบกันด้วยความชอบพอรักใคร่ มาจากศัพท์ว่า เมตตา ส่วนคำว่า สหาย หมายถึง มาด้วยกันไปด้วยกัน สหายเป็นลักษณะของคนร่วมทำกิจกรรม เพื่อนร่วมงานก็เรียกว่า สหาย บางคนเป็นเพื่อนร่วมงานกันเช่นเป็นเจ้านายเป็นลูกน้องแต่ไม่ได้เป็นมิตรกัน พวกเขาเป็นสหายด้วยความจำใจ คอยแต่คิดว่าเมื่อไรอีกฝ่ายหนึ่งจะไปเสียที ไม่มีความเป็นมิตรเพราะขาดน้ำใจที่ดีต่อกัน ฉะนั้น สหายจึงอาจจะไม่ใช่มิตร บางคนเป็นมิตรชอบพอกันแต่ต้องอยู่ไกลไม่อาจจะทำกิจกรรมร่วมกันจึงไม่ได้เป็นสหาย

ปาน จันทราบุตร^{๔๙} กล่าวว่า เพื่อน หมายถึง คนที่เราคบหา ทำความสนิทสนมหรืออยู่ใกล้ชิด อาจเป็นผู้ใหญ่เหนือเรา หรือเป็นคนเสมอหรือต่ำกว่าเราก็ได้

พระมหาธัมม ชุตติโก^{๕๐} ให้ความหมายว่า กัลยาณมิตร หมายถึง มิตรแท้ที่มีความหมายในหลักคุณธรรม ความดีต่าง ๆ ที่บุคคลมีและแสดงออกต่อผู้อื่น อย่างไรก็ตาม

ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา ท่านได้อธิบายไว้ว่า ผู้ยินดีในกุศลธรรม มีกายสุจริตเป็นต้นชื่อว่า กัลยาณมิตร^{๕๑} และการวางตัวเหมาะสม การได้เจรจา สนทนากับ ผู้ถึงพร้อมด้วยศรัทธา ถึง

^{๔๖} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), **พุทธธรรมฉบับปรับขยาย**, พิมพ์ครั้งที่ ๓๕, (กรุงเทพมหานคร: ผลิติมม์, ๒๕๕๕), หน้า ๕๖๕-๕๖๓.

^{๔๗} มหาทองพูน สติสมปนโน (เสือเขียว), “การคบมิตรในพระพุทธศาสนา”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗), หน้า ๑๑.

^{๔๘} พระราชวรมนี (ประยูร ธมมจิตโต), **เพื่อน**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๑), หน้า ๒-๓.

^{๔๙} ปาน จันทราบุตร, **ศีลธรรมกับปัญหาเยาวชน**, (กรุงเทพมหานคร: รุ่งเรืองรัตน์การพิมพ์, ๒๕๒๑), หน้า ๕๗๘.

^{๕๐} พระมหาธัมม ชุตติโก, “ศึกษาเปรียบเทียบมิตรภาพในพุทธปรัชญาเถรวาทกับอาริสโตเติล”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗), หน้า ๑๓.๒๑

^{๕๑} พุ.ธ.อ. (ไทย) ๑/๒/๒/ ๒/๒๕๗.

พร้อมด้วยศีล ถึงพร้อมด้วยจาคะ และถึงพร้อมด้วยปัญญา ไม่ว่าผู้นั้นจะเป็นคนหนุ่มหรือคนแก่ แล้วคอยศึกษาและปฏิบัติตามศรัทธาของท่านผู้ถึงพร้อมด้วยศรัทธาตามสมควรคอยศึกษาศีลและปฏิบัติตามศีลของท่านผู้ถึงพร้อมด้วยศีลตามสมควร คอยศึกษาจาคะของท่านผู้ถึงพร้อมด้วยจาคะตามสมควรและคอยศึกษาปัญญาของท่านผู้ถึงพร้อมด้วยปัญญาตามสมควร^{๕๒}

สรุปจากการศึกษาความหมายของคำว่า กัลยาณมิตร จะเห็นว่า ความหมายโดยศัพท์ ท่านมุ่งเอาความหมายที่เป็นบุคคล คือจะเป็นกัลยาณมิตรได้ต้องเป็นบุคคลผู้มีน้ำใจดีงาม เอื้อเฟื้อเกื้อกูลประโยชน์ตนและผู้อื่นส่วนความหมายโดยเนื้อหานั้นครอบคลุมไปถึงสิ่งแวดล้อมทุกอย่าง ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ พัฒนายกระดับความคิดความอ่าน ความเข้าใจที่ถูกต้องถือว่าเป็นกัลยาณมิตรทั้งสิ้น ในทางธรรมแม้ยังไม่ได้ทำการช่วยเหลือแก่ผู้ใดปรากฏออกมาเป็นรูปธรรม เพียงแค่เป็นผู้ยินดีในกุศลธรรม มีกายสุจริตเป็นต้น ก็ถือว่าเป็นกัลยาณมิตรแล้ว เพราะว่าผู้ยินดีในกุศลธรรมก็คือ ผู้มีกัลยาณมิตรภายในนั่นเองโอกาสต่อไปเขาจะแสดงความเป็นกัลยาณมิตรที่เป็นรูปธรรมออกมาผ่านทางรูปแบบต่าง ๆ เป็นต้นว่า การช่วยชี้แนะ บอกกล่าว สั่งสอน แม้จะไม่แสดงออกมาด้วยคำพูด การทำเป็นแบบอย่างในการเป็นผู้ยินดีในกุศลธรรม ก็ถือว่าเป็นกัลยาณมิตรโดยนัยที่สมบูรณ์อยู่แล้วนั่นเอง

๒) ประเภทของกัลยาณมิตร

การจัดประเภทของกัลยาณมิตร ในเบื้องต้นไม่พบมีการจัดประเภทของกัลยาณมิตรไว้โดยตรง จะมีก็แต่ใช้ คำว่า มิตร ซึ่งเป็นคำกลาง ๆ ท่านได้แยกประเภทของมิตร ไว้หลายแนวด้วยกันดังความปรากฏในสังคัลยาณสูตร^{๕๓} พระพุทธเจ้าทรงจำแนกมิตรไว้ ๒ ประเภท คือ มิตรที่เที่ยมกับมิตรแท้และอีกแห่งหนึ่งในชคคิวิธานสูตรตนิทเทศ^{๕๔} ทรงจำแนกไว้มี ๒ ประเภทเช่นกัน คือ อาคารกมิตร (มิตรครองเรือน) และอนาคาริกมิตร (มิตรไม่ครองเรือน) ในมิตร ๒ ประเภท คือมิตรที่เที่ยมกับมิตรแท้นั้น เพื่อให้เป็นข้อสังเกตประเภทของมิตรพระพุทธเจ้าทรงจำแนกประเภทของมิตรที่เที่ยมและมิตรแท้ไว้ดังต่อไปนี้

(๑) มิตรที่เที่ยม ๔ ประเภท คือ เป็นคนที่ถือเอาแต่ประโยชน์จากผู้อื่นฝ่ายเดียว คนดีแต่พูดคนพูดประจบ และคนที่ชักนำในทางเสื่อม ผู้ประกอบด้วยลักษณะ ๔ ประการนี้ พึงทราบว่าเป็นมิตรที่เที่ยม มิใช่มิตรแท้ นอกจากได้แสดงแต่ละประเภทดังที่กล่าวมาแล้วนี้ ยังได้จำแนกออกไปอีกประเภทละ ๔ ลักษณะย่อยอีก^{๕๕} รายละเอียดขอยกไว้ไม่นำเสนอเพื่อกระชับเนื้อหาและขอนำเข้าสู่ประเด็นที่สองซึ่งเป็นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องโดยตรง

(๒) มิตรแท้ บาลีใช้คำว่า สุทรมิตร คือ มิตรที่มีใจดี มีความจริงใจ คบหากันด้วยความบริสุทธิ์ใจเป็นมิตรที่บุคคลคบหาสมาคมแล้วทำให้มีแต่ความสุขความเจริญจำแนกออกเป็น ๔ ประเภท^{๕๖} คือ มิตรมีอุปการะ มิตรร่วมสุขร่วมทุกข์ มิตรแนะนำประโยชน์ และมิตรมีความรักใคร่

^{๕๒} อัง.อุฎฺฐก. (ไทย) ๒๓/๕๕/๓๔๔.

^{๕๓} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๕๔/๒๐๗.

^{๕๔} ชุ.จุ. (ไทย) ๓๐/๑๒๓/๔๐๙.

^{๕๕} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๕๕-๒๕๙/๒๐๗-๒๐๙.

^{๕๖} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒ ๐/๒๐๙.๒๒

เมื่อพิจารณาจากความหมายของมิตรแท้แล้วไม่ต่างจากคำว่า กัลยาณมิตร ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา ได้จัดประเภทของมิตรแท้ไว้ ๔ ประเภท ซึ่งสามารถจัดเป็นกัลยาณมิตรได้ แต่ละประเภทยังแยกออกให้เห็นถึงลักษณะการแสดงออกไปอีกประเภทละ ๔ ลักษณะ ดังนี้

ก. มิตรมีอุปการะ มี ๔ ลักษณะ^{๕๗} ได้แก่

๑. ป้องกันมิตรผู้ประมาท
๒. ป้องกันทรัพย์ของมิตรผู้ประมาทแล้ว
๓. เมื่อมีภัยก็เป็นที่พักพิงน่านได้
๔. เมื่อมีกิจที่จำเป็นเกิดขึ้น ก็ช่วยโยคทรัพย์ให้ ๒ เท่าของทรัพย์ที่ต้องการในกิจนั้นมิตร

ทั้ง ๔ ลักษณะนี้ เป็นมิตรผู้หวังดี คอยระวัง คอยห้ามเหตุแห่งความประมาทของเพื่อนผู้ตั้งอยู่ในความประมาท ไม่ว่าจะเป็นความประมาทในวัย ประมาทในการศึกษาประมาทในการใช้จ่ายทรัพย์ประมาทในการดำรงชีวิต มีอุปนิสัยชักนำให้พ้นจากความประมาทโดยการชี้ให้เห็นประโยชน์และผลเสียจากความประมาท จึงได้ชื่อว่าเป็นที่พักพิงในยามมีภัยได้อย่างแท้จริง ในยามจำเป็นขัดสนทรัพย์ยังให้ความช่วยเหลือทรัพย์มากกว่าที่เอ่ยปากขอ ซึ่งแสดงออกถึงความจริงใจ และความเต็มใจที่จะช่วยเหลือเพื่อน บุคคลใดที่มีลักษณะทั้ง ๔ ประการดังที่กล่าวมานี้เรียกว่า กัลยาณมิตรประเภทที่หนึ่ง

ข. มิตรร่วมสุขร่วมทุกข์ มี ๔ ลักษณะ^{๕๘} ได้แก่

๑. บอกความลับแก่เพื่อน
๒. ปิดความลับของเพื่อน
๓. ไม่ละทิ้งในยามอันตราย
๔. แม้ชีวิตก็อาจจะสละเพื่อประโยชน์ของเพื่อนได้

เป็นมิตรด้วยความไวเนื้อเชื่อใจ ปกติไม่บอกความลับของตนแก่ผู้อื่นแต่สำหรับเพื่อนผู้ร่วมสุขร่วมทุกข์ด้วยกันมาไม่มีความลับไม่มีอะไรต้องปิดบัง แม้ความลับก็ยอมเปิดเผยให้แก่กันได้ ผู้ใดได้มิตรที่มีลักษณะทั้ง ๔ ประการนี้ถือว่าได้กัลยาณมิตร ชนิดที่ว่าหายากมาก เพราะนอกจากไม่มีความลับแล้วยังสามารถสละชีวิตตายแทนกันได้ นี่คือกัลยาณมิตรประเภทที่สอง

ค. มิตรแนะนำประโยชน์ มี ๔ ลักษณะ^{๕๙} ได้แก่

๑. ห้ามมิให้ทำความชั่ว
๒. แนะนำให้ตั้งอยู่ในความดี
๓. ให้ฟังสิ่งที่ยังไม่เคยฟัง
๔. บอกทางสวรรค์ให้

เห็นเพื่อนทำความเสียหาย หาวิธีหรืออุบายห้ามไม่ให้ทำชั่ว ให้ตั้งอยู่ในกุศลกรรมบถสิบประการให้รับฟังสิ่งที่ยังไม่เคยฟังมีเรื่องทาน ศีล เป็นต้น อธิบายให้เข้าใจ สิ่งทีละเอียดลึกซึ้ง

^{๕๗} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒ ๑/๒๑๐.

^{๕๘} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒ ๒/๒๑๐.

^{๕๙} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒ ๓/๒๑๐.๒๓

ประกอบด้วยสิ่งที่เป็นมงคล ถ้อยคำที่ทำให้จิตเกิดความเบิกบาน แจ่มใส เพื่อให้มีจิตเต็มไปด้วยกำลัง สามารถเป็นที่พึ่งให้แก่ตนเองต่อไป หากผู้ใดได้บุคคลผู้มีลักษณะทั้ง ๔ ประการดังกล่าวนี้และประพฤติปฏิบัติตามคำแนะนำของท่านถือว่าผู้นั้นเกิดมาไม่เสียชาติเกิด เพราะได้กัลยาณมิตรผู้เกื้อกูลประโยชน์ในปัจจุบันนี้แล้วยังได้รู้ทางสวรรค์ด้วยนี่คือกัลยาณมิตรประเภทที่สาม

ง. มิตรมีความรักใคร่ มี ๔ ลักษณะ^{๖๐} ได้แก่

๑. ไม่พอใจความเสื่อมของเพื่อน
๒. พอใจความเจริญของเพื่อน
๓. ห้ามปรามคนที่นินทาเพื่อน
๔. สนับสนุนคนที่สรรเสริญเพื่อน

มิตรผู้มีความรักใคร่นั้น เมื่อเห็นเพื่อนมีทุกข์พลอยไม่สบายใจไปด้วย ยินดีในความเจริญ ไม่ยินดีในความเสื่อมของเพื่อนไม่ว่าจะเป็นความเสื่อมทรัพย์ หรือเสื่อมจากกุศลทั้งหลายในยามเพื่อนประสบความสำเร็จในชีวิต เช่น สำเร็จการศึกษา ได้งานทำ เลื่อนยศ แสดงแต่ความยินดี เมื่อมีใครติเตียนหรือกล่าวร้ายเพื่อนย่อมหาโอกาสคอยแก้ต่างยับยั้งคำนินทาเหล่านั้น ตามความเป็นจริง เมื่อมีใครสรรเสริญเพื่อนย่อมสรรเสริญช่วยสนับสนุนรับรองเพื่อนตามความเป็นจริงเช่นกัน นี่คือกัลยาณมิตรประเภทที่สี่จากการศึกษาประเภทของกัลยาณมิตร สรุปได้ว่า กัลยาณมิตร นอกจากมีความหมายถึงบุคคลซึ่งเป็นเพื่อนที่ดี เพื่อนที่งาม หรือเพื่อนที่รักใคร่คุ้นเคย เป็นผู้ชี้แนะแนวทางแห่งความเจริญสั่งสอนอบรม เป็นที่ปรึกษามีความเยื่อใย มีน้ำใจเอื้อเฟื้อที่ดียิ่งงาม ผู้มีจิตที่หวังดีหวังประโยชน์เกื้อกูลต่อตนเองและผู้อื่นแล้ว ยังมีความหมายรวมถึงสื่อหลากหลายรูปแบบที่ส่งเสริมให้เกิดปัญญาและสิ่งแวดล้อมทางสังคมโดยทั่วไปที่ดีทุกอย่าง ที่เกื้อกูล ชักจูง หรือกระตุ้นให้เกิดปัญญาได้ด้วยการฟังการสนทนา ปรึกษา ชักถาม อ่าน ตลอดจนการรู้จักเลือกใช้สื่อให้เกิดประโยชน์ ในทางธรรมแม้ยังไม่ได้ทำการช่วยเหลือแก่ผู้ใดที่เป็นรูปธรรมจับต้องได้ เพียงแค่เป็นผู้ยินดีในกุศลธรรม มีกายสุจริตเป็นต้นก็ถือว่าเป็นกัลยาณมิตรแล้ว เพราะผู้ยินดีในกุศลธรรมคือผู้มีกัลยาณมิตรภายในนั่นเองต่อไปเขาจะแสดงความเป็นกัลยาณมิตรที่เป็นรูปธรรมออกมาผ่านทางรูปแบบต่าง ๆ เป็นต้นว่าการช่วยชี้แนะบอกกล่าว สั่งสอน แม้จะไม่แสดงออกมาด้วยคำพูด การทำเป็นแบบอย่างในการเป็นผู้ยินดีในกุศลธรรมก็ถือได้ว่าเป็นกัลยาณมิตรโดยนัยที่สมบูรณ์แล้ว

๓) คุณสมบัติของกัลยาณมิตร

หลังจากที่ได้ศึกษาความหมาย และประเภทของกัลยาณมิตรแล้ว ในข้อนี้เป็นการศึกษา หลักกัลยาณมิตร ๗ ซึ่งเป็นคุณสมบัติของกัลยาณมิตรผู้สมบูรณ์ด้วยคุณสมบัติทุก ๆ ประการ เพราะการที่ใครสักคนหนึ่งมีจิตหวังเพื่อประโยชน์สุขของคนอื่น เพื่อเป็นบุญนิมิตในทางสร้างสรรค์ สร้างความเจริญด้านจิตใจ การชี้แนะให้คนอื่นดำรงตนอยู่ในทางที่ถูก ที่ดีงาม ชักนำให้กุศลที่ยังไม่เกิดให้เกิดขึ้น อกุศลที่กำลังจะเกิดขึ้นและที่เกิดขึ้นแล้วให้เสื่อมไปบุคคลผู้มีความปรารถนาอย่างนี้ จำเป็นต้อง

^{๖๐} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒ ๔/๒๑๑.๒๔

มีคุณธรรมสำหรับ ผูกตนเองให้เหมาะกับภาระหน้าที่ที่รับผิดชอบ ฉะนั้น บุคคลผู้ทำหน้าที่เป็น กัลยาณมิตรจึงต้องประกอบด้วยองค์คุณ หรือคุณสมบัติของกัลยาณมิตรถึง ๗ ประการ ดังนี้^{๖๑}

๑. ปิโย หมายถึง เป็นผู้น่ารัก หรือเป็นที่รัก หมายความว่าท่านประกอบด้วยเมตตา ทำให้ผู้ที่เข้าไปหานั่งใกล้รู้สึกว่ามีเพื่อน ทำให้เกิดความชุ่มฉ่ำใจ ไม่อ้างว้างว่าเหว กัลยาณมิตรที่ดีจะทำให้เกิดรู้สึกอย่างนี้ พระพุทธเจ้าก็ทำให้พระสาวกมีความสดชื่น มีความอบอุ่นใจ มีความสบายใจ ท่านมีเมตตา ท่านมีลักษณะเป็นปิโย ก็จะทำให้รู้สึกสบายใจ ชุ่มฉ่ำใจ เหมือนมีเพื่อนดูแลอยู่ตลอดเวลา

๒. ครุ หมายถึง เป็นที่เคารพ มีความหนักแน่น เป็นบุคคลที่อุดมด้วยปัญญาทั้งทางโลกและทางธรรมอย่างพร้อมมูล จนกระทั่งตระหนักและซาบซึ้งได้ดีว่า อะไรถูกอะไรผิด อะไรดี อะไรชั่ว อะไรควรอะไรไม่ควร อะไรเป็นบุญอะไรเป็นบาป แล้วดำเนินชีวิตไปในทางที่ถูกต้อง ที่เป็นบุญเป็นกุศล อย่างมั่นคงแน่วแน่ ไม่หวั่นไหวต่อความยั่วยวนของสิ่งแวดล้อมที่ทำให้จิตใจตกต่ำเป็นคนรักความยุติธรรมเป็นที่สุด ไม่ว่าต่อหน้าอย่างไร ถหลังต้องอย่างนั้น มีความเมตตากรุณาอยู่เป็นนิจกับทุกคนที่เกี่ยวข้อง คุณสมบัตินี้จะหลอมให้กัลยาณมิตรเป็นที่น่าเคารพของชนทั้งปวง

๓. ภาวะนียโย หมายถึง เป็นที่เจริญใจ เป็นแบบอย่างให้เราได้ เราได้ครูอาจารย์เราได้ผู้ที่ท่านมีคุณธรรม มีความประพฤติดีงาม เราก็เกิดความรู้สึกที่เรียกว่า จรรโลงใจ มีกำลังใจเห็นแบบอย่าง อยากจะทำตาม ก็ทำให้มีความก้าวหน้าในชีวิต มีพุทธพจน์ที่ตรัสถึงพระภิกษุเถระเป็นที่เจริญใจไว้ว่า เพราะประกอบด้วยธรรม ๕ ประการคือ “ไม่กำหนดในสิ่งที่เป็นเหตุให้กำหนดไม่ขัดเคืองในสิ่งที่เป็นเหตุให้ขัดเคือง ไม่หลงในสิ่งเป็นเหตุให้หลง ไม่โกรธในสิ่งที่เป็นเหตุให้โกรธ ไม่มัวเมาในสิ่งที่เป็นเหตุให้มัวเมา”^{๖๒} หรือ “เป็นผู้ปราศจากราคะ เป็นผู้ปราศจากโทสะ เป็นผู้ปราศจากโมหะเป็นผู้ไม่ลบหลู่คุณท่าน เป็นผู้ไม่ตีตนเสมอ”^{๖๓}

๔. วัตตา จะ หมายถึง นอกจากจะให้เกิดความรู้สึกอยู่ในใจแล้วยังออกมาเป็นรูปธรรมด้วยคือ วัตตา จะ เป็นผู้สามารถกล่าวตักเตือน เป็นนักพูด คือเป็นผู้ฉลาดในการใช้ถ้อยคำ นำรับฟัง มีเหตุผล มีหลักการ พูดถูกจังหวะ การพูดนี้เป็นสิ่งสำคัญอันหนึ่งที่ช่วยให้ผู้ทำหน้าที่กัลยาณมิตรประสบความสำเร็จในการชักนำบุคคลผู้หลงผิด ท้อแท้ หดกำลังใจ หดความยินดีในการทำหน้าที่ให้กลับมีความเห็นถูก มีกำลังใจ เกิดความยินดีที่จะทำหน้าที่นั้นต่อ

๕. ว่าจะนักษะโม หมายถึง บอกกล่าวแล้วบางที่ยังไม่ชัดเจน ยังสงสัยอยู่เข้าไปซักถามเป็นผู้อดต่อถ้อยคำสูง ๆ ต่ำ ๆ ได้ คือ บุคคลผู้ทำหน้าที่กัลยาณมิตรนั้นถึงเวลาจะว่ากล่าวสอน จำต้องว่ากล่าวสอน แนะนำ การว่ากล่าวสอน แนะนำนั้น แม้จะเป็นสิ่งที่ดีมีประโยชน์ต่อผู้ฟัง เช่น การพูดเรื่องศรัทธา ศีล จาคะ และปัญญา สำหรับผู้เป็นมิชฉาทิฐิ ผู้ไม่มีศรัทธา ศีล จาคะ และปัญญา ย่อมไม่เป็นที่ชอบใจ จึงแสดงออกมาในรูปแบบของการใช้ถ้อยคำที่หยาบคาย ต่อต้านตีเถียง สำหรับผู้เป็นสัมมาทิฐิย่อมชอบใจแสดงออกมาในรูปแบบของการสรรเสริญยกย่องแสดงความพอใจเมื่อธรรมดาเป็นเช่นนั้น ผู้ทำหน้าที่กัลยาณมิตรจะต้องรู้เท่าทัน อดทนได้ ทั้งถ้อยคำที่ไม่น่าปรารถนา และถ้อยคำที่น่า

^{๖๑} อัง.สตุตถก. (บาลี) ๒๓/๓๗/๒๙.๒๘

^{๖๒} อัง.ปญจก. (ไทย) ๒๒/๘๑/๑๔๙.

^{๖๓} อัง.ปญจก. (ไทย) ๒๒/๘๒/๑๕๐.

พอใจ คือไม่ยินดียินร้ายจนเกินไป การอดทนต่อถ้อยคำที่ไม่น่ายินดีก็นับว่ายากยิ่งแล้ว สิ่งที่ยากยิ่งกว่า คือ การอดทนต่อสิ่งที่น่ายินดี นี่เป็นอีกด้านหนึ่งที่สำคัญ สำหรับบุคคลผู้ทำหน้าที่เป็นกัลยาณมิตรผู้ อดทนต่อถ้อยคำหรือเสียงนี้ ฉะนั้น บัณฑิตหรือผู้ทำหน้าที่เป็นกัลยาณมิตรจึงต้องฝึกจิตของตนไม่ให้เอนเอียง คือไม่หวั่นไหว ไม่สะเทือนต่อโลกธรรม ๘ ด้วยอำนาจความยินดีหรือยินร้ายให้สมตาม พระพุทธ พจน์ที่ว่า “ภูเขาศิลาล้วน เป็นแท่งเดียว ย่อมไม่สะเทือนด้วยลมฉันใดบัณฑิตทั้งหลาย ย่อมไม่เอนเอียง ในเพราะนิมิตตาและสรรเสริญฉันนั้น”^{๖๔}

๖. คัมภีร์จะ กระทั่ง กัดดา หมายถึงเป็นผู้ที่กล่าวถ้อยคำหรือเรื่องที่ลึกซึ้งได้ คำกล่าว สอนธรรมดาสามัญก็เป็นความดีของกัลยาณมิตรอยู่ทั่วไปแล้ว แต่กัลยาณมิตรที่มีคุณสมบัติพิเศษ ที่จะช่วยลูกศิษย์ได้อย่างแท้จริงก็คือ ผู้ที่สามารถนำให้เข้าถึงสิ่งที่ลึกซึ้งให้ยิ่ง ๆ ขึ้นไป อันนี้จะเป็นปัจจัย ที่ทำให้เราสามารถก้าวหน้าในการปฏิบัติ ถ้าเรื่องลึกซึ้งขึ้นไป ท่านไม่สามารถแนะนำได้เราก็อยู่ในระดับ ธรรมดา ความก้าวหน้าในการปฏิบัติ ก็ไม่เป็นไปเท่าที่ควรไปไม่ไกล หรือไม่ถึงที่สุดจึงจะต้องมี คุณลักษณะข้อที่ คือสามารถที่จะแถลงชี้แจงเรื่องลึกซึ้งได้ด้วย ในที่นี้คง หมายถึงเรื่องเกี่ยวกับ ฌาน วิปัสสนา มรรค ผล และนิพพาน หรืออีกนัยหนึ่งถ้อยคำที่ควรพูดในการทำหน้าที่กัลยาณมิตร คือ กถาวัตร ๑๐^{๖๕} ถ้อยคำทั้ง ๑๐ นี้พระผู้มีพระภาคทรงรับรองว่ามีอนุภาพมากดังพระพุทธดำรัสว่า

ภิกษุทั้งหลาย หากเธอทั้งหลายจะพึงยก กถาวัตร ๑๐ ประการนี้ อย่างใดอย่างหนึ่งขึ้นมากล่าว เธอทั้งหลายก็จะสามารถครอบงำเดชาานุภาพของดวงจันทร์ และดวงอาทิตย์ที่มีฤทธิ์มากมี อนุภาพมากอย่างนี้ด้วยเดชาานุภาพของตนได้ไม่จำเป็นต้องพูดถึงอัญญเดียรธีย์บริพาชก ทั้งหลายเลยแล้ว กล่าวเป็นกถาไซ้ เธอทั้งหลายพึงครอบงำเดช แม้ของพระจันทร์ และพระ อาทิตย์ผู้มีฤทธิ์มีอนุภาพมากอย่างนี้ด้วยเดชได้ จะป่วยกล่าวไปย ถึงบริพาชกอัญญเดียรธีย์ ทั้งหลายเล่า^{๖๖}

๗. โน จัฏฐาเน นิโยชเย นอกจากจะช่วยแนะนำในทางที่ดีให้ความรู้เข้าใจ เกิด ความรู้สึกในทางที่ดีงามและปฏิบัติถูกต้องแล้ว อีกด้านหนึ่งก็มีกรอบในทางที่ไม่ให้เกิดความเสื่อมเสียขึ้น คือ โน จัฏฐาเน นิโยชเย แปลว่าไม่ชักจูงในสิ่งที่เหลวไหลไร้สาระ หรือในทางที่เสียหาย คือป้องกันไม่ให้ ทำในสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์เกื้อกูล มีคติเป็นทุกข์ ทำให้เกิดความรู้สึกสบายใจ ปลอดภัยปลอดภัยขึ้นมาว่าจะไม่ทำให้เกิดความเสียหาย และเผลอออกไปผิดทาง ชักชวนให้ทำแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์เกื้อกูลมีคติเป็น สุข ผู้ต้องการประโยชน์จากการได้คบหามิตร พระพุทธองค์ตรัสว่าควรคบผู้มีคุณสมบัติตามที่กล่าวมา แม้จะถูกขับไล่ก็ควรเข้าไปหา ดังความในพุทธภาษิตที่ตรัสสรุปไว้ว่า “มิตรเป็นที่รัก เป็นที่เคารพ เป็นที่ ยกย่อง เป็นนักพูด เป็นผู้อดทนต่อถ้อยคำ พูดถ้อยคำลึกซึ้งได้ ไม่ชักนำไปใน อฐานะในโลกนี้ ฐานะเหล่านี้

^{๖๔} พุ.ธ.อ. (ไทย) ๒๕/๘๑/๕๓.

^{๖๕} อภ.ทสก. (ไทย) ๒๔/ ๙/๑๕๑. อัปปิจฉากถา (ถ้อยคำที่ชักนำไปปรารถนาน้อย) สันตฎฐิกถา (ให้ สันโดษ) ปวิเวกกถา (ให้มีความสงัดกายและจิต) อสังสัคคกถา (ให้ไม่คลุกคลี) วิริยารัมภกถา (ให้ปรารถนาความเพียร) สีสกถา (ให้ตั้งอยู่ในศีล) สมานิกถา (ให้ทำจิตให้มั่นคง) ปัญญาถา (ให้เกิดปัญญา) วิมุตติกถา (ให้ทำใจให้พ้นจาก กิเลสและความทุกข์) วิมุตติญาณทัสสนกถา (ให้เกิดความรู้ความเห็นในภาวะที่หลุดพ้นจากกิเลสและความทุกข์).

^{๖๖} อภ.ทสก. (ไทย) ๒๔/ ๙/๑๕๑.

มีอยู่ในบุคคลใดบุคคลนั้น จัดว่าเป็นมิตรผู้มุ่งประโยชน์ และอนุเคราะห์ผู้ต้องการจะคบมิตร ควรคบมิตร เช่นนั้นแม้จะถูกขับไล่ก็ตาม”^{๖๗}

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต)^{๖๘} ได้สรุปคุณสมบัติที่สำคัญของกัลยาณมิตรอย่างเลิศไว้มีสองประการ คือ ทำได้อย่างที่พูดและมีความเป็นอิสระ สำหรับผู้มีความปรารถนาที่จะช่วยเหลือผู้อื่น ในฐานะที่เป็นกัลยาณมิตรมีความสำคัญอย่างยิ่ง คือ ต้องมีคุณธรรม คุณธรรมที่สำคัญที่สุดต่อบุคคลผู้ทำหน้าที่กัลยาณมิตรคือ ความเป็นผู้กระทำได้จริง พูดอย่างไรทำได้อย่างนั้น หรือทำอย่างไรพูดอย่างนั้น นี่คือ ตัวดึงดูด อันแรกทีปรากฏต่อสายตา ผู้ได้ดู ได้ฟัง พระผู้มีพระภาคได้ตรัสเปรียบบุคคลประเภทนี้ว่า “เหมือนเมฆที่ค้ำรามและให้ฝนตก”^{๖๙} เป็นเมฆค้ำรามที่ให้ความหวังแก่สัตว์และพืชได้ส่วนความเป็นอิสระท่านกล่าวว่า มองได้ ๒ ด้าน คือ ด้านความเป็นอยู่หรือระบบการดำเนินชีวิต และความเป็นอิสระภายในใจ ความเป็นอิสระนี้เป็นสิ่งสำคัญ ผู้ที่ติดอยู่ในเครื่องผูกมัดจองจำอย่างเดียวกับเขา หรือว่าว่ายวนดิ้นรนอยู่ในกระแสน้ำเชี่ยวในเกลียวคลื่นเดียวกับคนอื่นแม้แต่ตนก็ยังช่วยไม่ได้ จะช่วยปลดปล่อยหรือรื้อถอนผู้อื่นขึ้นมาได้อย่างไร คนที่ติดอยู่ในระบบที่ผูกมัดของสังคม ดิ้นรนแสวงหาสิ่งต่าง ๆ ตามแนวทางเดียวกับคนอื่น ๆ ด้วยค่านิยมอย่างเดียวกัน มีปัญหาปิดกั้นตันทางด้านความเป็นอยู่ การอาศัยของตนและครอบครัวดิ้นรนเพื่อความอยู่รอดเฉพาะตนและจำเพาะครอบครัวของตนเหมือนกันกับคนอื่น ๆ เมื่อสังคมเกิดปัญหาย่อมยากที่จะมีเวลาที่มีความคิดมาอุทิศให้แก่การไถ่ถอนคนอื่น ๆ หรือที่จะนำผู้คนออกไปสู่แนว ทางใหม่ ๆ ได้ เมื่อพยายามทำก็มักเข้าแนวที่วากันว่า พายเรือเวียนวนอยู่อย่าง ยิ่งเมื่อทั้งระบบความเป็นอยู่ทั้งจิตใจ ล้วนไม่เป็นอิสระทั้งสองอย่าง ก็ยิ่งประสบความสำเร็จได้ยาก

จากการศึกษา สรุปได้ว่า การคบหาสมาคมกับเหล่าสัตว์บุรุษของผู้ที่ยังไม่หลุดพ้นการคบนั่นก็เพื่อเป้าหมายให้ตนเองดำรงอยู่ในความดีนั้นตลอดไป ในส่วนของพระพุทธเจ้าพระองค์ทรงมีเป้าหมายการคบกับสัตว์บุรุษเพื่อบรรลุเป้าหมายสูงสุด คือ ความหลุดพ้นจากทุกข์ทั้งปวง เพราะในความคิดของผู้หลุดพ้นแล้วจะเห็นว่าแม้การดำรงอยู่ในความดีเช่นนั้นได้ แต่ก็ไม่นั่นอน ถือว่าเป็นความทุกข์ชนิดหนึ่ง สู้การหลุดพ้นจากทั้งดีและไม่ดีไม่ได้เนื่องจากความข้างต้นเป็นการยืนยันได้ว่า การได้คบกับสัตว์บุรุษนั้นมีแต่เอื้อเพื่อและเกื้อกูลแต่ประโยชน์ให้แก่ผู้ใกล้ชิด นับแต่ประโยชน์ภพนี้และภพหน้า กระทั่งประโยชน์สูงสุดคือการได้หลุดพ้นจากทุกข์ทั้งปวงเหมือนดังพระดำรัสของพระพุทธเจ้าอีกแห่งหนึ่งว่า “ภิกษุทั้งหลาย บุคคลอาศัยสัตว์บุรุษแล้วพึงหวังได้ อานิสงส์ (ประโยชน์) ๔ ประการ คือ เจริญด้วยอริยศีล เจริญด้วยอริยสมาธิ เจริญด้วยอริยปัญญา และเจริญด้วยอริยวิมุตติ”^{๗๐} ในประวัติพระพุทธศาสนา พระองค์ลุลิมาเถระถือได้ว่าเป็นตัวอย่างที่เด่นชัดมากเรื่องหนึ่ง ชีวิตในเบื้องต้นท่านไม่ได้อาศัยบุคคลผู้เป็นกัลยาณมิตรจึงหลงกระทำความผิดโดยการฆ่าคนถึง ๙๙๙ คน ภายหลังท่านโชคได้อาศัยพระพุทธเจ้าเป็นกัลยาณมิตรให้จึงหลุดพ้นจากวงจรชีวิตที่โหดร้าย กลับได้ชีวิตที่ประเสริฐบุคคล นอกจากจะได้รับประโยชน์จากการอาศัยกัลยาณมิตรดังที่กล่าวมาข้างต้นแล้วผู้ทำหน้าที่กัลยาณมิตรเองก็ได้รับอานิสงส์เช่นกัน

^{๖๗} อ.ส.ต.ก. (ไทย) ๒๒/๓๗/๕๘.

^{๖๘} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), **พุทธธรรมฉบับปรับขยาย**, หน้า ๕๗๙.

^{๖๙} อ.จ.ต.ก. (ไทย) ๒๑/๑๐๑/๑๕๔.๓๐

^{๗๐} อ.จ.ต.ก. (ไทย) ๒๑/๒๔๒/๓๕๘.๓๒

ดังนั้น กัลยาณมิตร จึงเป็นหลักปฏิบัติของบุคคลที่มีความพร้อมแห่งคุณธรรม ความดีงาม เป็นผู้ห่างไกลจากสิ่งอันเป็นข้าศึกในการพัฒนาศักยภาพชีวิต และตั้งตนอยู่อย่างเหมาะสม แห่งการเคารพ รวมทั้งยังเป็นผู้สร้างสรรค์ประโยชน์สุข และคุณธรรมความดีงามต่าง ๆ ให้แก่บุคคลรอบข้างด้วยความเข้าใจ จนเป็นแรงเหนี่ยวนำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง และการพัฒนาไปสู่ประโยชน์ และความสุขในระดับต่าง ๆ โดยไม่หวังสิ่งใดตอบแทน ไม่จำเป็นที่จะต้องอยู่ในระบบของสถาบัน การศึกษา เสมอไป แต่อาจอยู่นอกสถาบันการศึกษาก็ได้ เช่น พ่อแม่ ครูอาจารย์ญาติพี่น้อง และคนในสังคมก็สามารถให้การศึกษารูปแบบนอกระบบได้แต่ครูผู้เป็นกัลยาณมิตร จะต้องมีความสมบัติกัลยาณมิตรทั้ง ๗ ประกอบด้วย เป็นที่รักที่พอใจ หรือ สร้างความรู้สึกสนิทสนมเป็นกันเอง ชวนให้อยากเข้าไปปรึกษาได้ถาม ไม่ว่ากริยามารยาท การแต่งกาย การพูดจา ก็ดูเรียบร้อยดีงามทุกอย่าง ใครเห็นก็อยากคบค้าสมาคมด้วย เป็นที่น่าเคารพ หรือ ประพฤติสมควรแก่ฐานะให้เกิดความรู้สึกรับรองใจ เป็นที่พึงได้ และปลอดภัย มีความเป็นผู้ใหญ่พอที่จะฟังฟังได้ เป็นที่น่าเจริญใจน่ายกย่อง ในฐานะทรงคุณมีความรู้และภูมิปัญญาแท้จริง ทั้งเป็นผู้ฝึกอบรมและปรับปรุงตนเองอยู่เสมอควรเอาอย่าง, เป็นนักพูด หรือ รู้จักพูดให้ได้ผล รู้จักชี้แจงให้เข้าใจ รู้ว่าเมื่อไหร่ควรพูดอะไร อย่างไร คอยให้คำแนะนำว่ากล่าวตักเตือน เป็นที่ปรึกษาที่ดีในเมื่อมิตรทำไม่ถูกต้อง หรือรู้ไม่จริง, เป็นผู้อดทนต่อถ้อยคำ หรือ เป็นผู้พร้อมที่จะรับฟัง คำปรึกษา ซักถาม คำเสนอ และวิพากษ์วิจารณ์ อดทนฟังได้ไม่เบื่อไม่ฉุนเฉียว ,เป็นผู้ถนัดเรื่องล้าลึกได้สามารถอธิบายเรื่องยุ่งยากซับซ้อน ให้เข้าใจสำหรับหลักธรรมที่ทำให้งามทั้ง ๗ นี้ เป็นหลักธรรมที่สามารถปฏิบัติได้จนถึงที่สุด คือหลุดพ้นจากกิเลส การเข้าถึงซึ่งพระนิพพาน หรือโลกุตระธรรม ขณะเดียวกัน ก็มีผลต่อผู้ปฏิบัติในระดับโลกียธรรม คือความงามที่เกิดขึ้นในใจตน เกิดจากการประพฤติปฏิบัติ และส่งผลให้เกิดเป็นความงามที่ประทับใจต่อผู้พบเห็น ไม่ใช่ความงามที่เกิดจากการเสกสรรปั้นแต่ง จากการแต่งเติมภายนอกปิดปิดด้วยเครื่องสำอางที่ฉาบฉวยไม่ยั่งยืน จนลืมนึกที่จะทำให้เกิดความงามจากข้างในใจที่เกิดขึ้นจากการประพฤติปฏิบัติที่ถูกต้อง

๒.๓.๓ หลักพุทธธรรมสำหรับผู้เรียน

๒.๓.๓.๑ อธิติปาธ ๔

๑) ความหมายของอธิติปาธ

(๑) ความหมายตามพระไตรปิฎก

พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้กล่าวถึง อธิติบทวิภังค์ สุตตันตปิฎก ดังนี้ คำว่า อธิติ อธิบายว่า ความสำเร็จ ความสำเร็จด้วยดี กิริยาที่สำเร็จ กิริยาที่สำเร็จด้วยดี ความดี ความดีเฉพาะ ความถึง ความถึงด้วยดี ความถูกต้อง การทำให้แจ้งความเข้าถึงธรรมเหล่านั้น^{๗๑}

ในอังคุตตรนิกาย ทุกนิบาต ได้กล่าวถึง อธิติปาธ ในอธิติปาธสูตร ดังนี้ อธิติปาธ (คุณเครื่องให้ถึงความสำเร็จ) ๔ ภิกษุในพระธรรมวินัยนี้

^{๗๑} อภ.วิ.อ. (ไทย) ๓๕/๔๓๑/๓๔๒ - ๓๔๗.

๑. เจริญอริยาบทที่ประกอบด้วยฉันทสมาธิปานสังขาร (สมาธิที่เกิดจากฉันทะและความเพียรสร้างสรรค์)

๒. เจริญอริยาบทที่ประกอบด้วยวิริยสมาธิปานสังขาร (สมาธิที่เกิดจากวิริยะและความเพียรสร้างสรรค์)

๓. เจริญอริยาบทที่ประกอบด้วยจิตตสมาธิปานสังขาร (สมาธิที่เกิดจากจิตตะและความเพียรสร้างสรรค์)

๔. เจริญอริยาบทที่ประกอบด้วยวิมังสาสมาธิปานสังขาร (สมาธิที่เกิดจากวิมังสาและความเพียรสร้างสรรค์)^{๗๒}

(๒) ความหมายตามนักการศึกษา

จารุมาศ เรืองสุวรรณ ได้สรุปหลักอริยาบท ๔ ไว้ว่า เป็นหลักแห่งการประกอบการทำงานใด ๆ ให้สำเร็จ ประกอบด้วย ฉันทะ คือ ความพอใจและรักที่จะทำในงานนั้น ๆ วิริยะ คือ ความพากเพียรในการทำงานอย่างไม่ย่อท้อจนงานสำเร็จ จิตตะ คือ การตั้งใจทำงานหมั่นตรวจตรางานอยู่เสมอ เอาใจใส่ในสิ่งที่ทำไม่เอาใจไปคิดในเรื่องอื่น วิมังสา คือ การคิดไตร่ตรองเกี่ยวกับงานที่ทำ ใช้สติปัญญาคิดใคร่ครวญข้อดีข้อเสีย และปรับแก้อย่างมีเหตุผล^{๗๓}

สุชีพ ปุณฺณานุภาพ ได้ให้คำแปลของอริยาบท ๔ ไว้ ๒ ทาง คือ หนึ่ง แปลว่า ข้อปฏิบัติที่ให้อริยาบท (Basic of Psychic Power) อีกอย่างหนึ่งแปลว่า ข้อปฏิบัติที่ให้อริยาบทถึงความสำเร็จ (Low of Success) และได้ให้ความหมายอริยาบท ๔ ไว้ดีกว่า เป็นคุณให้อริยาบทความสำเร็จ ๔ อย่าง ได้แก่ ฉันทะ ความพอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น วิริยะความเพียร จิตตะ เอาใจใส่ วิมังสา ใช้ปัญญาพิจารณา สอບສວນ^{๗๔}

บุญมี แท่นแก้ว กล่าวว่า ตามหลักพุทธศาสนากล่าวไว้ว่าผู้หวังความเจริญควรปฏิบัติในธรรมอันเป็นเครื่องนำไปสู่ความเจริญ หรือสำเร็จตามความประสงค์ หมายความว่าเมื่อต้องการความเจริญก้าวหน้าต้องสร้างเหตุผลเพื่อให้เกิดผลนั้น ๆ เพราะผลย่อมมาจากเหตุ การสร้างเหตุขึ้นถึงแม้จะยากยิ่งเพียงใด หากใช้คุณธรรมเข้าสนับสนุนแล้วจะสำเร็จตามความประสงค์ได้ คุณธรรมที่จะช่วยให้สำเร็จหรือความเจริญก้าวหน้าดังประสงค์ คือ อริยาบท ๔^{๗๕}

สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย กล่าวว่า อริยาบท ๔ คุณธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จแห่งผลที่มุ่งหมายหรือ หนทางแห่งการดำเนินชีวิตไปสู่ความสำเร็จ ความถูกต้อง และการเข้าถึงประโยชน์สุข

^{๗๒} ที.ป.(ไทย). ๑๑/๓๐๖/๒๗๗.

^{๗๓} จารุมาศ เรืองสุวรรณ, พันเอก, การสังเคราะห์แบบจำลองการสอนวิชาชีพช่างตามหลักอริยาบท ๔ ของพลทหารในส่วนสนับสนุนกองบัญชาการกองทัพบก ,วิทยานิพนธ์ปริญญาตรีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๘), หน้า ๓๕.

^{๗๔} สุชีพ ปุณฺณานุภาพ, **คุณลักษณะพิเศษแห่งพระพุทธศาสนา**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๑), หน้า ๑๙.

^{๗๕} บุญมี แท่นแก้ว, **จริยศาสตร์**, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๙), หน้า ๑๔๒.

นอกจากนี้อิทธิบาทยังเป็นธรรมที่อนุโลมได้ว่า มีจุดมุ่งหมายเพื่อความสำเร็จในการปฏิบัติหน้าที่การงานของบุคคล เช่น ประสบความสำเร็จทางการเรียน การประกอบอาชีพการดำรงชีวิต เป็นต้น^{๗๖}

ปริญญ์ จงวัฒนา กล่าวว่า อิทธิบาท ๔ คือ คุณธรรม ๔ ประการที่เป็นฐานนำไปสู่ความสำเร็จ^{๗๗} ดังนี้

๑. ฉันทะ ความพอใจ ความพึงใจที่จะกระทำกิจใด ๆ เพื่อให้ได้รับผลสำเร็จตามปรารถนา

๒. วิริยะ ความเพียร คือ มีความขยันหมั่น เพียรที่จะกระทำกิจใด ๆ ที่ได้ตั้งปรารถนาไว้แล้วและได้มีความพอใจ พึงใจ กระทำแล้วให้สำเร็จลุล่วงตามปรารถนา

๓. จิตตะ จิตจดจ่อ คือ มีสติ มีสมาธิ ในการที่จะกระทำกิจใด ๆ ที่ตั้งปรารถนาไว้แล้วได้มีความพอใจ พึงใจก่อกิจกรรมนั้นแล้วได้ใช้ความเพียรพยายามแล้ว ก็ต้องใช้กำลังใจ กำลังความคิดกำลังสติปัญญา และสมาธิ ไม่หันเหไปทางอื่น การกระทำกิจนั้น ๆ ให้สำเร็จลุล่วงไปตามปรารถนา

๔. วิมังสา ความไตร่ตรอง ทดสอบ ทดลอง พินิจพิจารณา เมื่อกระทำสิ่งใด ๆ แล้วย่อมประสบปัญหา ใหญ่บ้างเล็กบ้าง ก็ต้องใช้การใคร่ครวญพิจารณาถึงปัญหาต่าง ๆ เหล่านั้นด้วยอุบายปัญญา ตั้งข้อสมมติฐานเป็นเหตุ เพื่อที่จะหาปัจจัยองค์ประกอบในสิ่งที่ตนรู้มาเป็นข้อเปรียบเทียบเชิงกระทบ เพื่อที่จะสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ และทำการทดสอบทดลอง สามารถให้ผลได้จริงตามที่ตั้งข้อสมมติหรือไม่ กระทำซ้ำแล้วซ้ำอีกจนมีความแน่ใจ จนสามารถประสบกับความสำเร็จได้ตามปรารถนาตั้งใจ

๒) ลักษณะของอิทธิบาท ๔

ลักษณะของอิทธิบาท ๔ เป็นคุณธรรมที่มีความสัมพันธ์และมีผลต่อกัน หมายความว่า ผู้ที่ปฏิบัติงานหรือหน้าที่โดยที่มีคุณธรรมด้านใดด้านหนึ่งเด่นหรือสูงมาก จะส่งผลให้คุณธรรมด้านอื่น ๆ สูงตามไปด้วย

พุทธทาสภิกขุ^{๗๘} ได้อธิบายว่า อิทธิบาทแยกเป็น อิทธิ แปลว่า ความสำเร็จ บาท แปลว่าฐาน เจริญ ดังนั้นอิทธิบาทจึงแปลว่า รากฐานแห่งความสำเร็จ ซึ่งมี ๔ อย่างคือ ฉันทะ วิริยะจิตตะ และวิมังสา

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต)^{๗๙} ได้ให้ความหมายว่า อิทธิบาท ๔ ธรรมที่เป็นเหตุให้ประสบความสำเร็จความสำเร็จ คุณธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จแห่งผลที่มุ่งหมาย มี ๔ อย่าง คือ

^{๗๖} สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย, ผศ.ดร., “หลักการบริหารการศึกษาตามแนวพุทธศาสตร์”, **สารนิพนธ์พุทธศาสตรบัณฑิต**, (กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๑๕๕๐), หน้า ๒๓๘ .

^{๗๗} ปริญญ์ จงวัฒนา, **พุทธธรรมเพื่อกล่าวนามิตร์**, (กรุงเทพมหานคร: บจก. ศิลป์สยามบรรจภัณฑ์และการพิมพ์, ๒๕๕๐), หน้า ๑๔๔ – ๑๔๕.

^{๗๘} พุทธทาสภิกขุ, **การทำงานที่เป็นสุข**, (กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา, ๒๕๓๗), หน้า: ๙.

^{๗๙} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๓๔, (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิการศึกษาเพื่อสันติ, ๒๕๕๙), หน้า ๑๖๐

ฉันทะ มีความพอใจ มีใจรัก คือ พอใจที่จะทำสิ่งนั้น และทำด้วยใจรัก ต้องการทำให้เป็นผลสำเร็จอย่างดี แห่งกิจกรรมหรืองานที่ทำ มิใช่สักว่าทำให้เสร็จ ๆ หรือเพียงเพราะอยากได้รางวัลหรือผลกำไร วิริยะ พากเพียรทำ คือ ขยันหมั่น ประกอบหมั่น กระทำสิ่งนั้น ด้วยความพยายามเข้มแข็งอดทน เอาธุระไม่ทอดทิ้ง ไม่ทอดทิ้ง จิตตะ เอาใจฝึก ฝึ คือ ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำนั้นด้วยความคิดไม่ปล่อยใจฟุ้งซ่านเลื่อนลอย ใช้ความคิดเรื่องนั้นบ่อย ๆ เสมอ ๆ วิมังสา ใช้ปัญญาสอบสวน คือ หมั่น ใช้ปัญญาพิจารณา ใคร่ครวญตรวจตราหาเหตุผล และตรวจสอบข้อที่ยังหย่อนเกินเลยบกพร่องขัดข้อง เป็นต้น แปลให้ง่ายตามลำดับว่า “มีใจรัก พากเพียรทำ เอาใจฝึก ฝึ ใช้ปัญญาสอบสวน” และได้กล่าวหาว่าอริยาบท ๔ คือ ความจริงที่ เกื้อหนุนกัน และมักมาด้วยกัน เช่นเกิดฉันทะ มีใจรักแล้วก็ทำให้พากเพียร เมื่อพากเพียร ก็เอาใจใส่อยู่เสมอ และเปิดช่องให้ใช้ปัญญาพิจารณาไตร่ตรอง แต่ที่แยกพิจารณาแต่ละข้อ ก็ด้วยถือเอาภาวะที่เด่นเป็นใหญ่เป็นตัวนำ เป็นตัวชักจูงข้ออื่น ๆ ในแต่ละกรณี เช่น เมื่อฟังธรรมด้วยกัน คนหนึ่งชอบศึกษาธรรมฟังด้วยความรักความพอใจในธรรมอยากรู้ อยากเข้าใจในธรรมให้ยิ่ง ๆ ขึ้นไป จึงฟังด้วยจิตแน่วแน่ ก็มีฉันทะเป็นตัวเด่นชักนำสมาธิและกุศลธรรมข้ออื่น ๆ อีกคนหนึ่งมีนิสัยหรือความรู้สึกเกิดขึ้นในขณะนั้นว่า เมื่อพบอะไรที่ฟังทำก็ต้องสู้ต้องเอาชนะ ต้องเข้าเผชิญและทำให้สำเร็จ จึงฟังด้วยความรู้สึกว่าเป็นสิ่งที่ท้าทาย จะต้องพยายามเข้าใจให้ได้ ก็มีวิริยะเป็นธรรมเด่น อีกคนหนึ่งมีนิสัยเอาใจใส่รับผิดชอบไม่ว่าอะไรที่ตนเกี่ยวข้องก็ต้องใส่ใจเอาใจจดจ่อติดตาม จึงตั้งใจฟังเอาใจติดตามความไป ก็มีจิตเป็นใหญ่ อีกคนหนึ่งคิดจะตรวจสอบว่าธรรมที่แสดงนั้นเป็นจริงหรือไม่ ดีหรือไม่ หรือจะค้นหาเหตุผลในธรรมที่ฟัง ฟังไปก็คิดใคร่ครวญพิจารณาสอบสวนไป จิตจึงแน่วแน่อยู่กับธรรมที่ฟัง ก็มีวิมังสาเป็นใหญ่ ด้วยเหตุนี้บางแห่ง บางท่านจึงเรียกอริยาบท ๔ นี้ว่า เป็นอริยดี หรืออริยไพบูลย์ ๔ โดยกำหนดเอาภาวะที่เป็นใหญ่ เป็นหัวหน้า ในกรณีนั้น ๆ ด้วยเหตุนี้ลักษณะคุณธรรมอริยาบท ๔ ของแต่ละบุคคล จึงมีลักษณะเด่นหรือสูงในแต่ละด้านแตกต่างกันได้ และอาจมีคุณธรรมเป็นลักษณะเด่นหรือสูงมากกว่าหนึ่งด้านก็ได้

ดวงเดือน พันธุมนาวิน ได้แบ่งลักษณะของอริยาบท ๔ ประกอบด้วย ๑) ฉันทะ ความพอใจในสิ่งที่ทำ ๒) วิริยะ ความพากเพียร ไม่ทอดทิ้งในสิ่งที่ทำ ๓) จิตตะ ความเอาใจใส่จดจ่อต่อสิ่งที่ทำ และ ๔) วิมังสา ความไตร่ตรองในสิ่งที่ทำไปแล้ว แบ่งตามพฤติกรรมของมนุษย์ไว้ ๔ ประการดังนี้

๑. ความรู้ในด้านอริยาบท ๔ ถือว่า เป็นลักษณะที่สำคัญอย่างหนึ่ง ซึ่งใช้เป็นหลักธรรมนำไปใช้ในการศึกษาเล่าเรียนของนักเรียนนักศึกษาให้เหมาะสมตามหลักจริยธรรมหลักจริยธรรมนั้นเป็นข้อปฏิบัติที่นักศึกษาจะเลือกหลักธรรมไปใช้ประกอบในการศึกษาเล่าเรียนเพื่อให้เกิดผลสำเร็จมีประสิทธิภาพสูง

๒. นักเรียนมีความรู้สึกมั่นใจที่จะนำเอาหลักอริยาบท ๔ ไปใช้ในการศึกษาศึกษาเล่าเรียน โดยหลักธรรมดังกล่าวนี้หากนำไปใช้ในการศึกษาดังกล่าวแล้วจะประสบผลสำเร็จหรือไม่มากนักน้อยเพียงใดนั้น ต้องขึ้นอยู่กับพฤติกรรมของนักศึกษาจะต้องสอดคล้องกับหลักอริยาบท ๔ ขอบข่ายของหลักอริยาบทมีความหมายกว้างขวาง นักเรียนนักศึกษาต้องมีวิจรรย์ญาณและปัญญาหาเหตุผลกลั่นกรองที่จะนำหลักอริยาบท ๔ ไปใช้ในการศึกษาเล่าเรียน เป็นדרךหนึ่งซึ่งจะบอกถึงความสำเร็จในการศึกษาเล่าเรียนตามเป้าหมายที่ตนเองกำหนดไว้

๓. เหตุผลทางจริยธรรมก็เป็นส่วนประกอบอีกอย่างหนึ่งในการนำหลักอริยบท ๔ ไปใช้ในการศึกษาเล่าเรียน เพื่อให้เกิดผลสำเร็จและมีประสิทธิภาพสูงสุด จริยธรรมเป็นเครื่องจูงใจ และเป็นปัจจัยที่จะผลักดันให้นักเรียนนักศึกษาได้นำหลักอริยบท ๔ ไปใช้ในการศึกษาเล่าเรียนอย่างถูกต้องและเหมาะสม

๔. พฤติกรรมเชิงจริยธรรม ก็เป็นสิ่งที่สำคัญเช่นเดียวกัน ที่จะทำให้ นักศึกษามีความนิยมชมชอบที่จะนำหลักอริยบท ๔ ไปประกอบใช้ในการศึกษาเล่าเรียน จริยธรรมเชิงพฤติกรรมก็เป็นค่านิยมในการศึกษาที่จะทำให้นักศึกษานิยมชอบพอใจ มีความเพียร มีจิตมั่น มีการไตร่ตรอง ในการศึกษาเล่าเรียนเป็นอย่างดีเลิศ การศึกษาหลักธรรมจริยธรรมเป็นองค์ประกอบในการเลือกสรรหลักอริยบท ๔ จะทำให้ทราบว่าบุคคลมีพฤติกรรมเหมาะสมที่จะนำหลักอริยบท ๔ เป็นเครื่องมือในการศึกษาเล่าเรียนของนักเรียน หลักจริยธรรมและอริยบท ๔ จะต้องใช้ควบคู่กันไปเสมอ มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิด วิธีการในการนำเอาหลักอริยบท ๔ ไปใช้ปฏิบัติจำเป็นอย่างยิ่งจะต้องอาศัยหลักจริยธรรมเป็นข้อนำทาง^{๔๐}

จากเอกสารดังกล่าวสรุปได้ว่าลักษณะของอริยบท ๔ ได้ว่า ลักษณะของอริยบท ๔ นั้น จะมีความสอดคล้องกัน คือ เมื่อมีฉันทะ พอใจที่จะเรียนแล้ว จะความเพียรพยายามเกิดขึ้นเพราะหวังที่จะเรียนให้ได้ผลดีตามที่ตนเองปรารถนา เมื่อขณะที่เรียนก็มีความเอาใจใส่เชื่อฟังตามที่ครูสอนไม่หยอกล้อเพื่อเล่น ไม่ละทิ้งงานที่ได้รับมอบหมายจากครู เมื่อส่งครูแล้วเห็นความบกพร่องหรือผิดพลาดเกิดขึ้นก็พิจารณาหาข้อผิดพลาดนั้น แล้วก็แก้ไขเพื่อที่จะทำให้งานนั้นสมบูรณ์ยิ่งขึ้นไป

๒) ความสำคัญของอริยบท ๔

ปิ่น มุทุกันต์ กล่าวว่า ปัญหาหรืออุปสรรคที่จะขัดขวางให้การทำงานนั้น ไม่ประสบความสำเร็จมีหลายทางคือ เกิดจากตัวเองก็มี เกิดจากเหตุการณ์แวดล้อมก็มี เกิดจากเนื้องานที่ทำนั้นเองก็มี แต่อุปสรรคที่สำคัญอย่างยิ่งที่เกิดจากตัวเราที่ทำงานไม่สำเร็จ มี ๔ อย่าง คือ ความเบื่อหน่าย ความเกียจคร้าน ความท้อถुरะ ความโง่เขลา ดังนั้นพระพุทธเจ้าจึงสอนวิธีการทำงานไว้มี ๔ ข้อ เรียกว่า อริยบท แปลว่าทางแห่งความสำเร็จ คือฉันทะ ความพอใจ วิริยะ ความเพียร จิตตะ ความใส่ใจ วิมังสา ความคิดค้น ถ้ามีอริยบท ๔ นี้ครบแล้ว ย่อมบรรลุถึงความสำเร็จได้สมประสงค์หากสิ่งนั้นไม่เหลือวิสัย^{๔๑}

การเรียนรู้จะเกิดขึ้นเพราะมีการวางเงื่อนไข และการที่พฤติกรรมใดจะมีความเข้มข้นรุนแรงนั้น มิใช่เป็นเพราะรางวัล หรือการเสริมแรงอย่างเดียว แต่เป็นเพราะการเชื่อมโยงเกี่ยวพันกับสิ่งเร้า คือ สิ่งที่กระตุ้นให้นักเรียนมีความต้องการเรียนรู้^{๔๒} การมีอริยบทสมบูรณ์ก็เพราะสิ่งเร้าทั้งภายในและภายนอกที่ทำให้นักเรียนมีแรงกระตุ้นที่จะเรียนรู้ มีสิ่งกระตุ้นที่สำคัญอย่างหนึ่งคือ แรงจูงใจที่อยากจะเรียน ภาษาทางพระพุทธศาสนาว่า ฉันทะ ความพอใจหรือความต้องการ มีความสัมพันธ์กับความเพียรพยายาม (วิริยะ) สนใจในการเรียนรู้โดยมิเห็นแก่ความยากลำบาก คือ ตั้งใจเรียนรู้ (จิตตะ)

^{๔๐} ดวงเดือน พันธุมนาวัน, **ต้นไม้อจริยธรรม: การวิจัยและการพัฒนาบุคคล**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๙), หน้า ๒-๔.

^{๔๑} ปิ่น มุทุกันต์, **มงคลชีวิตภาค ๒**, (กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕), หน้า ๑๐.

^{๔๒} พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา, **พฤติกรรมกลุ่ม**, (กรุงเทพมหานคร: พัฒนาศึกษา, ๒๕๔๒), หน้า ๙๒.

และการหาวิธีการหรือการพิจารณา (วิมังสา) สิ่งที่ไม่เกี่ยวข้องต่อการเรียน ละสิ่งที่ไม่เกี่ยวข้องต่อการเรียน ทำให้ตนเองประสบความสำเร็จการศึกษาได้เพราะมีสิ่งเร้า

สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย^{๘๓} อธิบาบท ๔ มีความสำคัญเป็นอย่างมาก ทั้งนี้ก็ เพราะว่าการฝึกหัดคนให้มีคุณธรรมตามหลักอธิบาบท ๔ นี้จัดเป็นการใช้ปัญญาในการพิจารณาหาเหตุผลและกระบวนการทำงาน โดยวิมังสาเป็นผลของจิตตะ คือเมื่อตรวจตราดูแล้วเห็นว่า การทำงานของตนยังบกพร่องอยู่หรือผิดวัตถุประสงค์ อีกอย่างหนึ่งคือพิจารณาหาเหตุผลในการทำงานตามขั้นตอน งานที่ลงมือทำแล้วนั้นได้ผลเป็นขั้น ๆ อย่างไร เป็นการทบทวนผลว่าเป็นที่พึงปรารถนาหรือไม่ ถ้าได้ผลไม่เป็นที่น่าพอใจหรือได้ผลที่ไม่พึงปรารถนา ก็จัดการแก้ไขหรือปรับปรุงตามกระบวนการอธิบาบท ๔

สรุปได้ว่าความสำคัญของอธิบาบท ๔ ว่า มีความสำคัญต่อการเรียนการศึกษามากเป็น อย่างมาก เพราะถ้าขาดหลักอธิบาบท ๔ แล้ว ย่อมทำให้บุคคลนั้นไม่ประสบความสำเร็จในการเรียน เพราะอธิบาบท ๔ จะทำให้บุคคลที่นำไปปฏิบัตินั้น เกิดสร้างความพอใจในหน้าที่การงานของตน พร้อมทั้งมีความขยันหมั่น เพียร เอาใจใส่ในหน้าที่ของตน และกลับมาทบทวนไตร่ตรองหาข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้น แล้วจึงนำข้อผิดพลาดนั้นไปแก้ไขให้ดียิ่งขึ้นไป

๓) องค์ประกอบของอธิบาบท ๔

อธิบาบท ๔^{๘๔} เป็นแนวทางการเรียน การทำงาน ให้ประสบความสำเร็จที่พระพุทธ องค์ได้ทรงสวดไปอย่างแยกคล้าย อันประกอบด้วยแนวปฏิบัติ ๔ ข้อ คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสาซึ่งใคร ๆ ก็ท่องได้ จำได้ แต่จะมีสักกี่คนที่ปฏิบัติได้ครบกระบวนการทั้ง ๔ ข้อ อันเป็น ๔ ขั้นตอน ที่ต่อเนื่องหนุนเสริมกัน จะขาดข้อใดข้อหนึ่งไม่ได้ ด้วยว่ามันเป็นกระบวนการที่เชื่อมโยงกันทั้ง ๔ ข้อจึงจะทำให้เราประสบผลสำเร็จในชีวิตและการงานได้ตามความมุ่งหวัง รายละเอียดดังจะนำเสนอ ต่อไปนี้

(๑) ฉันทะ คือ ความพอใจ การมีใจรักในสิ่งที่ทำ ใจที่รักอันเกิดจากความศรัทธา และเชื่อมั่นต่อสิ่งที่ทำ จึงจะเกิดผลจริงตามควร เราเคยได้ยินคำว่า “ขอฉันตามติจากประชุม” บ่อย ๆ หรือ “มีฉันทะร่วมกัน” ก่อนเลิกการประชุมบางอันเป็นเสมือนสัญญาระหว่างกันว่าเราจะทำสิ่งนั้นสิ่งนี้ ร่วมกันหรือละเว้นบางสิ่งร่วมกัน ซึ่งความเข้าใจในข้อนี้คิดว่าถูกเพียงครั้งเดียว เพราะความหมายของ “ฉันทะ” นั้น ไม่ใช่แปลว่าเป็นสัญญาภาษากระดากหรือสัญญาที่ให้ไว้กับมวลหมู่สมาชิกเท่านั้น หากแต่เป็นสัญญาใจและเป็นใจที่ผูกพัน เป็นใจที่ศรัทธาและเชื่อมั่นต่อสิ่งนั้นอยู่เต็มเปี่ยม จึงจะเกิดความเพียร ตามมา เปรียบได้กับนักวิจัยที่ศรัทธาและเชื่อมั่นในแนวคิดแนวปฏิบัติของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นซึ่งอาจมี มากน้อยต่างกัน คงไม่มีใครบอกได้นอกจากตัวนักวิจัยเองและผลของงานที่เกิดขึ้นจริงเป็นที่ประจักษ์ต่อ สาธารณะชน การมีใจรัก ถือว่าสำคัญมาก ไม่ใช่ทำใจให้รักเพื่ออะไรสักอย่าง หรือ ห้ามใจไม่ให้รัก มันก็ยากยิ่ง พอ ๆ กัน เพราะรักดังกล่าวไม่ได้เกิดจากความรักความศรัทธาของเราจริง ๆ ขึ้นทำไปก็มีแต่ จะทุกข์ทรมานแม้จะได้บางสิ่งที่มุ่งหวังแล้วก็ตาม ประการสำคัญเป็นการแอบแฝงมาจากความคิดอื่น ศรัทธาอื่นหรือความเป็นอื่นที่เราพยายามหาเหตุและผลมาอธิบายว่า มันคือสิ่งเดียวกันเพื่อให้สามารถ

^{๘๓} สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย, ผศ.ดร., “หลักการบริหารการศึกษาตามแนวพุทธศาสตร์”, สารนิพนธ์พุทธ ศาสตรบัณฑิต, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ๒๓๙.

^{๘๔} ที.ปา.๑๑/๒๓๑/๒๓๓;

ดำเนินไปได้หรือเพื่อให้ตัวเองสบายใจที่สุด แต่ถ้าเรามีจิตศรัทธาอันแรงกล้าแล้ว พลังสร้างสรรค์ก็จะบังเกิดขึ้นกับเราอย่างมหัศจรรย์ทีเดียวเราจะสร้างฉันทะให้เกิดขึ้นได้อย่างไร

พระพุทธองค์เคยสอนไว้ว่า มนุษย์เราต้องเลือกที่จะศรัทธาบางอย่างและหมั่นตรวจสอบศรัทธาของตัวเองว่าดีต่อตัวเองและดีต่อผู้อื่นอันรวมถึงสังคมโดยรวมหรือไม่ เมื่อดีทั้งสองอย่างก็จึงมุ่งมั่นที่จะทำด้วยความตั้งใจ และหากไม่ดีก็จึงเปลี่ยนแปลงศรัทธาเสียใหม่ ซึ่งเราต้องเลือกไม่เช่นนั้นเราจะกลายเป็นคนที่สับสนไม่มีแก่นสารและเป็นคนไร้รากในที่สุด เมื่อเป็นคนไม่มีแก่นสารก็จะถูกชักชวนไปในทางที่ไม่ดีได้ง่ายนั่นเอง หากจะฝึกฝนตนเอง อาจเริ่มจากการตั้งคำถามกับตัวเองว่าเราศรัทธาอะไรอยู่ เพราะคนเราเมื่อศรัทธาอะไรก็จะได้พบกับสิ่งนั้นเข้าถึงสิ่งนั้น ศรัทธาในเทคโนโลยีเราก็จะเข้าถึงเทคโนโลยี ศรัทธาต่อชาวบ้านเราก็จะเข้าถึงชาวบ้าน ศรัทธาต่อวัตถุก็จะเข้าถึงวัตถุ ศรัทธาต่อลาภยศสรรเสริญก็จะเข้าถึงลาภถึงยศเข้าถึงตำแหน่ง ศรัทธาต่อความรู้ก็จะเข้าถึงความรู้ หรือศรัทธาต่อหลักธรรมก็จะเข้าถึงธรรม หรือไม่ศรัทธาอะไรเลยก็ไม่เข้าถึงก็ไม่เข้าถึงอะไรเลย เพราะความศรัทธานำมาซึ่งมุ่งมั่นทุ่มเท เพื่อทำทุกอย่างให้ได้มาซึ่งสิ่งที่เราศรัทธานั้นเอง ขณะเดียวกันก็ลองตรวจสอบตัวเองดูว่าสิ่งที่เราศรัทธากับสิ่งที่องค์กรของเราศรัทธานั้นตรงกันหรือไม่ หากตรงกันก็เรียนรู้ที่จะเปลี่ยนแปลงตนหรือหากไม่ตรงกันก็เรียนรู้ที่จะให้โอกาสตัวเองไปสู่แห่งที่ที่เหมาะสมกว่า

(๒) **วิริยะ** คือ ความเพียร ความมุ่งมั่นทุ่มเท เป็นความมุ่งมั่นทุ่มเททั้งกายและใจ ที่ จะเรียนรู้และทำให้เข้าถึงแก่นแท้ของสิ่งนั้นเรื่องนั้น ถ้าหากกระทำให้จะทำจนเชี่ยวชาญจนเป็นผู้รู้ ถ้าหากศึกษา ก็จะศึกษาให้รู้จนถึงรากเหง้าของเรื่องราวนั้น ๆ ดังนั้น คำว่า "วิริยะ" จึงหมายถึงความเพียรพยายามอย่างสูงที่จะทำตามฉันทะหรือศรัทธาของตัวเอง หากเราไม่มีความเพียรแล้วก็อนุมานได้ว่าเรามีฉันทะหลอก ๆ หรือศรัทธาหลอก ๆ ทั้งโกหกตัวเองและหลอกผู้อื่น เพื่ออะไรนั้น ผลงานที่เขาทำจะชี้ชัดออกมาเองว่าทำเพื่ออะไร ดังนั้น นักวิจัยท้องถิ่น จึงต้องมีใจที่รักต่อคนท้องถิ่นและรักต่อการทำงานวิจัย เพื่อแก้ปัญหาคนท้องถิ่น อันเป็นศรัทธาสูงสุด หากไม่เป็นเช่นนั้น ก็ได้แต่เพียงศรัทธาปากเปล่าที่ไร้แก่นสารของความมุ่งมั่นและทุ่มเท หากแต่มีศรัทธาอื่นให้ครุ่นคิดและกระทำอยู่ วิริยะนี้มาคู่กับความอดทนอดกลั้น เป็นความรู้สึกไม่ย่อท้อต่อปัญหาและมีความหวังที่จะเอาชนะอุปสรรคทั้งปวง โดยมีศรัทธาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ น้ำใจ และเตือนใจ ความอดทนเป็นเครื่องมือสำหรับคนใจเย็นและใจงามด้วย ไม่ใช่ทุทุตันทุ้นรีบร้อนและรู้ร้อน เพราะมันจะทำให้มีโอกาสผิดพลาดได้ง่าย หรือสูญเสียความอดทนในที่สุด ดังนั้น ความวิริยะอุสาหะ จึงเป็นวิถีทางของบุคคลที่หาญกล้าและท้าทายต่ออุปสรรคใด ๆ ทั้งมวล ความวิริยะมันเกิดจากอะไร เกิดจากศรัทธาหรือฉันทะนั้นเอง และเป็นศรัทธาที่มั่นคงด้วยไม่ว่าจะมีอุปสรรคใด ๆ มากกระทบก็ตามก็จะไม่เปลี่ยนแปลง แต่อาจปล่อยวางหรือวางเฉยในบางเวลาบางสถานการณ์บ้าง เพื่อรอสถานะที่เหมาะสมกว่า ความวิริยะไม่ใช่ความอดทนอย่างเอาเป็นเอาตายหรือต้องให้ได้เสมอ แต่มันคือความยับยั้งและเลือกที่จะทำบางอย่างเพื่อรักษาศรัทธาไว้หรือเพื่อรอวาระที่เหมาะสมอันหมายถึงการบรรลุผลแห่งศรัทธา ถ้าจะฝึกฝนเรื่องความวิริยะแล้วคงต้องเริ่มจากความคิดที่ว่า ต้องหมั่นฝึกฝนตนเองบ่อย ๆ หมั่นทำหมั่นคิดหมั่นเขียนหมั่นนำเสนอและอย่าขี้เกียจ อย่างกลัวความผิดพลาดและจงกล้าแสดงออกซึ่งความรับผิดชอบต่อความล้มเหลวของตัวเอง อย่าท้อต่องานหนักและงานมากให้คิดว่าทำมากรู้มากเก่งมากขึ้น อย่าบ่นว่าไม่มีเวลาเพราะเวลามีเท่าเดิม

(๓) **จิตตะ** คือ ความคิดมุ่งไป ใจที่จดจ่อและรับผิดชอบ เมื่อมีใจที่จดจ่อแล้วก็จะเกิดความรอบคอบตาม คำนี้นิ่งใหญ่มากปัจจุบัน สังคมซับซ้อน มีสิ่งใหม่ ๆ เกิดขึ้นมากมาย แต่ละคนมีภาระหน้าที่ ที่ต้องทำมากมาย ไม่รู้จะทำอะไรก่อน เวลาอ่านหนังสือก็คิดถึงงานที่รับผิดชอบ เวลาอ่านทำงานก็คิดว่าต้องอ่านหนังสือเพื่อเตรียมตัวสอบ ไม่สามารถมีจิตจดจ่ออยู่กับสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้นาน ผลคือทำอะไรก็ไม่ดีสักอย่างทำผิด ๆ ถูก ๆ อยู่อย่างนั้น แต่ถ้าเรามีใจที่จดจ่อต่อสิ่งที่เราคิดเราทำและรับผิดชอบแล้ว ไม่ว่าจะเป็นการเรียนหรือการทำงานก็ตาม ทุกอย่างก็จะดีขึ้นไปเอง เราก็จะมีมารอบรู้มากขึ้นเรื่อย ๆ ด้วยใจที่จดจ่อตั้งมั่นและเฝ้าเรียนรู้ของเรา เมื่อมีความรอบรู้มากขึ้นก็จะเกิดความรอบคอบตามมา เมื่อมีความรอบคอบแล้วการตัดสินใจทำอะไรก็จะเกิดความผิดพลาดน้อยตามไปด้วย ความรอบคอบจะเกิดขึ้นไม่ได้เลยหากไม่รอบรู้ ดังนั้น การที่คนจะรอบรู้ได้นั้น ต้องหมั่นศึกษาเรียนรู้อยู่เป็นเนืองนิจ ติดตามข่าวสารบ้านเมืองสม่ำเสมอ ต้องอ่านหนังสืออย่าให้ขาดและหลากหลายโดยไม่ยึดติดกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ประการสำคัญต้องฝึกตั้งคำถามกับตัวเองกับเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นรอบตัวเรา พร้อมกับค้นหาคำตอบให้ได้ การฝึกสนทนากับผู้รู้บ่อย ๆ ก็เป็นสิ่งจำเป็น ซึ่งเมื่อเราทำได้อย่างนี้แล้วเราก็จะเป็นผู้ที่เข้าใจลึกซึ้งความรอบรู้ไปโดยปริยาย เมื่อเราเข้าใจลึกซึ้งความรอบรู้แล้ว ก็ไม่ใช่เรื่องยากที่จะวิเคราะห์สังเคราะห์เนื้อแท้ของเรื่องราวต่าง ๆ ออกมาสู่การตัดสินใจของหมู่คณะหรือแม้แต่เรื่องส่วนตัวของเราเอง ดังนั้น ความรอบคอบจึงแฝงไปด้วยความรู้ตามสภาพจริงของมัน อันเป็นแนวปฏิบัติที่คนรุ่นใหม่ต้องสร้างให้เกิดเป็นนิสัยแก่ตนเอง ความรอบคอบนอกจากจะดำรงอยู่คู่กับความรอบรู้แล้ว ยังต้องอาศัยความตั้งมั่นเป็นเครื่องเตือนสติด้วย ถึงจะสามารถใช้จิตของเราพิจารณาและตรึกตรองในเนื้อแท้ของสิ่งต่าง ๆ นั้นได้อย่างเหมาะสม เพราะความตั้งมั่นตามแบบอย่างของคุณธรรมตามหลักศาสนา และจริยธรรมของสังคมนั้นเป็นสิ่งเดียวที่จะทำให้มนุษย์อยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข

(๔) **วิมังสา** คือ ความคิดไตร่ตรอง การทบทวนในสิ่งที่ได้คิดได้ทำมา อันเกิดจากการมีใจรัก (ฉันทะ) แล้วทำด้วยความมุ่งมั่น (วิริยะ) อย่างใจจดใจจ่อและรับผิดชอบ (จิตตะ) โดยใช้วิจยญาณอย่างรอบรู้และรอบคอบ จึงนำไปสู่การทบทวนตัวเอง และทบทวนองค์กรหรือทบทวนขบวนการ ทบทวนในสิ่งที่ได้คิดสิ่งได้ทำผ่านมามีเกิดผลดีผลเสียอย่างไร ทั้งที่เป็นเรื่องส่วนตัวของเราเองและเป็นเรื่องที่ร่วมคิดร่วมทำกับคนอื่น เพื่อปรับปรุงปรับแก้ไขให้ดียิ่งขึ้น การทบทวนเรื่องราวจากภายในของตัวเราเองเป็นสิ่งสำคัญมากในยุคปัจจุบันที่ผู้คนเริ่มสับสนวุ่นวายอย่างเข้มข้น ทบทวนความคิดเพื่อตรวจสอบความคิดและการกระทำของเราว่าเราคิดหรือทำจากความคิดอะไร ? พร้อมกับถามตัวเองว่าเราคิดอย่างนั้นเพื่ออะไร? เราทำสิ่งนี้เพื่ออะไร? เพื่อความสุขของตัวเองหรือเพื่อความสงบสุขของสังคม? ฯลฯ ซึ่งจะทำให้เรารู้ว่าเราควรจะทำอยู่ ณ จุดไหนของสังคมหรือเปลี่ยนแปลงตนอย่างไรไปสู่การสร้างสรรค์ตนเองและสังคมทั้งดงาม ในการวิจัยและการพัฒนานั้นเรามักจะใช้คำว่า "สรุปทบทวน" เป็นการสรุปผลการดำเนินงานที่ผ่านมาในช่วงระยะเวลาหนึ่ง เพื่อดูว่าสิ่งที่คิดและทำมานั้นมันดำเนินไปในแนวทางที่วาดหวังหรือไม่ หรือว่าคิดไว้อย่างทำอีกอย่าง หรือคิดไว้แต่ไม่ได้ทำเลย หรือทำไปแล้วแต่ไม่ได้อย่างที่มุ่งหวัง ทั้งนี้จะได้วิเคราะห์ต่อไปว่า ที่มันสำเร็จมันเป็นเพราะอะไร และที่มันล้มเหลวมันเกิดจากอะไร เพื่อที่จะได้หาแนวทางแก้ไขหรือหลีกเลี่ยงผลเสียที่อาจเกิดขึ้น การสรุปทบทวนนั้น คนส่วนใหญ่ยังเข้าใจว่า สรุปเมื่องานเดินทางมาได้ครึ่งทางหรือสิ้นสุดการทำงาน หรืออย่างดีที่สุดมีการทำแผนงานรายไตรมาส คือทุก ๓ เดือน จึงสรุปทบทวนครั้งหนึ่ง แต่จริง ๆ แล้วการสรุปทบทวนควรจะทำให้บ่อยสม่ำเสมอ อาจเป็นการพูดคุยกันหลังเสร็จสิ้นการทำกิจกรรมทุกครั้ง หรือหลังเลิกงานแต่ละวัน หรือใช้

วิธีการแบบไม่เป็นทางการ เพื่อสรุปบทเรียนของแต่ละคนให้ได้มากที่สุด หรือพูดคุยกับตัวเองบ้าง การที่เราคุยกับตัวเอง ด้วยสติ ความรู้เนื้อ รู้ตัว จะทำให้เรามองตัวเองชัดเจนขึ้น รู้ว่าขณะนี้ปัญหาของเราคืออะไร และจะแก้ไขยังไง เพราะธรรมชาติของคนเรา สายตาเรามองทอดมองออกไปข้างนอก ทำให้ไม่เห็นตัวเองและสิ่งใกล้ตัว ถ้าจะมองตัวเองต้องส่องกระจก ดังนั้น เราต้องหมั่นถามตัวเองว่า เรารู้อะไรบ้างไม่รู้ อะไรบ้าง เป้าหมายชีวิตเราคือ อะไร แล้วเราจะมีวิธีไปถึงจุดนั้นได้อย่างไร คำถามที่ดีหนึ่งคำถาม ดีกว่าคำตอบร้อยคำตอบ ถ้าเราตั้งคำถามกับตัวเองบ่อย ๆ จิต เราก็คงหาคำตอบให้เราได้ ไม่เช่นนั้นเราก็มีชีวิตอยู่แบบไม่มีจุดหมายปลายทาง มีแต่ความทุกข์ใจหาทางออกให้กับชีวิตไม่ได้

ดังนั้น อิทธิบาท ๔ จึงมีความหมายกับคนรุ่นใหม่ที่ต้องการจะเดินทางไปไปสู่ความสำเร็จในชีวิตและการทำงาน เพราะหากทำได้ตามกระบวนการแล้ว สังคมความรู้ ชุมชนความรู้ และปัจเจกชนความรู้ คงอยู่ไม่ไกลเกินฝัน ประการสำคัญ "อิทธิบาท ๔" ไม่ได้เกิดขึ้นอย่างโดดเดี่ยวจากหลักธรรมข้ออื่น ๆ อันเป็นองค์รวมและเชื่อมโยงถึงกัน เพียงแต่อธิบายคนละบทบาทเท่านั้น สิ่งสำคัญเราได้ใคร่ครวญในเรื่องเหล่านี้มาน้อยเพียงใด เพราะในโลกปัจจุบัน โลกที่สังคมวิซามามากจนเกินล้น จึงกลายเป็นโลกที่ฉาบฉวยและวุ่นวายสูงสุด นั่นแปลว่าเราต้องฝึกฝนตนเองหลายเท่าตัวเพื่อจะเข้าใจและเข้าถึงหลักธรรมที่ก่อกำเนิดการพัฒนาที่จุดเริ่มต้นของตนเองอย่างแท้จริง

สรุปได้ว่าความหมายของอิทธิบาท ๔ คือ หลักธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จทั้งในด้านการเรียนและการทำงานอื่น ๆ ให้สำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่ตนเองตั้งเป้าหมายเอาไว้ซึ่งมี ๔ อย่าง คือ ฉันทะ ความรักความพอใจในหน้าที่การงาน การเรียน วิริยะ คือ มีความขยันหมั่นเพียรพยายามทำงานที่ได้รับมอบหมายนั้นให้เสร็จสมบูรณ์ถูกต้องและทันเวลา จิตตะ คือ เอาใจใส่ในหน้าที่ มีจิตจดจ่ออยู่กับหน้าที่ที่ทำ ไม่คิดฟุ้งซ่านอันเป็นบ่อเกิดให้ทำงานผิดพลาดได้ง่าย และวิมังสา คือ คอยตรวจสอบหาส่วนที่ผิดพลาด แล้วนำมาแก้ไขด้วยสติปัญญาของตน

๒.๓.๔ พุทธวิธีในการสอน

หากยกเอาผลงานและพระจริยาของพระพุทธเจ้ามาพิจารณา จะมองเห็นแนวทางการบำเพ็ญพุทธกิจที่สำคัญหลายอย่าง เช่น ทรงล้มล้างความเชื่อถือองมงายในเรื่องพิธีกรรมอันเหลวไหลต่าง ๆ โดยเฉพาะการบูชายัญ ด้วยการสอนย้ำถึงผลเสียหายและความไร้ผลของพิธีกรรมเหล่านั้นที่ทำให้คนเห็นแก่ตัว แล้วกลับทรงสอนย้ำหลักการให้ทาน เสียสละ สงเคราะห์ในสังคมยกเลิกระบบความเชื่อถือระบบวรรณะ ตั้งคณะสงฆ์รับคนทุกวรรณะให้เข้าสู่ความเสมอภาคกันซึ่งเป็นเรื่องน่าศึกษาว่าพระพุทธองค์ทรงทำอย่างไร ทรงให้สิทธิแก่สตรีที่จะได้รับประโยชน์จากพุทธธรรม ทรงสั่งสอนพุทธธรรมด้วยภาษาสามัญ ที่ประชาชนนำไปใช้^{๘๕} ทรงปฏิเสธโดยสิ้นเชิงที่จะทำเวลาให้สูญเสียไปกับการถกเถียงปัญหาที่เกี่ยวกับการแก่งความจริงทางปรัชญา สิ่งที่อยู่ด้วยคำพูดทรงแนะนำด้วยคำพูด สิ่งที่อยู่ด้วยการเห็น ทรงให้เขาดู ทรงสอนพุทธธรรมโดยปริยายต่าง ๆ เป็นอันมาก มีคำสอนหลายระดับทั้งสำหรับผู้ครองเรือน ผู้ดำรงชีวิตอยู่ในสังคม ผู้สละเรือนแล้ว ทั้งคำสอนเพื่อประโยชน์ทางวัตถุ และเพื่อประโยชน์ลึกซึ้งทางจิตใจ ซึ่งหากมิใช่มหาบุรุษแล้วการกระทำอย่างนี้จะเกิดขึ้นมิได้เลย

^{๘๕} วิ.มหา. (ไทย) ๗/ ๑๘๑/ ๗๐.๗

๒.๓.๔.๑ วิธีการสอนของพระพุทธเจ้า

การสอนนั้นการเริ่มต้นเป็นจุดสำคัญมากอย่างหนึ่งการเริ่มต้นที่ดีมีส่วนช่วยให้การสอนสำเร็จผลดีเป็นอย่างมากอย่างน้อยก็เป็นเครื่องดึงความสนใจ และนำเข้าสู่เนื้อหาได้พระพุทธเจ้ามีวิธีเริ่มต้นที่น่าสนใจมาก โดยปกติพระองค์จะไม่ทรงเริ่มสอนด้วยการเข้าสู่เนื้อธรรมทีเดียว แต่จะทรงเริ่มสนทนากับผู้ทรงพบหรือผู้มาเข้าเฝ้าด้วยเรื่องที่เขารู้เข้าใจดี หรือสนใจอยู่ เช่นพบพราหมณ์ก็สนทนาเรื่องไตรเพท หรือเรื่องธรรมของพราหมณ์ เมื่อทรงสนทนากับความเข้าใจ ก็ทรงเริ่มต้นวิธีฝึกช้างพบขวานาก็สนทนาเรื่องทำนา บางทีทรงจับจุดสนใจ หรือเหมือน สะกิดให้สะดุ้งเป็นการปลุกเร้าความสนใจ เช่นเมื่อเทศน์โปรดขลุ่ยผู้บูชาไฟ ทรงเริ่มต้นด้วยคำว่า “อะไร ๆ ร้อนลุกเป็นไฟไปหมดแล้ว” ต่อจากนั้นจึงถามและอธิบายต่อไปว่าอะไรร้อน อะไรลุกเป็นไฟ นำเข้าสู่ธรรมะ บางทีก็ใช้เรื่องที่เขาสงสัยหรือที่เขารู้นั่นเอง เป็นข้อสนทนาไปโดยตลอดแต่แทรกความหมายทางธรรมเข้าไป^{๘๖}วิธีการตอบปัญหา การสนทนา การชี้แนะ การสร้างแรงจูงใจ การสร้างกำลังใจ และการอบรมสั่งสอนของพระพุทธเจ้า สามารถจำแนกวิธีการสอนของพระพุทธเจ้าได้ ๔ ประเภท คือ

๑) การสอนแบบสาธกัจฉาหรือสนทนา เป็นการสอนโดยใช้วิธีการถามคู่สนทนา เพื่อทำให้เกิดความเข้าใจธรรมะและความเลื่อมใสศรัทธา วิธีการสอนแบบนี้จะเห็นได้จากการที่พระองค์ ใช้โปรดบุคคลในกลุ่มที่มีจำนวนจำกัดที่สามารถพูดตอบโต้กันได้ การสอนแบบนี้จะมีปรากฏในพระไตรปิฎกหลายๆ ที่ เช่น กรณีของปริพพาชกชื่อว่า วัจฉโคตร ที่เข้าไปทูลถามเรื่องความเห็นสุดโต่ง ๑๐ ประการ กับพระพุทธองค์ และได้มีการสนทนาแบบถาม-ตอบ ในเรื่องดังกล่าวระหว่างปริพพาชกกับพระพุทธองค์^{๘๗} เป็นต้น ในการสอนแบบสาธกัจฉาหรือสนทนาจะมีการถามในรายละเอียดได้มากกว่าการสอนแบบทั่วไป เพราะเป็นการให้ข้อมูลต่อกลุ่มชนที่มีจำนวนจำกัด ซึ่งเมื่อพระพุทธองค์แสดงธรรมจบ ผู้ฟังมักจะได้รับคุณวิเศษจากการฟังธรรมโดยวิธีนี้อยู่เสมอ

๒) การสอนแบบบรรยาย พระพุทธเจ้าจะทรงใช้ในที่ประชุมใหญ่ ในการแสดงธรรมประจำวัน ซึ่งมีประชาชนและพระสาวกเป็นจำนวนมากมารับฟัง ถือว่าเป็นวิธีการที่พระพุทธองค์ใช้มากที่สุดในการแสดงธรรมมีทั้งการแสดงธรรมที่มีใจความยาว และที่มีใจความแบบสั้น ๆ ตามแต่สถานการณ์ที่เห็นว่าเหมาะสม เช่น ในพรหมชาลสูตร พระองค์ก็ได้บรรยายเกี่ยวกับเนื้อหาของศีลซึ่งแบ่งออกเป็น ๓ ระดับคือ ๑) ศีลระดับต้นที่เรียกว่าจุลศีล ๒) ศีลระดับกลางที่เรียกว่ามัชฌิมศีล ๓) ศีลระดับสูงที่เรียกว่ามหาศีล และในตอนท้ายก็ทรงแสดงเรื่องทฎฐิ ทฎฐฎิหรือปรัชญาของลัทธิ ต่าง ๆ ร่วมสมัยพุทธกาล ซึ่งมีทั้งหมด ๖๒ ทฎฐิ โดยพระพุทธเจ้าทรงนำมาแสดงหรือบรรยายและชี้ให้เห็นว่า พระพุทธศาสนามีความเห็นหรือมีหลักคำสอนที่ต่างจากทฎฐิทั้ง ๖๒ ประการนี้อย่างไร^{๘๘} เป็นต้น

๓) การสอนแบบตอบปัญหา การสอนแบบตอบปัญหาของพระพุทธเจ้า จะทรงสอนให้พิจารณาคูณลักษณะของปัญหาและใช้วิธีตอบให้เหมาะสมกัน ซึ่งในการตอบปัญหาของพระองค์นั้น จะทรงพิจารณาจากความเหมาะสม ตามลำดับแห่งภูมิรู้ของผู้ถามเป็นสำคัญ เช่น ในเวทตาสังยุต ที่มีเวทตา

^{๘๖} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), *พุทธวิธีในการสอน*, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, (กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิกจำกัด, ๒๕๔๙), หน้า ๔๑.

^{๘๗} ม.ม. (ไทย) ๑๓/๑๘๗-๑๘๘/๒๑๙-๒๒๓.

^{๘๘} ที.ส. (ไทย) ๙/๒๘-๑๐๔/๑๑-๓๙.

ไปทูลถามพระพุทธเจ้าว่า “บุคคลให้อะไรชื่อว่าให้กำลัง ชื่อว่าให้วรรณะ ชื่อว่าให้ความสุข ชื่อว่าให้จักขุ ชื่อว่าให้ทุกสิ่งทุกอย่าง” พระพุทธเจ้าก็ตรัสตอบว่า “บุคคลที่ให้ข้าว ชื่อว่าให้กำลัง ให้ผ้าชื่อว่าให้วรรณะ ให้ยานพาหนะชื่อว่าให้ความสุข ให้ประทีปชื่อว่าให้จักขุ และผู้ให้ที่พักชื่อว่าให้ทุกสิ่งทุกอย่าง ส่วนผู้ร่ำ สอนธรรมชื่อว่าให้อมตะ”^{๘๙}

๔) การสอนแบบวางกฎข้อบังคับ เป็นการสอนโดยใช้วิธีการกำหนด กฎหลักเกณฑ์ และข้อบังคับ ให้พระสาวกหรือสงฆ์ปฏิบัติ หรือยึดถือปฏิบัติด้วยความเห็นชอบพร้อมกัน วิธีการนี้จะ เป็นลักษณะของการออกคำสั่งให้ผู้ศึกษาปฏิบัติตาม ซึ่งถือว่าการสอนโดยการวางระเบียบให้ปฏิบัติ ร่วมกัน เพื่อความสงบสุขแห่งหมู่คณะ ดังจะเห็นได้จากการที่พระองค์ทรงบัญญัติพระวินัยต่างๆ ซึ่งใช้ เป็นข้อบังคับให้พระภิกษุได้ปฏิบัติตาม และที่สำคัญกฎข้อบังคับที่พระองค์ทรงบัญญัติขึ้น สามารถเป็น ตัวแทนของพระองค์ได้ ดังที่ทรงตรัสในวันที่จะเสด็จปรินิพพานว่า “ธรรมและวินัยที่เราแสดงแล้ว บัญญัติแล้วแก่เธอทั้งหลาย หลังจากเราล่วงลับไปก็จะเป็นศาสดาของเธอทั้งหลาย”^{๙๐}

๒.๓.๔.๒ วิธีการสอนแบบอริยสัจ ๔

นอกจากพุทธวิธีการสอนทั้ง ๔ แบบ ดังได้กล่าวแล้ว พระพุทธองค์ยังมีวิธีการสอนที่ เรียกว่า การสอนแบบอริยสัจ ๔ อีกด้วย กล่าวโดยสรุป วิธีสอนแบบอริยสัจเป็นวิธีที่คล้ายคลึงกับวิธีสอน แบบวิทยาศาสตร์อย่างที่สุด ซึ่งแยกออกเป็นขั้นต่าง ๆ ดังนี้

- ๑) **ทุกข์** (ขั้นปัญหา) การพิจารณาเพื่อกำหนดปัญหาได้ถูกต้อง
- ๒) **สมุทัย** คือการรู้ที่ของปัญหา และหาวิธีแก้ไขปัญหา
- ๓) **นิโรธ** การดับทุกข์คือการทดลองและการบันทึกผล หรือการเก็บข้อมูล
- ๔) **มรรค** คือการหาเหตุผลและการแก้ปัญหา

การสอนของพระพุทธเจ้าได้ดำเนินการสอนจนสามารถทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้กับสิ่ง ที่พระองค์ทรงยกขึ้นสอนได้ตามจุดมุ่งหมาย เพราะว่าพระองค์มีความหลากหลายของรูปแบบลีลาการ สอนของพระองค์ ซึ่งลีลาการสอนของพระองค์ที่ท่านนักปราชญ์หลายท่านได้กล่าวไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อที่ ๑ พระองค์ทรงชี้ทางแสดงอย่างละเอียดลออแจ่มแจ้งชัดเจน

ข้อที่ ๒ พระองค์ชักชวนเชิญชวนให้ผู้ฟังโดยบอกว่า สิ่งนี้ดี สิ่งนี้สมควรทำ สิ่งนี้ไม่ดี สมควรไม่กระทำ เชิญชวนให้ผู้ฟังให้ถือปฏิบัติ บอกให้ยึด บอกให้เอาไป ซึ่งเรียกว่าเป็นการหยยยื่นให้

ข้อที่ ๓ พระองค์กระตุ้นให้เกิดเตชะ (เดช) ภาษาสมัยใหม่ว่า “ไฟ” พระองค์ทรงจุด ประกายให้เกิดความกล้าหาญ ให้เกิดความอีกเหิมคิดจะต่อสู้กับสิ่งทั้งหลายทั้งปวง

ข้อที่ ๔ พระองค์ให้เกิดความรื่นเริงบันเทิงใจ อันที่จะเกิดจากหลักการสอนทั้ง ๓ ข้อ ข้างต้น กล่าว คือ หลักธรรมคำสอนที่พระองค์ ทรงชี้แจง แสดงอย่างแจ่มแจ้งชัดเจน พร้อมทั้งชักชวน เชิญชวน อันเป็นแรงกระตุ้นให้เกิดความกล้าหาญ และกล้าแสดงออก ซึ่งที่ไม่เข้าใจแจ่มแจ้งวันนี้จะได้ เข้าใจอย่างชัดเจน กำจัดความเคลือบแคลงสงสัยไม่ให้เกิดขึ้นอีกต่อไป พร้อมทั้งกำจัดความเห็นผิด ให้ ความเห็นตรง จิตใจผ่องใสอย่างรื่นเริงบันเทิงใจอาจถูกเป็นคำสั้น ๆ ว่า “แจ่มแจ้ง จูงใจ หาญกล้า ร่าเริง

^{๘๙} ส.ส. (ไทย) ๑๕/๔๒/๕๘.

^{๙๐} ที.ม. (ไทย) ๑๐/๒๑๖/๑๖๔.

หรือชี้ชัด เชิญชวน คึกคัก และเบิกบาน”

เมื่อนำวิธีการสอนมาบูรณาการกับสอนของครูในสมัยปัจจุบัน วิธีการสอนแบบอริยสัจ ๔ คือการสอนที่มีขั้นตอนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ๔ ขั้นตอน ดังนี้

๑) ขั้นกำหนดปัญหา หรือขั้นทุกข์ครูช่วยนักเรียนให้พิจารณาดูปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยตัวเอง ความรอบคอบ พยายามกำหนดขอบเขตของปัญหา และนักเรียนจะต้องคิดแก้ไขให้ได้

๒) ขั้นตั้งสมมุติฐาน หรือขั้นสมมุติครูช่วยนักเรียนให้ได้พิจารณาตัวเองว่าสาเหตุการปัญหาที่ยกขึ้นมากล่าวในขั้นที่ ๑ นั้นมีอะไรบ้าง ครูช่วยนักเรียนให้เกิดความเข้าใจว่า ในการแก้ปัญหาใด ๆ นั้นจะต้องกำจัดหรือดับที่ต้นตอ หรือแก้ปัญหานั้น และครูช่วยนักเรียนให้คิดว่าการแก้ที่สาเหตุนั้น อาจจะกระทำอะไรได้บ้าง คือให้กำหนดสิ่งที่กระทำเป็นข้อ ๆ ไป

๓) ขั้นการทดลองและเก็บข้อมูล หรือขั้นนิรนัยขั้นทำให้แจ้ง ครูต้องสอนให้นักเรียนได้กระทำหรือทำการทดลองด้วยตนเองตามหัวข้อต่าง ๆ ที่ได้กำหนดไว้ในขั้นที่ ๒ และเมื่อทดลองได้ผลประการใด ต้องบันทึกผลการทดลองแต่ละอย่าง หรือที่เรียกว่าข้อมูลไว้เพื่อพิจารณาในขั้นต่อไป

๔) ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล และสรุปผล หรือขั้นมรรค

(ก) จากการทดลองกระทำด้วยตนเองหลาย ๆ อย่างนั้น ย่อมจะได้ผลออกมาให้เห็นชัด ผลบางประการชี้ให้เห็นว่า แก้ปัญหาได้บ้าง แต่ไม่ค่อยชัดเจนนัก ผลที่ถูกต้องชี้ให้เห็นว่า แก้ปัญหาได้แน่นอนแล้ว และได้บรรลุจุดหมายแล้ว ได้แนวทางหรือข้อปฏิบัติที่เราต้องการแล้วเหล่านี้ หมายความว่า จะต้องวิเคราะห์และเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้นับที่ไว้ในขั้นที่ ๓ นั้นจนแจ่มแจ้งว่าทำอย่างไรจึงจะแก้ปัญหานั้นที่กำหนดในขั้นที่ ๑ ได้สำเร็จ

(ข) จากการวิเคราะห์ดังกล่าวนี้ จะทำให้เห็นว่าสิ่งใดแก้ปัญหานั้นได้จริง ต่อไปก็สรุปการกระทำที่ได้ผลนั้นไว้เป็นข้อ ๆ หรือเป็นระบบ หรือเป็นแนวทางปฏิบัติและให้ลงมือกระทำหรือปฏิบัติอย่างเต็มที่ตามแนวทางนั้นโดยทั่วกัน

๒.๓.๔.๓ กลวิธีหรือเทคนิคการสอนของพระพุทธเจ้า

ในทางพระพุทธศาสนา ชีวิตของมนุษย์เราต้องเผชิญการกับความทุกข์คือปัญหาต่าง ๆ และแนวทางแก้ปัญหา คือ การรู้จักการพัฒนาปัญญาเพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหานั้นได้ดังนั้นในการศึกษาจึงต้องมีการฝึกอบรมให้มีปัญญา เมื่อปัญญารู้ตามเป็นจริงแล้ว ก็จะสามารถแก้ไขปัญหานั้นได้ซึ่งพระพุทธเจ้าได้สรุปเทคนิคการสอนของพระพุทธเจ้าเกี่ยวกับการสอนไปสู่วิธีการแก้ปัญหา ไว้ดังนี้ ๑) ปัญญา เป็นสิ่งที่สร้างสรรค์ขึ้นภายในตัวของผู้นั้น ๒) ผู้สอนทำหน้าที่เป็นกัลยาณมิตร ช่วยชี้แนะทางการเรียน ๓) วิธีการสอนอุปายและวิธีต่าง ๆ เป็นสื่อหรือเป็นเครื่องผ่อนแรงการเรียนการสอนและ ๔) อธิสภาพในทางความคิด เป็นอุปกรณ์ที่สำคัญในการสร้างปัญญา วิธีการสอนตามแนวพุทธวิธีนั้นก็จะไม่ประสบความสำเร็จ หรือภาษาปัจจุบันเรียกว่าขาดเทคนิคในการสอน พระพุทธเจ้าทรงแสดงให้เห็นถึงความเป็นเลิศ ในการใช้กลวิธีหรือเทคนิคการสอนเป็นอย่างดี ประกอบด้วย ๑๐ วิธี คือ

๑) การยกอุทาหรณ์และเล่านิทานประกอบ การยกตัวอย่างประกอบคำอธิบาย ช่วยให้เข้าใจเนื้อความได้ง่ายและชัดเจน ซึ่งการสอนแบบนี้ จะเห็นได้ชัดเจนจากนิทานได้ปรากฏอยู่ทั่วไป

เฉพาะนิทานชาดกอย่างเดียวที่ปรากฏในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาก็มีมากถึง ๕๔๗ เรื่อง เช่น สอนเรื่องความเสียหายอันเกิดจากความไม่สามัคคี โดยยกตัวอย่างเรื่องภิกษุชาวเมืองโกสัมพี^{๙๑} หรือสอนเรื่องการอยู่อย่างสงบต้องอาศัยการประกอบความเพียรอยู่เสมอ โดยการยกเอาพระมหากัสสปะเป็นตัวอย่างโดยตรัสยกย่องว่า “เป็นผู้มีสติ หมั่นประกอบความเพียร ไม่ติดในที่อยู่ละความห่วงอาลัยไปเหมือนหงส์ละเปือกตมไป ฉะนั้น”^{๙๒} การสอนแบบนี้จึงถือว่า เป็นเรื่องที่ทำให้มองเห็นภาพคำสอนให้เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น โดยตัวละครอื่นๆ จะมีบทบาทเข้ามาเกี่ยวข้องเป็นจำนวนมาก และการสอนแบบนี้เป็นการนำตัวละครมาใช้ตีความธรรมะ ให้มีความหลากหลายและเข้าใจง่ายมากยิ่งขึ้น

๒) การเปรียบเทียบกับข้ออุปมา เป็นการอธิบายเพื่อทำเรื่องให้เข้าใจง่ายให้เข้าใจง่ายขึ้น โดยเฉพาะในเรื่องที่เป็นนามธรรม พระพุทธเจ้าก็ทรงเปรียบเทียบให้เห็นเป็นรูปธรรมโดยชัดเจน เช่น ครั้งพระพุทธเจ้าตรัสสอนแก่เมณฑกเศรษฐีว่า “โทษของคนอื่นเห็นได้ง่าย ส่วนโทษของตนเห็นได้ยาก เพราะคนนั้นชอบโปรยโทษของผู้อื่น เหมือนคนโปรยเกลือ แต่กลับปกปิดโทษของตนไว้เหมือนพรานนกปกปิดร่างพรานกายตนไว้”^{๙๓} หรือครั้งที่พระองค์ตรัสในคราวที่ประทับอยู่ในอารามของอนาถบิณฑิกเศรษฐี เขตกรุงสาวัตถีว่า “สมณพราหมณ์พวกหนึ่งเล่นเลยไป ไม่บรรลุลหรรษที่เป็นสาระ ชื่อว่าพอกพูนเครื่องพันธนาการใหม่ๆ ยิ่งขึ้น ยึดมั่นในสิ่งที่ตนได้เห็นแล้วและฟังอย่างนี้ จึงตกสู่หลุมถ่านเพลิงตลอดไปเหมือนแมลงตกสู่ประทีปน้ำมันฉนั้น”^{๙๔} คำอุปมาช่วยให้เรื่องที่ลึกซึ้งเข้าใจยาก ปรากฏความเด่นชัดออกมาและเข้าใจง่ายขึ้น โดยเฉพาะมักใช้ในการอธิบายสิ่งที่เป็นนามธรรม เปรียบเทียบให้เห็นชัดด้วยสิ่งที่เป็นรูปธรรม หรือเปรียบเรื่องที่เป็นรูปธรรมด้วยข้ออุปมาแบบนามธรรม ก็ช่วยให้ความหมายมีความหนักแน่นขึ้น การใช้อุปมานี้เป็นกลวิธีประกอบการสอนที่พระพุทธองค์ทรงใช้บ่อยมากในการแสดงธรรม

๓) การใช้อุปการณการสอน เป็นการใช้สิ่งต่าง ๆ รอบตัวเป็นสื่อในการสอน ซึ่งก็จัดอยู่ในลักษณะที่คล้ายการใช้วิธีการอุปมา วิธีการสอนแบบนี้ พระพุทธองค์จะทรงใช้อุปการณรอบตัวของพระองค์เป็นสื่อในการแสดงธรรม เช่น ในครั้งที่ประทับอยู่ที่สี่สพานใกล้เมืองโกสัมพี ก็ได้สอนภิกษุทั้งหลายโดยใช้ใบประดู่เป็นอุปการณ คือพระองค์ได้หยิบใบประดู่ลายมาเล็กน้อยแล้วถามภิกษุทั้งหลายว่า ใบไม้ในป่ากับใบพระหัตถ์ของพระองค์ที่ไหนมากกว่ากัน ภิกษุทั้งหลายก็ทูลว่า ใบปามีมากกว่าอย่างแน่นอนแล้วพระองค์ก็ตรัสแสดงการที่พระองค์ไม่ทรงสอนทั้งหมด เพราะคำสอนของพระองค์นั้นมีมากมายเหมือนไม้ประดู่ลายในป่า แต่ที่ตรัสเปรียบคำสอนที่จำเป็นเหมือนใบไม้ในกำมือ เพราะมีความจำเป็นต่อการทำที่สุดแห่งทุกข์ให้สิ้น^{๙๕}

๔) การทำเป็นตัวอย่างหรือสาธิตให้ดู วิธีการสอนที่ดีที่สุดอย่างหนึ่งโดยเฉพาะในทางจริยธรรม คือการทำเป็นตัวอย่าง ซึ่งเป็นการสอนแบบไม่ต้องกล่าวสอน เป็นทำนองการสาธิตให้ดู ในวิธีการสอนนี้เป็นลักษณะของความเป็นผู้นำที่แท้จริง เพื่อให้ผู้ปฏิบัติตามเกิดความมั่นใจในผู้สอน วิธีการที่ดีที่สุดคือการทำให้ดู พระพุทธเจ้าถือว่าเป็นแบบอย่างในเรื่องนี้ เช่น กรณีของภิกษุที่ป่วยจนต้องนอน

^{๙๑} พุ.พ. (ไทย) ๒๕/๖/๒๕.

^{๙๒} พุ.พ. (ไทย) ๒๕/๙๑/๕๗.

^{๙๓} พุ.พ. (ไทย) ๒๕/๒๕๒/๑๑๐.

^{๙๔} พุ.พ. (ไทย) ๒๕/๕๙/๓๐๖.

^{๙๕} ส.ม. (ไทย) ๑๙/๑๑๐๑/๖๑๓,

จอมกองมูตรและคูของตนเอง ไม่มีภิกษุรูปใดมีความปรารถนาที่จะเข้าไปดูแลพยาบาล พระพุทธเจ้าจึงสอนภิกษุทั้งหลายที่อยู่ในอาวาสนั้น ด้วยการลงมือปฏิบัติดูแลพยาบาลภิกษุรูปนั้นด้วยพระองค์เอง หลังจากที่ทรงดูแลจนภิกษุที่อาพาธได้มีอาการดีขึ้นแล้ว ในตอนประชุมได้ตรัสไว้ เพื่อเป็นข้อคิดแก่ภิกษุทั้งหลายว่า “ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอไม่มีมารดา ไม่มีบิดา ผู้ใดเล่าจะพยาบาลพวกเธอ ถ้าพวกเธอไม่พยาบาลกันเอง ใครเล่าจะคอยพยาบาลพวกเธอ ภิกษุทั้งหลาย ผู้ใดจะพึงอุปัฏฐากเรา ขอให้ผู้นั้นพยาบาลภิกษุผู้อาพาธเถิด”^{๙๖}

๕) การเล่นภาษา เล่นคำ และใช้คำในความหมายใหม่ เป็นเรื่องของการใช้ความสามารถในการใช้ภาษาผสมปฏิภาณ การสอนแบบนี้แสดงให้เห็นถึง พระปริชาสามารถของพระพุทธเจ้าที่ทรงรอบรู้ทุกด้าน ในการที่พระองค์ทรงใช้วิธีการสอนแบบเล่นภาษา เล่นคำและใช้คำในความหมายใหม่นี้จะเห็นได้จากกรณีของเวรัญชพรหมณ์ที่มากล่าวต่อว่าพระองค์ต่าง ๆ นานา แทนที่พระองค์จะปฏิเสธการกล่าวหาว่านั้น กลับนำคำกล่าวหาอธิบายด้วยการใช้ภาษา การเล่นคำ โดยการนำเข้าสู่หลักการที่ถูกต้องของพระองค์ เช่น ในข้อกล่าวหาที่พรหมณ์ต่อว่าพระพุทธองค์ว่า “ท่านพระโคตม เป็นคนไม่มีสมบัติ” ซึ่งสมบัติในความหมายของพรหมณ์ เป็นการกล่าวถึงสมบัติภายนอก ที่เป็นเครื่องตอบสนองความต้องการพื้นฐาน แต่พระพุทธเจ้าให้ความหมายการไม่มีสมบัติคือ การละสิ่งที่ทำให้ชีวิตติดอยู่กับวัตถุ นั้นๆ เพราะการติดรากเหง้าแห่งอกุศลทั้งหลายชื่อว่าไร้ซึ่งความเป็นคนมีสมบัติ เพราะการละอกุศลทั้งหลายได้อย่างสิ้นเชิง^{๙๗} เป็นต้น

๖) การใช้อุบายเลือกคนและการปฏิบัติเป็นรายบุคคล การเลือกคนเป็นอุบายสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ที่จะทำให้พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองได้เร็ว ซึ่งวิธีการนี้เราจะเห็นได้จากหลังการตรัสรู้ใหม่ๆ ของพระพุทธองค์ การสอนแต่ละครั้งในช่วงนั้นจะเน้นหนักไปในด้านผู้นำในชุมชน เช่นครั้งตรัสรู้แล้วก็เลือกที่จะโปรดปัญจวัคคีย์ก่อนเพราะทรงเห็นว่าพวกเขามีพื้นฐานความศรัทธาเป็นทุนเดิมอยู่แล้วง่ายต่อการทำความเข้าใจคำสอนของพระองค์ และต่อมาก็สอนชายหนุ่มที่ชื่อว่ายสกุลบบุตร ซึ่งเป็นบุตรของเศรษฐี ผู้นำของชายหนุ่มในชุมชนนั้น เพราะพระองค์ทรงเล็งเห็นว่าปัญจวัคคีย์และยสกุลบบุตรนี้จะป็นสาวกที่จะช่วยในการเผยแผ่คำสอนได้มาก^{๙๘}

๗) การรู้จักจังหวะและโอกาส พระพุทธเจ้าแสดงให้เห็นถึงพุทธวิธีในการสอนที่พระองค์ทรงปฏิบัติต่อบุคคล ระดับต่างๆ ได้ดี การสอนแบบนี้พระองค์จะทรงดำริถึงความเหมาะสม ความพร้อมของผู้ที่จะรับฟัง ตลอดจนถึงเหตุการณ์ที่เห็นว่าเหมาะสม ในการที่จะแสดงธรรมหรือบัญญัติข้อปฏิบัติต่างๆ เช่น กรณีของการบัญญัติพระวินัยแต่ละข้อ พระองค์ก็จะต้องมีมูลเหตุของความผิดที่เกิดขึ้นเสียก่อน แล้วจึงสอนโทษที่เกิดจากการล่วงละเมิด หลังจากนั้นก็จะบัญญัติสิ่งที่ไม่ควรปฏิบัติหรือที่ควรปฏิบัติ ซึ่งต่อมาเรียกว่าพระวินัย เช่น กรณีของพระสุทินที่ต้องอาศัยปาราชิก ด้วยการเสพเมถุนธรรมกับบอดิตรรยาของตน^{๙๙}

^{๙๖} วิ.ม. (ไทย) ๕/๓๖๕/๒๔๐.

^{๙๗} วิ.ม.หา. (ไทย) ๑/๒-๑๐/๒-๔.

^{๙๘} วิ.ม. (ไทย) ๔/๑๒-๓๑/๑๒-๒๗.

^{๙๙} วิ.ม. (ไทย) ๑/๒๔-๓๔/๑๗-๒๙,

๘) ความยืดหยุ่นในการใช้วิธีการ วิธีการสอนนี้เป็นการแสดงถึง การรู้จักผ่อนหนักผ่อนเบาของพระพุทธองค์ที่ใช้สอนบุคคลระดับต่างๆ ถ้าผู้สอนอย่างไม่มีอึดตาย ลดละตั้นหา มานะ ทิฐิเสีย ให้น้อยที่สุดก็จะมุ่งไปยังผลสำเร็จในการเรียนรู้เป็นสำคัญ เช่น กรณีที่พระพุทธเจ้าตรัสกับคนฝึกม้าที่มีวิธีการฝึกด้วยวิธีแบบสุภาพ วิธีแบบรุนแรง ทั้งวิธีแบบสุภาพและรุนแรง จนกระทั่งสุดท้ายเมื่อฝึกไม่ได้ก็ฆ่าทิ้งเสีย ซึ่งพระองค์ก็ใช้วิธีการที่คนฝึกม้ากล่าวไว้นั้น ย้อนกลับมาเป็นอุปกรณ์การสอนของพระองค์ ด้วยพระดำรัสว่า “เราอย่าฝึกคนด้วยวิธละมุนละไมบ้าง ด้วยวิธีรุนแรงบ้าง ด้วยวิธีที่ทั้งละมุนละไมและทั้งรุนแรงปนกันไปบ้าง และถ้าฝึกไม่ได้ก็ฆ่าเสีย”^{๑๐๐} แต่ในกรณีการฆ่าของพระองค์นั้น หมายถึงการไม่เอาใจใส่ต่อบุคคลที่ไม่มีความสนใจในธรรม จึงฆ่าเสียคือปล่อยให้หล่นไปสู่หนทางที่ไม่ดี เพราะสาเหตุจากการไม่สนใจของบุคคลนั้น การทำในลักษณะดังกล่าว ถือว่าเป็นการฆ่าในอริยวินัย

(๙) การลงโทษและการให้รางวัล การลงโทษซึ่งมีทั้งในทางธรรมและวินัยมีบทบัญญัติ ความประพฤติอยู่แล้ว การให้รางวัลคือการแสดงธรรมไม่กระทบกระทั่ง ไม่รู้กรานใครแต่เป็นการกล่าวสรรเสริญในการกระทำที่ถูกต้อง และถือว่าเป็นตัวอย่างแก่ผู้อื่นด้วย ในเรื่องของการลงโทษ เช่น การลงพรหมทัณฑ์ต่อพระฉันทะ ซึ่งมีความเย่อหยิ่งว่าตนเองเป็นผู้อุปฐากพระพุทธเจ้าในสมัยที่ยังทรงพระเยาว์จนกระทั่งออกบวช เป็นเหตุให้พระฉันทะไม่ยอมปฏิบัติตามคำสั่งสอนของครูอาจารย์ ด้วยเหตุนี้เพื่อให้พระฉันทะรู้จักสำนึกในการกระทำของตนเอง พระพุทธเจ้าจึงตรัสให้มีการลงพรหมทัณฑ์ ด้วยการไม่ให้ผู้ใดพูดคุย หรือกล่าวตักเตือนอะไรเลย แก่พระฉันทะ โดยตรัสกับพระอานนท์ก่อนที่จะเสด็จปริณิพพานว่า “อานนท์ เมื่อเราล่วงไปสงฆ์พึงลงพรหมทัณฑ์แก่ภิกษุฉันทะ ด้วยการที่ว่า แม้ภิกษุฉันทะจะพึงพูดได้ตามต้องการ แต่ภิกษุไม่พึงว่ากล่าวตักเตือนพร่ำสอนเธอ”^{๑๐๑}

(๑๐) การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ปัญหาเฉพาะหน้าที่เกิดขึ้นต่างครั้งต่างคราว ย่อมมีลักษณะแตกต่างกันไปไม่มีที่สิ้นสุด การแก้ปัญหาเฉพาะหน้าย่อมต้องอาศัยปัญญา คือความสามารถในการประยุกต์หลักวิธีการและเทคนิคต่าง ๆ มาใช้ให้เหมาะสมเป็นเรื่องเฉพาะคราวไป ในการประกาศพระศาสนาของพระพุทธเจ้าต้องเจอกับปัญหามากมาย และพระองค์ก็ต้องอาศัยปัญญาแก้ไขอยู่ตลอดเวลา เช่น กรณีของครอบครัวพราหมณ์ที่อยู่ในเมืองราชคฤห์ ฝ่ายสามีนับถือศาสนาพราหมณ์แต่ภรรยา นับถือพระพุทธศาสนา และภรรยาก็สรรเสริญแต่พระพุทธคุณอยู่ตลอดเวลา จนสามีไม่พอใจคอยพูดว่าร้ายพระพุทธเจ้าต่าง ๆ นานา จนกระทั่งอยู่มาวันหนึ่งภรรยาทำอาหารหล่น แล้วแปลงอุทานด้วยคำพูดที่แสดงออกถึงความเคารพต่อพระพุทธเจ้า พราหมณ์เกิดความไม่พอใจยิ่งนัก จึงไปเพื่อที่จะเอาชนะด้วยการถามให้พระพุทธเจ้าจกปัญญในการตอบปัญหาว่า “บุคคลก่จัดอะไรได้จึงอยู่เป็นสุข ก่จัดอะไรได้จึงไม่เศร้าโศก ข้าแต่พระโคตม พระองค์ทรงพอพระทัยการก่จัดธรรมอย่างหนึ่งคืออะไร” พระพุทธเจ้าทรงใช้กลวิธีแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าด้วยการตรัสตอบว่า “บุคคลก่จัดความโกรธได้จึงอยู่เป็นสุข ก่จัดความโกรธได้จึงไม่เศร้าโศก พราหมณ์ พระอริยะทั้งหลายสรรเสริญการก่จัดความโกรธ ซึ่งมีรากเหง้าเป็นพิษ มียอดหวาน เพราะบุคคลก่จัดความโกรธนั้นได้แล้ว จึงไม่เศร้าโศก” ซึ่งหลังจากที่พระพุทธเจ้าตรัสแก้ปัญหาคบพราหมณ์จึงเกิดความเลื่อมใสและยอมรับที่จะเป็นสาวกของพระองค์^{๑๐๒} ซึ่งเนื้อหาใน

^{๑๐๐} อก.จตุกก.(ไทย) ๒๑/๑๑๑/๑๗๐.

^{๑๐๑} ที.ม. (ไทย) ๑๐/๒๑๖/๑๖๕.

^{๑๐๒} ส.ส. (ไทย) ๑๕/๑๘๗/๒๖๔.

การตรัสตอบปัญหาโดยการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้ากับพราหมณ์ แสดงถึงลักษณะความเป็นบรมครูของพระพุทธองค์อย่างหาใครเปรียบได้

จากที่กล่าวมา สามารถสรุปได้ว่า การศึกษา หรือ Education เป็นกระบวนการหรือการกระทำอย่างหนึ่งที่ทำให้ความรู้ หรือทักษะระบบการสอนหรือการเรียนรู้ โดยผ่านกระบวนการจากโรงเรียน หากมองในทางพระพุทธศาสนา ความหมายของการศึกษามีความหมายเดียวกับคำว่า ธรรมะ (หน้าที่) กล่าวได้ว่าการศึกษาคือการปฏิบัติ ศีล สมาธิ ปัญญา เพื่อให้ได้รับปริญญา ปริญญา คือ ปราศจากความโลภ ความโกรธ ความหลง ผลของการศึกษาก็เพื่อความอยู่รอดจากสิ่งอันไม่พึงปรารถนา หากจะดีนั้น การศึกษาต้องจัดให้ครบทั้ง ๓ แบบ คือ เรียนหนังสือ เรียนอาชีพ และเรียนความเป็นมนุษย์

๒.๔ โรงเรียนนิวิทย์ในหลักสูตร English Program

๒.๔.๑ ประวัติโรงเรียนนิวิทย์

โรงเรียนนิวิทย์ เป็นโรงเรียนประเภทสามัญศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ตั้งอยู่เลขที่ ๒๙ หมู่ที่ ๔ ถนน น่าน - พะเยา ตำบลไชยสถาน อำเภอเมือง จังหวัดน่าน รหัสไปรษณีย์ ๕๕๐๐๐ โทรศัพท์ / โทรสาร ๐๕๔ - ๗๗๕๐๐๒ / ๐๕๔ - ๗๗๕๐๐๘ บนเนื้อที่ ๑๔ ไร่ ๒ งาน ๔๖ ตารางวา โรงเรียนนิวิทย์ ก่อตั้งเมื่อ วันที่ ๓๑ มีนาคม ๒๕๔๘ โดยได้รับอนุญาตจากกระทรวงศึกษาธิการ ใบอนุญาตเลขที่ ๒ ลงวันที่ ๓๑ มีนาคม ๒๕๔๘ โดยปัจจุบันโรงเรียนนิวิทย์ มีอาคารเรียนจำนวน ๒ หลัง (๑๖ ห้องเรียน) โรงอาหาร ๑ หลัง บ้านพักครู ๑ หลัง (จำนวน ๕ ห้อง) เปิดทำการสอนนักเรียนตั้งแต่ ระดับเตรียมอนุบาล ถึงระดับชั้นประถมศึกษา^{๑๐๓}

๒.๔.๒ ปรัชญาโรงเรียน

เรียนดี กีฬาเด่น เน้นคุณธรรม นำความสุข

๒.๔.๓ วิสัยทัศน์

มุ่งมั่นพัฒนาให้ผู้เรียนเป็นผู้มีวินัยเด่น เน้นคุณธรรม เลิศล้ำทางปัญญา พัฒนาตนตามศักยภาพ ด้วยสุขภาพดีถ้วนหน้า นำพาความสุข รู้รักความเป็นไทย ใส่ใจสิ่งแวดล้อม

๒.๔.๔ พันธกิจ

- ๑) พัฒนาทีมวิชาการของโรงเรียนเข้มแข็ง
- ๒) เน้นผู้เรียนให้อ่านออกเขียนได้ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- ๓) เปิดโลกทัศน์ให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการเรียนรู้ครบทั้ง ๘ ด้าน
- ๔) พัฒนาสภาพแวดล้อมให้มีบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ทั้งครู และผู้เรียน
- ๕) ระบบงานบริหารที่คล่องตัว

^{๑๐๓} โรงเรียนนิวิทย์, รายงานประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา ปีการศึกษา ๒๕๕๙, (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน : กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๕๙), หน้า ๔-๕.

๒.๔.๕ เป้าประสงค์

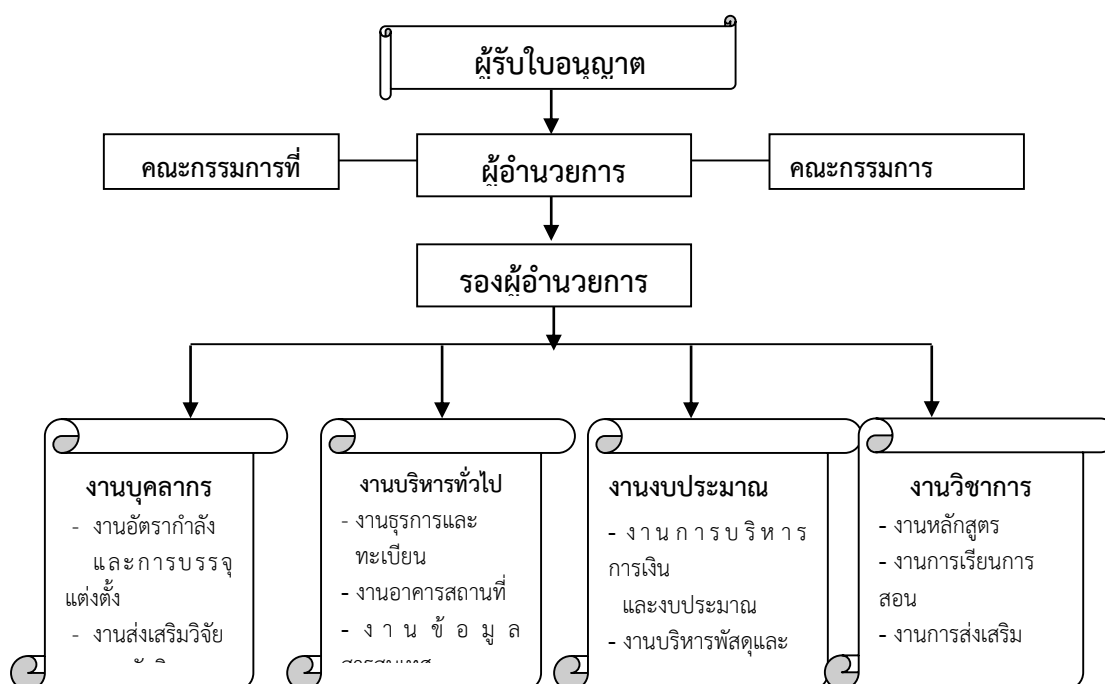
- ๑) โรงเรียนมีระบบบริหารจัดการและจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ร่วมมือกันประหยัดและใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่า
- ๒) นักเรียนเป็นคนดี มีวินัย เรียนเก่ง มีคุณธรรม และมีสุขภาพแข็งแรง
- ๓) นักเรียนได้รับความรู้ในหลักวิชาการ และบริการทางการศึกษาที่มีศักยภาพ ประสิทธิภาพพร้อมทั้งคุณภาพ ที่สอดคล้องกับหลักสูตรและมาตรฐานการศึกษา
- ๔) ครูและบุคลากรเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ ได้รับการพัฒนาตามศักยภาพอย่างต่อเนื่อง มีผลงาน สร้างสรรค์ ได้รับสวัสดิการต่าง ๆ อย่างทั่วถึง
- ๕) โรงเรียน ชุมชน และผู้ปกครอง เกิดความสัมพันธ์ และร่วมมือกันจัดการศึกษา ส่งเสริมการอนุรักษ์ วัฒนธรรมไทย และภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงอยู่ตลอดไป^{๑๐๔}

๒.๔.๖ เอกลักษณ์/อัตลักษณ์

เอกลักษณ์ของโรงเรียนนิวิทย์ คือ โรงเรียนมีจุดเด่นที่ด้านภาษาอังกฤษ นักเรียนกล้าที่จะแสดงออก
 อัตลักษณ์ของโรงเรียนนิวิทย์ คือ เด็กมีความกล้าแสดงออกในการสื่อสาร ประกอบด้วย การพูด
 การฟัง การเขียนเป็นภาษาอังกฤษ และเด็กสามารถทดสอบความรู้ในระดับนานาชาติ หรือ ระดับของ
 จังหวัด ได้คะแนนที่ดีเยี่ยม

^{๑๐๔} โรงเรียนนิวิทย์, รายงานประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา ปีการศึกษา ๒๕๕๙, (สำนักงาน
 คณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน : กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๕๙), หน้า ๔-๕.

๒.๔.๗ โครงสร้างบุคลากร

แผนภูมิที่ ๒ : โครงสร้างบุคลากร อาคารสถานที่

กลุ่มสาระการเรียนรู้	สัดส่วนเวลาเรียนระดับประถมศึกษา	
	(ป.๑ – ป.๓) ช่วงชั้นที่ ๑	(ป.๔ – ป.๖) ช่วงชั้นที่ ๒
๑. ภาษาไทย	๒๐๐	๒๐๐
๒. คณิตศาสตร์	๒๐๐	๒๐๐
๓. วิทยาศาสตร์	๘๐	๘๐
๔. สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม	๑๒๐	๑๒๐
๕. สุขศึกษาพลศึกษา	๘๐	๘๐
๖. ศิลปะ	๘๐	๘๐
๗. การงานอาชีพและเทคโนโลยี	๔๐	๔๐
๘. ภาษาต่างประเทศ	๘๐	๘๐
กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	๑๒๐	๑๒๐
รวมเวลาเรียน	๑,๐๐๐ ชั่วโมง	๑,๐๐๐ ชั่วโมง

ตารางที่ ๑ : สัดส่วนสาระการเรียนรู้และเวลาเรียน

๒.๔.๘ หลักสูตร

โรงเรียนนิวิทย์ จัดสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการโดยใช้สื่อการสอนเป็นภาษาอังกฤษ English Program และหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ โรงเรียนได้จัดสัดส่วนสาระการเรียนรู้และเวลาเรียน ดังแสดงในตารางดังนี้

โครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา ปีการศึกษา ๒๕๕๙ โรงเรียนนิวิทย์ ช่วงชั้นที่ ๑

ชั้น	เวลาเรียน (คิดเป็นร้อยละต่อปี)									รวม
	ภาษาไทย	คณิตศาสตร์	วิทยาศาสตร์	สังคมศึกษา	สุขศึกษา พลศึกษา	ศิลปะ	การงาน อาชีพ	ภาษาอังกฤษ	กิจกรรม พัฒนา ผู้เรียน	
ป.๑	๒๕	๒๕	๑๒	๑๒	๕	๔	๘	๕	๔	๑๐๐
ป.๒	๒๕	๒๕	๑๒	๑๒	๕	๔	๘	๕	๔	๑๐๐
ป.๓	๒๕	๒๕	๑๒	๑๒	๕	๔	๘	๕	๔	๑๐๐
รวม	๗๕	๗๕	๓๖	๓๖	๑๕	๑๒	๒๔	๑๕	๑๒	๓๐๐

ตารางที่ ๒ : โครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา ปีการศึกษา ๒๕๕๙ โรงเรียนนิวิทย์ ช่วงชั้นที่ ๑

* ช่วงชั้นที่ ๑ จำนวนชั่วโมงที่จัดให้นักเรียนเรียนทั้งปีเท่ากับ ๑,๐๐๐ ชั่วโมง แผนการเรียนรู้ / จุดเน้นการพัฒนาผู้เรียนที่ต้องการเน้นเป็นพิเศษคือ ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ ภาษาไทย วิทยาศาสตร์ และ สังคมศึกษา

ช่วงชั้นที่ ๒ (ป.๔-๖)

ชั้น	เวลาเรียน (คิดเป็นร้อยละต่อปี)									รวม
	ภาษาไทย	คณิตศาสตร์	วิทยาศาสตร์	สังคมศึกษา	สุขศึกษา และ พลศึกษา	ศิลปะ	การงาน อาชีพ	ภาษา ต่างประเทศ	กิจกรรม พัฒนา ผู้เรียน	
ป. ๔-๖	๒๕	๒๕	๑๒	๑๐	๕	๔	๘	๕	๔	๒
รวม	๒๕	๒๕	๑๒	๑๐	๕	๔	๘	๕	๔	๒

ตารางที่ ๓ : โครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา ปีการศึกษา ๒๕๕๙ โรงเรียนนิวิทย์ ช่วงชั้นที่ ๒

* จำนวนชั่วโมงที่จัดให้นักเรียน เรียนทั้งปี ๑,๐๐๐ ชั่วโมง แผนการเรียนรู้ / จุดเน้น การพัฒนาที่ต้องการเน้นเป็นพิเศษ คือ กลุ่มทักษะภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ ภาษาไทย วิทยาศาสตร์ และ สังคมศึกษา

๒.๔.๙ ครู (ผู้สอน) บุคลากร

ประเภทบุคลากร	เพศ		ระดับการศึกษา		
	ชาย	หญิง	ต่ำกว่า ป.ตรี	ป.ตรี	สูงกว่า ป.ตรี
ผู้รับใบอนุญาต/ผู้อำนวยการ		๑	-	-	๑
ผู้จัดการ	-	๑	-	-	๑
รองผู้อำนวยการ	-	๑	-	๑	-
ครูประจำการ	-	๑๕	-	๑๕	-
ครูต่างชาติ	๒	๖	-	๘	-
ผู้ช่วยครู	๑	๑๖	๘	๙	-
นักการ/ภารโรง	๒	๒	๔	-	-
รวม	๕	๔๒	๑๒	๓๓	๒

ตารางที่ ๔ : ครู (ผู้สอน) บุคลากรของโรงเรียนนิวิทย์

๒.๔.๑๐ นักเรียน (ผู้เรียน)

ระดับชั้น	เพศ		รวม
	ชาย	หญิง	
อนุบาล ๑/๑	๑๕	๕	๒๐
อนุบาล ๑/๒	๒๐	๑๓	๓๓
อนุบาล ๒/๑	๙	๘	๑๗
อนุบาล ๒/๒	๑๒	๗	๑๙
อนุบาล ๓/๑	๑๐	๗	๑๗
อนุบาล ๓/๒	๑๐	๔	๑๔
รวม	๗๖	๔๔	๑๒๐
ประถมศึกษาปีที่ ๑	๒๐	๑๖	๓๖
ประถมศึกษาปีที่ ๒	๙	๑๐	๑๙
ประถมศึกษาปีที่ ๓	๑๐	๙	๑๙

ประถมศึกษาปีที่ ๔	๑๐	๙	๑๙
ประถมศึกษาปีที่ ๕	๑๑	๑๔	๒๕
ประถมศึกษาปีที่ ๖	๕	๙	๑๔
รวม	๒๕	๒๗	๑๓๒

ตารางที่ ๕ : นักเรียน (ผู้เรียน) ของโรงเรียนนิวิทย์

๒.๔.๑๑ กิจกรรมการเรียนการสอน

การเรียนการสอนสิ่งที่สำคัญคือตัวผู้เรียนเอง โดยผู้สอนนั้นไม่ว่าจะสอนในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา หรืออุดมศึกษาก็ตามจะดำเนินการสอนได้ดีและมีประสิทธิภาพ ก็ต่อเมื่อได้รู้จักและเข้าใจลักษณะและธรรมชาติของผู้เรียนเป็นอย่างดี^{๓๐๕} เนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นภาระหน้าที่ของครูผู้สอนที่จะต้องดำเนินการและพิจารณาเลือกวิธีการสอนที่เหมาะสมกลมกลืนกับเนื้อหาสาระของวิชาโดยการถ่ายทอดความรู้การฝึกอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์ความก้าวหน้าทางวิชาการ และการสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อมสังคมแห่งการเรียนรู้ เพราะการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งด้าน ร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และความรู้คู่คุณธรรม การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ เพื่อมุ่งให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้นั้นต้องใช้เนื้อหาเป็นสื่อการเรียนการสอนมีลักษณะดังต่อไปนี้

๑) แบบใช้โสตทัศนศึกษา (Audio- Visual Approach) เป็นวิธีช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้โดยใช้โสตทัศนูปกรณ์ต่างๆช่วย เช่น ใช้โทรทัศน์ ภาพยนตร์ เครื่องบันทึกเสียง สไลด์ फिल्मสตริป รูปภาพหุ่นจำลอง ของจริง เป็นต้น

๒) แบบเอกัตภาพ (Individualized Approach) เป็นการจัดการเรียนการสอนเน้นรายบุคคลเช่น อาจให้ศึกษาจากบทเรียนโปรแกรมหรือ คอมพิวเตอร์ช่วยสอน เป็นต้น

๓) แบบเรียนด้วยตนเอง (Self-Study Approach) เป็นแบบที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักแสวงหาความรู้ด้วยตนเองครูเป็นผู้แนะแนวอยู่ห่างๆ

๔) แบบใช้การฝึกหัด (Drill-and-Practice Approach) เป็นแบบที่ต้องการให้ผู้เรียนทำการฝึกหัดเกิดทักษะสามารถปฏิบัติได้โดยอัตโนมัติมักเริ่มด้วยการเห็นตัวอย่างก่อนแล้วให้ผู้เรียนฝึกหัดไปเรื่อยๆ จนเกิดทักษะและทำได้โดยอัตโนมัติ

๕) แบบใช้กิจกรรม (Activity –Oriented Approach) เป็นแบบที่มุ่งให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติด้วยตนเองเพื่อเอื้อให้เกิดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลตัวอย่างกิจกรรมต่างๆได้แก่ การจัดนิทรรศการ การแสดงละคร การสาธิต เป็นต้น

๖) แบบสืบสวนสอบสวน (Inquiry Approach) เป็นแบบที่ให้ผู้เรียนคิดค้นหาคำตอบต่างๆจากการใช้คำถามที่ช่วยกระตุ้นให้เกิดการสังเกต คิววิเคราะห์สังเคราะห์และประเมินผล

๗) แบบใช้การแก้ปัญหา (Problem- Solving Approach) เป็นแบบที่เน้นการจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้เผชิญกับปัญหาและคิดค้นวิธีแก้ปัญหานั้นๆ

^{๓๐๕}ไพฑูรย์ สินลารัตน์, หลักและวิธีการสอนระดับอุดมศึกษา, หน้า ๓๓๗.

๒.๔.๑๒ สื่อการเรียนการสอน

ท่ามกลางกระแสของการพัฒนาการประดิษฐ์คิดค้นเทคโนโลยีใหม่ๆ ของทุกวงการในปัจจุบันได้ส่งผลให้กระบวนการเรียนการสอนในระบบต้องพัฒนาคุณภาพตามไปด้วยโดยเฉพาะเครื่องมือที่ใช้ในการถ่ายทอดความรู้ ซึ่งมีอยู่หลายแบบตั้งแต่แบบที่กว้างๆ คือ เทคโนโลยีการศึกษา (Educational Technology) นวัตกรรมทางการศึกษา (Educational Innovation) และแบบที่แคบลงมาซึ่งเป็นที่รู้จักกันดี นั่นคือ “สื่อการสอน” (Instructional media) ซึ่งสื่อการสอนถือเป็นองค์ประกอบสำคัญในการสร้างประสบการณ์ทางการศึกษาให้แก่ผู้เรียน สื่อการสอนมีให้เลือกหลายชนิดสิ่งสำคัญคือผู้สอนจะต้องเลือกและใช้สื่อการสอนให้เหมาะกับบทเรียนสื่อการสอนนั้นจะต้องใช้ได้อย่างสะดวกและที่สำคัญก็คือเมื่อนำมาใช้แล้วช่วยให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ

เพราะฉะนั้น สื่อการสอนถือว่ามีสำคัญอย่างยิ่งเพื่ออำนวยความสะดวกต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทั้งผู้สอนและผู้เรียนเองก็สามารถค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองได้ตลอดเวลาผ่านระบบอินเทอร์เน็ต เป็นการช่วยประหยัดเวลาในการเรียนการสอนเพราะสื่อการสอนช่วยให้ผู้เรียนเกิดความคิดรวบยอดโดยใช้เวลาเพียงเล็กน้อยก็สามารถเข้าใจได้

สำหรับโรงเรียนนิวิทย์ สื่อการเรียนการสอน ได้แก่

๑) กระดานดำ (Chalk Boards) ใช้ในการเรียนข้อความที่แสดงสั้นๆ ภาพที่แสดงเป็นภาพง่ายๆ ใช้เวลาเขียนสั้นๆ ไม่มีไฟฟ้าหรืออุปกรณ์อื่น ๆ ต้องการเปลี่ยนแปลง แก้ไขภาพหรือข้อความบ่อยๆ และใช้กับผู้เรียนจำนวนไม่มากนัก ซึ่งเหมาะสำหรับการเรียนการสอนแบบบรรยาย หรือถาม-ตอบ สามารถให้ผู้เรียนร่วมกิจกรรมบนกระดานดำได้ง่าย และพร้อมกันหลายคนได้เปลี่ยนแปลงและเพิ่มเติมรายละเอียดต่าง ๆ ได้ง่าย

๒) หนังสือ ตำราเรียน/ใบเนื้อหาและใบงาน (Book or text/Information and Worksheets) ใช้สำหรับการเรียนการสอนแบบบรรยาย ถาม-ตอบ แบบเป็นกลุ่มย่อย หรือเรียนด้วยตนเอง ผู้เรียนทุกคนสามารถมีกิจกรรมพร้อมกันในเวลาเดียวกัน เช่น อ่านและทำใบงาน สามารถให้ผู้เรียนศึกษาและทบทวนบทเรียนได้ด้วยตนเอง และขณะที่ผู้สอนกำลังบรรยายหรือป้อนข้อคำถามระหว่าง บทเรียนไม่ควรแจกใบเนื้อหาให้ผู้เรียนอ่าน

๓) แผ่นภาพ (Wall Charts) ใช้สอนแบบบรรยาย หรือ ถาม-ตอบ สามารถให้ผู้เรียนร่วมกิจกรรมได้ โดยใช้ดินสอสีหรือชอล์คสีเพิ่มเติมรายละเอียดได้ ให้ผู้เรียนอธิบายส่วนประกอบต่างๆ ของภาพหน้าชั้นเรียนได้ ภาพทุกภาพควรมีรายการคำถามที่ดีประกอบ เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการคิดหาคำตอบ

๔) โมเดลพลาสติก (Overhead Plastic Models) ใช้สอนแบบบรรยาย และถาม-ตอบ สามารถให้ผู้เรียนร่วมกิจกรรมได้โดยการอธิบายประกอบการเคลื่อนไหวชิ้นส่วนต่าง ๆ ขั้นตอนการเคลื่อนที่ของชิ้นส่วนต่างๆ ผู้สอนสามารถเตรียมคำถามไว้ถามเป็นขั้นตอนได้

๕) ภาพสไลด์และแผ่นภาพยนตร์ (Slide Series and Filmstrips) ใช้ภาพสไลด์เดี่ยวสามารถสอนได้โดยวิธีการบรรยาย หรือถาม-ตอบ ส่วนสไลด์ชุดประกอบเทป สามารถเรียนได้ด้วยตนเอง

ผู้เรียนร่วมกิจกรรมได้โดยการตอบคำถามจากผู้สอนเมื่อสอนด้วยภาพสไลด์เดี่ยว ผู้เรียนสามารถอธิบายรายละเอียดจากภาพหน้าชั้นเรียนได้ การใช้ภาพสไลด์เดี่ยวผู้สอนควรเตรียมรายการคำถามประกอบภาพ ไว้เป็นขั้นตอนจะดีกว่า การสอนแบบบรรยายจากภาพโดยตรง

๖) แผ่นวีดิทัศน์ (Videodiscs) สามารถใช้กับการเรียนการสอนได้หลากหลายวิธี รวมถึงการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียนร่วมกิจกรรมได้ระหว่างบทเรียนโดยการตอบคำถามหรือทำกิจกรรมกลุ่ม

๗) หุ่นจำลอง (Models) ใช้สอนแบบบรรยาย และถาม-ตอบ สังเกตการสาธิตของผู้สอน และตอบคำถาม ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันปฏิบัติขณะสาธิต และอภิปรายปัญหาพร้อมกัน

๘) อุปกรณ์ทดลอง/สาธิต (Experimental/ Demonstration Sets) ใช้กับการสอนหรือการฝึกได้หลายวิธี ผู้สอนหรือผู้ฝึกเตรียมเครื่องมืออุปกรณ์ และวัสดุต่าง ๆ ที่ต้องใช้สำหรับการทดลองหรือสาธิต ผู้สอนหรือผู้ฝึกให้คำปรึกษาแนะนำระหว่างบทเรียนหรือการฝึกได้ตลอดเวลา และผู้เรียนหรือผู้รับการฝึกมีกิจกรรมร่วมระหว่างบทเรียนหรือการฝึก

๙) ของจริง (Real Objects) คือไม่สามารถใช้สื่อชนิดอื่นๆ ได้ดีเท่าของจริงสามารถหาได้ง่าย หรือยืมมาได้จากโรงฝึกงาน ของจริงสามารถแสดงรายละเอียดและวัตถุประสงค์ที่ต้องการได้ ของจริงมีน้ำหนักและขนาดพอเหมาะที่จะนำมาใช้ประกอบการสอนในชั้นเรียนได้ ซึ่งเหมาะกับการสอนแบบบรรยาย สาธิต หรือถาม-ตอบ ผู้เรียนสามารถร่วมกิจกรรมโดยอธิบายหรือสาธิตจากของจริงนั้นได้โดยตรง และจับต้อง สังเกต ศึกษาได้ด้วยตนเอง หรือเป็นกลุ่มย่อย โดยใช้ใบงานประกอบ

๑๐) บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน(CAI) หรือซอฟต์แวร์คอมพิวเตอร์อื่นๆ ซึ่งบทเรียนสำเร็จรูปที่นำเสนอผ่านคอมพิวเตอร์หรือระบบ เครือข่ายคอมพิวเตอร์ ทั้งเครือข่ายอินเทอร์เน็ตและเครือข่ายอินทราเน็ต ได้แก่ WBI (Web Based Instruction), WBT (Web Based Training), IBI (Internet Based Instruction), NBI (Net Based Instruction)หรือบทเรียนที่มีชื่ออื่น ๆ เพื่อใช้ในการศึกษาดำเนินการ

๒.๔.๑๓ การวัดผลประเมินผลการเรียนรู้

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ให้ผู้สอนพัฒนาคุณภาพผู้เรียน เพราะจะช่วยให้ได้ข้อมูลข่าวสารสนเทศที่แสดงการพัฒนาก้าวหน้า และความก้าวหน้าความสำเร็จทางการเรียนของผู้เรียน รวมทั้งข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาและเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ ทั้งนี้ โรงเรียนได้กำหนดวิธีการวัดและประเมินผลการเรียน โดยแบ่งการวัดและประเมินผลออกเป็น ๓ ด้าน ดังนี้ ๑) ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ๒) ด้านการอ่าน คิด วิเคราะห์ และเขียน และ ๓) ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์

๑) ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้

(๑) การประเมินผลการเรียนรู้รายภาคเรียน โดยประเมิน ผลการเรียนรู้ตามตัวชี้วัดของกลุ่มสาระการเรียนรู้ ๘ กลุ่มสาระฯ ดังนี้

๑. กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

๒. กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์

๓. กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์
๔. กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
๕. กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา
๖. กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ
๗. กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี
๘. กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ

๑.๒ การตัดสินผลการเรียนของโรงเรียนนิธิวิทย์ ตัดสินผลการเรียนเป็นรายวิชา กำหนดเป็นระดับผลการเรียน ๘ ระดับ คือ ดังตารางต่อไปนี้

ระดับผลการเรียน	ความหมาย	ช่วงคะแนนร้อยละ
๔	ผลการเรียน ดีเยี่ยม	๘๐-๑๐๐
๓.๕	ผลการเรียน ดีมาก	๗๕-๗๙
๓	ผลการเรียน ดี	๗๐-๗๔
๒.๕	ผลการเรียน ค่อนข้างดี	๖๕-๖๙
๒	ผลการเรียน น่าพอใจ	๖๐-๖๔
๑.๕	ผลการเรียน พอใช้	๕๕-๕๙
๑	ผลการเรียน ผ่านเกณฑ์	๕๐-๕๔
๐	ผลการเรียน ต่ำกว่าเกณฑ์	๐-๔๙

ตารางที่ ๖ : การตัดสินผลการเรียนของโรงเรียนนิธิวิทย์

๑) ตัดสินผลการเรียนเป็นรายวิชา ผู้เรียนต้องมีเวลาเรียนตลอดภาคเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ ๘๐ ของเวลาเรียนทั้งหมดในรายวิชานั้นๆ

๒) รายวิชาที่จะนับหน่วยกิตได้จะต้องได้ระดับผลการเรียนตั้งแต่ ๑ ขึ้นไป

๒) ด้านการอ่าน คิด วิเคราะห์ และเขียน

(๑) เป็นการประเมินความสามารถของผู้เรียนในการอ่านหนังสือ เอกสารและสื่อต่างๆ ได้อย่างถูกต้อง แล้วนำมาคิดวิเคราะห์ และถ่ายทอดความคิดโดยการเขียนสรุป

(๒) มีการประเมินภาคเรียนละ ๒ ครั้ง โดยกำหนดเกณฑ์การประเมินดังนี้

๐ - ๔ คะแนน	คือ	ระดับคุณภาพ ๐
๕ - ๖ คะแนน	คือ	ระดับคุณภาพ ๑
๗ - ๘ คะแนน	คือ	ระดับคุณภาพ ๒
๙ - ๑๐ คะแนน	คือ	ระดับคุณภาพ ๓

(๓) สรุปผลการประเมินเป็นรายภาค

(๔) ตัดสินผลการประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน เมื่อจบหลักสูตรมัธยมศึกษา เป็น ๓ ระดับ ดังนี้

ระดับคุณภาพ ๑	หมายถึง	ผ่านเกณฑ์
ระดับคุณภาพ ๒	หมายถึง	ดี
ระดับคุณภาพ ๓	หมายถึง	ดีเยี่ยม

๓) ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์

(๑) เป็นการประเมินลักษณะพฤติกรรมของผู้เรียนในด้านคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมจิตสำนึก สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข โดยกำหนดการประเมินใน ๘ ลักษณะ ดังนี้

๑. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์
๒. ซื่อสัตย์สุจริต
๓. มีวินัย
๔. ใฝ่เรียนรู้
๕. อยู่อย่างพอเพียง
๖. มุ่งมั่นในการทำงาน
๗. รักความเป็นไทย
๘. มีจิตสาธารณะ

(๒) กำหนดตัวชี้วัด หรือพฤติกรรมบ่งชี้ หรือพฤติกรรมที่แสดงออกของแต่ละคุณลักษณะ

(๓) ประเมินพฤติกรรมของแต่ละตัวชี้วัด เป็นระดับคุณภาพ ดังนี้

๐	หมายถึง	ไม่ทำตามตัวชี้วัด
๑	หมายถึง	ทำ แต่ต้องตักเตือนชี้แนะ
๒	หมายถึง	ทำเป็นประจำ
๓	หมายถึง	ทำเป็นประจำและเป็นแบบอย่าง ที่ดีแก่ผู้อื่น

(๔) สรุปผลการประเมินเป็นรายภาค

(๕) ตัดสินผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์เมื่อจบหลักสูตรมัธยมศึกษา เป็น ๓ ระดับ ดังนี้

ระดับคุณภาพ	๑	หมายถึง	ผ่านเกณฑ์
ระดับคุณภาพ	๒	หมายถึง	ดี
ระดับคุณภาพ	๓	หมายถึง	ดีเยี่ยม

๒.๕ ทบทวนเอกสารและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๕.๑ เอกสาร

พุทธทาสภิกขุ^{๑๐๖} ได้ให้ความหมายของพุทธธรรมว่า พุทธธรรมคือ สิ่ง ๆ หนึ่งที่จะทำให้คนธรรมดากลายเป็นพุทธะคือ ผู้ตรัสรู้ ผู้เบิกบาน เป็นสิ่งธรรมดาอย่างหนึ่ง ซึ่งมีอยู่เบื้องหลังของชีวิต รุ่งเรือง สว่างไสวอยู่เสมอ ไม่รู้จักดับทรมองตัวเองอยู่ได้ตลอดกาล และพร้อมอยู่เสมอที่จะสัมผัสกับใจ ถ้าหากลอกเอาเครื่องหุ้มห่อจิตออกเสียได้เมื่อใด ก็จะมีสิ่ง ๆ นั้น ซึ่งเป็นสิ่งที่ให้แต่ความสงบ เยือกเย็น ความสะอาด และความแจ่มแจ้งในปัญหาของชีวิตทุกอย่าง สิ่ง ๆ นี้เป็นสัจธรรมอันเดียวที่สูงยิ่งกว่าสัจธรรมทั้งหลาย ตราบใดที่มนุษย์ยังไม่พบกับสัจธรรมนี้ ความปลอดภัยที่แท้จริงของชีวิต ยังมีไม่ได้

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต)^{๑๐๗} กล่าวไว้ว่า อิทธิบาท ๔ คือ ทางแห่งความสำเร็จ จุดเริ่มต้น ที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ ถ้าเราพัฒนาคนถูกต้องอย่างที่ว่า มนุษย์ไม่แปลกแยกจากความจริงของธรรมชาติตั้งแต่ขั้นพื้นฐานทุกอย่างก็สอดคล้องไปกันได้หมดไม่มีอะไรเสียหาย เมื่อเราวางฐานได้ดีแล้ว เราก็ใช้หลักการต่าง ๆ ในการทำงานบนพื้นฐานที่ถูกต้องนั้น เราเอาธรรมะอะไรมาใช้ตอนนั้น ก็เดินหน้าไปด้วยดี เช่น เอาหลักอิทธิบาทมาใช้แทบทุกท่านรู้จัก อิทธิบาท คือหลักแห่งความสำเร็จ

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต)^{๑๐๘} กล่าวไว้ใน พุทธวิธีในการสอนว่า การสอนแบบพุทธวิธีที่นำมาใช้ในการสร้างและพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่ใช้หลักอริยสัจ ๔ เป็นธรรมะที่เป็นแก่นแท้ของศาสนาประกอบด้วยองค์ ๔ คือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค การพัฒนาเด็กด้วยหลักอริยสัจ ๔ ตั้งแต่ระดับปฐมวัยคือ ให้เด็กฝึกคิดตามสภาพความเป็นจริงของสาเหตุที่เกิดขึ้นจะทำให้เด็กฝึกกระบวนการคิด ใช้ปัญหาในการสืบหาสาเหตุของปัญหาและคิดทางแก้ไข ทำให้ไม่แก้ปัญหาวัย อารมณ์และความรู้สึกรู้ว่าสภาพต่างๆ ที่เกิดขึ้นย่อมต้องมีสาเหตุของการเกิด มิใช่เกิดขึ้นเอง ปราศจากเหตุผล เมื่อเด็กได้รับการฝึกด้วยหลักของทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค ตั้งแต่ระดับปฐมวัย แล้วเมื่อโตเป็นผู้ใหญ่เด็กจะเป็นคนมีเหตุผลแก้ปัญหาต่างๆ ด้วยการใช้อยู่วิธีมีความคิดสร้างสรรค์ เป็นสาระสำคัญของการสอนในทางพระพุทธศาสนา ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น ๓ ด้าน โดยสอดคล้อง กับองค์ประกอบและการดำเนินชีวิตของมนุษย์ที่มี ๓ ด้าน คือ พฤติกรรมจิตใจและปัญญา มีสาระสำคัญคือ ศิล สมาธิ ปัญญา

ว.วชิรเมธี (พระมหาวิจิตรวชิรเมธี)^{๑๐๙} ตอนหนึ่งท่านได้เปรียบเทียบเสียสละของผู้เป็นกัลยาณมิตรไว้ว่า เหมือนก้อนอิฐ หิน กรวด ทราย แม้กระทั่งนั่งร้านที่อยู่เบื้องหลังศาสนสถานอันศักดิ์สิทธิ์ถือถาวร หรือสิ่งก่อสร้างที่วิจิตรงดงาม บุคคลผู้ยิ่งใหญ่ก็เช่นกัน หากสิ้นไร้ซึ่งผู้เสียสละอยู่

^{๑๐๖} พุทธทาสภิกขุ, **วิถีแห่งการเข้าถึงพุทธธรรม**, (กรุงเทพมหานคร: พุทธสมาคม, ๒๔๙๗), หน้า ข.

^{๑๐๗} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), **ธรรมะกับการทำงาน**, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๔๓), หน้า ๗๙.

^{๑๐๘} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), **พระพุทธศาสนาพัฒนาคนและสังคม**, (กรุงเทพมหานคร: ส่วนท้องถิ่น, ๒๕๔๐), หน้า ๙-๑๙.

^{๑๐๙} พระมหาวิจิตรวชิรเมธี (ว.วชิรเมธี), **ธรรมะเกร็ดแก้ว**, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์อมรินทร์, ๒๕๕๐), หน้า ๓.

เบื้องหลังคอยส่งกำลังใจ เสนอความคิด อุทิศตนเป็นดังอิฐก้อนแรกให้่างเหยียบ ไหนเลยจะขึ้นสู่ หอคอยแห่งเกียรติยศได้อย่างตระหงาย ในประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาบันทึกไว้ว่า พระสารีบุตรผู้ทรง สมณฐานันดรเป็นดังพระธรรมเสนาบดีแห่งกองทัพธรรม ยามจะพักผ่อนจำวัด ท่านมักหันหัวนอนไป ทางทิศที่ทราบข่าวว่าอาจารย์ของท่านพำนักอยู่ ก่อนทอดกายลงสำเร็จสรีระไสยาสน์อย่างสงบงาม ท่าน จะบรรจงกราบค่านับลงกับหมอนสามครั้ง ทำอยู่เช่นนี้เป็นปกตินิสัย พระภิกษุสงฆ์ต่างกังขา ไม่เข้าใจ ว่า พระอรหันต์ ไยทำอะไรดูเหมือนมีความยึดติด มีการไหว้ทิศก่อนจำวัด แต่พอได้ฟังท่านแถลงถึง เหตุผล ว่าไม่ได้ยึดติดในวัตรปฏิบัติอะไร หากแต่ที่กระทำเช่นนั้น เพราะรำลึกถึงคุณูปการของอาจารย์คนแรก ถ้าไม่ได้อาจารย์ชี้แนะวันนั้นคงจะมีวันนี้ไม่ได้

วคิน อินทสระ^{๑๑๐} กล่าวไว้ว่า แนวคิดพื้นฐานของการสอนและวิธีการสอนพระพุทธเจ้าทรง วางพื้นฐานไว้ว่าสอนให้มีวิธีการใหม่วางรากฐานอยู่บนสติปัญญาและการถามหาเหตุผล สอนให้คิดอย่าง อิสระเชิดคิดหาเหตุผลให้เต็มที่แต่อย่าคิดอย่างเดียวให้ปฏิบัติด้วย การสอนธรรมะในพระพุทธศาสนา ถือได้ว่าพระพุทธเจ้าเป็นบรมครู หมายถึง ครูที่ยอดเยี่ยมที่สุด พระองค์ทรงใช้วิธีการ สอนที่หลากหลาย ตามแต่ระดับสติปัญญาของผู้เรียนวิธีที่พระองค์ทรงใช้ เช่น ทรงใช้วิธีเอ็กสั ลักษณะ คือ ทรงแสดง ยืนยันไปข้างเดียว เช่น ตีมีผลเป็นสุข ชั่วมีผลเป็นทุกข์ แน่นนอนไม่มีอย่างอื่นทรงสอนโดยทำตัวอย่างให้ดู พระพุทธเจ้าทรงปฏิบัติดีปฏิบัติชอบให้เป็นแบบอย่างแก่ สาวกทั้งหลาย ไม่ยอมให้ความโลภ ความโกรธ ความหลง มามีอำนาจเหนือพระพุทธเจ้าอันทรงสูงส่ง สาวกถือเอาพระองค์เป็นแบบอย่างในความเพียร นั้นเองทรงสอนให้เห็นว่าเรื่องของพระพุทธศาสนา ไม่ใช่เรื่องสมมติ คือไม่ใช่เรื่องของการเดาหรือการฝึก คิดเอง แต่เป็นเรื่องที่สามารถค้นพบความจริงได้ โดยได้ทรงปฏิบัติแล้วนำความจริงที่ค้นพบมาสั่งสอน เป็นการปฏิเสธการเดาการคาดคะเน

ทศนา แคมณี และคณะ^{๑๑๑} กล่าวไว้ว่าพุทธวิธีไปประยุกต์ใช้เป็นกระบวนการสอนและ วิธีการสอนในสถานการณ์ปัจจุบัน โดยเป็นการใช้ตามความเข้าใจและความสามารถในระดับปุถุชน เช่น การสอนด้วยลีลาทั้ง ๔ คือ สันทิสสนา สมาทปนา สมุตเตสนา และสัมปหังสนา หรือการสอน ให้แจ่ม แจ้ง จูงใจ กล่าวหาญ และร่ำเร้ง ในเนื้อหาสาระทั้งหลายที่ต้องการให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจและ นำไป ปฏิบัติจริง ตัวอย่างกิจกรรมการเรียนการสอน เรื่องการสื่อความหมายที่ดี ที่จัดกิจกรรมโดย ประยุกต์ใช้ ลีลาทั้ง ๔

ทฤษฎีการเรียนรู้ของธอร์นไดค์^{๑๑๒} (Thorndike ๑๘๑๔-๑๙๔๙) เชื่อว่าการเรียนรู้เกิดจาก การเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนอง ซึ่งมีหลายรูปแบบบุคคลจะมีการลองผิดลองถูก (trial and error) ปรับเปลี่ยนไปเรื่อยๆ จนกว่าจะพบรูปแบบการตอบสนองที่สามารถให้ผลที่พึงพอใจมากที่สุดเมื่อ เกิดการเรียนรู้แล้วบุคคลจะใช้รูปแบบการตอบสนองที่เหมาะสม เพียงรูปแบบเดียว และพยายามใช้ รูปแบบนั้นเชื่อมโยงกับสิ่งเร้าในการเรียนรู้ต่อไปเรื่อยๆ กฎการเรียนรู้ของธอร์นไดค์ สรุปได้ดังนี้

^{๑๑๐} วคิน อินทสระ, **ไตรลักษณ์**, [ออนไลน์] แหล่งที่มา :<http://www.jozh.net> [๑๙ สิงหาคม ๒๕๖๐].

^{๑๑๑} ทศนา แคมณี และคณะ, **การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียน: การศึกษาพหุกรณี**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๕๒), หน้า ๕๙-๖๓.

^{๑๑๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๑-๕๒.

๑) กฎแห่งการพร้อม (Law of Readiness) การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ดีถ้าผู้เรียนมีความพร้อมทั้งทางร่างกายและจิตใจ

๒) กฎแห่งการฝึกหัด (Law of Exercise) การฝึกหัดหรือกระทำบ่อยๆ ด้วยความเข้าใจ จะทำให้การเรียนรู้นั้นคงทนถาวร ถ้าไม่ได้กระทำซ้ำบ่อยๆ การเรียนรู้จะไม่คงทนถาวรและในที่สุดอาจลืมได้

๓) กฎแห่งการใช้ (Law of Use and Disuse) การเรียนรู้เกิดจากการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนองความมั่นคงของการเรียนรู้จะเกิดขึ้น หากได้มีการนำไปใช้บ่อยๆ หากไม่มีการนำไปใช้อาจมีการลืมเกิดขึ้นได้

๔) กฎแห่งผลที่พึงพอใจ (Law of Effect) เมื่อบุคคลได้รับผลที่พึงพอใจย่อมอยากจะเรียนรู้ต่อไป แต่ถ้าได้รับผลที่ไม่พึงพอใจจะไม่อยากเรียนรู้ ดังนั้นการรับผลที่พึงพอใจจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการเรียนรู้จากทฤษฎีการเรียนรู้ของของธอร์นไดค์ สรุปว่า การเรียนรู้เกิดจากการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้า กับการตอบสนอง การเรียนรู้ที่ทดลองผิดถูกเปรียบไปเรื่อยๆ จนกว่าจะพบรูปแบบการตอบสนองที่สามารถให้ผลที่พึงพอใจมากที่สุด ด้วยการกระทำที่ซ้ำๆ บ่อยๆ หากนำไปใช้หรือกระทำอยู่บ่อยๆ ด้วยความเข้าใจนั้นความรู้ที่เกิดจากการเรียนรู้ก็จะอยู่คงทนถาวรการรับรู้หรือการเรียนรู้ที่พึงพอใจเป็นปัจจัยสำคัญในการเรียนรู้ด้วย

วัฒนาพร ระงับทุกข์^{๑๓๓} ได้ศึกษาเรื่อง เทคนิควิธีการจัดการเรียนการสอนเป็นปัจจัยสำคัญที่ครูทุกคนต้องค้นคว้าฝึกฝนเทคนิคการสอนที่หลากหลายให้สอดคล้องและเหมาะสมในแต่ละสถานการณ์เทคนิควิธีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางเมื่อพิจารณาจากลักษณะของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับผู้เรียนแล้วสามารถจำแนกได้ ๕ วิธี คือ ๑) การจัดการเรียนการสอนทางอ้อม ๒) การศึกษารายบุคคล ๓) การจัดการเรียนการสอนที่สัมพันธ์กับเทคโนโลยี ๔) การจัดการเรียนการสอนแบบเน้นการปฏิสัมพันธ์ ๕) การจัดการเรียนการสอนแบบเน้นประสบการณ์

ทิตนา แคมมณี^{๑๓๔} อธิบายไว้ว่าการสอนเป็นการบอกกล่าว อธิบายชี้แจงหรือแสดงให้ดูการสอนเป็นการถ่ายทอดความรู้ทักษะและเจตคติต่างๆ โดยผู้สอนและศิษย์มีปฏิสัมพันธ์ต่อกันในกระบวนการเรียนรู้โดยครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญเป็นผู้จัดการเรียนรู้ให้เกิดตามความคิดเห็นและความสามารถของตนผู้เรียนหรือศิษย์เป็นผู้รับการถ่ายทอด ซึ่งสามารถเกิดขึ้นได้ทุกแห่งไม่จำกัดเวลาและ สถานที่แล้วแต่สถานการณ์

ไชยยศ เรืองสุวรรณ^{๑๓๕} กล่าวถึงคุณค่าของสื่อการเรียนการสอนว่าแผนการใช้ภาพยนตร์ในการสอนจะทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้สูงทั้งด้านความเข้าใจและมโนทัศน์ต่างๆ ตามหลักสูตรและ

^{๑๓๓} วัฒนาพร ระงับทุกข์, แผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง, (กรุงเทพมหานคร : คอมพิวเตอร์กราฟฟิค, ๒๕๕๒), หน้า ๓๒.

^{๑๓๔} ทิตนา แคมมณี, วิธีสอนสำหรับครูมืออาชีพ, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๑๔

^{๑๓๕} ไชยยศ เรืองสุวรรณ, เทคโนโลยีการศึกษา: ทฤษฎีและการวิจัย, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๓), หน้า ๔.

จุดมุ่งหมายของการสอนที่ตั้ง การใช้โทรทัศน์ประกอบการเรียนการสอนอย่างมีระบบจะช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ดีขึ้นการใช้สื่อให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการสอนจะมีผลในด้านการเสริมแรงโดยเฉพาะการใช้ระบบสื่อประกอบการสอน

สมน อมรวิวัฒน์^{๑๑๖} ได้ศึกษา การนำหลักศรัทธาและโยนิโสมนสิการมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนโดยมีความเชื่อว่าการสอนโดยการสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการสอดคล้องกับ วัฒนธรรมไทย และสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของหลักสูตรเพราะวิถีแห่งวัฒนธรรมไทยนั้นได้เน้น บรรยากาศที่เรียบง่าย มีลักษณะที่เหนียวแน่นให้ผู้เรียนเกิดความปิติและเลื่อมใสหลักการของการสอนโดยสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ คือครูเป็นบุคคลสำคัญที่สามารถจัดสภาพแวดล้อม แรงจูงใจ และวิธีการสอนให้ศิษย์เกิดศรัทธาที่จะเรียนรู้ และได้ฝึกฝนวิธีการจัดโดยแยกคาย นำไปสู่การปฏิบัติ จนประจักษ์จริง การสอนโดยการสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการนี้ใช้สอนทุกระดับการศึกษา มุ่งเน้น ให้ครูเป็นกัลยาณมิตรของศิษย์ ครูและศิษย์มีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน และศิษย์ได้มีโอกาสคิด แสดงออกปฏิบัติอย่างถูกวิธีจนสามารถใช้ปัญญาแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสมมีลำดับขั้นตอนคือขั้นนำ ขั้นสอน ขั้นสรุป ปัจจุบันนี้ได้มีการเปลี่ยนแปลงไม่ว่าจะเป็นทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และการศึกษาต่างๆ ความเจริญก้าวหน้าได้ส่งผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการศึกษา โดยเฉพาะการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในทุกระดับ ทำให้เกิดแนวคิดเทคนิควิธีและพัฒนาการใหม่ ในการเรียนการสอน

แสง จันทร์งาม^{๑๑๗} ได้กล่าวถึง วิธีการสอนของพระพุทธเจ้าไว้ในหนังสือ “วิธีการสอนของพระพุทธเจ้า” สรุปได้ว่า พระพุทธองค์ทรงเลือกสอนบุคคลด้วยวิธีการที่แตกต่างกันโดยพระองค์จะทรงพิจารณาถึงจิตของบุคคล ตามภูมิชั้นของสติปัญญา และภูมิหลังของบุคคล โดยใช้สื่อภาษาในการสอน ง่ายยากไปตามฐานภาษาของผู้ฟัง พร้อมทั้งจะยกตัวอย่างของเรื่องราวและที่มาเกี่ยวกับ วิธีการสอนและวิธีตอบปัญหาของพระพุทธเจ้าในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา จะปรากฏอยู่ใน พระไตรปิฎกบางส่วนและพระสุตตันตปิฎก

๒.๕.๒ งานวิจัย

พระจรัสศักดิ์ บุญฤทธิ์^{๑๑๘} ได้ศึกษาเรื่อง “ผลการใช้กิจกรรมกลุ่มด้วยหลักอหิธา ๔ ที่มีต่อ พฤติกรรมความรับผิดชอบในการเรียนของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ ๓” ผลการวิจัยพบว่า ๑) ได้โปรแกรมกิจกรรมกลุ่มด้วยหลักอหิธา ๔ เพื่อพัฒนาความรับผิดชอบในการเรียน ๒) หลังการเข้าร่วมโปรแกรมกิจกรรมกลุ่มด้วยหลักอหิธา ๔ เพื่อพัฒนาความรับผิดชอบในการเรียน นักเรียนมี

^{๑๑๖} สมน อมรวิวัฒน์, การสอนโดยสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๑), หน้า ๙๗-๑๐๒.

^{๑๑๗} แสง จันทร์งาม, วิธีการสอนของพระพุทธเจ้า, (กรุงเทพมหานคร : กมลการ, ๒๕๕๖), หน้า ๖๐-๗๐.

^{๑๑๘} พระจรัสศักดิ์ บุญฤทธิ์, “ผลการใช้กิจกรรมกลุ่มด้วยหลักอหิธา ๔ ที่มีต่อพฤติกรรมความรับผิดชอบในการเรียนของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ ๓”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๔), หน้า ๑๑๒ -๑๒๕.

ความรับผิดชอบในการเรียนมากกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรมกิจกรรมกลุ่มด้วยหลักอิทธิบาท ๔ เพื่อพัฒนาความรับผิดชอบในการเรียนอย่างมีนัยสำคัญ

อรอุมา อสัมภินวัณ^{๑๑๙} ได้ศึกษาเรื่อง ศึกษาวิเคราะห์พุทธวิธีการสอนสตรีในคัมภีร์พระพุทธศาสนา ผลการวิจัยพบว่าทัศนคติต่อสตรีในบริบทสังคมอินเดียในช่วงก่อนพุทธกาลและสมัยพุทธกาลแตกต่างกัน ในสมัยก่อนพุทธกาลสตรีอยู่ในฐานะที่ตกต่ำ การดำเนินชีวิตต้องอยู่ภายใต้กรอบความเชื่อของสังคมวัฒนธรรมและประเพณีของพราหมณ์ที่สืบทอดกันมาบทบาทที่มีความสำคัญอยู่บ้างคือบทบาทภรรยาและมารดา ในเรื่องความเกี่ยวข้องกับศาสนา สตรีจะเข้าร่วมพิธีกรรมทางศาสนาเพียงยุคพระเวท ต่อมาถึงยุคพราหมณ์ไม่มีปรากฏว่าสตรีได้เข้าร่วมพิธีกรรมทางศาสนา แต่เมื่อ พระพุทธเจ้าอุบัติขึ้น ผู้คนในสังคมอินเดียมีทัศนคติต่อสตรีในทิศทางที่ดีขึ้น การดำรงชีวิต สถานภาพ และบทบาทเปลี่ยนแปลงไป สตรีได้รับอิสรภาพในเรื่องของความคิดและจิตวิญญาณ โดยประเด็น ความสามารถในการบรรลุธรรมถือเป็นจุดเด่นของพระพุทธศาสนา พระพุทธองค์ตรัสสอนธรรมแก่สตรีไว้โดยมาก อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยได้ศึกษาเรื่องราวและพุทธวิธีการสอนธรรมแก่สตรีจำนวน ๖ ท่าน ได้แก่ พระมหาปชาบดีโคตมีเถรี พระภัททากัจจนาเถรี พระภูจฉาราเถรี พระกัศยปโคตมีเถรี นางวิสาขา และพระนางสามาวดี ซึ่งเป็นสตรีที่มีโอกาสเกี่ยวข้อง และได้รับฟังธรรมจากพระพุทธเจ้า ยกเว้นพระนางสามาวดีแม้ว่าไม่ได้ฟังธรรมจากพระพุทธองค์ โดยตรงแต่สาวใช้ ชุชุตตราเป็นผู้ฟังธรรมและนำมาสอนต่อ และธรรมอันประเสริฐนั้นสามารถนำท่านทั้งหลายไปสู่หนทางแห่งความสุข

พระครูสิริปัญญาภรณ์ (สุธีร์ วิสุทโธ/ตันโห)^{๑๒๐} ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์พุทธวิธีการสอนพระราहुล” การศึกษาพบว่า การสอนในทางพระพุทธศาสนามี ๓ ลักษณะ คือ แบบร้อยกรองแบบร้อยแก้วและแบบร้อยแก้วผสมร้อยกรองการสอนมี ๓ ด้าน คือ พฤติกรรม จิตใจ และ ปัญญา มีสาระสำคัญ คือ ศีล สมาธิ ปัญญา การสอนของพระพุทธเจ้ามีจุดมุ่งหมาย คือ การสร้างประโยชน์ ความเกื้อกูล และความสุขแก่พหุชน พุทธวิธีการสอนพระราहुล สรุปได้ดังนี้ ๑) ในวัยเด็ก ทรงใช้วิธีการสอนแบบอุปมาอุปไมย พระองค์ทรงเปรียบเทียบและใช้อุปกรณ์การสอน คือน้ำและภาชนะที่พระองค์ใช้ล้างพระบาทพระองค์ทรงแสดงเป็นขั้นตอนที่ละน้อยจนเห็นโทษของการกล่าวเท็จ ๒) ในวัยรุ่น ทรงใช้การสอนแบบโยนิโสมนสิการ พระพุทธองค์จะชี้ให้พระราहुลเถระ รู้จักคิดอย่างถูกวิธี คิดอย่างเป็นระบบ รู้จักวิเคราะห์ ทำให้พระราहुลเถระเกิดปัญญาในการคิดวิเคราะห์ ๓) ในวัยหนุ่ม ทรงใช้การสอนตามหลักไตรสิกขา พระองค์ทรงชี้แนะในการปฏิบัติและเปิดโอกาสให้พระราहुลได้ปฏิบัติ แล้วพิจารณาผลการปฏิบัตินั้นให้ เห็นประโยชน์ คุณโทษตามความเป็นจริงด้วยตนเอง และการสอนแบบอานาปานสติ พระองค์ทรงชี้แนะให้พระราहुลเถระใช้สติกำหนดพิจารณาอารมณ์ที่เป็นปรมาตม คือกำหนดรูปรูปนามเป็นอารมณ์ จะเห็นได้ว่าพระราहुลเถระบรรลุธรรมด้วยการฟังธรรมจากพระพุทธเจ้าตามลำดับ ตรัสสอน

^{๑๑๙} อรอุมา อสัมภินวัณ, ศึกษาวิเคราะห์พุทธวิธีการสอนสตรีในคัมภีร์พระพุทธศาสนา, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙), บทคัดย่อ.

^{๑๒๐} พระครูสิริปัญญาภรณ์ (สุธีร์ วิสุทโธ/ตันโห), การศึกษาวิเคราะห์พุทธวิธีการสอนพระราहुล, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗), บทคัดย่อ.

เรื่องการสำรวม การสำรวมกาย วาจา และใจ เพื่อให้พื้นฐานของการทำกรรมดีทุกอย่างทรงตรัสสอน เรื่องกฎไตรลักษณ์ เพื่อให้รู้เท่าถึงกฎธรรมชาติที่ว่าทุกสิ่งมีเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา เมื่ออายุ ๒๐ ปี เมื่อพระองค์พิจารณาเห็นว่าปัญญาของพระราหุลเถระแก่กล้าแล้วจึงตรัสให้เร่งทำที่สุดแห่งทุกขให้ได้ จนบรรลุพระอรหัตผลในพรรษาแรกของการเป็นภิกษุในพระพุทธศาสนาได้รับเอตทัคคะทางเป็นผู้ใคร่ต่อ การศึกษาได้ปฏิบัติศาสนกิจตามสมควรจึงปรินิพพาน ณ ภูพดาวดิงส์

สมใจ ตันติวัฒน์^{๑๑๑} ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์เทคนิคการให้คำปรึกษาด้วยพุทธวิธี สำหรับนักเรียน เป็นการศึกษาในเชิงเอกสารโดยศึกษาข้อมูลจากพระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา หนังสือ และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และนำมาวิเคราะห์สรุปข้อมูลในเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า ๑. พุทธวิธีการให้คำปรึกษาที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท มีวิธีการให้ คำปรึกษาที่หลากหลาย และที่สำคัญมี ๒ วิธี ได้แก่ (๑) ตามหลักสมถกรรมฐาน คือมุ่งเน้นให้ผู้รับคำปรึกษาฝึกจิตให้มีความสงบ มีความเข้มแข็ง มีสมาธิในการเผชิญกับปัญหา ความทุกข์ที่ตนได้ ประสบอยู่ด้วยปัญญา และ (๒) ตามหลัก วิปัสสนากรรมฐาน คือมุ่งให้ผู้รับคำปรึกษาได้พิจารณาตามความเป็นจริง

พระครูพิพิธธรรมาภรณ์ (บุญแทน ศรีทอง)^{๑๑๒} ได้ศึกษาทฤษฎีและแนวคิด การสอน หมายถึง บอกวิชาความรู้ แสดงให้เข้าใจโดยบอกวิธีหรือให้ทำให้เห็นเป็นตัวอย่าง คนส่วนใหญ่จึงเข้าใจว่าการสอน คือการถ่ายทอด ความรู้โดยการบอก อธิบายขยายความให้เข้าใจ ครูจึงเป็นผู้รู้เป็นผู้มี ประสิทธิภาพเหนือกว่าผู้เรียนแต่นักวิชาการอธิบายความหมายของการสอนไว้ว่าเป็นกระบวนการ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียน เพื่อทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามที่คาดหวังจากไม่รู้ เป็นผู้มีความรู้ มีความเข้าใจ จากที่ทำได้หรือทำไม่เป็น เป็นผู้ทำได้ทำเป็น เป็นต้น

หลักการประยุกต์ใช้พุทธวิธีทางการสอน หมายถึง การนำเอาพุทธวิธีทางการสอนของ พระพุทธเจ้าทั้ง ๔ ด้านมาใช้ในการสอนธรรม หรือการเรียนการสอนทั่วไป เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาของบทเรียน ด้วยพุทธวิธีสันตสสนา เพื่อให้ผู้เรียนยอมรับในคุณค่าของบทเรียน และนำไปปฏิบัติใช้ด้วยพุทธวิธีสมาทปนา เพื่อให้ผู้เรียนมีกำลังใจมีความกระตือรือร้นตั้งใจสนใจที่จะ เรียนด้วย พุทธวิธีสมุตเตชนา เพื่อให้ผู้เรียนมีความเบิกบานแจ่มชื่น สนุกสนาน ไม่เบื่อหน่ายที่ จะเรียน ด้วยพุทธวิธีสัมปหังสนา

^{๑๑๑} สมใจ ตันติวัฒน์, การศึกษาวิเคราะห์เทคนิคการให้คำปรึกษาด้วยพุทธวิธีสำหรับนักเรียน, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), บทคัดย่อ.

^{๑๑๒} พระครูพิพิธธรรมาภรณ์ (บุญแทน ศรีทอง), การประยุกต์ใช้พุทธวิธีทางการสอนของพระสอน ศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดพิจิตร, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖), บทคัดย่อ.

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์หลักพุทธธรรมในการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนนิวิทย์ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน มีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

การศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์หลักพุทธธรรมในการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนนิวิทย์ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน ครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับหลักพุทธธรรม จากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Sources) ได้แก่ พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๙ ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Sources) ได้แก่ หนังสือ เอกสาร ตำราวิชาการ รายงานวิจัย วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ และข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ประชากรทั้งหมด คือ

๓.๒.๑ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนนิวิทย์ อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน
ประจำปีการศึกษา ๒๕๖๑ จำนวนนักเรียน ๑๔ คน หญิง ๙ คน ชาย ๕ คน

๑) เด็กหญิงกนิษฐา	ดีปินตา
๒) เด็กหญิงณัฐวารี	เชื้อสุวรรณ
๓) เด็กหญิงณัฐพัชร์	ฉลองโกศลชัย
๔) เด็กหญิงทิพย์สร	หงส์เจริญ
๕) เด็กหญิงพุดิตา	ใหม่จันทร์
๖) เด็กหญิงพิชญา	จักรศิริ
๗) เด็กหญิงอริษาเบลล่า	มาริสสา สเตซี่
๘) เด็กหญิงวรางคณา	อนะมาน
๙) เด็กหญิงมนัสวีร์	รังษี

๑๐) เด็กชายภูมินทร์	จึงวัฒนาสมสุข
๑๑) เด็กชายชนน่าน	สวนจันทร์
๑๒) เด็กชายเปรมปวีร์	จันต๊ะ
๑๓) เด็กชายชนน	เพชรสุทธิ์
๑๔) เด็กชายอิษฏา	วาศวิท

๓.๒.๒ ครูหลักสูตรภาษาอังกฤษ โรงเรียนนิธิวิทย อำเภอมืองน่าน จังหวัดน่าน ประจำปีการศึกษา ๒๕๖๑ จำนวนทั้งสิ้น ๕ คน หญิง ๓ คน ชาย ๒ คน

- ๑) Miss Angelee Tinonga Cabalit
- ๒) Miss Jocelyn Ocio Balayan
- ๓) นางสาวศวิตา กันทะจันทร์
- ๔) Mr. John Teo Hilot Abello
- ๕) Mr. Daniel Harris Hughes

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้

เนื่องจากการวิจัยเรื่องนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อให้ได้ข้อมูลตามประเด็นที่ต้องการ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยสำหรับการบันทึกข้อมูล ดังนี้ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) เป็นเพียงแนวคำถามที่สร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์ เพื่อใช้สัมภาษณ์จากกลุ่มผู้เรียนและการสังเกตการณ์

๓.๓.๑ การสร้างเครื่องมือ

๑) ศึกษาเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยที่ทำ คือ แนวคิด ทฤษฎี รายงานการวิจัย และผลงานที่เกี่ยวข้อง

๒) ศึกษาวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) จากผลงานวิจัยอื่นที่มีลักษณะคล้ายกัน

๓) นำแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ที่สร้างขึ้น เสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษา และผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างและเนื้อหา และนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา และผู้เชี่ยวชาญ ๕ รูป/ท่าน

๔) นำแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ที่ดำเนินการแก้ไขตามข้อเสนอแนะ ให้อาจารย์ที่ปรีชาตรวจสอบแล้ว ส่งให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบอีกครั้ง

๕) จัดพิมพ์เครื่องมือการวิจัยฉบับสมบูรณ์

๓.๓.๒ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยจะดำเนินการรวบรวมข้อมูลด้วยตัวเองโดยมีขั้นตอนการดำเนินดังนี้

๑) ศึกษาเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยที่ทำ คือ แนวคิด ทฤษฎี รายงาน และผลงานที่เกี่ยวข้องกับประเด็นของสภาพการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ และปัญหาในการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ และใช้วิธีสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากผู้ให้ข้อมูลในประเด็นของสภาพการเรียนรู้ที่มีอยู่เดิมว่ามีลักษณะอย่างไร เอื้อต่อการเรียนรู้หรือไม่อย่างไร มีปัญหาอุปสรรคการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเป็นอย่างไร จากแหล่งข้อมูลชั้นปฐมภูมิ ได้แก่ พระไตรปิฎกภาษาไทย และหนังสือเอกสารที่เกี่ยวข้อง และแหล่งข้อมูลชั้นทุติยภูมิ ได้แก่ บทความ เอกสารวิชาการ รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ รวมทั้งสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (อินเทอร์เน็ต)

๒) ผู้วิจัยดำเนินการขอหนังสือ อนุเคราะห์ตรวจสอบเครื่องมือวิจัย และขออนุญาตสัมภาษณ์เก็บข้อมูล จากบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา

๓) ผู้วิจัยดำเนินการแจกหนังสือที่ทางบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา ให้กับผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย และประชากรกลุ่มตัวอย่าง ที่จะเก็บข้อมูล

๔) นำแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ฉบับสมบูรณ์ มาสัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนนิริวิทย์ อำเภอเมื่อน่าน จังหวัดน่าน ประจำปีการศึกษา ๒๕๖๑ ได้แก่ ๑) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ จำนวนนักเรียน ๑๔ คน ชาย ๕ คน หญิง ๙ คน ๒) ครูหลักสูตรภาษาอังกฤษ จำนวนทั้งสิ้น ๕ คน ชาย ๒ คน หญิง ๓ คน

๕) นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ทั้งหมด มาทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสังเกต สัมภาษณ์แบบเจาะลึก โดยนำข้อมูลมาจำแนกหมวดหมู่ตามประเด็นที่ศึกษา ติความ และสร้างข้อสรุป นำเสนอด้วยวิธีการเชิงพรรณนา

๖) สรุป และนำเสนอผลของการศึกษาวิจัย

๓.๔ การวิเคราะห์ข้อมูล

เนื่องจากการวิเคราะห์หลักพุทธธรรมในการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนนิริวิทย์ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ที่สร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์ ผู้วิจัยจึงทำการวิเคราะห์ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ คือ นำข้อมูลมาจำแนกหมวดหมู่ตามประเด็นที่ศึกษา ตีความ วิเคราะห์เชิงเนื้อหา และสังเคราะห์ในภาพรวมตามกรอบวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ และนำข้อคิดเห็นต่างๆ ของแต่ละท่านมานำเสนอเป็นรายบุคคล ในรูปแบบการเขียนบรรยายเชิงพรรณนา สรุป และนำเสนอผลของการศึกษาวิจัย

บทที่ ๔

ผลการวิจัย

ในบทนี้จะได้นำเสนอการวิเคราะห์หลักพุทธรธรรม มาใช้ในการเรียนรู้รายวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนนิวิทย์ อำเภอมือง จังหวัดน่าน ซึ่งผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยมีผู้ตอบแบบสอบถาม นักเรียน จำนวน ๑๔ คน เป็นเพศหญิง จำนวน ๙ คน เพศชาย ๕ คน ครูผู้สอนหลักสูตรภาษาอังกฤษ จำนวนทั้งสิ้น ๕ คน หญิง ๓ คน ชาย ๒ คน

๔.๑ สภาพการเรียนรู้การสอนวิชาภาษาอังกฤษของ

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนนิวิทย์ อำเภอมือง จังหวัดน่าน

ผลจากการศึกษาและสัมภาษณ์ สภาพการเรียนรู้การสอนวิชาภาษาอังกฤษนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนนิวิทย์ อำเภอมือง จังหวัดน่าน ด้านหลักสูตร English Program ในทัศนคติของครู (ผู้สอน) พบว่า

๔.๑.๑ ด้านหลักสูตร English Program

โรงเรียนนิวิทย์ มีจุดเด่นที่ด้านการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ เน้นหลักสูตรการเรียนการสอนด้านภาษาอังกฤษ เพื่อให้ให้นักเรียนได้กล้าที่จะแสดงออกในการใช้ภาษาอังกฤษ ในชีวิตประจำวัน^๑ โรงเรียนนิวิทย์ ได้ปรับโดยใช้สื่อการสอนเป็นภาษาอังกฤษ English Program^๒ อัตลักษณ์ของโรงเรียนนิวิทย์ คือ สอนให้เด็กมีความกล้าที่จะแสดงออกในการสื่อสาร เช่นการพูด ฟัง อ่านเขียน ให้เป็นภาษาอังกฤษ หลักสูตร English Program จึงมีความเหมาะสมกับการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนในโรงเรียน การสอนตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ^๓ หลักสูตร English Program ที่นำมาใช้สอนในโรงเรียน ส่งผลให้เด็กนักเรียนสามารถผ่านการทดสอบความรู้ในระดับนานาชาติหรือระดับ

^๑ สัมภาษณ์, นางสาวศวิตา กันทะจันทร์, โรงเรียนนิวิทย์ ตำบลไชยสถาน อำเภอมือง จังหวัดน่าน ๕๕๐๐๐, ๒๙ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^๒ สัมภาษณ์, Mr. Daniel Harris Hughes, โรงเรียนนิวิทย์ ตำบลไชยสถาน อำเภอมือง จังหวัดน่าน ๕๕๐๐๐, ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^๓ สัมภาษณ์, Miss Angelee Tinonga Cabalit, โรงเรียนนิวิทย์ ตำบลไชยสถาน อำเภอมือง น่าน ๕๕๐๐๐, ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

จังหวัด และได้คะแนนในเรื่องภาษาอังกฤษในระดับดีเยี่ยม^๔ การสอนนักเรียนตามหลักสูตร English Program ทำให้เด็กนักเรียนมีความคิดก้าวหน้าและสร้างสรรค์ได้ เด็กนักเรียนมีความสุขในการเรียน และให้ความสนใจในการเรียนตามหลักสูตรได้^๕

ส่วนในทัศนคติของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ ปีการศึกษา ๒๕๖๑ ต่อหลักสูตร English Program พุทธศักราช ๒๕๔๘ มีข้อดีอยู่ในระดับมาก คือ หลักสูตรนี้ได้มีการเรียงลำดับเนื้อหาจากง่ายไปหายาก^๖และอย่างต่อเนื่อง^๗ ซึ่งสามารถพัฒนานักเรียนให้มีความทักษะทางภาษาอังกฤษเพียงพอที่จะศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาได้^๘ เนื้อหามีความเหมาะสมและสอดคล้องกับวัยของนักเรียน^๙ จำนวนชั่วโมงต่อคาบมีความเหมาะสม^{๑๐} ^{๑๑} ใช้เวลาประมาณ ๕๐-๖๐ นาที^{๑๒} มีกิจกรรมต่างๆ เช่น เขียนตามคำบอก (Spelling)^{๑๓} จับคู่คำศัพท์ภาษาอังกฤษ^{๑๔} คำที่มีความหมายเหมือนกันหรือใกล้เคียงกัน หรือคำที่มีความหมายต่างกัน^{๑๕} กิจกรรมเรียงประโยค^{๑๖} มีบัตรคำต่างๆ เช่น

^๔ สัมภาษณ์, Miss Jocelyn Ocio Balayan, โรงเรียนนิธิวิทย์ ตำบลไชยสถาน อำเภอเมือง จังหวัดน่าน ๕๕๐๐๐, ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^๕ สัมภาษณ์, Mr. John Teo Hilot Abello, โรงเรียนนิธิวิทย์ ตำบลไชยสถาน อำเภอเมือง จังหวัดน่าน ๕๕๐๐๐, ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^๖ สัมภาษณ์, ด.ญ.ทิพย์พร หงส์เจริญ, บ้านพุกษา ตำบลคูใต้ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน ๕๕๐๐๐, ๒๓ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^๗ สัมภาษณ์ ด.ญ. ณัฏฐวารี เชื้อสุวรรณ, ๔๐๐/๓ บ้านหัวเวียงใต้ ตำบลในเวียง อำเภอเมือง จังหวัดน่าน ๕๕๐๐๐, ๒๑ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^๘ สัมภาษณ์, ด.ช. อธิภา วาศวิท, ๓๔๕/๗ ตำบลในเวียง อำเภอเมือง จังหวัดน่าน ๕๕๐๐๐, ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^๙ สัมภาษณ์, ด.ญ. พิษณุภา จักรศิริ, ๘/๓ บ้านมหาโพธิ์ ตำบลในเวียง อำเภอเมือง จังหวัดน่าน ๕๕๐๐๐, ๒๑ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๑๐} สัมภาษณ์, ด.ญ. พุทธิดา ไหมจันทร์, บ้านมิ่งเมือง ตำบลในเวียง อำเภอเมือง จังหวัดน่าน ๕๕๐๐๐, ๒๓ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๑๑} สัมภาษณ์, ด.ญ.ณัฐพัชร์ ฉลองโกศลชัย, ๘๘ การเคหะ ตำบลคูใต้ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน ๕๕๐๐๐, ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๑๒} สัมภาษณ์, ด.ญ.มนัสวีร์ รังษี, ๒ ตำบลในเวียง อำเภอเมือง จังหวัดน่าน ๕๕๐๐๐, ๑๘ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๑๓} สัมภาษณ์, ด.ญ. วรางคณา อนุมาน, ๒/๑๙ บ้านสภารถ ตำบลในเวียง อำเภอเมือง จังหวัดน่าน ๕๕๐๐๐, ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๑๔} สัมภาษณ์, ด.ช. ภูมินทร์ จีงวัฒนาสมสุข, บ้านแสงดาวพัฒนา ตำบลฝายแก้ว อำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน ๕๕๐๐๐, ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๑๕} สัมภาษณ์, ด.ญ. กนิษฐา ดีปินตา, ๕๘ หมู่ ๑ บ้านน้ำเกียน ตำบลน้ำเกียน อำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน ๕๕๐๐๐, ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

^{๑๖} สัมภาษณ์, ด.ช. ชนน เพชรสุทธิ, บ้านบุพผาราม ตำบลฝายแก้ว อำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน ๕๕๐๐๐, ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

ประธาน กิริยา และกรรม และให้เรียงเป็นประโยคให้ถูกต้อง อักษรไขว้คอร์ดเวด^{๑๗} มีการสอบโดยวิธีปรนัยไม่เกิน ๖๐ ข้อ ข้อสอบไม่ยากเกินไป^{๑๘} รวมถึงมีกิจกรรมให้นักเรียนออกไปเล่นิทานภาษาอังกฤษหน้าเสาธงเป็นประจำด้วย^{๑๙}

จากศึกษาและสัมภาษณ์ ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ ๒ สภาพการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนนิวิทย์ อำเภอมือง จังหวัดน่าน ด้านหลักสูตร English Program วิเคราะห์ได้ว่า หลักสูตร English Program มีความเหมาะสมในการจัดการเรียนการสอนและวัยของผู้เรียน นักเรียนสามารถเพิ่มทักษะในเรื่อง การฟัง พูด อ่าน เขียนได้ และนักเรียนกล้าแสดงออกในการใช้ภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี

๔.๑.๒ ด้านเนื้อหา English Program

ผลจากการศึกษาและสัมภาษณ์ สภาพการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนนิวิทย์ อำเภอมือง จังหวัดน่าน ด้านเนื้อหา English Program ในทัศนคติของครู (ผู้สอน) พบว่า กระทรวงศึกษาธิการ, ครูผู้สอนใช้การสอนตามหลักสูตรหนังสือตำราเรียน/ใบเนื้อหาและใบงาน (Book or text/Information and Worksheets) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ใช้สำหรับการเรียนการสอนแบบบรรยาย ถาม-ตอบ แบบเป็นกลุ่มย่อย^{๒๐} ผู้เรียนทุกคนสามารถมีกิจกรรมร่วมกันในเวลาเดียวกัน เช่น อ่านและทำใบงาน สามารถให้ผู้เรียนศึกษาและทบทวนบทเรียนได้ด้วยตนเอง และขณะที่ผู้สอนกำลังบรรยายหรือป้อนข้อความคำถามระหว่าง บทเรียนไม่ควรแจกใบเนื้อหาให้ผู้เรียนอ่าน^{๒๑} ให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติตามคำสั่ง คำขอร้อง และคำแนะนำที่ฟังและอ่าน อ่านออกเสียงประโยค ข้อความนิทาน และบทกลอนสั้น ๆ ถูกต้องตามหลักการอ่าน เลือก /ระบุประโยคและข้อความตรงตามความหมายของสัญลักษณ์หรือเครื่องหมายที่อ่าน บอกใจความสำคัญ และตอบคำถามจากการฟังและอ่านบทสนทนา นิทานง่าย ๆ และเรื่องเล่า^{๒๒} พูด /เขียนโต้ตอบในการสื่อสารระหว่างบุคคล ใช้คำสั่ง คำขอร้อง และให้คำแนะนำ พูด/เขียนแสดงความต้องการ ขอความช่วยเหลือ ตอบรับและปฏิเสธการให้ความช่วยเหลือในสถานการณ์ง่าย ๆ พูดและเขียนเพื่อขอและให้ข้อมูลเกี่ยวกับตนเอง เพื่อน ครอบครัว และเรื่องใกล้ตัว พูด /เขียนแสดงความรู้สึกเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ใกล้ตัว กิจกรรมต่าง ๆ พร้อมทั้งให้

^{๑๗} สัมภาษณ์, ด.ช. ชนนวน สอนจันทร์, บ้านน่านเจ้า ตำบลไชยสถาน อำเภอมือง จังหวัดน่าน ๕๕๐๐๐, ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๑๘} สัมภาษณ์, ด.ญ. อีซาเบลล่า มาริสสา สเตซี่, บ้านเขาน้อย ตำบลตุ๊ใต้ อำเภอมือง จังหวัดน่าน ๕๕๐๐๐, ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๑๙} สัมภาษณ์, ด.ช. เปรมปวีร์ จันดีบ, บ้านหนองเต่า ตำบลฝายแก้ว อำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน ๕๕๐๐๐, ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๒๐} สัมภาษณ์, Mr. Daniel Harris Hughes, ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๒๑} สัมภาษณ์, Miss Angelee Tinonga Cabalit, ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๒๒} กระทรวงศึกษาธิการ, หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑, หน้า ๑๙๕-๑๙๖.

เหตุผลสั้น ๆ ประกอบ^{๒๓} ใช้ถ้อยคำ น้ำเสียง และกิริยาท่าทางอย่างสุภาพ เหมาะสม ตามมารยาทสังคมและวัฒนธรรมของเจ้าของภาษา ให้ข้อมูลเกี่ยวกับเทศกาล /วันสำคัญ /งานฉลอง /ชีวิตความเป็นอยู่ของเจ้าของภาษาเข้าร่วมกิจกรรมทางภาษาและวัฒนธรรมตามความสนใจ^{๒๔} คั่นคว่ำ รวบรวมคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นจากแหล่งการเรียนรู้ และนำเสนอด้วยการพูด/การเขียน ใช้ภาษาสื่อสารในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในห้องเรียนและสถานศึกษาใช้ภาษาต่างประเทศในการสืบค้นและรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ^{๒๕}

ส่วนในทัศนคติของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ ปีการศึกษา ๒๕๖๑ ต่อด้านเนื้อหา English Program พบว่า เนื้อหาในการสอนมีครบถ้วนเหมาะสม^{๒๖} แปลกใหม่และมีความทันสมัย^{๒๗} และครูยังมีเรื่องเล่าต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นนิทาน^{๒๘} ประสบการณ์ส่วนตัว^{๒๙} เรื่องตลก ขำขันต่าง ๆ^{๓๐} เรียนสนุกดีไม่เครียด^{๓๑} คุณครูมีวิธีการสอนที่แตกต่างกันแต่ก็ทำให้ได้รับความรู้จากการสอนได้^{๓๒} ทำให้อยากมาเรียนและพูดภาษาอังกฤษกับคุณครู ได้ฟังเรื่องราวมากมายไม่ค่อยรู้สึกเบื่อหน่าย^{๓๓} หนังสือมีรูปภาพและการ์ตูน ได้ดูวิดีโอ ทำให้อยากติดตามและทำให้เกิดความสนใจ^{๓๔} มีความสนุกสนานและเพลิดเพลินกับการเรียนมากขึ้น^{๓๕} อยากพูดอังกฤษเก่งทันเพื่อนจึงทำให้อยากเรียนวิชานี้ได้พบเพื่อน ๆ ^{๓๖}

สรุป จากศึกษาและสัมภาษณ์ ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ ๒ สภาพการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนนิวิทย์ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน ด้านเนื้อหา English Program วิเคราะห์ได้ว่า โรงเรียนได้จัดหลักสูตรการเรียนการสอนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ในส่วนของรายวิชาภาษาต่างประเทศ ประกอบด้วยสาระสำคัญ^{๓๗} คือ (๑) ภาษาเพื่อการสื่อสาร การใช้ภาษาต่างประเทศในการฟัง-พูด-อ่าน-เขียน แลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร และสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลอย่างเหมาะสม (๒) ภาษาและวัฒนธรรม การใช้ภาษาต่างประเทศตามวัฒนธรรมของเจ้าของภาษาความสัมพันธ์ ความเหมือนและ

^{๒๓} สัมภาษณ์, Miss Jocelyn Ocio Balayan, ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๒๔} สัมภาษณ์, Mr. John Teo Hilot Abello, ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๒๕} สัมภาษณ์, ด.ช. เปรมปวีร์ จันต๊ะ, ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๒๖} สัมภาษณ์ ด.ญ. ณัฏฐาวรี เชื้อสุวรรณ, ๒๑ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๒๗} สัมภาษณ์, ด.ช. อธิภา วาศวิท, ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๒๘} สัมภาษณ์, ด.ญ. อธิภาเบลล่า มาริสสา สเตซี่, ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๒๙} สัมภาษณ์, ด.ญ. ณัฏฐพัชร ฉลองโกศลชัย, ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๓๐} สัมภาษณ์, ด.ช. ภูมินทร์ จิงวัฒนาสมสุข, ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๓๑} สัมภาษณ์, ด.ญ. วรางคณา อนุะมาน, ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๓๒} สัมภาษณ์, ด.ญ. กนิษฐา ดีปันทา, ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

^{๓๓} สัมภาษณ์, ด.ช. ชนนวน สอนจันทร์, ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๓๔} สัมภาษณ์, ด.ช. ชนน เพชรสุทธิ, ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๓๕} สัมภาษณ์, ด.ญ. พุทธิดา ใหม่จันทร์, ๒๓ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๓๖} สัมภาษณ์, ด.ญ. มณสิวี รัชชี, ๑๘ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๓๗} กระทรวงศึกษาธิการ, หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑,

ความแตกต่างระหว่างภาษากับวัฒนธรรมของเจ้าของภาษา และนำไปใช้อย่างเหมาะสม (๓) ภาษากับความสัมพันธ์กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น การใช้ภาษาต่างประเทศในการเชื่อมโยงความรู้กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น เป็นพื้นฐานในการพัฒนา แสวงหาความรู้ และเปิดโลกทัศน์ของตน (๔) ภาษากับความสัมพันธ์กับชุมชนและโลก การใช้ภาษาต่างประเทศในสถานการณ์ต่าง ๆ ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ชุมชน และสังคมโลก เป็นเครื่องมือพื้นฐานในการศึกษาต่อประกอบอาชีพ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับสังคมโลก

๔.๒.๓ ด้านสื่อประกอบการสอน

ผลจากการศึกษาและสัมภาษณ์ สภาพการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนนิวิทย์ อำเภอมะนัง จังหวัดน่าน ด้านสื่อประกอบการสอน ในทัศนคติของครู (ผู้สอน) พบว่า กระดานดำ (Chalk Boards) ใช้ในการเรียนเหมาะสำหรับการเรียนการสอนแบบบรรยาย หรือถาม-ตอบ สามารถให้ผู้เรียนร่วมกิจกรรมบนกระดานดำได้ง่าย และพร้อมกันหลายคนได้เปลี่ยนแปลงและเพิ่มเติมรายละเอียดต่าง ๆ ได้ง่าย^{๓๘} หนังสือ ตำราเรียน/ใบเนื้อหาและใบงาน (Book or text/Information and Worksheets) ใช้สำหรับการเรียนการสอนแบบบรรยาย ถาม-ตอบ แบบเป็นกลุ่มย่อย หรือเรียนด้วยตนเอง ผู้เรียนทุกคนสามารถมีกิจกรรมพร้อมกันในเวลาเดียวกัน เช่น อ่านและทำใบงาน สามารถให้ผู้เรียนศึกษาและทบทวนบทเรียนได้ด้วยตนเอง^{๓๙} ภาพสไลด์และแผ่นภาพยนตร์ (Slide Series and Filmstrips) ทำให้ผู้เรียนร่วมกิจกรรมได้โดยการตอบคำถามจากผู้สอนเมื่อสอนด้วยภาพสไลด์ ผู้เรียนสามารถอธิบายรายละเอียดจากภาพหน้าชั้นเรียนได้^{๔๐} บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAI) หรือซอฟต์แวร์คอมพิวเตอร์อื่น ๆ ซึ่งบทเรียนสำเร็จรูปที่น่าเสนอผ่านคอมพิวเตอร์หรือระบบ เครือข่ายคอมพิวเตอร์^{๔๑} ทั้งเครือข่ายอินเทอร์เน็ตและเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ได้แก่ WBI (Web Based Instruction), WBT (Web Based Training), IBI (Internet Based Instruction), NBI (Net Based Instruction) หรือบทเรียนที่มีชื่ออื่น ๆ เพื่อใช้ในการศึกษด้วยตนเอง^{๔๒} มีสื่อมาประกอบการเรียนรู้เพิ่มขึ้นก็ดี มีสื่อเหมาะสมบ้างในการเรียนรู้ แต่การใช้สื่อในการเรียนรู้ที่ไม่เหมาะสมไม่ชอบ สื่อประกอบการสอนมีความเหมาะสม^{๔๓} และสอดคล้องกับเนื้อหา^{๔๔} ซึ่งครูผู้สอนใช้สื่อประกอบการเรียนการสอนต่างๆ โดยใช้วิธีการแปลกใหม่ทันสมัย^{๔๕} ไม่ว่าจะเป็นการใช้สื่ออุปกรณ์ต่างๆ เช่น คอมพิวเตอร์ แผ่นภาพ หนังสือพิมพ์ เป็นต้น^{๔๖} บรรยายด้วย power point^{๔๗} รวมถึงเปิดวิดีโอ^{๔๘} การ์ตูนที่สอดคล้องกับเนื้อหาประกอบทำให้เข้าใจง่ายขึ้น^{๔๙} สร้าง

^{๓๘} สัมภาษณ์, นางสาวศวิตา กันทะจันทร์, ๒๙ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๓๙} สัมภาษณ์, Mr. Daniel Harris Hughes, ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๔๐} สัมภาษณ์, Miss Angelee Tinonga Cabalit, ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๔๑} สัมภาษณ์, Miss Jocelyn Ocio Balayan, ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๔๒} สัมภาษณ์, Mr. John Teo Hilot Abello, ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๔๓} สัมภาษณ์, ด.ช. ชนน เพชรสุทธิ, ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๔๔} สัมภาษณ์, ด.ช. เปรมปวีร์ จันดี, ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๔๕} สัมภาษณ์, ด.ญ. พุทธิดา ใหม่จันทร์, ๒๓ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๔๖} สัมภาษณ์ ด.ญ. ณัฏฐาวารี เชื้อสุวรรณ, ๒๑ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๔๗} สัมภาษณ์, ด.ช. อธิภา วาศวิท, ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

บรรยากาศที่ดีในการเรียน^{๕๐} ครูมีการแนะนำแหล่งเรียนรู้เสริมประสบการณ์^{๕๑} รวมถึงเปิดโอกาสให้นักเรียนไปหาประสบการณ์ด้านภาษาด้วยตนเอง คือ การไปเป็นมัคคุเทศก์แนะนำสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ในตัวเมืองจังหวัดน่าน^{๕๒} ซึ่งทำให้นักเรียนเองมีความรู้และประสบการณ์ใหม่ๆ ด้วยตนเอง^{๕๓}

จากการศึกษาและสัมภาษณ์ ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ ๒ สภาพการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนนิธิวิทย์ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน ด้านสื่อประกอบการสอน วิเคราะห์ได้ว่า นักเรียนมีความเห็นเกี่ยวกับการใช้สื่อประกอบการเรียนการสอนของครู ทำให้การเรียนสนุกไม่น่าเบื่อ อยากให้มีเวลาในการใช้สื่อประกอบการสอนมากขึ้น

๔.๒.๔ ด้านการวัดและประเมินผล

ผลจากการศึกษาและสัมภาษณ์ สภาพการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนนิธิวิทย์ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน ด้านการวัดและประเมินผล ในทัศนคติของครู (ผู้สอน) ประเมินจากผู้เรียนว่าต้องมีเวลาเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ ๘๐ ของเวลาเรียนทั้งหมด^{๕๔} นักเรียนต้องได้รับการตัดสินผลการเรียนทุกรายวิชาในชั้นที่เรียนอยู่^{๕๕} นักเรียนได้รับการประเมิน และมีผลการประเมินผ่านตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด^{๕๖} มีการเก็บข้อมูลของนักเรียนทุกด้านอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องในแต่ละภาคเรียน รวมทั้งสอนซ่อมเสริมนักเรียนให้พัฒนาจนเต็มตามศักยภาพ^{๕๗} การตัดสินผลการเรียนต้องคำนึงถึงการพัฒนาผู้เรียนแต่ละคนเป็นหลัก^{๕๘}

ทัศนคติของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ ปีการศึกษา ๒๕๖๑ ต่อด้านการวัดและประเมินผล พบว่า ครู (ผู้สอน) มีการกำหนดเกณฑ์การประเมินที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม^{๕๙} โดยแจ้งให้นักเรียนได้รับทราบข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับรายวิชาที่เรียนก่อนอย่างครบถ้วน^{๖๐} เช่น เนื้อหา จำนวนชั่วโมง หรือสัดส่วนการให้คะแนน^{๖๑} มีการประเมินที่หลากหลายประเภท คือ ข้อสอบแบบเลือกตอบ ข้อสอบแบบแสดงวิธีทำ^{๖๒} มีการจัดข้อสอบย่อยระหว่างภาค

^{๕๘} สัมภาษณ์, ด.ญ. อธิชาเบลล่า มาริสสา สเตซี่, ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๕๙} สัมภาษณ์, ด.ญ. ทิพย์พร หงส์เจริญ, ๒๓ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๕๐} สัมภาษณ์, ด.ญ. ณัฐพัชร์ ฉลองโชคศิลป์, ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๕๑} สัมภาษณ์, ด.ช. ชนนวนัน สอนจันทร์, ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๕๒} สัมภาษณ์, ด.ญ. มณีนีวีร์ รังษี, ๑๘ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๕๓} สัมภาษณ์, ด.ญ. วรางคณา อนะมาน, ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๕๔} สัมภาษณ์, นางสาวศวิตา กันทะจันทร์, ๒๙ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๕๕} สัมภาษณ์, Mr. Daniel Harris Hughes, ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๕๖} สัมภาษณ์, Miss Angelee Tinonga Cabalit, ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๕๗} สัมภาษณ์, Miss Jocelyn Ocio Balayan, ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๕๘} สัมภาษณ์, Mr. John Teo Hilot Abello, ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๕๙} สัมภาษณ์, ด.ช. ชนน เพชรสุทธิ, ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๖๐} สัมภาษณ์, ด.ญ. พุทธิดา ใหม่จันทร์, ๒๓ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๖๑} สัมภาษณ์, ด.ญ. อธิชาเบลล่า มาริสสา สเตซี่, ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๖๒} สัมภาษณ์, ด.ช. เปรมปวีร์ จันต๊ะ, ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

เรียนและการทดสอบปลายภาค^{๖๓} และนักเรียนได้มีโอกาสได้เสนอข้อคิดเห็นเกี่ยวกับคะแนนที่ตนเองได้รับแก่ครู เพื่อที่ครูผู้สอนจะได้นำไปพิจารณาปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนให้ดียิ่งๆ ขึ้นไป^{๖๔}

๒.๔.๕ ผลสำเร็จของการเรียนการสอน

จากการศึกษาพบว่า ผลสำเร็จของการเรียนการสอนมีการพัฒนาขึ้นอย่างต่อเนื่อง เห็นได้จากผลการเข้าร่วมแข่งขันทางวิชาการและผลการประเมินคุณภาพการศึกษาระดับชาติ ดังนี้

ผลการแข่งขันทักษะทางวิชาการโรงเรียนเอกชน วันที่ ๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐

ณ โรงเรียนมารดาอุปถัมภ์ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

ชื่อ - สกุล	ผลการแข่งขัน
เด็กหญิงกุลวณ วรวงษ์	เหรียญทอง การแข่งขันพูดภาษาอังกฤษ Impromptu Speech ช่วงชั้นที่ ๒
เด็กหญิงวรรณวี ไชยสุวรรณ	เหรียญทอง การแข่งขัน Muiti Skill Competition ช่วงชั้นที่ ๒
เด็กหญิงพิชญาภา จักรศิริ	เหรียญเงิน การแข่งขัน Story Telling ช่วงชั้นที่ ๒
เด็กหญิงจินณะ วิยวัฒน์ เด็กชายวิริทธิ์ เอกอนันต์กุล เด็กชายนิธาน เชื้อสุวรรณ	เหรียญทอง การแข่งขันอัจฉริยภาพทางวิทยาศาสตร์
เด็กหญิงวิรินทร์ เอกอนันต์กุล	เหรียญทอง อัจฉริยภาพทางคณิตศาสตร์ ช่วงชั้นที่ ๑
เด็กหญิงอัยยา โพธิ์ศรีทอง เด็กหญิงนันทน์ภัส ตั้งเที่ยงธรรม	เหรียญทอง การตอบปัญหาอาเซียน

ตารางที่ ๗ : ผลการแข่งขันทักษะทางวิชาการโรงเรียนเอกชน

ผลคะแนนสูงสุด ๑๐ อันดับแรกของแต่ละรายวิชา การแข่งขันทักษะทางวิชาการ

ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนศรีสวัสดิ์วิทยา

ชื่อ - สกุล	ผลการแข่งขัน
Top Ten คณิตศาสตร์	อันดับ ๒ เด็กหญิงจินณะ วิยวัฒน์ อันดับ ๔ เด็กชายวิริทธิ์ เอกอนันต์กุล อันดับ ๑๐ เด็กชายนิธาน เชื้อสุวรรณ
Top Ten ภาษาอังกฤษ	อันดับ ๔ เด็กชายวิริทธิ์ เอกอนันต์กุล
Top Ten วิชาวิทยาศาสตร์	อันดับ ๒ เด็กหญิงจินณะ วิยวัฒน์ อันดับ ๔ เด็กชายวิริทธิ์ เอกอนันต์กุล

ตารางที่ ๘ : ผลคะแนนสูงสุด ๑๐ อันดับแรก การแข่งขันทักษะทางวิชาการ

^{๖๓} สัมภาษณ์, ด.ช. ชนนาน สอนจันทร์, ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๖๔} สัมภาษณ์, ด.ญ. ทิพย์พร หงส์เจริญ, ๒๓ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

ผลคะแนนสูงสุด ๑๐ อันดับแรกของแต่ละรายวิชา การแข่งขันทักษะทางวิชาการ
ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนสตรีศรีน่าน

ชื่อ - สกุล	ผลการแข่งขัน
Top Ten ภาษาอังกฤษ	อันดับ ๑ เด็กหญิงจินณะ วิยวัฒน์

ตารางที่ ๙ : ผลคะแนนสูงสุด ๑๐ อันดับแรก การแข่งขันทักษะทางวิชาการ

รายชื่อผู้สอบผ่านคัดเลือกเพื่อมีสิทธิ์ศึกษาต่อระดับชั้นมัธยมศึกษา
ของโรงเรียนจุฬารณราชวิทยาลัย เชียงราย (โรงเรียนวิทยาศาสตร์ภูมิภาค)

๑. เด็กหญิงวรรณวิ ไชยสุวรรณ	๓. เด็กชายวิริทธิ์ เอกอนันต์กุล
๒. เด็กหญิงจินณะ วิยวัฒน์	๔. เด็กชายนิธาน เชื้อสุวรรณ

ตารางที่ ๑๐ : รายชื่อผู้สอบผ่านเพื่อมีสิทธิ์เข้าศึกษาในโรงเรียนจุฬารณราชวิทยาลัย เชียงราย

ผลการสอบแข่งขันวิชาการ นานาชาติ ระดับเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา น่าน เขต ๑
ประจำปี ๒๕๖๐ วิชาคณิตศาสตร์ ระดับประถมศึกษา

ชื่อ - สกุล	ผลการแข่งขัน
เด็กชายอิษฏา วาทวิศ	ได้รับเหรียญทอง
เด็กหญิงณัฐชนก ศรีสุข	ได้รับเหรียญเงิน
เด็กหญิงณัฐชยา คำตัน	ได้รับเหรียญเงิน
เด็กชายสิระพงศ์ ธนแสนตั้งเจริญ	ได้รับเหรียญเงิน

ตารางที่ ๑๑ : ผลการสอบแข่งขันวิชาการนานาชาติ เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา น่าน เขต ๑

ประจำปี ๒๕๖๐ วิชาคณิตศาสตร์ ระดับประถมศึกษา

ผลการสอบแข่งขันวิชาการนานาชาติ ระดับเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา น่าน เขต ๑
ประจำปี ๒๕๖๐ วิชาวิทยาศาสตร์ ระดับประถมศึกษา

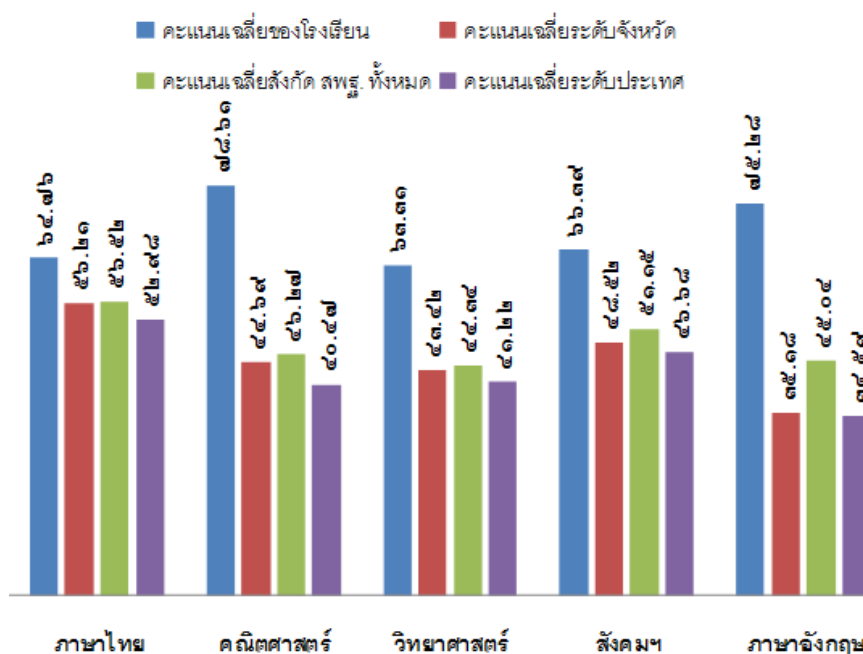
ชื่อ - สกุล	ผลการแข่งขัน
เด็กหญิงกรรณก อรุโณ	เหรียญทอง
เด็กหญิงชญานุตม์ พึ่งทอง	เหรียญทอง
เด็กหญิงธนัชพร ช้อนยนต์	เหรียญทอง
เด็กหญิงนันท์นภัส ตั้งเที่ยงธรรม	เหรียญทอง
เด็กหญิงพรภัทรศร ศรรบศึก	เหรียญทอง

เด็กหญิงมนัสนันท์ รังษี	เหรียญทอง
เด็กหญิงณัฐธิดาภรณ์ วียะ	เหรียญเงิน
เด็กหญิงพัทธศยา กาใจ	เหรียญเงิน
เด็กชายภาณุภณ ปัญญาวงศ์	เหรียญเงิน

ตารางที่ ๑๒ : ผลการสอบแข่งขันวิชาการนานาชาติ เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๑
ประจำปี ๒๕๖๐ วิชาวิทยาศาสตร์ ระดับประถมศึกษา

ผลการทดสอบทางการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับชาติ (ONET)

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ ปีการศึกษา ๒๕๖๐

แผนภูมิที่ ๓ : ผลการทดสอบทางการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับชาติ (ONET)

สภาพการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนนิธิวิทย์ อำเภอมะนัง จังหวัดน่าน ด้านการวัดและประเมินผล วิเคราะห์ได้ว่าการประเมินผลจากผู้เรียนว่าต้องใช้เวลาเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ ๘๐ ของเวลาเรียนทั้งหมด นักเรียนต้องได้รับการตัดสินผลการเรียนทุกรายวิชาในชั้นที่เรียนอยู่ นักเรียนได้รับการประเมินและมีผลการประเมินผ่านตามเกณฑ์ที่สถานศึกษา กำหนด ในการอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มีการเก็บข้อมูลของนักเรียนทุกด้านอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องในแต่ละภาคเรียน รวมทั้งสอนซ่อมเสริมนักเรียนให้พัฒนาจนเต็มตามศักยภาพ การตัดสินผลการเรียนต้องคำนึงถึงการพัฒนาผู้เรียนแต่ละคนเป็นหลัก ครู มีการกำหนดเกณฑ์การประเมินที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม โดย

แจ้งให้นักเรียนได้รับทราบข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับรายวิชาที่เรียนก่อนอย่างครบถ้วน เช่น เนื้อหา จำนวนชั่วโมง หรือสัดส่วนการให้คะแนน มีการประเมินที่หลากหลายประเภท คือ ข้อสอบแบบเลือกตอบ ข้อสอบแบบแสดงวิธีทำ มีการจัดข้อสอบย่อยระหว่างภาคเรียนและการทดสอบปลายภาค และนักเรียนได้มีโอกาสได้เสนอข้อคิดเห็นเกี่ยวกับคะแนนที่ตนเองได้รับแก่ครู เพื่อที่ครูผู้สอนจะได้นำไปพิจารณาปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนให้ดียิ่ง ๆ ขึ้นไป

๔.๒ วิเคราะห์หลักพุทธธรรมในการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนนิวิทย์ อำเภอมือง จังหวัดน่าน

ในทางพระพุทธศาสนา เชื่อว่า ครูผู้สอนจะต้องเป็นผู้ที่มีคุณธรรม มีความเป็นกัลยาณมิตรที่ดีต่อเด็ก ตั้งใจสอนด้วยความมุ่งหวังที่จะให้ลูกศิษย์ เป็นคนดี มีคุณธรรมของสังคม ครูผู้สอน จะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ดี ปฏิบัติได้จริง และ มีวิธีการสอนหลากหลายรูปแบบ ที่สามารถเข้าใจให้เด็กสนใจ เป็นอย่างดี กัลยาณมิตร ๗ ที่เป็นคุณสมบัติของครูผู้สอน ผู้สมบูรณ์ด้วยคุณสมบัติทุก ๆ ประการ เพราะการที่ใครสักคนหนึ่ง มีจิตหวังเพื่อประโยชน์สุขของคนอื่น เพื่อเป็นบุญนิมิตในทางสร้างสรรค์ สร้างความเจริญด้านจิตใจ การชี้แนะให้คนอื่น ดำรงตนอยู่ในทางที่ถูก ที่ดีงาม ชักนำให้กุศลที่ยังไม่เกิดให้เกิดขึ้น อกุศลที่กำลังจะเกิดขึ้นและที่เกิดขึ้นแล้วให้เสื่อมไป บุคคลผู้มีความปรารถนาอย่างนี้ จำเป็นต้องมีคุณธรรมสำหรับฝึกตนเองให้เหมาะกับภาระหน้าที่ ที่รับผิดชอบ

๔.๒.๑ วิเคราะห์หลักกัลยาณมิตร ๗ สำหรับครูผู้สอนภาษาอังกฤษ

ฉะนั้น โรงเรียนนิวิทย์ จึงได้นำแนวทางการนำหลักพุทธธรรมมาใช้ในการเรียนรู้รายวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนนิวิทย์ อำเภอมือง จังหวัดน่าน สำหรับครูผู้ทำหน้าที่เป็นกัลยาณมิตรประกอบด้วยองค์คุณ ๗ ประการ^{๖๕} จากการสังเกตการณ์และสัมภาษณ์เชิงลึก ทศนคติของครูผู้สอนและนักเรียน ดังนี้

๑) **ปิโย** น่ารัก ครูผู้สอนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนนิวิทย์ มีความน่ารัก มีบุคลิกภาพที่แสดงถึงความเป็นมิตร ทำให้เด็กรู้สึกสบายใจอบอุ่นสนิทสนมชวนให้เข้าไปถามไปปรึกษา เป็นที่ไว้วางใจ มีเมตตากรุณา ใส่ใจ และคำนึงถึงประโยชน์สุขของตัวนักเรียน สร้างแรงจูงใจเกี่ยวกับวิธีการเรียนการสอน ให้คำปรึกษาแนะนำแก่ลูกศิษย์ ให้กำลังใจอย่างสม่ำเสมอ

๒) **คะรุ** น่ารัก ครูผู้สอนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนนิวิทย์ มีความน่ารักด้วยการประพฤติ มีการวางตัวที่สมควรแก่ฐานะ เด็กเกิดความรู้สึกอบอุ่นใจ เป็นที่พึ่งได้ปลอดภัย และเป็นผู้หนักแน่น ครูต้องตั้งใจสั่งสอนศิษย์และปฏิบัติหน้าที่ของตนให้เกิดผลดี ด้วยเอาใจใส่ อุทิศเวลาของตนให้แก่ศิษย์ จะละทิ้งหรือทอดทิ้งหน้าที่การงานไม่ได้ ครูต้องถ่ายทอดวิชาความรู้โดยไม่ปิดป้องและปิดบังอำพราง ที่นำมาเล่าวันนี้จะเห็นว่า หน้าที่ของครูที่สำคัญ คือ การอบรมสั่งสอนศิษย์ การถ่ายทอดวิชาความรู้ให้แก่ศิษย์ ของระเบียบประเพณี

^{๖๕} อิง.สตตก. (บาลี) ๒๓/๓๗/๒๙.๒๘

ของครู ถือว่าการอบรมสั่งสอนศิษย์เป็นหน้าที่ที่สำคัญมาก จะละทิ้งหรือทอดทิ้งไม่ได้ ดังนั้นครูทุกคนควรตระหนักในการสอนเป็นอันดับแรกโดยถือว่าเป็นหัวใจของความเป็นครูคือการอบรมสั่งสอนศิษย์ให้เป็นคนดีมีความรู้ในวิทยาการทั้งปวง ซึ่งการที่ครูจะปฏิบัติหน้าที่ในการสอนของครูได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์นั้น ซึ่งสำคัญที่ครูต้องเพิ่มสมรรถภาพในการสอนให้แก่ตนเอง^{๖๖}

๓) **ภาวะนียะ** นำเจริญใจหรือน่ายกย่อง ครูผู้สอนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนนิธิวิทย์ มีความน่ายกย่องด้วยความเป็นผู้รอบรู้ ทรงภูมิปัญญาที่แท้จริงรวมทั้งปรับปรุงตนเอง ทำให้เด็กได้ระลึกถึง มีความรู้จริง เป็นผู้ฝึกฝนปรับปรุงตนอยู่เสมอและเป็นที่น่ายกย่องเอาแบบอย่าง มีความรับผิดชอบในวิชาการอยู่เสมอ ซึ่งได้เข้ารับการอบรมพัฒนาตนเองเป็นนักวิชาการ เพราะอาชีพของครูต้องใช้ความรู้เป็นเครื่องมือในการประกอบอาชีพ ดังนั้น ครูทุกคนต้องศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เป็นประจำ ไม่เช่นนั้นจะทำให้ความรู้ที่ได้ศึกษาเล่าเรียนมานั้นล้าสมัย ไม่ทันกับการเปลี่ยนแปลงทางวิชาการใหม่ๆ^{๖๗}

๔) **วัดตา จะ** รู้จักพูดให้ได้ผล รู้จักชี้แจงให้เข้าใจ ครูผู้สอนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนนิธิวิทย์ ใช้วิธีการสอน English Program รู้จักพูดให้เหตุผล รู้จักชี้แจงให้เข้าใจให้คำแนะนำให้นักเรียนเข้าใจง่าย ๆ ในเวลาสอนมีการยกตัวอย่างเล่าประกอบนิทาน ชักถาม สนทนาพูดคุยกับนักเรียน ให้คำปรึกษาที่ดี รู้ว่าเมื่อไรควรทำอะไร คอยให้คำแนะนำตักเตือนและเป็นที่ปรึกษาที่ดี หมายถึงหน้าที่ในการอบรมจริยธรรมให้แก่นักเรียนซึ่งถือว่าเป็นหน้าที่หลักอีกประการหนึ่งนอกจากการสั่งสอนในด้านวิชาความรู้โดยทั่วไปนอกจากนี้ครูทุกคนจะต้องประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นผู้มีจริยธรรมอันเหมาะสมอีกด้วยเพราะพฤติกรรมอันเหมาะสมที่ครูได้แสดงออกจะเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการปลูกฝังศรัทธาให้ศิษย์ได้ปฏิบัติตาม^{๖๘}

๕) **จะจะนักชะโม** ออดทนต่อถ้อยคำ ครูผู้สอนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนนิธิวิทย์ พร้อมรับฟังคำปรึกษา ชักถาม คำเสนอแนะและข้อวิพากษ์วิจารณ์อดทนฟังได้ไม่เบื่อ ไม่ฉุนเฉียว เป็นผู้ใจกว้างเปิดใจยอมรับความคิดเห็น อดทนต่อคำล่วงเกิน คำตักเตือนและอดทนฟังได้ไม่เสียอารมณ์ เป็นผู้มีความอดทนต่อถ้อยคำโดยมีเจตนาดีเป็นที่ตั้งการอดทนต่อกริยา วาจาอันก้าวร้าวรุนแรงของ ผู้อื่นได้นั้น เป็นสัญลักษณ์ของความเข้มแข็ง

๖) **คัมภีร์ญจะ กะถัง กัตตา** แลถ่องเรื่องล้าลึกได้ ครูผู้สอนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนนิธิวิทย์ สามารถอธิบายเรื่องที่ยุ่งยากซับซ้อนให้นักเรียนเข้าใจได้ง่ายขึ้น เช่น หลักไวยากรณ์ (Grammar) เป็นเนื้อหาที่นักเรียนเข้าใจยากแต่ครูสามารถใช้เทคนิคเพลงเกม นำกิจกรรมการสอนทำให้นักเรียนเข้าใจและนำไปใช้ได้ ครูกับนักเรียนนับว่าเป็นบุคคลที่มีความใกล้ชิดกันมากที่สุด จนกระทั่งในอดีตยกย่องให้ครูเป็นบิดาคนที่สองของศิษย์ ผู้ปกครองเมื่อส่งบุตรหลานเข้าโรงเรียนก็ฝากความหวังไว้กับครู กล่าวคือ มอบภาระต่าง ๆ ในการอบรมดูแล ลูกหลานของตนให้แก่ครู ดังนั้น ครูจึงควรปฏิบัติหน้าที่ของครูให้สมบูรณ์ที่สุด วิธีการที่ครูควรจะทำต่อศิษย์ เช่น สอนศิษย์ให้เกิดความสามารถในการเรียนรู้ในวิชาการต่าง ๆ ให้มากที่สุดเท่าที่ครูจะกระทำได้ หรือ

^{๖๖} สัมภาษณ์, ด.ญ. ณัฐพัชร์ ฉลองโชคศิลป์, ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๖๗} สัมภาษณ์, ด.ญ. ทิพย์พร หงส์เจริญ, ๒๓ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๖๘} สัมภาษณ์, ด.ญ. ณัฐพัชร์ ฉลองโชคศิลป์, ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

ศิษย์ของตนมีความสุขเพลิดเพลินกับการเล่าเรียนไม่เบื่อหน่าย อยากจะเรียนอยู่เสมอ ที่สำคัญอบรมดูแลความประพฤติของศิษย์ให้อยู่ในระเบียบวินัยหรือกรอบของคุณธรรม ไม่ปล่อยให้ศิษย์กระทำชั่วด้วยประการทั้งปวง คอยเป็นที่ปรึกษาหารือ ช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ ให้แก่ศิษย์^{๖๙}

๓) โน จัฏฐาเน นิโยชะเย ไม่ชักนำในเรื่องที่ไม่เหมาะสม ครูผู้สอนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนนิธิวิทย์ ไม่แนะนำ ในเรื่องเหลวไหลชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย เป็นแบบอย่างที่ดีเป็นตัวแบบที่ดี ไม่ชักจูงไปในทางที่เสื่อมเสียหรือเรื่องเหลวไหล ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับครูนั้นว่ามีความสำคัญมากที่สุดต่อการพัฒนาวิชาชีพครู เพราะครูกับครูที่ทำงานสอนอยู่สถานศึกษาเดียวกัน เปรียบเสมือน บุคคลที่เป็นสมาชิกในครอบครัวเดียวกัน หากสมาชิกในครอบครัวเดียวกันมีความสามัคคีอันดีต่อกันแล้ว นอกจากจะทำให้การอบรมสั่งสอนนักเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพแล้ว ยังช่วยให้การปฏิบัติงานในด้านต่าง ๆ ที่นอกเหนือจากการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพด้วย เมื่อเป็นเช่นนี้ การพัฒนาสถานศึกษาและการพัฒนาวิชาชีพครูก็จะดำเนินไปอย่างรวดเร็ว วิธีที่ครูควรปฏิบัติต่อครู เพื่อสร้างมนุษยสัมพันธ์ต่อกัน ร่วมมือกันในการอบรมสั่งสอนศิษย์ให้เป็นพลเมืองดีของชาติอย่างสม่ำเสมอ ช่วยเหลือเกื้อกูลกันในทางด้านวิชาการ เช่น การแนะนำการสอน, แนะนำเอกสาร หรือแหล่งวิทยาการให้ ช่วยเหลืองานส่วนตัวซึ่งกันและกันเท่าที่โอกาสจะอำนวย ทำหน้าที่แทนกันเมื่อคราวจำเป็น

สรุป การนำหลักพุทธธรรม หลักกัลยาณมิตร ๗ ในการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนโรงเรียนนิธิวิทย์ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน ในทัศนคติของครู (ผู้สอน) และนักเรียน มีดังนี้

๑) มีความน่ารัก มีจิตใจสวยงาม ร่าเริงแจ่มใส พุดจาไพเราะ กิริยาสงบเรียบร้อย แต่งตัวสะอาดเรียบร้อย ถูกต้องตามระเบียบ

๒) มีความเป็นผู้หนักแน่น น่าเคารพ มีความรับผิดชอบมีความตระหนักในการจัดการเรียนการสอนไปสู่เป้าหมาย รวมทั้งรับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมายอื่นนอกจากงานการสอน ด้วยการทำงานเพื่องานอย่างแท้จริง

๓) มีทักษะ ประสบการณ์ สามารถจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษได้อย่างน่าสนใจ และสามารถสร้างแรงกระตุ้นให้นักเรียนมีความสุขและสนุกสนานในการเรียนและได้ความรู้พร้อมกัน ปฏิบัติงานตามนโยบายขององค์กร นโยบายของโรงเรียนอย่างมุ่งมั่น ตั้งใจ

๔) คุณครูเป็นครูที่ดี มีความตั้งใจสอนอย่างเต็มความสามารถ แสดงเจตนา และสนองต่อจรรยาบรรณความเป็นครู มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน

๕) เป็นคนตรงต่อเวลา มีความซื่อสัตย์สุจริต ขยันอดทน และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

๖) ทำงานอย่างเป็นระบบ มีการวางแผนในการเรียนการสอนล่วงหน้า มุ่งทำงานจนประสบผลสำเร็จ

๗) มีความศรัทธาและภูมิใจต่อวิชาชีพครู รักในองค์กร รักโรงเรียนเหมือนบ้าน รักนักเรียนเหมือนลูกหลาน

^{๖๙} สัมภาษณ์, ด.ญ. ทิพย์ปสร หงส์เจริญ, ๒๓ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

ดังนั้น หลักพุทธธรรมในการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนโรงเรียนนิวิทย์ อำเภอมือง จังหวัดน่าน วิเคราะห์ได้ว่า การนำหลักกัลยาณมิตร ๗ มาเป็นแนวทางที่ใช้ในการเรียนรู้ รายวิชาภาษาอังกฤษ ด้านครู/ผู้สอน คือ ครูผู้สอนภาษาอังกฤษ มีศรัทธาในวิชาชีพ เป็นครูสอนเก่ง สอนดี มีคุณธรรม มุ่งมั่น ทุ่มเทในการทำหน้าที่ รักนักเรียน รักศิษย์เหมือนลูกหลาน ปฏิบัติงานด้วยความเอาใจใส่ เสียสละ ทำงานเต็มกำลังความสามารถ ไม่ทอดทิ้งละทิ้งหน้าที่ มุ่งผลสัมฤทธิ์ในการเรียนการสอนให้บรรลุเป้าหมาย มีคุณธรรม จริยธรรม มีจรรยาบรรณของความเป็นครู มีความรัก สามัคคีในหมู่คณะ รักองค์กร และสามารถทำงานเป็นทีมได้

๔.๒.๒ วิเคราะห์หลักอิทธิบาท ๔ สำหรับครูผู้สอนภาษาอังกฤษ

พระพุทธศาสนานั้นมีหลักการจัดและกระบวนการเรียนการสอน โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Child centered) โดยมีพระพุทธเจ้าเป็นต้นแบบของการสอนรูปแบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลางนี้ เพราะว่า หลักการสอนพร้อมทั้งวิธีการสอนของพระพุทธเจ้าก็มีความสมบูรณ์ตรงตามหลักปรัชญาการศึกษาในยุคการปฏิรูปการศึกษาสมัยใหม่ที่ว่า “เก่ง ดีและมีสุข” ซึ่งถ้าจะเปรียบเทียบกับความหมายของคำว่า นักเรียนเป็นศูนย์กลางในยุคปฏิรูปการศึกษาในสมัยปัจจุบันก็คือ คำว่า “ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง”^{๗๐} หมายถึง ผู้เรียนเป็นคนสำคัญที่สุด ในการจัดการเรียนการสอนแบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง คือ การให้ผู้เรียนมีบทบาทในการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้มากที่สุด มีการบันทึกข้อมูลและดึงข้อมูลออกมาใช้ วิธีการเรียนรู้มีผลต่อการจำ การลืม และถ่ายโอนความรู้ แรงจูงใจระหว่างเรียนรู้มีความสำคัญต่อการขึ้นนำความสนใจมีอิทธิพลต่อกระบวนการจัดข้อมูล และส่งผลโดยตรงต่อรูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียนมากที่สุด ซึ่งอิทธิบาท ๔ มีความสำคัญต่อการเรียนการศึกษาเป็นอย่างมากเพราะถ้าขาดหลักอิทธิบาท ๔ แล้ว ย่อมทำให้บุคคลนั้นไม่ประสบความสำเร็จ ในการเรียน เพราะอิทธิบาท ๔ จะทำให้บุคคลที่นำไปปฏิบัตินั้น เกิดสร้างความสำเร็จในหน้าที่การงานของตน พร้อมทั้งมีความขยันหมั่น เพียร เอาใจใส่ในหน้าที่ของตน และกลับมาทบทวน ไตร่ตรองหาข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้น แล้วจึงนำข้อผิดพลาดนั้นไปแก้ไขให้ดียิ่งขึ้นไป

อิทธิบาท ๔ คือ หลักธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จทั้งในด้านการเรียนและการงาน อื่น ๆ ให้สำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่ตนเองตั้งเป้าหมายเอาไว้ซึ่งมี ๔ อย่าง คือ

๑. **ฉันทะ** คือ ความรักความพอใจในหน้าที่การงานการสอน จากการศึกษาและสัมภาษณ์ ครู (ผู้สอน) ต่อการประยุกต์หลักอิทธิบาท ๔ ในการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ โรงเรียนนิวิทย์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ พบว่า มีความพอใจรักในการสอน ความพอใจใคร่ในกิจการงานที่ทำ^{๗๑} ความรักอาชีพที่ทำ^{๗๒} วิธีการทำให้เกิดความพอใจในการเรียนรู้ก็คือความเอาใจใส่ในงานที่ทำ งานที่รับผิดชอบ^{๗๓} ครูผู้สอนมีใจรักที่จะสอนจะทำให้เกิดความพอใจ เอาใจใส่ในการสอนให้ดีขึ้น ผู้เรียนก็จะ

^{๗๐} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), **พุทธวิธีในการสอน**, (กรุงเทพฯ : สหธรรมิก, ๒๕๔๑) หน้า ๔๕

^{๗๑} สัมภาษณ์, Miss Angelee Tinonga Cabalit, ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๗๒} สัมภาษณ์, Miss Jocelyn Ocio Balayan, ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๗๓} สัมภาษณ์, Mr. John Teo Hilot Abello, ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

ประสบผลสำเร็จได้^{๗๔} มีความไม่รู้สึกลึกเบื่อหน่ายในการศึกษาเล่าสอน^{๗๕} เช่น Mr. Daniel Harris Hughes เข้ามาทำงานที่โรงเรียนนิธิวิทย์เป็นแห่งแรกและสอนต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน

๒. วิริยะ คือ มีความขยันหมั่นเพียรพยายามทำงานที่ได้รับมอบหมายนั้นให้เสร็จสมบูรณ์ถูกต้องและทันเวลา จากการศึกษาและสัมภาษณ์ ครู (ผู้สอน) พบว่า มีความเพียรพยายามในการสอนเด็กนักเรียน^{๗๖} กระตุ้นให้ผู้เรียนมีความใฝ่เรียนใฝ่รู้อยู่เสมอ^{๗๗} มีความขยันหมั่นเพียรหาความรู้หรือสิ่งใหม่ๆ ที่เป็นประโยชน์แก่นักเรียน^{๗๘} และนำเสนอรูปแบบการสอนด้วยวิธีการใหม่ๆ เช่น ใช้สื่อประกอบการสอนที่แปลกใหม่ ทันสมัย^{๗๙} และมีความเพียรพยายามในการสอน มีใจรัก ซึ่งจะทำให้การสอนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี^{๘๐}

๓. จิตตะ คือ เอาใจใส่ในหน้าที่ มีจิตจดจ่ออยู่กับหน้าที่ที่ทำ ไม่คิดฟุ้งซ่านอันเป็นบ่อเกิดให้ทำงานผิดพลาดได้ง่าย พบว่า มีการเอาใจ ฝึกฝน เอาใจใส่ในการสอนอย่างสม่ำเสมอ^{๘๑} และครู (ผู้สอน) จะต้องมีการพัฒนาความรู้ของตนเองอยู่เสมอ^{๘๒} พัฒนามาตามกระแสโลกให้ทันกับการเรียนรู้สมัยใหม่^{๘๓} ซึ่งจะทำให้ให้นักเรียนมีคุณภาพ^{๘๔} พอจบออกมาจะมีประสิทธิภาพ ในการทำงานและนำนั้น มาพัฒนาประเทศชาติให้มีความเจริญได้^{๘๕}

๔. วิมังสา คือ คอยตรวจสอบหาส่วนที่ผิดพลาด แล้วนำมาแก้ไขด้วยสติปัญญาของตน จากการศึกษาและสัมภาษณ์ พบว่า ต้องปลุกฝังตนเองให้มีนิสัยความรับผิดชอบ หากพบเจอกับปัญหาในการสอนควรต้องพิจารณาอย่างรอบคอบ^{๘๖} ดูแลสอดส่องในการทำงานอยู่เสมอ^{๘๗} ซึ่งวิมังสาในที่นี้ เปรียบเสมือนการควบคุมทุกอย่างของการดำเนินงานในการสอนนักเรียน^{๘๘} ฉะนั้น ต้องมีการคิดใคร่ครวญและปรับปรุงอยู่ตลอดเวลา^{๘๙} เพื่อให้ผลการสอนออกมาอย่างมีประสิทธิภาพ^{๙๐} ทางโรงเรียนจัดทำการประกันคุณภาพภายในครูผู้สอน การนิเทศติดตามการเรียนการสอนและจัดให้มีการเข้ารับการอบรมด้านภาษาอังกฤษอยู่เสมอ

^{๗๔} สัมภาษณ์, นางสาวศวิตา กันทะจันทร์, ๒๙ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๗๕} สัมภาษณ์, Mr. Daniel Harris Hughes, ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๗๖} สัมภาษณ์, Mr. John Teo Hilot Abello, ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๗๗} สัมภาษณ์, Mr. Daniel Harris Hughes, ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๗๘} สัมภาษณ์, Miss Jocelyn Ocio Balayan, ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๗๙} สัมภาษณ์, Miss Angelee Tinonga Cabalit, ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๘๐} สัมภาษณ์, นางสาวศวิตา กันทะจันทร์, ๒๙ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๘๑} สัมภาษณ์, Mr. John Teo Hilot Abello, ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๘๒} สัมภาษณ์, Miss Jocelyn Ocio Balayan, ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๘๓} สัมภาษณ์, Mr. Daniel Harris Hughes, ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๘๔} สัมภาษณ์, นางสาวศวิตา กันทะจันทร์, ๒๙ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๘๕} สัมภาษณ์, Miss Angelee Tinonga Cabalit, ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๘๖} สัมภาษณ์, Mr. John Teo Hilot Abello, ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๘๗} สัมภาษณ์, Mr. Daniel Harris Hughes, ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๘๘} สัมภาษณ์, Miss Jocelyn Ocio Balayan, ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๘๙} สัมภาษณ์, Miss Angelee Tinonga Cabalit, ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๙๐} สัมภาษณ์, นางสาวศวิตา กันทะจันทร์, ๒๙ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

๔.๒.๓ วิเคราะห์หลักอิทธิบาท ๔ สำหรับนักเรียน

ส่วนในทัศนคติของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ ปีการศึกษา ๒๕๖๑ กับหลักอิทธิบาท ๔ ในการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ

ในข้อที่ ๑ ฉันทะ พบว่า มีความชอบ ความพอใจ ชอบเรียน ในวิชาภาษาอังกฤษ ชอบพูด และมีการสื่อสารเป็นภาษาอังกฤษด้วย^{๙๑}

ข้อที่ ๒ วิริยะ พบว่า มีพ่อแม่ และญาติผู้ใหญ่ รวมถึงครูในโรงเรียน ผลักดัน เอาใจใส่ ให้มีการกระตุ้นให้เกิดความพอใจในการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ ^{๙๒} นักเรียนพูดสนทนากันด้วย ภาษาอังกฤษอยู่เสมอ^{๙๓} รวมทั้งตัวนักเรียนเองได้มีความพยายามศึกษาหาความรู้อยู่เป็นประจำ^{๙๔} เช่น ค้นคว้าจากห้องสมุด แบบเรียนต่าง ๆ^{๙๕}

ข้อที่ ๓ จิตตะ พบว่า มีการอดทนใส่ใจในวิชาภาษาอังกฤษ ในการทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้กิจกรรมนั้น ๆ ลุล่วงไปด้วยดี^{๙๖} รวมถึงการทำการบ้านภาษาอังกฤษด้วย^{๙๗}

ข้อที่ ๔ วิมังสา พบว่า ความสำเร็จในการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ มีการใช้ความรู้ชั้น ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญก่อนเรียนและทำงานที่ครูสั่ง^{๙๘} ทำการบ้านให้ถูกต้องตามระเบียบ^{๙๙} ตลอดจนการทำกิจกรรมต่าง ๆ ทุกครั้ง เพื่อให้ผลการเรียนออกมาดี^{๑๐๐} สามารถทำคะแนนได้ สูงขึ้น^{๑๐๑}

จากการที่นักเรียนนำหลักพุทธธรรมมาใช้ในการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ สามารถอ้างอิงได้ จากการที่โรงเรียนได้ส่งนักเรียนเข้าแข่งขันวัดผลกับโรงเรียนต่างๆ ดังนี้

เด็กหญิงกุลวณ วรวงษ์ ได้รับรางวัล เหรียญทอง จากการแข่งขันพูดภาษาอังกฤษ Impromptu Speech ช่วงชั้นที่ ๒ ณ โรงเรียนมารดาอุปถัมภ์ อำเภอมืองแพร่ จังหวัดแพร่ วันที่ ๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐

เด็กหญิงวรรณวิ ไชยสุวรรณ ได้รับรางวัลเหรียญทอง จากการการแข่งขัน Muiti Skill Competition ช่วงชั้นที่ ๒ ณ โรงเรียนมารดาอุปถัมภ์ อำเภอมืองแพร่ จังหวัดแพร่ วันที่ ๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐

^{๙๑} สัมภาษณ์, ด.ช. ชนน เพชรสุทธิ์, ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๙๒} สัมภาษณ์, ด.ญ. พุทธิดา ใหม่จันทร์, ๒๓ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๙๓} สัมภาษณ์, ด.ญ. อีซาเบลล่า มาริสสา สเตซี่, ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๙๔} สัมภาษณ์, ด.ญ. ทิพย์สร หงส์เจริญ, ๒๓ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๙๕} สัมภาษณ์, ด.ช. เปรมปวีร์ จันดี, ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๙๖} สัมภาษณ์ ด.ญ. ณัฏฐาวรี เชื้อสุวรรณ, ๒๑ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๙๗} สัมภาษณ์, ด.ญ. ณัฐพัชร์ ฉลองโกศลชัย, ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๙๘} สัมภาษณ์, ด.ช. ชนน่าน สอนจันทร์, ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๙๙} สัมภาษณ์, ด.ช. อธิภา วาศวิท, ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๑๐๐} สัมภาษณ์, ด.ญ. วรางคณา อนุมาน, ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๑๐๑} สัมภาษณ์, ด.ญ. มนัสวีร์ รังษี, ๑๘ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

เด็กหญิงพิชญภา จักรศิริ ได้รับรางวัล เหรียญเงิน การแข่งขัน Story Telling ช่วงชั้นที่ ๒ ณ โรงเรียนมารดาอุปถัมภ์ อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ วันที่ ๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐

เด็กชายวิริทธิ์ เอกอนันต์กุล ติดอันดับ Top Ten ภาษาอังกฤษ อันดับ ๔ ใน การแข่งขัน ทักษะทางวิชาการ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนศรีสวัสดิ์วิทยา

สรุป การวิเคราะห์หลักพุทธธรรมในการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษของนักเรียน โรงเรียนนิธิวิทย อำเภอมือง จังหวัดน่าน พบว่า อิทธิบาท ๔ เป็นหลักธรรมที่มีความสำคัญต่อการนำมาใช้ในการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษ ทั้งครูผู้สอนและนักเรียน อิทธิบาท ๔ คือ ฉันทะ ความพอใจ วิริยะ ความเพียร คือ ขยันหมั่นประกอบสิ่งนั้นด้วยความพยายาม จิตตะ ความคิดมุ่งไป อุทิศตัวอุทิศใจให้แก่สิ่งที่ทำ วิมังสา ความไตร่ตรอง ครูผู้สอน มีความพยายามสนับสนุนให้นักเรียนนำความรู้ ความคิด ทักษะต่างๆ ที่ได้รับไปปรับใช้ให้เหมาะสม ส่วนเมื่อนักเรียน มีฉันทะ พอใจที่จะเรียนแล้ว ความเพียรพยายามย่อมเกิดขึ้นเพราะหวังที่จะเรียนให้ได้ผลดีตามที่ตนเองปรารถนา ขณะที่เรียนมีความเอาใจใส่ เชื่อฟังตามที่ครูสอน ไม่ละทิ้งงานที่ได้รับมอบหมายจากครู ตลอดจนเห็นความบกพร่องที่เกิดขึ้น และแก้ไขเพื่อที่จะทำให้งานนั้นสมบูรณ์ยิ่งขึ้นไป

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ ปีการศึกษา ๒๕๖๑ โรงเรียนนิธิวิทยที่มีต่อการวิเคราะห์หลักอิทธิบาท ๔ ในการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ นักเรียนมี ฉันทะ ความชอบ ความพอใจ ในวิชาภาษาอังกฤษ พบว่า มีความชอบเรียน ชอบพูด สื่อสารในภาษาอังกฤษ^{๑๐๒} นักเรียนมี วิริยะ มีการกระตุ้นให้เกิดความพอใจในการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ พบว่า มีพ่อแม่ และญาติผู้ใหญ่ รวมถึงครูในโรงเรียนเอาใจใส่^{๑๐๓} สนทนาด้วยภาษาอังกฤษอยู่เสมอ^{๑๐๔} รวมทั้งตัวนักเรียนเองได้มีความพยายาม ศึกษาหาความรู้อยู่เป็นประจำ^{๑๐๕} เช่น ค้นคว้าจากห้องสมุด แบบเรียนต่าง ๆ^{๑๐๖} นักเรียนมี จิตตะ การอดทน ใส่ใจในวิชาภาษาอังกฤษ พบว่า มีจิตตะในการทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้กิจกรรมนั้นๆ ลุล่วงไปด้วยดี^{๑๐๗} รวมถึงการทำการบ้านด้วย^{๑๐๘} นักเรียนมี วิมังสา ความสำเร็จในการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ พบว่า ใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญก่อนทำงาน^{๑๐๙} ทำการบ้าน^{๑๑๐} หรือกิจกรรมต่างๆ ทุกครั้ง เพื่อให้ผลการเรียนออกมาดี^{๑๑๑}

๔.๒.๓ วิเคราะห์พุทธวิธีการสอนของพระพุทธเจ้า

การสอนของพระพุทธเจ้าเป็นแบบอย่างที่ดี ไม่ว่าเวลาจะผ่านไปนานเพียงใด ก็สามารถนำมาใช้กับสถานการณ์ปัจจุบันได้เสมอ ครูผู้สอนสามารถสอนโดยใช้พุทธวิธีการสอนผลจากการสังเกต

^{๑๐๒} สัมภาษณ์, ด.ช. ชนน เพชรสุทธิ์, ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๑๐๓} สัมภาษณ์, ด.ญ. พุทธิดา ใหม่จันทร์, ๒๓ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๑๐๔} สัมภาษณ์, ด.ญ. อธิชาเบลล่า มาริสสา สเตซี่, ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๑๐๕} สัมภาษณ์, ด.ญ. ทิพย์พร หงส์เจริญ, ๒๓ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๑๐๖} สัมภาษณ์, ด.ช. เปรมปวีร์ จันต๊ะ, ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๑๐๗} สัมภาษณ์ ด.ญ. ณัฐวารี เชื้อสุวรรณ, ๒๑ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๑๐๘} สัมภาษณ์, ด.ญ.ณัฐพัชร์ ฉลองโกลดิลชัย, ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๑๐๙} สัมภาษณ์, ด.ช. ชนนน่าน สอนจันทร์, ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๑๑๐} สัมภาษณ์, ด.ช. อธิภา วาศวิท, ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๑๑๑} สัมภาษณ์, ด.ญ. วรางคณา อนุะมาน และด.ญ. มณีสวีร์ รั้งซี่, ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

การสอน สัมภาษณ์ครูผู้สอนและนักเรียน สรุปได้ดังนี้

๑) การสอนแบบสาธิตหรือสนทนา (Conversation) เน้นการฝึกทักษะด้านการฟัง (Listening Skill) และการพูด (Speaking Skill) แก่นักเรียน โดยการจัดให้มีการแบ่งกลุ่มพูดคุยสนทนา ในชั้นเรียนเพื่อฝึกฝนพัฒนาให้นักเรียนเกิดทักษะในการฟังให้เข้าใจและโต้ตอบพูดคุยโดยครูจะคอยรับ ฟังและให้คำแนะนำเกี่ยวกับการออกเสียง (Pronunciation) และการเน้นเสียง (Stress) อย่างถูกต้อง เมื่อนักเรียนยังไม่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องใด ครูผู้สอนจะถามนำ^{๑๑๒} และบรรยายให้ความรู้ไปทีละขั้น จนนักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องนั้นๆ สอดคล้องกับการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษที่มุ่งเน้น การฝึกสนทนา เช่น ครูผู้สอนแบ่งกลุ่มสนทนาตามที่ครูกำหนด

๒) การสอนแบบบรรยาย (Lecture) ครูจึงทำการบรรยาย ในเนื้อหาสาระสำคัญต่างๆ ให้นักเรียนฟัง^{๑๑๓}

๓) การสอนแบบตอบปัญหา เมื่อนักเรียนมีข้อสงสัยหรือไม่เข้าใจเรื่องใด ครูจะพิจารณาคุณ ลักษณะของปัญหา และใช้วิธีตอบให้เหมาะสมกัน พร้อมทั้งให้คำชี้แจงถึงเหตุแห่งปัญหา เช่น ครูผู้สอนตั้ง คำถามและให้นักเรียนตอบ หรือให้นักเรียนทำแบบฝึกหัด^{๑๑๔} ฯลฯ

๔) การสอนแบบวางกฎข้อบังคับ เช่นกำหนดให้ใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อกลางในชั้นเรียน และกำหนดให้ส่งการบ้านตามเวลาที่กำหนดไว้^{๑๑๕}

สรุปได้ว่า หลัทธิธรรมในทางพระพุทธศาสนาสามารถนำไปปรับใช้ได้ในการเรียนการสอน ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ ดังได้กล่าวแล้วข้างต้น โดยเริ่มตั้งแต่การที่ครูผู้สอนมี คุณลักษณะที่ต้องประกอบด้วยหลักกัลยาณมิตรธรรม ๗ ประการ ได้แก่ เป็นผู้น่ารัก เป็นผู้เอาคารพ เป็นที่เจริญใจ เป็นผู้สามารถว่ากล่าวตักเตือน เป็นผู้อดทนต่อถ้อยคำได้ เป็นผู้ที่ไม่กล่าวถ้อยคำหรือเรื่อง ที่ลึกลับได้ ไม่ชักจูงไปในทางเสียหาย หลักอิทธิบาท ๔ ที่สามารถใช้ได้ทั้งกับครูผู้สอนและทั้งกับนักเรียน โดยครูผู้สอนนั้นจะต้องมีฉันทะ คือ มีใจรักและศรัทธาในอาชีพครูหลักอิทธิบาท ๔ สำหรับครูผู้สอน มีความพอใจรักในการสอน มีความเพียรพยายามในการสอนเด็กนักเรียน มีการเอาใจใส่ในการสอน อย่างสม่ำเสมอ ต้องปลูกฝังตนเองให้มีนิสัยความรับผิดชอบ หลักอิทธิบาท ๔ สำหรับนักเรียน ได้แก่ ความพอใจ ชอบเรียนวิชาภาษาอังกฤษ เอาใจใส่ ให้มีการกระตุ้นให้เกิดความพอใจในการเรียนวิชา ภาษาอังกฤษ มีการอดทนใส่ใจในวิชาภาษาอังกฤษ ความสำเร็จในการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ นอกจากนี้ยังพบหลักหรือ พุทธวิธีการสอน ๔ อย่าง ได้แก่ (๑) การสอนแบบสาธิตหรือการ สนทนา(Conversation) เน้นการฝึกทักษะด้านการฟัง(Listening Skill) และการพูด (Speaking Skill) แก่นักเรียน โดยการจัดให้มีการแบ่งกลุ่มพูดคุยสนทนาในชั้นเรียนเพื่อฝึกฝนพัฒนาให้นักเรียนเกิดทักษะ ในการฟังให้เข้าใจและโต้ตอบพูดคุยโดยครูจะคอยรับฟังและให้คำแนะนำเกี่ยวกับการออกเสียง

^{๑๑๒} สัมภาษณ์, นางสาวศวิตา กันทะจันทร์, ๒๙ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๑๑๓} สัมภาษณ์, Miss Jocelyn Ocio Balayan, ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๑๑๔} สัมภาษณ์, Miss Angelee Tinonga Cabalit, ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

^{๑๑๕} สัมภาษณ์, Mr. Daniel Harris Hughes, ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

(Pronunciation) และการเน้นเสียง (Stress) อย่างถูกต้อง (๒) การสอนแบบบรรยาย(Lecture) ครูทำการบรรยาย ในเนื้อหา รวมถึงสาระสำคัญต่างๆให้นักเรียนฟัง (๓) การสอนแบบตอบปัญหาเมื่อนักเรียนมีข้อสงสัยหรือไม่เข้าใจเรื่องใด ก็เปิดโอกาสให้สอบถาม หรือบางทีครูอาจตั้งคำถามให้นักเรียนตอบ (๔) การสอนแบบวางกฎข้อบังคับ การตั้งกฎกติกาในชั้นเรียน

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์หลักพุทธธรรมในการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนนิวิทย์ อำเภอมือง จังหวัดน่าน” มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ คือ ๑) เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมเกี่ยวกับการเรียนรู้ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา ๒) เพื่อศึกษาสภาพการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนนิวิทย์ อำเภอมือง จังหวัดน่าน และ ๓) เพื่อวิเคราะห์หลักพุทธธรรมในการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนนิวิทย์ อำเภอมือง จังหวัดน่าน

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ตลอดจนสังเกตการณ์ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหาร ครูหลักสูตรภาษาอังกฤษจำนวนทั้งสิ้น ๕ คน ชาย ๒ คน หญิง ๓ คน และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนนิวิทย์ อำเภอมือง จังหวัดน่าน จำนวน ๑๔ คน เป็นเพศหญิง จำนวน ๙ คน เพศชาย ๕ คน

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษามีสรุปได้ ดังนี้

๕.๑.๑ หลักพุทธธรรมเกี่ยวกับการเรียนรู้ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท

จากการศึกษาวิจัย สรุปได้ว่า หลักพุทธธรรมเกี่ยวกับการเรียนรู้ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท พบว่า หลักพุทธธรรมเกี่ยวกับการเรียนแบ่งเป็น ๓ ด้าน

๑) ด้านครูผู้สอน ได้แก่ หลักกัลยาณมิตร ๗ ประการด้วย

- (๑) ปิโย เป็นผู้น่ารัก ทำให้ผู้เข้าไปหา ได้รับความรู้สึกอบอุ่นใจ
- (๒) คระุ มีความหนักแน่น อุดมไปด้วยปัญญาทั้งทางโลกและทางธรรม
- (๓) ภาวะนีโย เป็นที่เจริญใจ นำยกย่อง เป็นแบบอย่าง ควรเอาอย่าง
- (๔) วัตตา จะ สามารถใช้วาจาในการพูดให้ได้ผล เจริญมีเหตุผล
- (๕) วัจะนักระโม อดทนต่อถ้อยคำสูง ๆ ต่ำ ๆ มีความงดงามทั้งกาย วาจา

ใจ ด้วยจิตใจที่มั่นคง

(๖) คัมภีรญจะ กระทั่ง กัตตา สามารถอธิบายเรื่องที่ยุ่งยากซับซ้อน ให้เข้าใจได้ และให้เรียนรู้เรื่องราวที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นไป

- (๗) โนจัญฐานะ นิโยชะเย คือไม่แนะนำ หรือชักจูงศิษย์ไปในทางเสื่อมเสีย

๒) ด้านครูผู้สอน ได้แก่ หลักอิทธิบาท ๔ ประกอบด้วย

- (๑) ฉันทะ มีความรักในวิชาชีพครู มีความเอาใจใส่ในงานที่ทำ
- (๒) วิริยะ ความเพียรพยายามในการสอนเด็กนักเรียน มีความขยันหมั่นเพียรหาความรู้หรือสิ่งใหม่ๆ ที่เป็นประโยชน์แก่นักเรียน
- (๓) จิตตะ คือ จะต้องมีการพัฒนาความรู้ของตนเองอยู่เสมอ
- (๔) วิมังสา พบเจอกับปัญหาในการสอนควรต้องพิจารณาอย่างรอบคอบ ดูแลสอดส่องในการทำงานอยู่เสมอ

๓) ด้านผู้เรียน ได้แก่ หลักอิทธิบาท ๔ ประกอบด้วย

- (๑) ฉันทะ มีความรัก ความพอใจในหน้าที่การเรียน พยายามเพื่อหวังให้การเรียนนั้นประสบผลสำเร็จตามปรารถนา
- (๒) วิริยะ มีความเพียรพยายามในหน้าที่การเรียน ขยันหมั่นเพียรที่จะกระทำกิจใด ๆ ที่ได้ตั้งปรารถนาไว้แล้วและได้มีความพอใจ ให้สำเร็จลุล่วงตามปรารถนา ไม่ย่อท้อ
- (๓) จิตตะ คือ เอาใจใส่ในการเรียนของตน จิตจดจ่อ มีสมาธิ ไม่คิดไปในเรื่องอื่นนอกจากเรื่องการเรียนรู้ กระทำกิจนั้น ๆ ให้สำเร็จลุล่วงตามปรารถนา
- (๔) วิมังสา หมั่นตรិตรอง ทดสอบ ทดลอง พินิจพิจารณา หาเหตุผล แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ ทำการทดสอบทดลอง จนสามารถประสบความสำเร็จได้ตามปรารถนาตั้งใจ

๔) ด้านพุทธวิธีการสอน มี ๔ รูปแบบ ดังนี้

- (๑) การสอนแบบสาธิตหรือสนทนา โดยใช้วิธีการถามคู่สนทนา เพื่อให้ทำให้เกิดความเข้าใจธรรมและความเลื่อมใสศรัทธา วิธีการสอนแบบนี้จะเห็นได้จากการที่พระองค์ ใช้โปรดบุคคลในกลุ่มที่มีจำนวนจำกัดที่สามารถพูดตอบโต้กันได้
- (๒) การสอนแบบบรรยาย วิธีการนี้ทรงใช้ในที่ประชุม เช่น การแสดงธรรมประจำวัน ซึ่งมีประชาชนและพระสาวกเป็นจำนวนมากมารับฟัง ถือว่าเป็นวิธีการที่พระพุทธองค์ใช้มากที่สุด การแสดงธรรมจะมีทั้งการแสดงธรรมที่มีใจความยาว และที่มีใจความแบบสั้น ๆ ตามแต่สถานการณ์ที่เห็นว่าเหมาะสม
- (๓) การสอนแบบตอบปัญหา เป็นการสอนที่จะทรงพิจารณาคุณลักษณะของปัญหา ก่อน แล้วจึงใช้วิธีตอบที่เหมาะสม ตามลำดับแห่งภูมิรู้ของผู้ถามเป็นสำคัญ
- (๔) การสอนแบบวางกฎข้อบังคับ เป็นการสอนโดยใช้วิธีการกำหนด กฎหลักเกณฑ์ และระเบียบ ข้อบังคับ ให้พระสาวกหรือสงฆ์ปฏิบัติ หรือยึดถือปฏิบัติด้วยความเห็นชอบร่วมกัน เพื่อความสงบสุขแห่งหมู่คณะ ดังจะเห็นได้จากการที่พระองค์ทรงบัญญัติพระวินัยต่างๆ ซึ่งใช้เป็นข้อบังคับให้พระภิกษุได้ปฏิบัติตาม

๕.๑.๒ สภาพการเรียนรู้การสอนวิชาภาษาอังกฤษนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖
โรงเรียนนิวิทย์ อำเภอมือง จังหวัดน่าน พบว่า

๑) ด้านหลักสูตร English Program โรงเรียนนิวิทย์ มีจุดเด่นที่ด้านการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ เน้นหลักสูตรการเรียนการสอนด้านภาษาอังกฤษ เพื่อให้นักเรียนได้กล้าที่จะแสดงออกในการใช้ภาษาอังกฤษ ในชีวิตประจำวัน เน้นการเรียนรู้แบบสนุกและได้ผลจริง

๒) ด้านเนื้อหา English Program โรงเรียนได้จัดหลักสูตรการเรียนการสอนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ในส่วนของรายวิชาภาษาต่างประเทศ ประกอบด้วยสาระสำคัญ คือ (๑) ภาษาเพื่อการสื่อสาร (๒) ภาษาและวัฒนธรรม (๓) ภาษากับความสัมพันธ์กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น (๔) ภาษากับความสัมพันธ์กับชุมชนและโลก

๓) ด้านสื่อประกอบการสอน ประกอบด้วย (Chalk Boards) ใช้ในการเรียนเหมาะสำหรับการเรียนการสอนแบบบรรยาย หรือถาม-ตอบ, หนังสือ ตำราเรียน /ใบเนื้อหาและใบงาน (Book or text/Information and Worksheets) ใช้สำหรับการเรียนการสอนแบบบรรยาย ถาม-ตอบ แบบเป็นกลุ่มย่อย หรือเรียนด้วยตนเอง ผู้เรียนทุกคนสามารถมีกิจกรรมพร้อมกันในเวลาเดียวกัน ทำให้การเรียนสนุกไม่น่าเบื่อ อยากให้มีเวลาในการใช้สื่อประกอบการสอนมากขึ้น

๔) ด้านการวัดและประเมินผล ประเมินผลจากผู้เรียนว่า ต้องมีเวลาเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ ๘๐ ของเวลาเรียนทั้งหมด นักเรียนต้องได้รับการตัดสินผลการเรียนทุกรายวิชาในชั้นที่เรียน มีผลการประเมินผ่านตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด ในการอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มีการเก็บข้อมูลของนักเรียนทุกด้านอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง ในแต่ละภาคเรียน มีการจัดข้อสอบย่อยระหว่างภาคเรียนและการทดสอบปลายภาค และนักเรียนได้มีโอกาสได้เสนอข้อคิดเห็นเกี่ยวกับคะแนนที่ตนเองได้รับแก่ครู เพื่อที่ครูผู้สอนจะได้นำไปพิจารณาปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนให้ดียิ่ง ๆ ขึ้นไป

ผลสำเร็จของการเรียนการสอนของโรงเรียนนิวิทย์ มีการพัฒนาขึ้นไปในทิศทางที่ดีอย่างต่อเนื่อง เห็นได้จากผลการเข้าร่วมแข่งขันทางวิชาการซึ่งมีหลักฐานผลการทดสอบทางการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับชาติ (O-NET) รายละเอียด ดังต่อไปนี้

วิชาภาษาไทย : (๑) คะแนนเฉลี่ยของโรงเรียน ได้ ๖๔.๗๖ เปอร์เซ็นต์ (๒) คะแนนเฉลี่ยระดับจังหวัด ได้ ๕๖.๒๑ เปอร์เซ็นต์ (๓) คะแนนเฉลี่ยสังกัด สพฐ. ทั้งหมด ได้ ๕๖.๕๒ เปอร์เซ็นต์ (๔) คะแนนเฉลี่ยระดับประเทศ ได้ ๕๒.๙๘ เปอร์เซ็นต์

วิชาคณิตศาสตร์ : (๑) คะแนนเฉลี่ยของโรงเรียน ได้ ๗๘.๖๑ เปอร์เซ็นต์ (๒) คะแนนเฉลี่ยระดับจังหวัด ได้ ๔๔.๖๙ เปอร์เซ็นต์ (๓) คะแนนเฉลี่ยสังกัด สพฐ. ทั้งหมด ได้ ๕๖.๒๗ เปอร์เซ็นต์ (๔) คะแนนเฉลี่ยระดับประเทศ ได้ ๔๐.๔๗ เปอร์เซ็นต์

วิชาวิทยาศาสตร์ : (๑) คะแนนเฉลี่ยของโรงเรียน ได้ ๖๓.๓๑ เปอร์เซ็นต์ (๒) คะแนนเฉลี่ยระดับจังหวัด ได้ ๔๘.๕๒ เปอร์เซ็นต์ (๓) คะแนนเฉลี่ยสังกัด สพฐ. ทั้งหมด ได้ ๔๔.๓๔ เปอร์เซ็นต์ (๔) คะแนนเฉลี่ยระดับประเทศ ได้ ๔๑.๒๒ เปอร์เซ็นต์

วิชาสังคม : (๑) คะแนนเฉลี่ยของโรงเรียน ได้ ๖๖.๓๙ เปอร์เซ็นต์ (๒) คะแนนเฉลี่ยระดับจังหวัด ได้ ๕๖.๒๑ เปอร์เซ็นต์ (๓) คะแนนเฉลี่ยสังกัด สพฐ. ทั้งหมด ได้ ๕๕.๐๔ เปอร์เซ็นต์ (๔) คะแนนเฉลี่ยระดับประเทศ ได้ ๔๖.๖๘ เปอร์เซ็นต์

วิชาภาษาอังกฤษ : (๑) คะแนนเฉลี่ยของโรงเรียน ได้ ๗๕.๒๘ เปอร์เซ็นต์ (๒) คะแนนเฉลี่ยระดับจังหวัด ได้ ๓๕.๑๘ เปอร์เซ็นต์ (๓) คะแนนเฉลี่ยสังกัด สพฐ. ทั้งหมด ได้ ๔๕.๐๔ เปอร์เซ็นต์ (๔) คะแนนเฉลี่ยระดับประเทศ ได้ ๓๔.๕๙ เปอร์เซ็นต์

๕.๑.๒ วิเคราะห์หลักพุทธธรรมในการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนนิวิทย์ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน

แบ่งออกเป็น ๓ ด้าน ดังนี้

๑) วิเคราะห์หลักกัลยาณมิตร ๗ สำหรับครูผู้สอน

(๑) **ปิโย** ครูโรงเรียนนิวิทย์ทั้ง ๕ คน มีความน่ารัก ร่าเริงแจ่มใส พูดจาไพเราะ กิริยาสงบเรียบร้อย แต่งตัวสะอาดเรียบร้อย ถูกต้องตามระเบียบ

(๒) **ครุ** ครูโรงเรียนนิวิทย์ทั้ง ๕ คน มีความเป็นผู้หนักแน่น น่าเคารพ มีความรับผิดชอบมีความตระหนักในการจัดการเรียนการสอนไปสู่เป้าหมาย รวมทั้งรับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมายอื่นนอกจากงานการสอน ด้วยการทำงานเพื่องานอย่างแท้จริง

(๓) **ภาวะนีโย** ครูโรงเรียนนิวิทย์ทั้ง ๕ คน มีทักษะ ประสบการณ์ สามารถจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษได้อย่างน่าสนใจ และสามารถสร้างแรงกระตุ้นให้นักเรียนมีความสุขและสนุกสนานในการเรียนและได้ความรู้ร่วมกัน ปฏิบัติงานตามนโยบายขององค์กร นโยบายของโรงเรียนอย่างมุ่งมั่น ตั้งใจ

(๔) **วัตถุ** จะ ครูโรงเรียนนิวิทย์ทั้ง ๕ คน เป็นครูที่ดี มีความตั้งใจสอนอย่างเต็มความสามารถ แสดงเจตนา และสนองต่อจรรยาบรรณความเป็นครู มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน

(๕) **วะจะนักรขโม** ครูโรงเรียนนิวิทย์ทั้ง ๕ คน เป็นคนตรงต่อเวลา มีความซื่อสัตย์สุจริต ขยันอดทน และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

(๖) **คัมภีร์ญจะ** **กะถัง** **กัตตา** ครูโรงเรียนนิวิทย์ทั้ง ๕ คน ทำงานอย่างเป็นระบบ มีการวางแผนในการเรียนการสอนล่วงหน้า มุ่งทำงานจนประสบผลสำเร็จ

(๗) **โน จัฏฐาเน** **นิโยชะเย** ครูโรงเรียนนิวิทย์ทั้ง ๕ คน มีความศรัทธาและภูมิใจต่อวิชาชีพครู รักในองค์กร รักโรงเรียนเหมือนบ้าน รักนักเรียนเหมือนลูกหลาน

๒) วิเคราะห์ใช้หลักอิทธิบาท ๔ สำหรับครูผู้สอน

(๑) **ฉันทะ** มีความรักในวิชาชีพครู และความพอใจใคร่ในการงานที่ทำ ความรักวิชาชีพครู เอาใจใส่ในการสอนให้ดีขึ้น ผู้เรียนก็จะประสบผลสำเร็จได้ มีความไม่รู้สึกเบื่อหน่ายในการศึกษาเล่าเรียน

(๒) **วิริยะ** คือ มีความเพียรพยายามในการสอนเด็กนักเรียน กระตุ้นให้ผู้เรียนมีความใฝ่เรียนใฝ่รู้อยู่เสมอ มีความขยันหมั่นเพียรหาความรู้หรือสิ่งใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์แก่นักเรียน และนำเสนอรูปแบบการสอนด้วยวิธีการใหม่ ๆ เช่น ใช้สื่อประกอบการสอนที่แปลกใหม่ทันสมัย

(๓) **จิตตะ** คือ มีการเอาใจ ฝักใฝ่ เอาใจใส่ในการสอนอย่างสม่ำเสมอ พัฒนาความรู้ของตนเองอยู่เสมอ ตามกระแสโลกให้ทันกับการเรียนรู้สมัยใหม่ ซึ่งจะทำให้นักเรียนมีคุณภาพ

(๔) **วิมังสา** คือ ปลุกฝังตนเองให้มีนิสัยความรับผิดชอบ หากพบเจอกับปัญหาในการสอนควรต้องพิจารณาอย่างรอบคอบ ดูแลสอดส่องในการทำงานอยู่เสมอ มีการคิดใคร่ครวญและปรับปรุงอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้ผลการสอนออกมาอย่างมีประสิทธิภาพ

๓) วิเคราะห์หลักอิทธิบาท ๔ สำหรับนักเรียน

(๑) **ฉันทะ** ความชอบ ความพอใจ ในวิชาภาษาอังกฤษ พบว่า มีความชอบในการเรียน ชอบสนทนา สื่อสารในภาษาอังกฤษ

(๒) **วิริยะ** มีความพยายามในการกระตุ้นให้เกิดความตื่นตัวในการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ โดยพบว่า มีพ่อแม่ และญาติผู้ใหญ่ รวมถึงครูในโรงเรียน ร่วมกันผลักดัน เอาใจใส่ สนทนาด้วยภาษาอังกฤษกับนักเรียนอยู่เสมอ รวมทั้งตัวนักเรียนเองได้มีความพยายาม มีความอดทน ศึกษาหาความรู้เป็นประจำ

(๓) **จิตตะ** พบว่า นักเรียนมีความใส่ใจในการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ มีความตั้งใจในการทำกิจกรรมต่างๆ ที่ได้รับมอบหมายจนสำเร็จ ทำให้กิจกรรมนั้นๆ ลุล่วงไปด้วยดี

(๔) **วิมังสา** ความสำเร็จในการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ พบว่า ใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญก่อนทำงาน ทำการบ้าน หรือกิจกรรมต่างๆ ทุกครั้ง เพื่อให้ผลการเรียนออกมาดี

กล่าวได้ว่า อิทธิบาท ๔ เป็นหลักธรรมที่มีความสำคัญต่อการนำมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษ ทั้งครูและนักเรียน คือ ฉันทะ ความพอใจ วิริยะ ความเพียร คือ ขยันหมั่นประกอบสิ่งนั้นด้วยความพยายาม จิตตะ ความคิดมุ่งไป อุทิศตัวอุทิศใจให้แก่สิ่งที่ทำ วิมังสา ความไตร่ตรอง มีความพยายามสนับสนุนให้นักเรียนนำความรู้ ความคิด ทักษะต่างๆ ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับการดำเนินชีวิตของนักเรียนแต่ละคน ส่วนเมื่อนักเรียน มีฉันทะ พอใจที่จะเรียนแล้ว ความเพียรพยายามย่อมเกิดขึ้นเพราะหวังที่จะเรียนให้ได้ผลดีตามที่ตนเองปรารถนา เมื่อขณะที่เรียนก็มีความเอาใจใส่เชื่อฟังตามที่ครูสอน ไม่หยอกล้อเพื่อเล่น ไม่ละทิ้งงานที่ได้รับมอบหมาย

จากครู เมื่อส่งครูแล้วเห็นความบกพร่องหรือผิดพลาดเกิดขึ้นก็พิจารณาหาข้อผิดพลาดนั้น แล้วก็แก้ไข เพื่อที่จะทำให้งานนั้นสมบูรณ์ยิ่งขึ้นไป

กล่าวโดยสรุป หลักธรรมในทางพระพุทธศาสนามีหลากหลายมุมมอง สามารถนำไปใช้ได้ทุกสาขาอาชีพ เพราะมนุษย์ได้เลือกใช้สมาธิและปัญญาเป็นที่ตั้ง ผ่านการทำงานและการแก้ไขในทุก ๆ ปัญหา ย่อมเป็นทางออกที่ดีสำหรับทุกคนได้เสมอ เพราะในโลกของความเป็นจริงแล้ว ยังคงมีแนวคิดพร้อมทั้งปรัชญาต่าง ๆ อีกมากมาย โดยที่ทุกคนสามารถเรียนรู้ ตลอดจนจนกระทั่งสามารถนำไปปฏิบัติเพื่อให้รู้แจ้งและเห็นจริงได้เสมอ โดยเฉพาะการศึกษาหลักธรรมที่สำคัญ และนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของคนเราผ่านการทำงานในทุก ๆ รูปแบบ หากสามารถทำได้ ย่อมประสบความสำเร็จได้อย่างแน่นอน

๕.๒ ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น ๓ ส่วน คือ ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย, ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

๕.๒.๑ ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาเพื่อการวิเคราะห์พุทธธรรมในการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนนิวิทย์ อำเภอมือง จังหวัดน่าน ซึ่งมีความจำเป็นที่จะต้องอาศัยหลักการ แนวคิดทฤษฎีและการนำหลักพุทธธรรม อันเป็นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาสู่การปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวันของครูผู้สอนและนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนนิวิทย์ อำเภอมือง จังหวัดน่าน การดำเนินการจึงเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ รูปแบบการวิจัย ต้องอาศัยตัวบุคคลต้นแบบคือ ผู้บริหาร ครูผู้สอน ซึ่งเป็นผู้มีประสบการณ์จริง ระยะเวลาในการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยได้มีหน้าที่ประสบการณ์และคลุกคลีอยู่ในกลุ่มวิชาการสอนภาษาอังกฤษ หลักสูตร English Program ในโรงเรียนนิวิทย์ อำเภอมือง จังหวัดน่าน มาไม่ต่ำกว่า ๑๐ ปี จึงได้ใช้หลักในการสังเกตการณ์ การสัมภาษณ์และเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งปัญหาอุปสรรคของการดำเนินการวิจัย คือ การเก็บรวบรวมข้อมูล และการสังเคราะห์ข้อมูลที่มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของครูผู้สอน และนักเรียนอยู่ตลอดเวลา ทั้งในขณะเก็บข้อมูลและหลังการเก็บข้อมูล

ผลการศึกษาวิจัยชี้ให้เห็นว่า การวิเคราะห์หลักพุทธธรรมในการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนนิวิทย์ อำเภอมือง จังหวัดน่าน นี้ เป็นเครื่องยืนยันว่าการวิเคราะห์หลักพุทธธรรมสำหรับนักเรียนแต่ละคนนั้น ต้องอาศัยรูปแบบในการดำเนินชีวิตของนักเรียนแต่ละคนเป็นปัจจัยสำคัญ เช่น พฤติกรรมการเรียนรู้ตามความถนัดและความต้องการของนักเรียน อุปนิสัยความชอบส่วนตัว และความคิดและพฤติกรรมที่ได้รับและเรียนรู้จากครอบครัวสังคม

รอบข้าง และสิ่งแวดล้อมรอบตัวเป็นต้น จึงต้องมีการศึกษาบริบทและปัจจัยต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการนำหลักไปใช้ และก่อให้เกิดประสิทธิภาพต่อไป

๕.๒.๒ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน ครูประจำชั้น รวมถึงผู้ปกครองนักเรียน จะต้องมีส่วนร่วมช่วยกันพัฒนา คุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้เกิดขึ้นแก่นักเรียนอย่างจริงจัง และเป็นระบบที่ต่อเนื่อง โรงเรียนควรมีการจัดระบบบริหารและจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ ส่งเสริมให้นักเรียนเป็นคนดี มีวินัย เรียนเก่ง มีคุณธรรม เป็นพลเมืองที่ดี และมีสุขภาพแข็งแรง โดยยึดอัตลักษณ์ของโรงเรียน คือ “เด็กมีความกล้าแสดงออกในการสื่อสาร ประกอบด้วย การพูด การฟัง การเขียนเป็นภาษาอังกฤษ และเด็กสามารถทดสอบความรู้ในระดับนานาชาติ หรือ ระดับของจังหวัด ได้คะแนนที่ดีเยี่ยม” ควรมีการพัฒนาครูและบุคลากรของโรงเรียน ให้เป็นผู้มีความรู้ความสามารถ ได้รับการพัฒนาตามศักยภาพอย่างต่อเนื่อง มีผลงาน สร้างสรรค์ ได้รับสวัสดิการต่าง ๆ อย่างทั่วถึง ตลอดจนส่งเสริมให้มีความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียน ชุมชน และผู้ปกครอง เพื่อให้เกิดความร่วมมือกันจัดการศึกษาส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย และภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงอยู่ต่อไป

๕.๒.๓ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

๑) ควรศึกษาเปรียบเทียบกระบวนการจัดการเรียนรู้สาระภาษาอังกฤษระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา กับวิธีการสอนของพระพุทธเจ้า เพื่อสะท้อนให้เห็นสภาพคุณลักษณะของครูและนักเรียน

๒) ควรศึกษาความสัมพันธ์ การบริหารการเรียนรู้สาระภาษาอังกฤษระดับประถมศึกษา ของตัวแปรต้นอิสระ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับชั้นเรียนกับตัวแปรตามด้านสาระการเรียนรู้ ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านการใช้สื่อการเรียนรู้ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ ว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างไร

บรรณานุกรม

๑. ภาษาบาลี - ไทย :

๑.๑ ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

๑.๒ ข้อมูลทุติยภูมิ

๑.๒.๑ หนังสือ

กระทรวงศึกษาธิการ. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑.

กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๕๑.

กระทรวงศึกษาธิการ. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑.

กรุงเทพมหานคร: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, ๒๕๕๒.

ชัยอนันต์ สมุทวณิช. รายงานการวิจัยระบบบริหารจัดการเพื่อการจัดสรรทรัพยากรสำหรับ

การศึกษาขั้นพื้นฐาน ๑๒. พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒, ม.ป.ป.

ไชยยศ เรืองสุวรรณ. เทคโนโลยีการศึกษา: ทฤษฎีและการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๓.

ดวงเดือน พันธุมนาวิน. ต้นไม้จริยธรรม: การวิจัยและการพัฒนาบุคคล. พิมพ์ครั้งที่ ๒.

กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ทิตนา แคมณีและคณะ. “การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียน: การศึกษาพหุกรณี”, รายงาน

การวิจัย. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๔.

ทิตนา แคมณี. วิธีสอนสำหรับครูมืออาชีพ. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๓.

บุญมี แท่นแก้ว. จริยศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๙.

ปรัชญา เวสารัชช์. หลักการจัดการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: [ม.ป.ท.], ๒๕๔๕.

ปริญญ์ จงวัฒนา. **พุทธธรรมเพื่อกัลยาณมิตร**. กรุงเทพมหานคร: บจก. ศิลป์สยามบรรจุกัมม์และ
การพิมพ์, ๒๕๕๐.

ปาน จันทราบุตร. **ศีลธรรมกับปัญหาเยาวชน**. กรุงเทพมหานคร: รุ่งเรืองรัตน์การพิมพ์, ๒๕๒๑.

ปิ่น มาลากุล. **การปฏิรูปการศึกษา การศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม**. กรุงเทพมหานคร: วัฒนาพานิช,
๒๕๒๘.

ปิ่น มุกกันต์. **มงคลชีวิตภาค ๒**. กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา. **พฤติกรรมกลุ่ม**. กรุงเทพมหานคร: พัฒนาศึกษา, ๒๕๔๒.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์**. พิมพ์ครั้งที่ ๘.
กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘.

_____. **พระพุทธศาสนาพัฒนาคนและสังคม**. กรุงเทพมหานคร: ส่วนท้องถิ่น, ๒๕๔๐.

_____. **พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย**. พิมพ์ครั้งที่ ๓๒. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕.

_____. **ธรรมะกับการทำงาน**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๔๓.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). **พุทธวิธีในการสอน**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๑. กรุงเทพมหานคร :
สหธรรมิกจำกัด, ๒๕๔๙.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). **ปรัชญาการศึกษาไทย ฉบับแก้ไข-รวบรวมนใหม่**. พิมพ์ครั้ง
ที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: กรมศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๒๘.

_____. **รู้หลักก่อนแล้วศึกษาให้ได้ผล**. กรุงเทพมหานคร: ธรรมะอินเตอร์เน็ต, ๒๕๒๗.

_____. **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๕. กรุงเทพมหานคร:
จันทร์เพ็ญ, ๒๕๕๐.

_____. **ธรรมนูญชีวิต พุทธจริยธรรมเพื่อชีวิตที่ดีงาม**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๗๔. กรุงเทพมหานคร:
บริษัทพิมพ์สวย จำกัด, ๒๕๕๔.

พระมหาภูมิจัย วชิรเมธี (ว.วชิรเมธี). **ธรรมะเกร็ดแก้ว**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์
อมรินทร์, ๒๕๕๐.

พระราชวรมนี (ป.อ.ปยุตโต). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**. กรุงเทพมหานคร: มหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๒๘.

พระราชวรมนู (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). **เพื่อน**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๑.

พุทธทาสภิกขุ. **การทำงานที่เป็นสุข**. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา, ๒๕๓๗.

_____. **คู่มือมนุษย์**. กรุงเทพมหานคร: เคล็ดไทย, ๒๕๒๗.

_____. **วิถีแห่งการเข้าถึงพุทธธรรม**. กรุงเทพมหานคร: พุทธสมาคม, ๒๕๔๗.

ไพฑูรย์ ลินลารัตน์. **การประเมินการสอน**. กรุงเทพมหานคร: เจ้าพระยาการพิมพ์, ๒๕๒๖.

รัตนะ ปัญญาภา. “หลักพุทธธรรม”. **เอกสารประกอบการสอนรายวิชาพุทธธรรม**. อุบลราชธานี : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, ๒๕๕๓.

โรงเรียน นิธิวิทย์. **รายงานประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา ปีการศึกษา ๒๕๕๙**. สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน : กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๕๙.

วัฒนาพร ระงับทุกข์. **แผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง**. กรุงเทพมหานคร: คอมพิวเตอร์กราฟฟิค, ๒๕๕๒.

วิจิตร ศรีสอ้าน และคณะ. **หลักการ แนวคิด ทฤษฎีทางการบริหาร**. นนทบุรี : [ม.ป.ท.], ๒๕๔๘.

สมเด็จพระพุทธาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร). แปลและเรียบเรียง. **คัมภีร์วิสุทธิมรรค**. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ประยูรวงศ์พรินต์ติ้ง จำกัด, ๒๕๔๘.

สาโรช บัวศรี. **การศึกษาและจริยธรรมศาสตราจารย์**. กรุงเทพมหานคร: คณะกรรมการจัดสร้างอนุสาวรีย์, ๒๕๔๙.

สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบเอ็ด (พ.ศ. ๒๕๕๕ - ๒๕๕๙)**, ๒๕๕๔.

สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒**. กรุงเทพมหานคร : พรินทวาทกราฟฟิค, ๒๕๔๒.

สุชีพ ปุญญานุภาพ. **คุณลักษณะพิเศษแห่งพระพุทธศาสนา**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๑.

สุมน อมรวิวัฒน์. **การสอนโดยสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ**. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๑.

แสง จันทร์งาม. **วิธีการสอนของพระพุทธเจ้า**, (กรุงเทพมหานคร: กมลการพิมพ์, ๒๕๕๖).

๑.๒.๒ บทความ

วีรยุทธ์ วิเชียรโชติ, “ระบบการเรียนรู้การสอนแบบสืบสวนสอบสวนตามแนวพุทธศาสตร์” ใน **ศึกษาศาสตร์ตามแนวพุทธศาสตร์ ภาค ๒ ระบบการเรียนรู้การสอน**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๒๖.

๑.๒.๓ รายงานการวิจัย

จารุมาศ เรืองสุวรรณ, พันเอก. “การสังเคราะห์แบบจำลองการสอนวิชาชีพช่างตามหลักอิทธิบาท ๔ ของพลทหารในส่วนสนับสนุนกองบัญชาการกองทัพบก.” **วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๘.

พระครูพิพิธธรรมาภรณ์ (บุญแทน ศรีทอง). “การประยุกต์ใช้พุทธวิธีการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดพิจิตร. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**.” บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.

พระครูสิริปัญญาภรณ์ (สุธีร์ วิสุทโธ/ตันโห). การศึกษาวิเคราะห์พุทธวิธีการสอนพระราहुล, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗.

พระจิรศักดิ์ บุญฤทธิ์. “ผลการใช้กิจกรรมกลุ่มด้วยหลักอิทธิบาท ๔ ที่มีต่อพฤติกรรมความรับผิดชอบในการเรียนของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่๓” . **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๔.

พระมหาธัมม ชูติโก. “ศึกษาเปรียบเทียบมิตรภาพในพุทธปรัชญาเถรวาทกับอาริสโตเติล”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗.

มหาทองพูน สติสมปโน (เสื่อเขียว). “การคบมิตรในพระพุทธศาสนา”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗.

ทศนา แคมณีและคณะ. “การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียน: การศึกษาพุทธกรณี”, **รายงานการวิจัย**. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

สมใจ ตันติวัฒน์. การศึกษาวิเคราะห์เทคนิคการให้คำปรึกษาด้วยพุทธวิธีสำหรับนักเรียน ,

วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย, ผศ.ดร, “หลักการบริหารการศึกษาตามแนวพุทธศาสตร์ ”, **สารนิพนธ์พุทธศาสตร**

บัณฑิต. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐..

สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย, ผศ.ดร, “หลักการบริหารการศึกษาตามแนวพุทธศาสตร์ ”. **สารนิพนธ์พุทธศาสตร**

บัณฑิต. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐.

อรอุมา อัสมณวัฒน์. “ศึกษาวิเคราะห์พุทธวิธีการสอนสตรีในคัมภีร์พระพุทธานุสาสนา”. **วิทยานิพนธ์**

พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

๑.๒.๔ ข้อมูลออนไลน์

กรมวิชาการ. **ความหมายของความรับผิดชอบ.** [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : www.sahavicha.com
[๓ มกราคม ๒๕๖๑].

การปฏิบัติเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยในสังคมไทย. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา :
<http://jakkritfunction๑.blogspot.com/> [๒ มกราคม ๒๕๖๑].

พระธรรมปิฎก (ป.อ ปยุตโต). [ออนไลน์]. **พระพุทธศาสนากับการศึกษาที่สมบูรณ์.** แหล่งที่มา:
<https://www.gotoknow.org> [๖ มีนาคม ๒๕๖๑].

วศิน อินทสระ. **ไตรลักษณ์.** [ออนไลน์] แหล่งที่มา : <http://www.jozh.net> [๑๙ สิงหาคม ๒๕๖๐].

อิทธิบาท ๔. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://thaifamilymental.blogspot.com/๒๐๐๗/๑๐/๔.html> [๒ มกราคม ๒๕๖๑].

๑.๒.๕ สัมภาษณ์

ด.ญ. กนิษฐา ดีปันทา, ๕๘ หมู่ ๑ บ้านน้ำเกียน ตำบลน้ำเกียน อำเภอกุเวียง จังหวัดน่าน ๕๕๐๐๐,
สัมภาษณ์, ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๖๐.

ด.ช. ชนน เพชรสุทธิ์, บ้านบุปผาราม ตำบลฝายแก้ว อำเภอกุเพียง จังหวัดน่าน ๕๕๐๐๐, สัมภาษณ์,
๒๒ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

ด.ช. ชนมน่าน สอนจันทร์, บ้านน่านเจ้า ตำบลไชยสถาน อำเภอเมือง จังหวัดน่าน ๕๕๐๐๐,
สัมภาษณ์, ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

ด.ญ. ณัฐพัชร ฉลองโกศลชัย, ๘๙ การเคหะ ตำบลคูใต้ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน ๕๕๐๐๐,
สัมภาษณ์, ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

ด.ญ. ณัฐวารี เชื้อสุวรรณ, ๔๐๐/๓ บ้านหัวเวียงใต้ ตำบลในเวียง อำเภอเมือง จังหวัดน่าน ๕๕๐๐๐,
สัมภาษณ์, ๒๑ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

ด.ญ. ทิพย์สร หงส์เจริญ, บ้านพุกษา ตำบลคูใต้ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน ๕๕๐๐๐,
๒๓ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

ด.ช. เปรมปวีร์ จันดีบ, บ้านหนองเต่า ตำบลฝายแก้ว อำเภอกุเพียง จังหวัดน่าน ๕๕๐๐๐, สัมภาษณ์
, ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

ด.ญ. พิษญาภา จักรศิริ, ๘/๓ บ้านมหาโพธิ์ ตำบลในเวียง อำเภอเมือง จังหวัดน่าน ๕๕๐๐๐,
สัมภาษณ์, ๒๑ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

ด.ญ. พุทธิดา ไหมจันทร์, บ้านมิ่งเมือง ตำบลในเวียง อำเภอเมือง จังหวัดน่าน ๕๕๐๐๐, สัมภาษณ์,
๒๓ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

ด.ช. ภูมินทร์ จิงวัฒนาสมสุข, บ้านแสงดาวพัฒนา ตำบลฝายแก้ว อำเภอกุเพียง จังหวัดน่าน
๕๕๐๐๐, สัมภาษณ์, ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

ด.ญ. มนต์วีร์ รังษี, ๒ ตำบลในเวียง อำเภอเมือง จังหวัดน่าน ๕๕๐๐๐, สัมภาษณ์, ๑๘ พฤษภาคม
๒๕๖๑.

ด.ญ. วรางคณา อนะมาน, ๒/๑๙ บ้านสภารถ ตำบลในเวียง อำเภอเมือง จังหวัดน่าน ๕๕๐๐๐,
สัมภาษณ์, ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

ด.ญ. อีซาเบลล่า มาริสสา สเตซี่, บ้านเขาน้อย ตำบลคูใต้ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน ๕๕๐๐๐,
สัมภาษณ์, ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

ด.ช. อิชฎา วาศวิท, ๓๔๕/๗ ตำบลในเวียง อำเภอเมือง จังหวัดน่าน ๕๕๐๐๐, สัมภาษณ์, ๑๗
พฤษภาคม ๒๕๖๑.

นางสาวศวิตา กันทะจันทร์, โรงเรียนนิธิวิทย์ ตำบลไชยสถาน อำเภอเมือง จังหวัดน่าน ๕๕๐๐๐,
สัมภาษณ์, ๒๙ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

Miss. Angelee Tinonga Cabalit. โรงเรียนนิธิวิทย์ ตำบลไชยสถาน อำเภอเมือง จังหวัดน่าน
๕๕๐๐๐. สัมภาษณ์, ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

Miss. Jocelyn Ocio Balayan. โรงเรียนนิธิวิทย์ ตำบลไชยสถาน อำเภอเมือง จังหวัดน่าน
๕๕๐๐๐. สัมภาษณ์, ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

Mr. Daniel Harris Hughes. โรงเรียนนิธิวิทย์ ตำบลไชยสถาน อำเภอเมือง จังหวัดน่าน ๕๕๐๐๐.
สัมภาษณ์, ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

Mr. John Teo Hilot Abello. โรงเรียนนิธิวิทย์ ตำบลไชยสถาน อำเภอเมือง จังหวัดน่าน
๕๕๐๐๐. สัมภาษณ์, ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๖๑.

2. ภาษาอังกฤษ :

2.1 Books

Carter V. Good Good. **Dictionary of Education**. 2nd ed. New York: McGraw - Hill Book
Compan, 1959.

ภาคผนวก ก
แบบสัมภาษณ์นักเรียน

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
เรื่อง การวิเคราะห์หลักพุทธธรรมในการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษของ
นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนนิริวิทย์ อำเภอมือง จังหวัดน่าน

แบบสัมภาษณ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการจัดทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง การวิเคราะห์พุทธธรรมในการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนนิริวิทย์ อำเภอมือง จังหวัดน่าน ของนิสิตระดับมหาบัณฑิต หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา ข้อมูลและความเห็นของตัวท่านจะใช้เพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่มีผลกระทบต่อท่านแต่อย่างใด และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านเป็นอย่างดีและขอขอบพระคุณท่านมา ณ โอกาสนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- ๑) เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมเกี่ยวกับการเรียนรู้ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา
- ๒) เพื่อศึกษาสภาพการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนนิริวิทย์ อำเภอมือง จังหวัดน่าน
- ๓) เพื่อวิเคราะห์หลักพุทธธรรมในการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนนิริวิทย์ อำเภอมือง จังหวัดน่าน

คำชี้แจง แบบสัมภาษณ์ออกเป็น ๔ ตอน ดังนี้

- ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์
- ตอนที่ ๒ สภาพการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนนิริวิทย์ อำเภอมือง จังหวัดน่าน
- ตอนที่ ๓ วิเคราะห์หลักพุทธธรรมในการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนนิริวิทย์ อำเภอมือง จังหวัดน่าน
- ตอนที่ ๔ ข้อเสนอแนะต่างๆ

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อ.....นามสกุล.....

อายุ.....ปี ที่อยู่/เลขที่..... หมู่ที่..... บ้าน.....ตำบล.....

อำเภอมือง.....จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....

โทรศัพท์..... สัมภาษณ์วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

ตอนที่ ๒ สภาพการเรียนรู้การสอนวิชาภาษาอังกฤษนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียน
นิริวิทย์ อำเภอมือง จังหวัดน่าน

๒.๑ ด้านหลักสูตร

๑)

.....

๒)

.....

๓)

.....

๔)

.....

๒.๒ ด้านเนื้อหา

๑)

.....

๒)

.....

๓)

.....

๔)

.....

๕)

.....

๒.๓ ด้านสื่อประกอบการสอน

๑) ครูผู้สอนใช้ตำรา หนังสือ หรือเอกสารประกอบการสอนสอดคล้องกับเนื้อหาที่สอน

.....

.....

๒) ครูผู้สอนใช้สื่อเกี่ยวกับเทคโนโลยีสมัยใหม่มาประกอบการสอน

.....

.....

๓) ครูผู้สอนแจ้งรายชื่อหนังสือ และระบบสืบค้นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่จะศึกษา ค้นคว้าได้
ด้วยตนเอง

.....

.....

๔) ครูผู้สอนใช้สื่อประกอบการเรียนการสอนแล้ว นักเรียนสามารถเข้าใจและเรียนรู้เนื้อหาได้ดีขึ้น

.....

.....

.....

๕) ครูผู้สอนใช้ สื่อ e-learning มาช่วยเสริมให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

.....

.....

๒.๔ ด้านการวัดและประเมินผล

๑) ครูผู้สอนมีการกำหนดเกณฑ์การประเมินสอดคล้องกับวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

.....

.....

๒) ครูผู้สอนแจ้งให้นักศึกษาทราบถึง แนวทางการทดสอบล่วงหน้า

.....

.....

๓) ครูผู้สอนจัดให้มีการทดสอบย่อยระหว่างเรียนและการทดสอบปลายภาคตามที่กำหนดไว้

.....

.....

๔) ครูผู้สอนได้แจ้งผลการทดสอบของนักศึกษาให้ทราบ หลังจากการสอบทุกครั้ง

.....

.....

๕) ครูผู้สอนมีการปรับปรุงกระบวนการจัดการสอนจากผลการประเมินการเรียนรู้

.....

.....

.....

ตอนที่ ๓ หลักพฤติกรรมในการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖
โรงเรียนนิวิทย์ อำเภอมือง จังหวัดน่าน

๑)

.....

.....

๒)

.....

.....

๓)

.....

.....

๔)

.....

.....

๕)

.....

ตอนที่ ๔ ข้อเสนอแนะต่างๆ

.....

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ข

รายนามผู้ให้สัมภาษณ์ / รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบสภาพเครื่องมือ /
แบบประเมินความสอดคล้องของเครื่องมือกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

รายนามผู้ให้สัมภาษณ์

กลุ่มที่ ๑ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนนิริวิทย์ อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน ประจำปีการศึกษา ๒๕๖๑

๑.๑) ชื่อ-นามสกุล ตำแหน่ง หน่วยงาน / ที่อยู่	กนิษฐา ดีปินตา นักเรียน ๕๘ หมู่ ๑ บ้านน้ำเกียน ตำบลน้ำเกียน อำเภอภูเวียง จังหวัดน่าน ๕๕๐๐๐
--	---

๑.๒) ชื่อ-นามสกุล ตำแหน่ง หน่วยงาน / ที่อยู่	ชนน เพชรสุทธิ นักเรียน บ้านบุปผาราม ตำบลฝายแก้ว อำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน ๕๕๐๐๐
--	---

๑.๓) ชื่อ-นามสกุล ตำแหน่ง หน่วยงาน / ที่อยู่	ชนน่าน สอนจันทร์ นักเรียน บ้านน่านเจ้า ตำบลไชยสถาน อำเภอเมือง จังหวัดน่าน ๕๕๐๐๐
--	---

๑.๔) ชื่อ-นามสกุล ตำแหน่ง หน่วยงาน / ที่อยู่	ณัฐวารีย์ เชื้อสุวรรณ นักเรียน ๔๐๐/๓ บ้านหัวเวียงใต้ ตำบลในเวียง อำเภอเมือง จังหวัดน่าน ๕๕๐๐๐
--	--

๑.๕) ชื่อ-นามสกุล ตำแหน่ง หน่วยงาน / ที่อยู่	ณัฐพัชร ฉลองโกศลชัย นักเรียน ๘๙ การเคหะ ตำบลคูใต้ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน ๕๕๐๐๐
--	--

๑.๖) ชื่อ-นามสกุล ตำแหน่ง หน่วยงาน / ที่อยู่	ทิพย์อัสร หงส์เจริญ นักเรียน บ้านพุกกษา ตำบลคูใต้ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน ๕๕๐๐๐
--	--

๑.๗) ชื่อ-นามสกุล ตำแหน่ง หน่วยงาน / ที่อยู่	เปรมปวีร์ จันดีบ นักเรียน ๘/๓ บ้านมหาโพธิ์ ตำบลในเวียง อำเภอเมือง จังหวัดน่าน ๕๕๐๐๐
--	--

๑.๘) ชื่อ-นามสกุล	พุทธิดา ใหม่จันทร์
ตำแหน่ง	นักเรียน
หน่วยงาน / ที่อยู่	บ้านมิ่งเมือง ตำบลโนนเวียง อำเภอเมือง จังหวัดน่าน ๕๕๐๐๐
๑.๙) ชื่อ-นามสกุล	ภูมินทร์ จีงวัฒนาสมสุข
ตำแหน่ง	นักเรียน
หน่วยงาน / ที่อยู่	บ้านแสงดาวพัฒนา ตำบลฝายแก้ว อำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน ๕๕๐๐๐
๑.๑๐) ชื่อ-นามสกุล	มนัสวีร์ รังษี
ตำแหน่ง	นักเรียน
หน่วยงาน / ที่อยู่	๒ ตำบลโนนเวียง อำเภอเมือง จังหวัดน่าน ๕๕๐๐๐
๑.๑๑) ชื่อ-นามสกุล	วรางคณา อนะมาน
ตำแหน่ง	นักเรียน
หน่วยงาน / ที่อยู่	๑๙ บ้านสภารถ ตำบลโนนเวียง อำเภอเมือง จังหวัดน่าน ๕๕๐๐๐
๑.๑๒) ชื่อ-นามสกุล	พิชญา จักรศิริ
ตำแหน่ง	นักเรียน
หน่วยงาน / ที่อยู่	๘/๓ บ้านมหาโพธิ์ ตำบลโนนเวียง อำเภอเมือง จังหวัดน่าน ๕๕๐๐๐
๑.๑๓) ชื่อ-นามสกุล	อิษาเบลล่า มาริสสา สเตซี่
ตำแหน่ง	นักเรียน
หน่วยงาน / ที่อยู่	บ้านเขาน้อย ตำบลตุ้ใต้ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน ๕๕๐๐๐
๑.๑๔) ชื่อ-นามสกุล	อิษฏา วาศวิท
ตำแหน่ง	นักเรียน
หน่วยงาน / ที่อยู่	๓๔๕/๗ ตำบลโนนเวียง อำเภอเมือง จังหวัดน่าน ๕๕๐๐๐

๒) ครู (ผู้สอน) หลักสูตรภาษาอังกฤษ โรงเรียนนิวิทย์ อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน ประจำปีการศึกษา ๒๕๖๑

๒.๑) ชื่อ-นามสกุล	Miss Angelee Tinonga Cabalit
ตำแหน่ง	ครู
หน่วยงาน / ที่อยู่	โรงเรียนนิวิทย์ ตำบลไชยสถาน อำเภอเมือง จังหวัดน่าน ๕๕๐๐๐

- ๒.๒) ชื่อ-นามสกุล Miss Jocelyn Ocio Balayan
ตำแหน่ง ครู
หน่วยงาน / ที่อยู่ โรงเรียนนิวิทย์ ตำบลไชยสถาน อำเภอมือง จังหวัดน่าน
๕๕๐๐๐
- ๒.๓) ชื่อ-นามสกุล Mr. Daniel Harris Hughes
ตำแหน่ง ครู
หน่วยงาน / ที่อยู่ โรงเรียนนิวิทย์ ตำบลไชยสถาน อำเภอมือง จังหวัดน่าน
๕๕๐๐๐
- ๒.๔) ชื่อ-นามสกุล Mr. John Teo Hilot Abello
ตำแหน่ง ครู
หน่วยงาน / ที่อยู่ โรงเรียนนิวิทย์ ตำบลไชยสถาน อำเภอมือง จังหวัดน่าน
๕๕๐๐๐
- ๒.๕) ชื่อ-นามสกุล นางสาวศวิตา กันทะจันทร์
ตำแหน่ง ครู
หน่วยงาน / ที่อยู่ โรงเรียนนิวิทย์ ตำบลไชยสถาน อำเภอมือง จังหวัดน่าน
๕๕๐๐๐

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบสภาพเครื่องมือ

๑) พระชยานันทมณี ผศ. ดร.	ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์นครน่าน เฉลิมพระเกียรติ
สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๒) ผศ.ดร.ประยงค์ จันทรแดง	ผู้ช่วยคณบดีคณะรัฐศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยพะเยา
๓) ดร.พิสิฐ โคตรสุโพธิ์	รองผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตเชียงใหม่
๔) ผศ.จักรแก้ว นามเมือง	อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา
๕) ผศ.มงคลกิตต์ ไหวหารเสาวภาคย์	อาจารย์ประจำ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา

แบบประเมินความสอดคล้องของเครื่องมือกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย
เรื่อง การวิเคราะห์หลักพุทธธรรมในการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษา
ปีที่ ๖ โรงเรียนนิริวิทย์ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน

คำชี้แจง โปรดพิจารณาว่า คำถามแต่ละข้อมีความเหมาะสมตามที่ระบุไว้หรือไม่ โดยทำเครื่องหมาย

✓ ลงในช่องคะแนน โดยพิจารณาตามความเห็นของท่าน ดังนี้

ช่อง +๑ ถ้าเห็นด้วย/เหมาะสม/ถูกต้อง

ช่อง ๐ ถ้าไม่แน่ใจ

ช่อง -๑ ถ้าไม่เห็นด้วย/ไม่เหมาะสม/ไม่ถูกต้อง

อนึ่ง ข้อใดในแบบสัมภาษณ์ ที่ท่านเห็นสมควรปรับปรุง แก้ไข หรือตัดออก กรุณาให้ความเห็นในแบบสอบถามตามความเห็นของท่าน

ลำดับ	รายการประเมิน	คะแนน การพิจารณา			หมายเหตุ
		+๑	๐	-๑	
๑	คำถามสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย				
๒	การเลือกประชากรเหมาะสมกับงานวิจัย				
๓	การเลือกเครื่องมือเหมาะสมกับเนื้อหาของการวิจัย				
๔	คำถามครอบคลุมขอบเขตเนื้อหาของการวิจัย				
๕	ลักษณะรูปแบบของแบบสัมภาษณ์ถูกต้องเหมาะสม				
๖	จำนวนคำถามในแต่ละตอนเหมาะสมกับเนื้อหาของการวิจัย				
๗	ภาษาที่ใช้ในแบบสัมภาษณ์ชัดเจนเข้าใจง่าย				
๘	ภาษาที่ใช้ในแบบสัมภาษณ์ถูกต้องเหมาะสม				
๙	คำถามในแบบสัมภาษณ์กะทัดรัด สามารถตอบได้ตรงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย				
๑๐	การเรียงลำดับคำถามสอดคล้องกับลำดับเนื้อหาของการวิจัย				
	รวม				

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน
 ()
 ตำแหน่ง.....

(สำหรับผู้เชี่ยวชาญ)

แบบประเมินความสอดคล้องของเครื่องมือกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

คำชี้แจง โปรดพิจารณาว่า คำถามแต่ละข้อมีความเหมาะสมตามที่ระบุไว้หรือไม่ โดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องคะแนน โดยพิจารณาตามความเห็นของท่าน ดังนี้

ช่อง +1 ถ้าเห็นด้วย / เหมาะสม / ถูกต้อง
 ช่อง 0 ถ้าเห็นไม่แน่ใจ
 ช่อง -1 ถ้าไม่เห็นด้วย / ไม่เหมาะสม / ไม่ถูกต้อง

อนึ่ง ข้อใดในแบบสัมภาษณ์ ที่ท่านเห็นสมควรปรับปรุง แก้ไขหรือตัดออก กรุณาให้ความเห็นในแบบสอบถามตามความเห็นของท่าน

ลำดับ	รายการประเมิน	คะแนนการพิจารณา			หมายเหตุ
		+1	0	-1	
1	คำถามสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย	✓			
2	การเลือกประชากรเหมาะสมกับงานวิจัย	✓			
3	การเลือกเครื่องมือเหมาะสมกับเนื้อหาของการวิจัย	✓			
4	คำถามครอบคลุมขอบเขตเนื้อหาของการวิจัย	✓			
5	ลักษณะรูปแบบของแบบสัมภาษณ์ถูกต้องและเหมาะสม	✓			
6	จำนวนคำถามในแต่ละตอนเหมาะสมกับเนื้อหาของการวิจัย	✓			
7	ภาษาที่ใช้ในแบบสัมภาษณ์ชัดเจนและเข้าใจง่าย	✓			
8	ภาษาที่ใช้ในแบบสัมภาษณ์ถูกต้องและเหมาะสม	✓			
9	คำถามในแบบสัมภาษณ์กะทัดรัด สามารถตอบได้ตรงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย	✓			
10	การเรียงลำดับคำถามสอดคล้องกับลำดับเนื้อหาของการวิจัย	✓			
รวม					

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน

(พระยาพนม ๒, ๗๗.๗๕)

ตำแหน่ง.....ผู้อำนวยการ วิทยาลัยสงฆ์นครพนม

(สำหรับผู้เชี่ยวชาญ)

แบบประเมินความสอดคล้องของเครื่องมือกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

คำชี้แจง โปรดพิจารณาว่า คำถามแต่ละข้อมีความเหมาะสมตามที่ระบุไว้หรือไม่ โดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน

ช่องคะแนน โดยพิจารณาตามความเห็นของท่าน ดังนี้

ช่อง +1 ถ้าเห็นด้วย / เหมาะสม / ถูกต้อง

ช่อง 0 ถ้าเห็นไม่แน่ใจ

ช่อง -1 ถ้าไม่เห็นด้วย / ไม่เหมาะสม / ไม่ถูกต้อง

อนึ่ง ข้อใดในแบบสัมภาษณ์ ที่ท่านเห็นสมควรปรับปรุง แก้ไขหรือตัดออก กรุณาให้ความเห็นในแบบสอบถามตามความเห็นของท่าน

ลำดับ	รายการประเมิน	คะแนนการพิจารณา			หมายเหตุ
		+1	0	-1	
1	คำถามสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย	✓			
2	การเลือกประชากรเหมาะสมกับงานวิจัย	✓			
3	การเลือกเครื่องมือเหมาะสมกับเนื้อหาของการวิจัย	✓			
4	คำถามครอบคลุมขอบเขตเนื้อหาของการวิจัย	✓			
5	ลักษณะรูปแบบของแบบสัมภาษณ์ถูกต้องและเหมาะสม	✓			
6	จำนวนคำถามในแต่ละตอนเหมาะสมกับเนื้อหาของการวิจัย	✓			
7	ภาษาที่ใช้ในแบบสัมภาษณ์ชัดเจนและเข้าใจง่าย	✓			
8	ภาษาที่ใช้ในแบบสัมภาษณ์ถูกต้องและเหมาะสม	✓			
9	คำถามในแบบสัมภาษณ์กะทัดรัด สามารถตอบได้ตรงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย	✓			
10	การเรียงลำดับคำถามสอดคล้องกับลำดับเนื้อหาของการวิจัย	✓			
	รวม	10			

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน

(ศุภณพ ประเสริฐ งามวงศ์)

ตำแหน่ง.....

(สำหรับผู้เชี่ยวชาญ)

แบบประเมินความสอดคล้องของเครื่องมือกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

คำชี้แจง โปรดพิจารณาว่า คำถามแต่ละข้อมีความเหมาะสมตามที่ระบุไว้หรือไม่ โดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องคะแนน โดยพิจารณาตามความเห็นของท่าน ดังนี้

ช่อง +1 ถ้าเห็นด้วย / เหมาะสม / ถูกต้อง

ช่อง 0 ถ้าเห็นไม่แน่ใจ

ช่อง -1 ถ้าไม่เห็นด้วย / ไม่เหมาะสม / ไม่ถูกต้อง

อนึ่ง ข้อใดในแบบสัมภาษณ์ ที่ท่านเห็นสมควรปรับปรุง แก้ไขหรือตัดออก กรุณาให้ความเห็นในแบบสอบถามตามความเห็นของท่าน

ลำดับ	รายการประเมิน	คะแนนการพิจารณา			หมายเหตุ
		+1	0	-1	
1	คำถามสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย	✓			
2	การเลือกประชากรเหมาะสมกับงานวิจัย	✓			
3	การเลือกเครื่องมือเหมาะสมกับเนื้อหาของการวิจัย	✓			
4	คำถามครอบคลุมขอบเขตเนื้อหาของการวิจัย	✓			
5	ลักษณะรูปแบบของแบบสัมภาษณ์ถูกต้องและเหมาะสม	✓			
6	จำนวนคำถามในแต่ละตอนเหมาะสมกับเนื้อหาของการวิจัย	✓			
7	ภาษาที่ใช้ในแบบสัมภาษณ์ชัดเจนและเข้าใจง่าย	✓			
8	ภาษาที่ใช้ในแบบสัมภาษณ์ถูกต้องและเหมาะสม	✓			
9	คำถามในแบบสัมภาษณ์กะทัดรัด สามารถตอบได้ตรงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย	✓			
10	การเรียงลำดับคำถามสอดคล้องกับลำดับเนื้อหาของการวิจัย	✓			
	รวม	10	✓	✓	

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน

(ผ.รศ.ดร.แก้ว งาม/ผอ.)

ตำแหน่ง.....

7 เมษายน 2561

(สำหรับผู้เชี่ยวชาญ)

แบบประเมินความสอดคล้องของเครื่องมือกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

คำชี้แจง โปรดพิจารณาว่า คำถามแต่ละข้อมีความเหมาะสมตามที่ระบุไว้หรือไม่ โดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องคะแนน โดยพิจารณาตามความเห็นของท่าน ดังนี้

ช่อง +1 ถ้าเห็นด้วย / เหมาะสม / ถูกต้อง

ช่อง 0 ถ้าเห็นไม่แน่ใจ

ช่อง -1 ถ้าไม่เห็นด้วย / ไม่เหมาะสม / ไม่ถูกต้อง

อนึ่ง ข้อใดในแบบสัมภาษณ์ ที่ท่านเห็นสมควรปรับปรุง แก้ไขหรือตัดออก กรุณาให้ความเห็นในแบบสอบถามตามความเห็นของท่าน

ลำดับ	รายการประเมิน	คะแนนการพิจารณา			หมายเหตุ
		+1	0	-1	
1	คำถามสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย	✓			
2	การเลือกประชากรเหมาะสมกับงานวิจัย	✓			
3	การเลือกเครื่องมือเหมาะสมกับเนื้อหาของการวิจัย	✓			
4	คำถามครอบคลุมขอบเขตเนื้อหาของการวิจัย	✓			
5	ลักษณะรูปแบบของแบบสัมภาษณ์ถูกต้องและเหมาะสม	✓			
6	จำนวนคำถามในแต่ละตอนเหมาะสมกับเนื้อหาของการวิจัย	✓			
7	ภาษาที่ใช้ในแบบสัมภาษณ์ชัดเจนและเข้าใจง่าย	✓			
8	ภาษาที่ใช้ในแบบสัมภาษณ์ถูกต้องและเหมาะสม	✓			
9	คำถามในแบบสัมภาษณ์กะทัดรัด สามารถตอบได้ตรงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย	✓			
10	การเรียงลำดับคำถามสอดคล้องกับลำดับเนื้อหาของการวิจัย	✓			
	รวม	10	-	-	

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน

(อ. น. น. น.)

ตำแหน่ง.....
1-5-256,

(สำหรับผู้เชี่ยวชาญ)

แบบประเมินความสอดคล้องของเครื่องมือกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

คำชี้แจง โปรดพิจารณาว่า คำถามแต่ละข้อมีความเหมาะสมตามที่ระบุไว้หรือไม่ โดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องคะแนน โดยพิจารณาตามความเห็นของท่าน ดังนี้

ช่อง +1 ถ้าเห็นด้วย / เหมาะสม / ถูกต้อง

ช่อง 0 ถ้าเห็นไม่แน่ใจ

ช่อง -1 ถ้าไม่เห็นด้วย / ไม่เหมาะสม / ไม่ถูกต้อง

อนึ่ง ข้อใดในแบบสัมภาษณ์ ที่ท่านเห็นสมควรปรับปรุง แก้ไขหรือตัดออก กรุณาให้ความเห็นในแบบสอบถามตามความเห็นของท่าน

ลำดับ	รายการประเมิน	คะแนนการพิจารณา			หมายเหตุ
		+1	0	-1	
1	คำถามสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย	✓			
2	การเลือกประชากรเหมาะสมกับงานวิจัย	✓			
3	การเลือกเครื่องมือเหมาะสมกับเนื้อหาของการวิจัย	✓			
4	คำถามครอบคลุมขอบเขตเนื้อหาของการวิจัย	✓			
5	ลักษณะรูปแบบของแบบสัมภาษณ์ถูกต้องและเหมาะสม	✓			
6	จำนวนคำถามในแต่ละตอนเหมาะสมกับเนื้อหาของการวิจัย	✓			
7	ภาษาที่ใช้ในแบบสัมภาษณ์ชัดเจนและเข้าใจง่าย	✓			
8	ภาษาที่ใช้ในแบบสัมภาษณ์ถูกต้องและเหมาะสม	✓			
9	คำถามในแบบสัมภาษณ์กะทัดรัด สามารถตอบได้ตรงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย	✓			
10	การเรียงลำดับคำถามสอดคล้องกับลำดับเนื้อหาของการวิจัย	✓			
	รวม	- 10	-	-	

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน

(นาง. นงคณิศา โกนารณาทย์)

ตำแหน่ง.....

๑๕/๕/๖๑

ผลการประเมินความสอดคล้องของเครื่องมือกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย
จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๕ ท่าน

ลำดับ	รายการประเมิน	คะแนน การพิจารณา					ค่า ΣR	ค่า IOC	ตัวแปร
		๑	๒	๓	๔	๕			
๑	คำถามสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑	ผ่าน
๒	การเลือกประชากรเหมาะสมกับงานวิจัย	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑	ผ่าน
๓	การเลือกเครื่องมือเหมาะสมกับเนื้อหาของการวิจัย	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑	ผ่าน
๔	คำถามครอบคลุมขอบเขตเนื้อหาของการวิจัย	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑	ผ่าน
๕	ลักษณะรูปแบบของแบบสัมภาษณ์ถูกต้องเหมาะสม	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑	ผ่าน
๖	จำนวนคำถามในแต่ละตอนเหมาะสมกับเนื้อหาของการวิจัย	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑	ผ่าน
๗	ภาษาที่ใช้ในแบบสัมภาษณ์ชัดเจนเข้าใจง่าย	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑	ผ่าน
๘	ภาษาที่ใช้ในแบบสัมภาษณ์ถูกต้องเหมาะสม	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑	ผ่าน
๙	คำถามในแบบสัมภาษณ์กะทัดรัด สามารถตอบได้ตรงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑	ผ่าน
๑๐	การเรียงลำดับคำถามสอดคล้องกับลำดับเนื้อหาของการวิจัย	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑	ผ่าน

สรุป ผลการประเมินความสอดคล้องของเครื่องมือกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ทั้งหมดทุกรายการ มีจำนวน ๑๐ ข้อ ผลการประเมินฯ มีดังนี้

- ✓ ใช้ได้ (ผ่าน) จำนวน ๑๐ ข้อ
 ✗ ใช้ไม่ได้ (ไม่ผ่าน) จำนวน ๐ ข้อ

ภาคผนวก ค

หนังสือออกในการดำเนินการวิจัย

หนังสือขอความอนุเคราะห์ตรวจสอบและประเมินเครื่องมือวิจัย

ที่ ศธ ๖๑๕๒/๘๓

วิทยาลัยสงฆ์นครน่าน
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ
สยามบรมราชกุมารี
อำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน ๕๕๐๐๐

๑๘ เมษายน ๒๕๖๑

เรื่อง ตอบรับการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย
เจริญพร นางสาวธัญชนก กุลกันชัย

ตามที่บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา ได้มีบันทึกที่ ศธ ๖๑๕๑/ว.๑๖ ลงวันที่ ๒๐ มีนาคม พ.ศ.๒๕๖๑ เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย เพื่อความสมบูรณ์ในการทำวิจัยดำเนินการด้วยความเรียบร้อย มีประสิทธิภาพ และบรรลุวัตถุประสงค์ตามนโยบายของมหาวิทยาลัย ความทราบแล้วนั้น

ในการนี้ จึงเจริญพรมายังท่าน เพื่อตอบรับการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัยของนางสาวธัญชนก กุลกันชัย เลขประจำตัวนิสิต ๕๙๑๐๒๐๕๐๑๑ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง การประยุกต์พุทธธรรมสำหรับการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนนิวิทย์ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน

จึงเจริญพรมาเพื่อดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องต่อไป

ขอเจริญพร

(พระชยานันท์ ธานี, ผศ.ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์นครน่าน เฉลิมพระเกียรติฯ

วิทยาลัยสงฆ์นครน่าน โทร.๐๕๔-๖๐๑๐๖๓

ที่ ศธ ๖๑๕๑/ว.๑๖

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตพะเยา ๕๖๖ หมู่ ๒ ตำบลแม่กา
อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ๕๖๐๐๐

๒๐ มีนาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

เจริญพร ผศ.ดร.พิสิฏฐ์ โคตรสุโพธิ์

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นางสาวธัญชนก กุลกันชัย เลขประจำตัวนิสิต ๕๙๑๐๒๐๕๐๑๑ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การประยุกต์พุทธธรรมสำหรับการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนนิตินิวิทย์ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน”

ในการนี้ เพื่อให้การทำวิทยานิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา ได้พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ มีองค์ความรู้เกี่ยวกับการวิจัยสามารถให้คำแนะนำได้เป็นอย่างดี จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบและแก้ไขเครื่องมือวิจัย เพื่อความสมบูรณ์ในการทำวิจัยต่อไป

จึงเจริญพรมมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

เจริญพร

ทนาย/อัยการ/อ.พงษ์ระพี
อ.พงษ์ระพี พงษ์
พิสิฏฐ์
๕๙. ๖๕๖๖ ๖๕๖๖
1-5-2561

(พระครูวรธรรมวิฑูรย์, ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตพะเยา

บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์พะเยา

โทรศัพท์. ๐ - ๕๔๔๘๗ - ๐๑๔๒

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน บัณฑิตศึกษา โทร. ๐ ๕๔๘๗ ๐๑๔๒

ที่ ศธ ๖๑๕๑/ว.๑๖

วันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

เจริญพร ผศ.มงคลกิตติ์ โฆหารเสาวภาคย์

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นางสาวธัญชนก กุลกันชัย เลขประจำตัวนิสิต ๕๔๑๐๒๐๕๐๑๑ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การประยุกต์พุทธธรรมสำหรับการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนนันทิวิทย์ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน”

ในการนี้ เพื่อให้การทำวิทยานิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา ได้พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ มีองค์ความรู้เกี่ยวกับการวิจัยสามารถให้คำแนะนำได้เป็นอย่างดี จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบและแก้ไขเครื่องมือวิจัย เพื่อความสมบูรณ์ในการทำวิจัยต่อไป

จึงเจริญพรมมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

เจริญพร

(พระครูวรธรรมวิฑูรย์, ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตพะเยา

ลงนาม
(ผศ.มงคลกิตติ์ โฆหารเสาวภาคย์)
๑๗ มี.ค.๖๑

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน บัณฑิตศึกษา โทร. ๐ ๕๔๘๗ ๐๑๔๒

ที่ ศธ ๖๑๕๑/ว.๑๖

วันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุมัติเคราะห้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

เจริญพร ผศ.จักรแก้ว นามเมือง

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นางสาวธัญชนก กุลกันชัย เลขประจำตัวนิต ๕๔๑๐๒๐๕๐๑๑ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การประยุกต์พุทธธรรมสำหรับการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนนิริวิทย์ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน”

ในการนี้ เพื่อให้การทำวิทยานิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา ได้พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ มีองค์ความรู้เกี่ยวกับการวิจัยสามารถให้คำแนะนำได้เป็นอย่างดี จึงขออนุมัติเคราะห้จากท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบและแก้ไขเครื่องมือวิจัย เพื่อความสมบูรณ์ในการทำวิจัยต่อไป

จึงเจริญพรมมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

เจริญพร

(พระครูวรธรรมวิฑูรย์, ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตพะเยา

(ผศ.จักรแก้ว นามเมือง)

ที่ ศธ ๖๑๕๑/ว.๑๖

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตพะเยา ๕๖๖ หมู่ ๒ ตำบลแม่กา
อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ๕๖๐๐๐

๒๐ มีนาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุมัติเคราะห้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

เจริญพร ผศ.ดร.ประยงค์ จันทร์แดง

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นางสาวธัญชนก กุลกันชัย เลขประจำตัวนิต ๕๙๑๐๒๐๕๐๑๑ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การประยุกต์พุทธธรรมสำหรับการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนนันทิวิทย์ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน”

ในการนี้ เพื่อให้การทำวิทยานิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา ได้พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ มีองค์ความรู้เกี่ยวกับการวิจัยสามารถให้คำแนะนำได้เป็นอย่างดี จึงขออนุมัติเคราะห้จากท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบและแก้ไขเครื่องมือวิจัย เพื่อความสมบูรณ์ในการทำวิจัยต่อไป

จึงเจริญพรมหาเพื่อพิจารณาให้ความอนุมัติเคราะห้ และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

เจริญพร

(พระครูวรธรรมวิฑูรย์, ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตพะเยา

วิฑูรย์
๓๑ มี.ค. ๖๑

บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์พะเยา
โทรศัพท์. ๐ - ๕๔๘๗ - ๐๑๔๒

หนังสือขออนุญาตให้สัมภาษณ์ข้อมูลวิจัย

ที่ ศธ ๖๑๕๑/ว.๕๐

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตพะเยา ๕๖๖ หมู่ ๒ ตำบลแม่กา
อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ๕๖๐๐๐

๓๐ มิถุนายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตให้นิสิตสัมภาษณ์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นางสาวธัญชนก กุลกันชัย เลขประจำตัวนิสิต ๕๙๑๐๒๐๕๐๑๑ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การประยุกต์พุทธธรรมสำหรับการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนนันทิวิทย์ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน”

ในการนี้ บัณฑิตศึกษา จึงเจริญพามาเพื่อขออนุญาตให้ นางสาวธัญชนก กุลกันชัย ได้สัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย ส่วนวัน เวลา และสถานที่ให้สัมภาษณ์ แล้วแต่ท่านและนิสิต จะกำหนด

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

เรียนมาด้วยความนับถือ

(พระครูวรธรรมวิฑูรย์,ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตพะเยา

บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์พะเยา

โทรศัพท์. ๐ - ๕๔๘๗ - ๐๑๔๒

(นางกานต์รวี แก้ววี)
ผู้รับใบอนุญาต

ภาคผนวก ง

ภาพถ่ายผู้ให้สัมภาษณ์/ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

ภาพถ่ายผู้ให้สัมภาษณ์

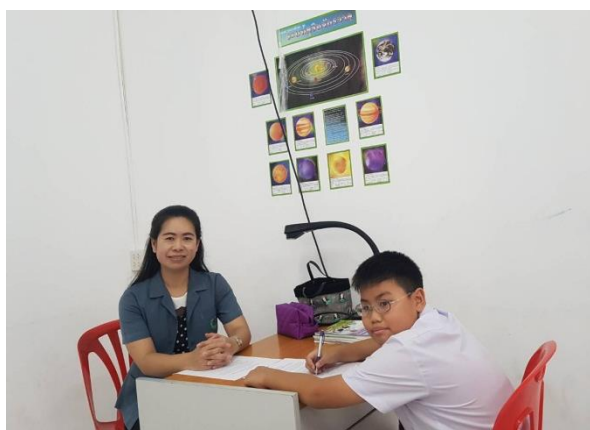
กลุ่มที่ ๑ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนนิจิวิทย์ อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน ประจำปีการศึกษา ๒๕๖๑

เด็กหญิงกนิษฐา ดีปิ่นตา

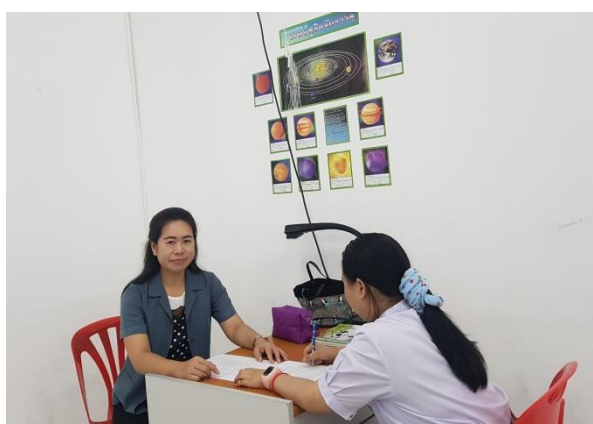
เด็กชายชนน เพชรสุทธิ

เด็กชายชนน่าน สวนจันทร์

เด็กหญิงณัฐวารี เชื้อสุวรรณ

เด็กหญิงณัฐพัชร ฉลองโกศลชัย

เด็กหญิงทิพย์สร หงส์เจริญ

เด็กชายเปรมปวีร์ จันดี๊

เด็กหญิงพุทธิดา ใหม่จันทร์

เด็กชายภูมินทร์ จีงวัฒนาสมสุข

เด็กหญิงมนัสวีร์ รังษี

เด็กหญิงอิชาเบลล่า มาริสสา สเตซี่

เด็กชายอิษฏา วาศวิท

๒) ครู (ผู้สอน) หลักสูตรภาษาอังกฤษ โรงเรียนนิริวิทย์ อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน ประจำปีการศึกษา ๒๕๖๑

นางสาวศวิตา กันทะจันทร์

Mr. Daniel Harris Hughes

ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

พระชยানันท์มณี ผศ. ดร. ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์นครน่าน เฉลิมพระเกียรติ
สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผศ.ดร.ประยงค์ จันทร์แดง
ผู้ช่วยคณบดีคณะรัฐศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยพะเยา

ดร.พิสิษฐ์ โคตรสุโพธิ์

รองผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

ผศ.จักรแก้ว นามเมือง
อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา

ผศ. มงคลกิตต์ ไวหารเสาวภาคย์
อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-นามสกุล	นางสาวธัญชนก กุลกันชัย
วัน เดือน ปีเกิด	วันจันทร์ที่ ๑๙ เมษายน พ.ศ. ๒๕๑๙
ภูมิลำเนาที่เกิด	๘๔/๔ ตำบลฝายแก้ว อำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน ๕๕๐๐๐ โทรศัพท์ ๐๘๙๒๖๓๙๐๑๙
การศึกษา	พ.ศ. ๒๕๕๐ ศิลปศาสตรบัณฑิต(รัฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยรามคำแหง พ.ศ. ๒๕๕๑ ประกาศนียบัตรวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ พ.ศ. ๒๕๕๘ พุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา (เกียรตินิยมอันดับหนึ่ง) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ประสบการณ์ทำงาน	พ.ศ. ๒๕๕๐ ตำแหน่งครูผู้สอน กลุ่มสาระภาษาต่างประเทศ โรงเรียนนิวิทย์ จังหวัดน่าน ถึงปัจจุบัน
ปีที่เข้าศึกษา	พ.ศ. ๒๕๕๙ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
ปีที่จบการศึกษา ที่อยู่ปัจจุบัน	๒๕๖๑ - ๘๔/๔ ตำบลฝายแก้ว อำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน ๕๕๐๐๐ โทรศัพท์ ๐๘๙๒๖๓๙๐๑๙